

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

BIBLIOTHECA NOSTRA

RADA NAUKOWA

ANTONI BARCIAK (Uniwersytet Śląski w Katowicach, prof. em.), ELŻBIETA GONDEK (Uniwersytet Śląski w Katowicach, prof. em.), JANUSZ ISKRA (Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach), MARIA ANNA JANKOWSKA (UCLA Library, Los Angeles), ZBIGNIEW KADŁUBEK (Uniwersytet Śląski w Katowicach), DARIUSZ PAWELEC (Uniwersytet Śląski w Katowicach), IRENA SOCHA (Uniwersytet Śląski w Katowicach, prof. em.), WOJCIECH ŚWIĄTKIEWICZ (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

REDAKCJA

KATARZYNA TALUĆ – redaktor naczelny (Wydział Humanistyczny UŚ),
MARIA KYCLER – redaktor (Biblioteka UŚ), MARIUSZ PACHA – redaktor (Biblioteka Główna AWF),
KATARZYNA BARAN – sekretarz (Biblioteka Główna AWF)
JOANNA STARZAK (Biblioteka Główna AWF), BOGUMIŁA WARZACHOWSKA (Biblioteka UŚ), HANNA LANGER, IZABELA SWOBODA, LUCYNA SADZIKOWSKA (Wydział Humanistyczny UŚ), IZABELA JURCZAK (Biblioteka Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu), HANNA BATOROWSKA (Instytut Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), DAMIAN ZIÓŁKOWSKI (Katowice), MAŁGORZATA WIECZOREK-TOMASZEWSKA (Kraków)

CZASOPISMO POWSTAJE PRZY WSPÓŁUDZIALE
SEKCJI BIBLIOTEK SZKÓŁ WYŻSZYCH STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
PRZY ZARZĄDZIE OKRĘGU W KATOWICACH

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ W WERSJI ELEKTRONICZNEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

BIBLIOTHECA NOSTRA

Nr 2 (64) 2022-2023

KATOWICE

REDAKTORZY TEMATYCZNI
MAŁGORZATA GWADERA, KATARZYNA TAŁUĆ, BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA

REDAKCJA JĘZYKOWA
Katarzyna Tałuć

REDAKCJA ABSTRAKTÓW
Małgorzata Gwadera (język angielski)

REDAKCJA BIBLIOGRAFICZNA
Izabela Swoboda

KOREKTA
Katarzyna Tałuć, Joanna Starzak

WYDAWCA
Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
© Copyright by Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki
w Katowicach 2022-2023

ADRES REDAKCJI
Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
ul. Mikołowska 72 A, 40-065 Katowice,
tel. 32 207 51 35

Czasopismo dostępne jest na licencji CC-BY-SA 3.0 Polska

SKŁAD
Małgorzata Świerczewska

REDAKCJA TECHNICZNA
Joanna Starzak

Kontakt: tel. 32 207 51 35, e-mail: bibliothecanostra@awf.katowice.pl

e-ISSN 2084-5464

SPIS TREŚCI

Od Redakcji • **9**

ARTYKUŁY • **13**

Paulina Krakowska, Klaudia Wydra *Fani K-popu w mediach społecznościowych* • **14**

Klaudia Wydra *Działalność fanów vtuberów w internecie. Studium przypadku* • **31**

Laura Musiał *Biblioteka jako instytucja inkluzyjna. Studium przypadku na przykładzie działalności opolskich bibliotek publicznych w trakcie pandemii* • **50**

Joanna Lenik *Komunikacja w muzeum – analiza wypowiedzi humanisty: muzeologa, polonisty i anglisty* • **65**

Anna Starzykowska *Dostępność bibliotek akademickich w Katowicach dla osób z niepełnosprawnościami* • **76**

Julia Margol *Zachowania informacyjne studentów kognitywistyki. Analiza badań ankietowych* • **93**

Maria Kycler *Karta z dziejów księgozbioru profesora Bogdana Suchodolskiego w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – w rocznicę donacji* • **111**

MATERIAŁY • **138**

Aleksandra Wańczyk *Muzeum w granicach rozsądku* • **139**

Przemysław Garlicki *Internet dla początkujących. Szkolenie dla seniorów, czyli forma pomocy osobom wykluczonym cyfrowo realizowana przez Książnicę Pomorską. Moje doświadczenia zawodowe z lat 2015-2019* • **144**

RECENZJE I OMÓWIENIA • **149**

Maria Kycler *Kultura bezpieczeństwa informacyjnego w środowisku walki o przewagę informacyjną* / Hanna Batorowska • **150**

Bogumiła Warzachowska *Duszpasterze śląscy i ich czasy. Studium z dziejów Kościoła katolickiego na Śląsku XIX-XX wieku* / Jerzy Myszor • **155**

Weronika Pawłowicz *Powstanie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Dokumenty i relacje / wprowadzenie i edycja* Lucyna Sadzikowska. • **158**

Katarzyna Tałuć *Duszpasterstwo Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej : 25 lat w służbie człowieka i książki / pod redakcją Henryka Olszara, Weroniki Pawłowicz, Bogumiły Warząchowskiej* • **161**

SPRAWOZDANIA • 164

Maria Kycler *Jubileusz 10-lecia Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach* • **165**

Anna Siemionka *14. Forum Młodych Bibliotekarzy „Biblioteka w sercu” 8-9 września 2022 r. Zabrze-Katowice* • **172**

Recenzenci współpracujący z redakcją w 2022 roku • **177**

BIBLIOTEKA AWF w KATOWICACH
MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

INFORMACJE • 179

Zestawienie prac doktorskich obronionych w 2022 roku w Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **180**

Aktualny wykaz czasopism dostępnych w Bibliotece Głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **183**

Bazy danych dostępne w Bibliotece Głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **187**

NOWOŚCI W ZBIORACH • 188

Wykaz książek zarejestrowanych w Bibliotece Głównej AWF w Katowicach w II półroczu 2022 roku • **189**

CONTENTS

Od Redakcji • 9

ARTICLES • 13

Paulina Krakowska, Klaudia Wydra *Fans of K-pop in Social Media* • 14

Klaudia Wydra *Vtubers fan Activity on the Internet. Case Study* • 31

Laura Musiał *The Library as an Inclusive Institution. Case Study on the Example of the Activities of Public Libraries in Opole During the Pandemic* • 50

Joanna Lenik *Museum Communication - Analysis of Humanist Remarks by a Museologist, a Polonist and an Anglicist* • 65

Anna Starzykowska *Accessibility of Academic Libraries in Katowice to Persons with Disabilities* • 76

Julia Margol *Information Behavior of Cognitive Science Students. Analysis of Survey Research* • 93

Maria Kycler *A Page from the History of Professor Bogdan Suchodolski's Book Collection in the Holdings of the Library of the University of Silesia – on the Anniversary of the Donation* • 111

MATERIALS • 138

Aleksandra Wańczyk *The Museum within the Bounds of Common Sense* • 139

Przemysław Garlicki *Internet for Beginners. Training for Seniors, a form of Assistance to the Digitally Excluded, Implemented by the Pomeranian Library. My Professional Experience from 2015-2019* • 144

REVIEWS AND DISCUSSIONS • 149

Maria Kycler *Information Security Culture in an Environment of the Struggle for Information Dominance (Kultura bezpieczeństwa informacyjnego w środowisku walki o przewagę informacyjną)* / Hanna Batorowska. • 150

Bogumiła Warzachowska *Silesian Priests and Their Times. A Study from the Catholic Church History in Silesia in the XIX-XX century (Duszpasterze śląscy i ich czasy. Studium z dziejów Kościoła katolickiego na Śląsku XIX-XX wieku)* / Jerzy Myszor • **155**

Weronika Pawłowicz *The Establishment of the Faculty of Theology of the Silesian University in Katowice. Documents and reports (Powstanie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Dokumenty i relacje)* / introduction and edition by Lucyna Sadzikowska • **158**

Katarzyna Tałuc *The Ministry of Librarians in the Archdiocese of Katowice: 25 Years in the Service of People and Books (Duszpasterstwo Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej : 25 lat w służbie człowieka i książki)* / Edited by Henryk Olszar, Weronika Pawłowicz, and Bogumiła Warzachowska • **161**

REPORTS • 164

Maria Kycler *The 10th Anniversary of the Scientific Information Center and Academic Library in Katowice* • **165**

Anna Siemionka *14th Young Librarians Forum 'Library at Heart' September 8-9, 2022* • **172**

Reviewers Working with the Editors in 2022 • **177**

LIBRARY OF THE ACADEMY OF PHYSICAL EDUCATION (AWF) IN KATOWICE MATERIALS • COLLECTIONS • EVENTS

INFORMATION • 179

Summary of doctoral theses defended in 2022 at the Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice • **180**

A current register of periodicals available at the Main Library of the Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice • **183**

Databases available at the Main Library of the Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice • **187**

NEWS IN THE COLLECTION • 188

Books registered in the Main Library of The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice (Biblioteka Główna AWF) in the second half of 2022 • **189**

OD REDAKCJI

„**B**ibliotheca Nostra” została powołana do życia w 2005 r. przez pracowników Biblioteki Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Dyrektor Biblioteki – Mariusz Pacha – inicjator utworzenia pisma oraz jego pierwszy redaktor naczelny we wstępie, znamienne zatytułowanym *Być blisko Czytelnika*, wskazał cel biuletynu. Pragnął, aby wszyscy korzystający z Biblioteki AWF-u poznali tę instytucję i to nie tylko jej historię, ale przede wszystkim możliwości daleko wykraczające poza wypożyczanie publikacji. Akcentował wartości, jakie przeświecają pracy bibliotekarzy, między innymi fachowość, rzetelność, kompetencje, które pozwalają zaspokajać różne potrzeby interesariuszy tej placówki: od informacyjnych przez edukacyjne po kulturalne. W ową misję Biblioteki wpisywało się również wydawanie „Bibliotheca Nostra”. Biuletyn miał przede wszystkim informować o pracy, inicjatywach pracowników Biblioteki AWF-u i bieżącym funkcjonowaniu tej instytucji. Szybko okazało się, że przyjęta początkowo formuła pisma stała się zbyt wąska. Zainteresowanie czasopismem wśród innych bibliotekarzy ze Śląska a także pracowników naukowych znalazło odzwierciedlenie w zamieszczaniu na jego łamach artykułów tematycznie dotyczących na przykład kultury fizycznej czy zagadnień bibliotekarskich.

Ważną cezurą w historii „Bibliotheca Nostra” był rok 2009, kiedy pracownicy Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach zwrócili się z propozycją współpracy przy redagowaniu pisma do dyrekcji ówczesnego Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej tej samej uczelni. Kontakt ten zaowocował przekształceniem biuletynu, dodatkowo pod patronatem Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przez Zarządzie Okręgu w Katowicach, w czasopismo naukowe. Zmianę tę zasygnalizowano modyfikacją tytułu na „Bibliotheca Nostra”. Śląski Kwartalnik Naukowy”. Nie odcinając się od korzeni, ponieważ nadal drukowano na łamach kwartalnika na przykład informacje o nowych nabytkach Biblioteki

AWF-u, główną częścią każdego zeszytu (od numeru drugiego z 2009 r.) uczyniono recenzowane artykuły naukowe. Nad poziomem merytorycznym pisma czuwała nowa redakcja, w skład której weszły osoby reprezentujące nie tylko Bibliotekę AWF-u, lecz i inne biblioteki uczelniane ze Śląska. Na czele redakcji stanęła Jolanta Gwoździk z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Redakcję wspierała Rada Naukowa złożona z uznanych naukowców, także zagranicznych. Każdy numer czasopisma opracowywano jako zeszyt monograficzny, publikując artykuły tematycznie koncentrujące się na wybranej problematyce. Dobór tematów był szeroki i odzwierciedlał zagadnienia, jakie mieściły się w obszarze dyscypliny bibliologia i informatologia, a także dyscyplin pokrewnych. Czytelnicy mogli więc zapoznać się z historią książki i dziejami bibliotek (np. nr 2 (18) z 2009 r. był poświęcony książce dawnej, nr 3-4 (19) z 2009 r. książce współczesnej), organizacją pracy w bibliotece (np. nr 1 (20) z 2010 r. dotyczył aspektów psychologicznych pracy bibliotekarzy, nr 2 (21) z 2010 r. opracowania dokumentów), przeobrażeniami rynku wydawniczego (nr 2 (32) z 2013 r. traktował o cenzurze, nr 4 (46) z 2016 r. o repertuarze wydawniczym), zagadnieniami prawnymi dotyczącymi bibliotek (nr 3 (29) z 2012 r. przybliżał akty prawne regulujące funkcjonowanie bibliotek, nr 4 (42) z 2015 r. kwestie bezpieczeństwa w bibliotekach), problematyką kultury informacyjnej (nr 2 (28) z 2012 r. zawierał artykuły o *information literacy*, nr 2 (44) z 2016 r. o architekturze informacji), kwestiami obejmującymi zachowania i potrzeby użytkowników bibliotek (np. nr 3 (25) z 2011 r. obejmował problematykę użytkowników książki, nr 1 (27) z 2012 r. kształcenia użytkowników bibliotek szkół wyższych). Funkcję informacyjną wypełniały działy *Recenzje* i *Omówienia*. Drukowano zatem relacje z konferencji, spotkań, sesji i innego rodzaju wydarzeń, w których brali udział bibliotekarze lub dotyczących zagadnień bibliotekoznawczych, bibliologicznych, informatologicznych. Przybliżano publikacje naukowe i popularnonaukowe mogące zainteresować czytelników kwartalnika. Oprócz pełnienia funkcji naukowej i informacyjnej, śląskie czasopismo odgrywało także istotną rolę edukacyjną. Materiały, jakie ukazywały się na łamach „Bibliotheca Nostra”, pomagały bowiem pracownikom bibliotek podnosić kwalifikacje i tym samym starać się o awans na wyższe stanowiska w zatrudniających ich instytucjach, zwłaszcza naukowych. Kwartalnik w latach 2013-2017 był również ujęty w wykazie czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

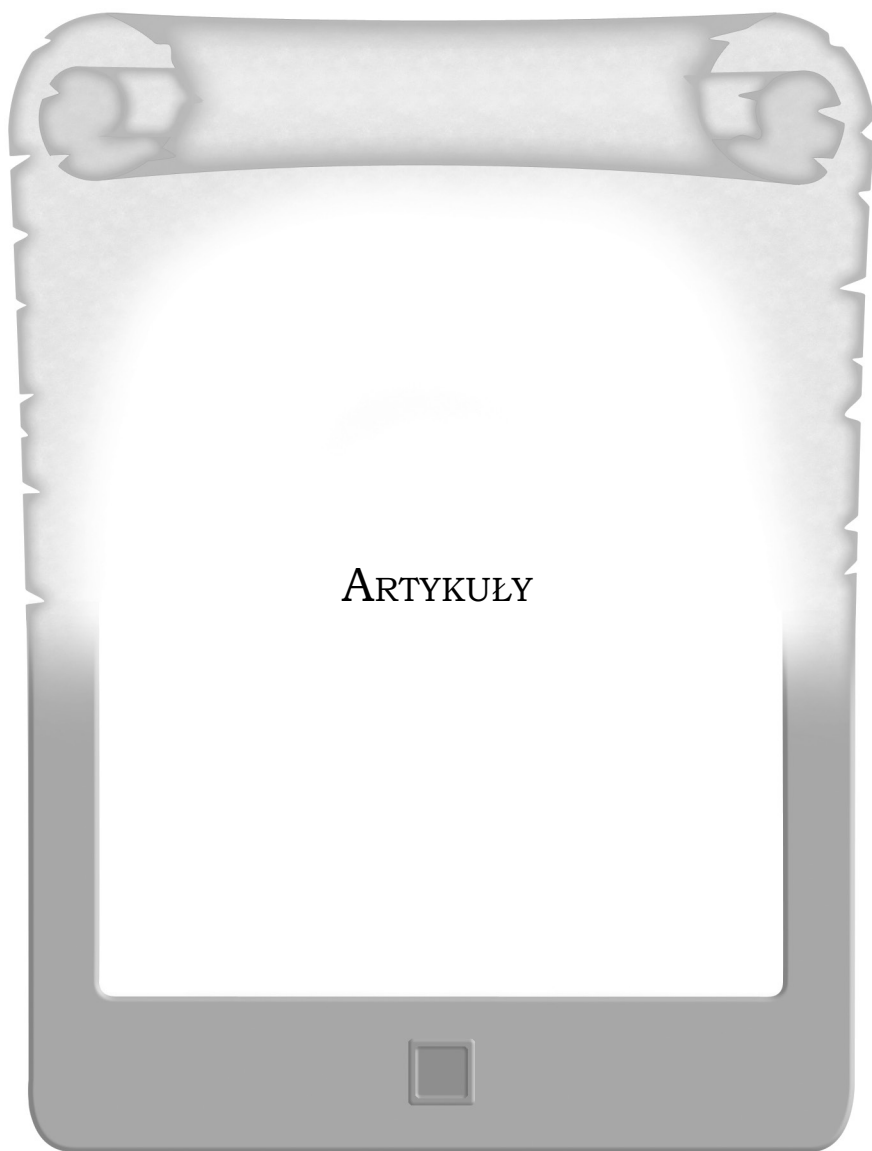
Wprowadzenie w 2018 r. Ustawy 2.0 projektu Jarosława Gowina, ówczesnego Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (ostatecznie *Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* zaczęła funkcjonować od 1 października 2018 r.) wpłynęło znacząco na funkcjonowanie „Bibliotheca Nostra”. Jedną z konsekwencji nowej ustawy były zmiany klasyfikacji i nazw dziedzin oraz dyscyplin naukowych. Samodzielna do tej pory dyscyplina bibliologia i informatologia przestała istnieć. W ten sposób artykuły

tematycznie dotyczące zagadnień z obszaru tej dyscypliny zaczęły być inaczej indeksowane, najczęściej włączano je w obszar dyscyplin nauki o komunikacji społecznej i mediach lub nauki o kulturze i religii. Czasopisma, takie jak „Bibliotheca Nostra”, deklarujące określony profil dyscyplinarny również musiały przejść ewolucję. Proces był skomplikowany, gdyż w stopniu wysokim warunkowany zmianami zachodzącymi na wszystkich uczelniach wyższych, a polegającym na dopasowywaniu w szerszym lub węższym zakresie struktury i funkcjonowania do wymogów nowej ustawy. Należy także wspomnieć o innym akcie – o *Obwieszczeniu Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 czerwca 2019 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o bibliotekach*. Zgodnie z tym dokumentem jedynym ustawowym wymogiem uzyskania zatrudnienia w bibliotece jest posiadanie wykształcenia średniego lub średniego branżowego, o czym traktuje artykuł 29. *Załącznika do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 czerwca 2019 r. (poz. 1479) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*. Porównując ten zapis z brzmieniem tego samego artykułu z *Ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*, ogłoszonej 7 sierpnia 2019 r., nasuwa się smutny wniosek o sankcjonowaniu podstawy prawnej, która pogłębia degradację zawodu bibliotekarza. W ujednoliconym akcie z 2019 r. nie ma bowiem adnotacji i punktów o wymaganych kwalifikacjach bibliotekarskich, nie wymienia się stanowisk bibliotekarskich, ani organów odpowiedzialnych (ministrów), które innymi aktami precyzowałyby warunki, jakie winni spełniać kandydaci do pracy w bibliotekach. Nie oznacza to, oczywiście, że zawsze dochodzi do rezygnacji z formułowania precyzyjnych oczekiwań wobec osób chcących zawodowo związać się z bibliotekami. Niemniej, brak w jednym z najważniejszych aktów prawnych określonych zapisów stwarza zagrożenie patologii i zatrudniania kogoś zupełnie nieprzygotowanego do pracy w jakiegokolwiek księżnicy. Obydwie wymienione ustawy, o szkolnictwie wyższym i o bibliotekach, przyczyniły się, chociaż niebezpośrednio, do zmniejszenia liczby artykułów o charakterze naukowym publikowanych na łamach „Bibliotheca Nostra”. W 2019 r. po zmianie w składzie redakcji (redaktor naczelną została Katarzyna Tałuć) zachowano jeszcze kwartalny cykl wydawniczy. W roku następnym postanowiono już jednak wydawać dwa numery w roku, rezygnując jednocześnie z podtytułu „Śląski Kwartalnik Naukowy”. Obecny numer jest ostatni. Ustalono, biorąc pod uwagę liczne trudności, jakie pojawiły się w trakcie jego przygotowania oraz fakt przyjmowania tekstów po wyznaczonym terminie, opatrzyć zeszyt datą 2022-2023.

Nie sposób podziękować osobno i wymienić z nazwiska wszystkich, dzięki którym pismo mogło ukazywać się aż 17 lat. Jest to bowiem liczne grono osób tworzących Redakcję czasopisma, Radę Naukową, osób reprezentujących różne biblioteki, uczelnie i inne instytucje naukowe w Polsce i zagraniczne. Wśród współtwórców pisma należy wymienić oczywiście także autorów tekstów, którym zawodowo i osobiście bliskie były zagadnienia szeroko

rozumianej bibliologii, informatologii i bibliotekoznawstwa, i czytelników, ponieważ bez nich nie byłoby w ogóle jakiegokolwiek czasopisma. Wszystkim tym osobom należą się podziękowania. Na koniec miejmy jednak nadzieję, że zaistnieją jeszcze warunki sprzyjające, aby pismo o tak interdyscyplinarnym charakterze, jakim była „Bibliotheca Nostra”, dowodzące wszechstronnej współpracy naukowej oraz instytucjonalnej, mogło się odrodzić.

Katarzyna Tałuć

FANI K-POPU W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH

Wstęp

Fascynacja kulturą i produktami Korei Południowej jest coraz bardziej zauważalnym zjawiskiem w życiu codziennym, jak i w przestrzeni internetowej. Obecność tego wpływu można dostrzec w reklamach telewizyjnych, filmach dokumentalnych i fabularnych, albumach muzycznych, książkach. Powstaje także coraz więcej gadżetów związanych z tą tematyką, dostępnych w księgarniach oraz podczas koncertów czy festiwali K-popu organizowanych w Polsce. W związku z tym rośnie liczebność społeczności fanów tego rodzaju zdarzeń. Fani ci charakteryzują się specyficznymi potrzebami informacyjnymi, wynikającymi z ich zainteresowań hobbistycznych. Mimo że popularność koreańskiej muzyki zwiększa się zarówno na świecie, jak i w naszym kraju, przez co staje się częścią mainstreamu, upublicznienie informacji o samym lubieniu jej, byciu fanem, może powodować zakłopotanie czy nawet strach przed odrzuceniem ze strony społeczeństwa. Z tych powodów grupy te niejednokrotnie (zwłaszcza w przestrzeni internetu) zamykają się na ludzi „z zewnątrz” oraz są ostrożne przy akceptowaniu nowych członków. Niniejszy artykuł zostanie poświęcony przybliżeniu tej grupy społecznej oraz ukazaniu jej zachowań w mediach społecznościowych.

Przedmiotem badania są zatem polskie fandomy wybranych grup K-popowych i podejmowane przez nich działania w mediach społecznościowych. Do wykonania projektu posłużono się metodą analizy i krytyki piśmiennictwa, by uzyskać teoretyczne „zaplecze” zagadnienia, a następnie dokonano selekcji grup artystów, których fandomy miały być obiektem zainteresowania. Z uwagi na rozległość tematu do analizy, sugerując się listą uhonorowanych

¹ Instytut Nauk o Kulturze, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach.

² Instytut Nauk o Kulturze, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach.

nagrodą Worldwide Fans' Choice Top 10 podczas ceremonii 2020 Mnet Asian Music Awards, która przyznawana jest w głosowaniu fanów, wytypowano 5 z nich, w kolejności alfabetycznej: ATEEZ, BLACKPINK, BTS, GOT7 i MAMOO (2020 Mnet Asian Music Awards, 2022). W badaniu trwającym od 1 grudnia 2021 r. do 28 lutego 2022 r. analizowano zarówno oficjalne konta społecznościowe (Facebook, Instagram, TikTok, Twitter i YouTube) wspomnianych artystów, jak i reakcje ich fanów na treści tam zamieszczane. Za pomocą obserwacji nieuczestniczącej z zastosowaniem metody etnografii wirtualnej, badano jednocześnie wyselekcjonowane przykłady grup fanowskich na platformie Facebook, aby zaprezentować obecność zainteresowania tą tematyką także w Polsce. Sugerując się największą liczbą członków społeczności, wybrano po jednej grupie do każdego z zespołów w celu zobrazowania społeczności fanów przy pomocy metody case study.

Na początku rozważań należy przedstawić dwa kluczowe terminy, mianowicie: K-pop oraz hallyu. Pierwszy nie posiada aktualnie szerszej charakterystyki zarówno w słownikach tradycyjnych polskich³, jak i angielskojęzycznych⁴, a także w elektronicznych⁵. Co ciekawe, w monografii Joanny P. Rurarz pod tytułem *Historia Korei* (Warszawa, 2005), której zakres czasowy obejmuje współczesność, nie odnotowano również definicji K-popu ani jego wpływu na „koreańską falę”. Ponieważ kwerenda wydawnictw informacyjnych nie dała zadowalających rezultatów, definicji „K-popu” poszukiwano w artykułach naukowych. Jak się okazuje, autorzy publikacji, opisujący zjawisko, nie tworzą definicji pojęcia na potrzeby swoich prac, a raczej wymieniają jego kluczowe, według nich, elementy. Z przeanalizowanych źródeł można jednak wywnioskować, że pod terminem K-pop kryje się ogół muzyki współczesnej pochodzącej z Korei Południowej, łączącej w sobie różnorodne style muzyczne. Muzykę cechuje rozbudowana sfera wizualna, na którą składają się: wygląd artystów, estetyka teledysków oraz efektowne choreografie, dzięki którym idole, wspomagani przez swoje wytwórnie muzyczne, stają się swoistym „produktem totalnym”⁶ (Benjamin, 2012; Kampka, 2021, s. 98; Romano, 2022; Trzcińska, 2018, s. 52-53; Waszkiewicz, Oleszczuk, 2020, s. 119-120).

³ Przykładowo: *Wielka encyklopedia PWN* pod redakcją Jana Wojnowskiego (Warszawa, 2003); *Leksykon PWN* pod redakcją Bartłomieja Kaczorowskiego (Warszawa, 2004); *Słownik muzyki* pod redakcją Wojciecha Marchwicy (Kraków, 2006), *Muzyka: kompozytorzy i wykonawcy, prądy i kierunki, dzieła* pod redakcją Sławomira Żurawskiego (Warszawa, 2007), *Słownik wiedzy o kulturze: [sztuka, muzyka, teatr, film, antropologia kultury]* pod redakcją Wojciecha Antosika (Warszawa, 2009).

⁴ Przykładowo: *The SAGE dictionary of cultural studies* autorstwa Chrisa Bakera (London, 2004).

⁵ Przykładowo: *Słownik języka polskiego PWN*, *Wielki słownik języka polskiego*, *Cambridge Dictionary*, *Merriam-Webster* czy *Dictionary.com*.

⁶ Idole nie tylko tworzą muzykę, lecz występują też w programach różnego typu, produkcjach filmowych oraz serialach i reklamach. Na ich temat powstają książki i komiksy, a także tworzone są różnego rodzaju gadżety. Na rynku znajduje się wiele akcesoriów z wizerunkami artystów.

Drugi wart objaśnienia termin to „hallyu”. Jest to określenie „koreańskiej fali”, a więc rosnącego zainteresowania kulturą koreańską. Wpływ na nią ma m.in. muzyka (K-pop), filmy i seriale koreańskie (K-dramy), komiksy (manhwy), kosmetyki, różnorodne gadżety, odzież, sporty internetowe oraz gry komputerowe pochodzące z tego kraju (Bajgier-Kowalska, Tracz, Wałach, 2017, s. 22; Korean wave, 2022; Koreańska fala, 2022; Oleksiuk, 2021, s. 210).

K-pop jako zjawisko kulturowe

Początków współczesnej muzyki koreańskiej (K-pop) należy upatrywać w debiucie grupy Seo Taiji&Boys w 1992 r. w konkursie talentów MBC, jednej z największych stacji telewizyjnych w Korei Południowej, z piosenką *I Know*. W turnieju uzyskała ona co prawda najniższe oceny, a starsi Koreańczycy uznali ją za zbyt ekstrawagancką, jednak stała się popularna wśród młodzieży. Pod wpływem wspomnianej grupy kluczowymi elementami K-popu stał się śpiew, rap oraz taniec. Wspomniana piosenka zmieniła muzykę Korei, która do początku lat 90. XX wieku opierała się na balladach, w rodzaj lubiany przez młodych ludzi. Tym samym zapoczątkowała modę na girlsbandy i boysbandy (Evolution of K-pop Series – 2000's and beyond, 2015; Korean wave, 2022; Koreańska fala, 2022; K-pop, 2022, In: Wikipedia. The free encyclopedia; K-pop, 2022, w: Wikipedia. Wolna encyklopedia; Oleksiuk, 2021, s. 212-213; Romano, 2022).

W 1996 r., po rozpadzie Seo Taiji&Boys, założyciel powołanej rok wcześniej wytwórni muzycznej SM Entertainment, Lee Sooman, zbudował męską grupę H.O.T. Zespół przyczynił się do uformowania wzorca, którym później kierowali się artyści K-popu, dołączając do śpiewu, rapu i tańca normy postępowania, rozbudowane umiejętności językowe i komunikacyjne, pomagające w kontaktach z mediami. W tym okresie powstały także kolejne dwa ogromne studia muzyczne: w 1997 r. JYP Entertainment pod kierunkiem Park Jinyounga, piosenkarza, oraz w 1998 r. YG Entertainment, należący do Yang Hyunsuk, byłego członka Seo Taiji&Boys. Wytwórnie te znane są jako „wielka trójka”, ze względu na ich rangę na koreańskim rynku muzycznym oraz ogromne dochody, generowane przez artystów reprezentujących studia. Dzięki sukcesowi H.O.T. powstało wiele innych grup muzycznych, takich jak Sechs Kies, S.E.S., Fin, K.L., Shinhwa i g.o.d. W 2000 r. z kolei H.O.T. stał się pierwszą grupą współczesnego K-popu, która wystąpiła poza granicami Korei (Evolution of K-pop Series – 2000's and beyond, 2015; Korean wave, 2022; Koreańska fala, 2022; K-pop, 2022, In: Wikipedia. The free encyclopedia; K-pop, 2022, w: Wikipedia. Wolna encyklopedia; Oleksiuk, 2021, s. 212-213; Romano, 2022; The big 3 of Korean pop music and entertainment, 2011).

Na początku XXI wieku zakończyło swoją aktywność wiele grup z tzw. „pierwszej generacji” K-popu (H.O.T., S.E.S, Sechs Kies), co spowodowało, że solowi artyści, w tym BoA i Rain, zdobyli popularność. Od debiutu męskiej

grupy TVXQ, powstałej w 2003 r., zafunkcjonowała tzw. „druga generacja” artystów koreańskich, do której należą m.in. Super Junior, Big Bang, Wonder Girls, Girls’ Generation, Shinee, 2NE1. Używanie przez nich w piosenkach łatwych zwrotów angielskich pomogło zniwelować bariery językowe, a proste do powtarzania choreografie były atrakcyjne dla zagranicznych odbiorców⁷. Zabiegi te okazały się skuteczne i od 2012 r. można mówić o zaakceptowaniu obecności koreańskich artystów na rynku międzynarodowym. Pierwszym, który osiągnął sławę poza Azją, był solista PSY. Jego piosenka zatytułowana *Gangnam Style* 7 lipca 2012 r. stała się najczęściej oglądaną w serwisie YouTube⁸, a także pierwszym klipem wideo, który osiągnął miliard wyświetleń na tej platformie (dane na dzień 28.08.2012). Wydarzenie to zapoczątkowało współpracę idoli koreańskich z zagranicznymi kompozytorami, choreografami oraz artystami (Evolution of K-pop Series – 2000’s and beyond, 2015; *Gangnam Style*, 2022; Korean wave, 2022; Koreańska fala, 2022; K-pop, 2022, In: Wikipedia. The free encyclopedia; K-pop, 2022, w: Wikipedia. Wolna encyklopedia; Oleksiuk, 2021, s. 212-213; Romano, 2022).

Koreańscy wykonawcy zaczęli również zdobywać międzynarodowe nagrody, w tym boysband BTS, który wygrał w 2017 r. Top Social Artist, a także stał się pierwszą koreańską grupą, nagrodzoną cztery lata z rzędu wyróżnieniem Billboard Music Award. Zespół ten jako pierwszy od czasów Beatlesów znalazł się na szczycie listy Billboard 200 album chart trzykrotnie w ciągu jednego roku. Kobięca grupa BLACKPINK w 2020 r. zajęła natomiast pierwsze miejsce w US Billboard Artist 100 chart oraz stała się pierwszą K-popową, która nagrała dokument na platformie Netflix pod tytułem *Light up the Sky* (Evolution of K-pop Series – 2000’s and beyond, 2015; Korean wave, 2022; Koreańska fala, 2022; K-pop, 2022, In: Wikipedia. The free encyclopedia; K-pop, 2022, w: Wikipedia. Wolna encyklopedia; Oleksiuk, M., 2021, s. 212-213; Romano, 2022).

W Korei Południowej muzyka jest ważną częścią życia, o czym świadczą liczne programy telewizyjne nadawane raz w tygodniu, w których idole występują w celu wypromowania debiutanckich (debiut stage) lub nowych albumów (album comeback). Każda stacja posiada własne wytyczne, na podstawie których gromadzone są punkty oraz ich wartości, a wśród nich można wymienić: sprzedaż albumów w formie fizycznej i cyfrowej, odtworzenia piosenki oraz głosowanie fanów. Po podliczeniu punktów wybierani są zwycięzcy konkretnego tygodnia. Prezenterami prowadzącymi te programy są artyści najpopularniejsi w danym okresie (Music programs of South Korea, 2022).

Artyści występują ponadto na corocznych festiwalach (A Complete Guide to Annual K-pop Festivals & Award Shows, 2022), m.in.:

⁷ Przykładowo piosenki Wonder Girls *Tell me*, Girls Generation *Gee* czy Super Junior *Sorry, sorry*.

⁸ Pojawienie się w 2005 r. platformy YouTube oraz innych mediów społecznościowych odegrało ogromną rolę w globalizacji K-popu.

- Dream Concert;
- Incheon K-pop Concert;
- Daegu K-pop Concert;
- Asia Song Festival;
- KBS Gayo Daechukje lub KBS Music Festival;
- SBS Gayo Daejeon;
- MBC Gayo Daejeon.

Systematycznie (każdego roku) organizowane są również gale nagród, podczas których artyści otrzymują wyróżnienia za swoje osiągnięcia (A Complete Guide to Annual K-pop Festivals & Award Shows, 2022). Są to m.in.:

- The Fact Music Awards (TMA);
- Genie Music Awards;
- Melon Music Awards (MMA);
- Mnet Asian Music Awards (MAMA);
- Asia Artist Awards (AAA);
- Golden Disc Awards;
- Seoul Music Awards;
- Hanteo Music Awards;
- Circle Chart Music Awards.

Fani K-popu

Miłośnicy muzyki K-pop wyrażają zainteresowanie muzyką wyprodukowaną w Korei Południowej oraz wykonującymi ją artystami. Są oni aktywnymi uczestnikami w przestrzeni internetu, zwłaszcza w obrębie mediów społecznościowych, zarówno artystów poprzez pozostawianie reakcji oraz tłumaczenie postów oryginalnych na inne języki w komentarzach, jak i grup fanowskich. Czynnie uczestniczą w dedykowanych im kanałach komunikacji. Dodatkowo przechowują i katalogują istniejące już wiadomości oraz kreują nowe treści w ramach nieodpłatnej pracy. Przykładami ich inicjatyw mogą być m.in.:

- tworzenie baz informacji, w tym haseł w polskojęzycznej oraz angielskojęzycznej Wikipedii, stron typu Wikia i innych;
- tworzenie fanfiction, fanartów, fanzine i innych;
- nagrywanie materiałów wideo o różnorodnej tematyce, w tym analiz utworów, teledysków itp.;
- tworzenie gadżetów inspirowanych działalnością lub wizerunkiem idoli;
- promowanie hashtagów, postów, utworów muzyków;
- organizowanie zbiórek o charakterze charytatywnym w imieniu artysty.

Działania te, niezależnie od miejsca inicjacji aktywności (internet rozumiany powszechnie, w tym zewnętrzne strony, np. sklepów), docierają do mediów społecznościowych w ramach promocji i są nagłaśniane w grupach

fanów. Akcji podejmowanych przez wielbicieli K-popu nie da się zatem klawrownie rozdzielić na media społecznościowe oraz przestrzeń internetową.

Język fanów K-popu

Społeczność fanowska posługuje się charakterystycznym słownictwem czerpiącym zarówno z języka oryginalnego dla muzyki K-pop, a więc koreańskiego, jak i angielskiego. Terminologia ta jest wymagana do skutecznej komunikacji wśród członków fandomu. Z tego też powodu powstają słowniki internetowe lub spisy podstawowych zwrotów tworzone przez miłośników w językach polskim i angielskim. Wśród podstawowych zwrotów wyróżnić można m.in. terminy, takie jak:

- idol – celebryta pracujący w przemyśle K-popu, niezależnie od tego czy jest członkiem zespołu, czy solistą;
- rola w zespole – wyznaczana najczęściej przez wytwórnę powołującą grupę. Pozycja ta ułatwia fanom identyfikację członków i personalizację oczekiwań wobec nich podczas debiutu. Coraz częściej jednak odchodzi się od tego typu podziałów, w związku z rosnącymi oczekiwaniami dotyczącymi idoli. Najczęściej wyróżnia się:
 - wokalistę;
 - tancerz;
 - raper;
 - visual – twarz zespołu, osoba uznawana za najpiękniejszą lub najprzystojniejszą spośród członków zespołu pod względem koreańskich standardów piękna;
- rookie – idol lub zespół, który niedawno debiutował, określenia tego używa się przez około dwa lata od zaistnienia na rynku;
- maknae – określenie osoby najmłodszej w zespole;
- trainee – osoba trenująca, przygotowująca się do debiutu jako idol w danej wytwórni;
- comeback – powrót artysty po zarządzanej przez wytwórnę przerwie, przeznaczonej na tworzenie nowych utworów muzycznych;
- concept – motyw przewodni konkretnej płyty, teledysku, koncertu, a nawet samego wyglądu i zachowania podczas trwania kariery artysty. Może on ulegać zmianie z biegiem lat;
- bias – faworyzowanie konkretnego artysty z grona całego zespołu;
- aegyo – pojęcie kulturowe odnoszące się do zachowania Koreańczyków okazujących bliskość drugiej osobie, inaczej: „urocze zachowanie”, w K-popie stosowane na zasadzie „fanservice”;
- lightstick – świecący gadżet fanowski wykorzystywany np. podczas koncertów, spersonalizowany na potrzeby konkretnego zespołu poprzez dostosowanie jego kształtu, koloru, itd.;
- selca – odpowiednik selfie, skrót od Self Camera;

- album – termin powszechny w biznesie muzycznym. Cechą szczególną dla K-popu jest jednak dodawanie do albumów gadżetów w postaci: photo książek, photo cardów, plakatów, transkrypcji tekstów utworów w języku oryginalnym oraz tłumaczeń na język angielski itd. Z uwagi na ich formę można wyróżnić różne wersje, np.:
 - pełny – zawiera od ośmiu do piętnastu utworów, wydawany w formie fizycznej;
 - mini – zawiera od czterech do siedmiu utworów, wydawany w formie fizycznej, jest najczęściej spotykany w branży K-popu;
 - single – zawiera od dwóch do czterech utworów, wydawany w formie fizycznej;
 - digital single – zawiera od jednego do dwóch utworów, wydawany w formie cyfrowej;
 - mixtape – nie ma ograniczeń co do zawartości utworów, ma na celu ukazanie twórczości konkretnego artysty i jest udostępniany za darmo na streamingowych kanałach muzycznych, takich jak SoundCloud lub Spotify (Deshpande, 2022; Evans, 2022; Korean idol, 2022; Natriia, 2022a; Natriia, 2022b; Słowniczek K-popu, b.d.; Słownik, b.d.; Słownik początkującego k-popera, b.d.).

Jak już wcześniej wspomniano, fani tworzą też lub uzupełniają hasła dotyczące ogólnie rozumianego K-popu oraz osób, zjawisk z nim powiązanych w słownikach elektronicznych, takich jak m.in. *Wikipedia*. *Wolna Encyklopedia* lub na stronach *Kawaii Kart* (Deshpande, 2022), *Dictionary.com* (Evans, 2022), *Soompi* (K-Pop Culture Glossary, 2012), *Hello to Hallyu* (K-Pop Term Glossary, n.d.), *K-POP LIVE POLSKA* (Natriia, 2022a; Natriia, 2022b), *K-Pop Wikia* (Słowniczek K-Pop'u, b.d.), *FoxTribus* (Słownik początkującego k-popera, b.d.) czy *Zakątek Kpop* (Słownik, b.d.).

Aplikacje fanów K-popu

Ze względu na potrzeby informacyjne fanów, na ich użytek, stworzone zostały różnorodne aplikacje umożliwiające kontakt z idolami, a najbardziej popularnymi wśród nich są: *V LIVE*, *LYSN* oraz *WEVERS*.

Platforma *V LIVE* została powołana w sierpniu 2015 r. z dostępem poprzez przeglądarki internetowe oraz urządzenia z oprogramowaniem IOS i Android. Jedną z jej zalet jest inkluzywność. Zapewnia zatem ogółowi artystów K-popowych funkcje publikowania postów oraz odpowiadania na nie, prowadzenia transmisji na żywo oraz wgrywania różnego rodzaju filmików. Nie należy jednak do aplikacji popularnych⁹. Pojawiają się tam także odcinki

⁹ W usłudze Sklepu Play platforma została „ściągnięta” jedynie ponad 500 razy (dane na dzień 27.02.2023) (*V Live*, 2022; *V Live*, 2023).

programów rozrywkowych z udziałem muzyków i transmisje koncertów na żywo. Fani mogą wchodzić w interakcje z idolami poprzez zamieszczanie własnych postów, komentowanie aktywności piosenkarzy podczas przekazu na żywo czy odpowiadanie na opublikowane treści. Użytkownicy mogą komunikować się w językach: koreańskim, angielskim, tajskim, hiszpańskim, wietnamskim, portugalskim, indonezyjskim, chińskim uproszczonym oraz tradycyjnym i japońskim.

LYSN to z kolei aplikacja mobilna stworzona przez wytwórnię SM Entertainment w 2018 r., umożliwiającą również dostęp artystom firm JYP, FNC, WM, Play M i JELLYFISH Entertainment, TOP Media i RBW. Pozwala na komunikację fanów z idolami oraz zapewnia ekskluzywne treści poprzez płatną funkcję Bubble. Mimo opłat należy ją uznać za cenioną wśród miłośników K-popu¹⁰. Do dyspozycji fanów przygotowano wersje w językach angielskim, indonezyjskim, japońskim, koreańskim, uproszczonym lub tradycyjnym chiński, tajskim oraz wietnamskim.

Platforma i aplikacja mobilna *WEVERS* zastrzeżona jest natomiast wyłącznie dla idoli Hybe Corporation oraz ich fanów, ale spośród omówionych w artykule należy do najpopularniejszych¹¹. Platforma używana jest do publikowania treści oraz komunikacji między idolami a fanami, wytwórnia wydaje też oficjalne oświadczenia dotyczące artystów. Na stronie znajduje się sklep *Weverse Shop*, w którym można zakupić subskrypcje, produkty i gadżety związane z idolami. Obsługuje ona język angielski, koreański oraz japoński.

Zachowania grup fanowskich

W celu zobrazowania zachowań społeczności fanowskich zanalizowano te, które skupiły się wokół oficjalnych mediów społecznościowych (Facebook, Instagram, TikTok, Twitter i YouTube) pięciu wytypowanych zespołów uhonorowanych, jak wcześniej wspomniano, nagrodą Worldwide Fans' Choice Top 10 podczas ceremonii 2020 Mnet Asian Music Awards: ATEEZ, BLACKPINK, BTS, GOT7 i MAMAMOO (2020 Mnet Asian Music Awards, 2022). Nagroda ta przyznawana jest na podstawie liczby głosów fanów oddanych na najpopularniejsze zespoły z branży, co potwierdzić też może liczba subskrypcji kont artystów wykazana w tabeli 1 (dane na dzień 4.12.2022).

By zbadać grupy fanów, zanalizowano treści publikowane lub udostępniane na oficjalnych kontach artystów, które pozwalają określić rodzaj danych docierających do społeczności wielbicieli. Okazało się, że mają one głównie charakter informacyjny, związany z działalnością idoli jako grupy. Do tej kategorii należą posty uwzględniające: oficjalną działalność zespołu,

¹⁰ Ze Sklepu Play pobrano ją co najmniej 1 000 000 razy (dane na dzień 27.02.2023) (*LYSN*, 2022; *Lysn*, 2022).

¹¹ Jako aplikacja z usługi Sklep Play pobrana została ponad 10 000 000 razy (dane na dzień 27.02.2023) (*WEVERSE*, 2022; *Weverse*, 2023).

Tabela 1. Liczba subskrypcji oficjalnych kont artystów w mediach społecznościowych

	Facebook	Instagram	TikTok	YouTube	Twitter
ATEEZ	1 300 000	7 200 000	3 900 000	2 970 000	3 600 000
BLACKPINK	18 000 000	51 000 000	38 000 000	83 300 000	8 000 000
BTS	20 000 000	69 600 000	55 400 000	72 300 000	42 200 000
GOT7	7 100 000	1 300 000	1 000 000	2 270 000	9 500 000
MAMAMOO	2 800 000	7 700 000	4 300 000	6 890 000	2 400 000

Źródło: opracowanie własne.

informacje o wydarzeniach, w których biorą udział, w tym np. goszczenie w programach rozrywkowych, oraz inne, wśród których wymienić można m.in. nagrania z treningów tanecznych lub podziękowania za zdobyte nagrody. Należy zaznaczyć, że w mediach grupowych artystów publikowane są także treści dotyczące działalności zawodowej lub prywatnej indywidualnych członków w sytuacji, gdy nie posiadają oni swoich odrębnych kont.

Większość komunikatów opatrzona jest tematyczną grafiką. Artyści z reguły nie odpowiadają na komentarze swoich wielbicieli, jest to komunikacja jednostronna, prawdopodobnie spowodowana barierą językową lub liczbą zamieszczanych tam odpowiedzi (ATEEZ, 2017; @ateez_oficial_, 2018; @ateez_oficial_, 2019; @ATEEZofficial, 2017; @ATEEZofficial, 2018; @BANGTANTV, 2012; @BLACKPINK, 2016; @BLACKPINK, 2016; @BLACKPINK, 2020; @blackpinkoficial, 2016; @bp_tiktok, 2018; @BTS (방탄소년단), 2012; @bts.bighitoficial, 2015; bts_oficial_bighit, 2019; BTS_twt, 2011; GOT7, 2019; @GOT7, 2022; @got7.with.igot7, (n.d); @GOT7_isourname, 2021; @got7oficial, 2020; @마마무Mamamoo, 2014, @MAMAMOO_OFFICIAL, 2014; @mamamoo_oficial, 2015; @oficial_mamamoo, 2019; @RBW_MAMAMOO, 2014).

Fani czynnie udzielają się na oficjalnych kontach artystów. Platformy te obserwuje od 1 000 000 (konto na TikToku zespołu GOT7) do 83 300 000 (kanał na YouTube zespołu BLACKPINK). Dzięki przeprowadzonej analizie można zauważyć pewne wzorce zachowań. Po pierwsze, odbiór postów jest bardzo szeroki zarówno pod względem liczby polubień, jak i komentarzy, niezależnie od zawartości informacji. Oznacza to, że po udostępnieniu na platformie Instagram niebieskiego tła jako grafiki, która nie zawiera żadnego komunikatu, zdjęcie to otrzymuje takie same wyniki, jak przy ogłoszeniu kadru z sesji zdjęciowej grupy. Po drugie, fani w komentarzach wyrażają przeważnie entuzjastycznie swoje emocje przy pomocy nieskomplikowanych, prostych wiadomości tekstowych, emotikonów lub gifów. Negatywne reakcje pod treściami autorstwa idoli są nieliczne i kierowane częściej w stronę

wytwórni niż samych artystów. Powodem tego zachowania może być brak wydania nowej płyty zespołu przez dłuższy czas.

Wspomniane komentarze piszą przeważnie osoby anglojęzyczne, ale pojawiają się także zapisy w językach koreańskim, japońskim, chińskim, rosyjskim, arabskim i hiszpańskim, bardzo rzadko można zauważyć aktywność użytkowników posługujących się językiem polskim. Jako że członkowie społeczności używają języka angielskiego, jako uniwersalnego środka przekazu, niemożliwym jest wyodrębnienie wśród komentarzy przedstawicieli narodowości polskiej.

Z uwagi na wcześniej wspomniane preferencje językowe, widoczne w komentarzach zamieszczanych pod postami artystów, postanowiono zanalizować społeczność polskojęzyczną. Miało to na celu scharakteryzowanie grupy miłośników narodowości polskiej. Do dalszego badania wybrano zatem po jednej z grup fanowskich zespołów ATEEZ, BLACKPINK, BTS, GOT7 i MAMAMOO funkcjonujących na platformie Facebook. Selekcji grup dokonano na podstawie największej liczby członków społeczności, a dane wykazano w tabeli 2 (dane na dzień 4.12.2022).

Tabela 2. Liczba członków grup fanowskich na platformie Facebook

	ATEEZ POLAND	BLACKPINK (BLΛCKPIIK) Poland	BTS A.R.M.Y Poland	GOT7 Poland Spam	MAMAMOO Poland Spam
ATEEZ	13 800	-	-	-	-
BLACKPINK	-	18 600	-	-	-
BTS	-	-	39 000	-	-
GOT7	-	-	-	9 400	-
MAMAMOO	-	-	-	-	9 900

Źródło: opracowanie własne

Wszystkie przebadane grupy fanowskie (ATEEZ Poland [Grupa Prywatna], 2018; BLACKPINK (BLΛCKPIIK) Poland [Grupa Prywatna], 2016; BTS A.R.M.Y Poland [Grupa Prywatna], 2015; GOT7 Poland Spam [Grupa Prywatna], 2015; MAMAMOO Poland Spam [Grupa Prywatna], 2016) posiadają określone hierarchie: administratorzy, moderatorzy oraz członkowie. W ich regulaminach zamieszczone są m.in. szczegółowe wytyczne dotyczące formatu publikowanych wpisów wraz z zasadami przyjmowania członków. Konta aplikujących muszą być polskojęzyczne, a także powstać nie krócej niż trzy miesiące przed złożeniem prośby o dołączenie. Nie powinny one

posiadać również niepełnych lub podejrzanych informacji. Co więcej, podczas aplikacji często należy też odpowiedzieć na pytania kontrolne, mające na celu weryfikację podstawowej wiedzy o zespole, np. dotyczące imion scenicznych artystów. W zbiorze zasad zakazano również przekazywania danych pobranych z płatnych stron, jak tych dostępnych dla posiadaczy zakupionej subskrypcji funkcji Bubble. Jak wspomniano, normy odnoszące się do konstruowania poprawnych postów powinny obejmować:

- datę dodania oryginału przy treściach przekazywanych z zewnątrz;
- tag opisujący zawartość – lista wymaganych rodzajów ujęta najczęściej w regulaminie, są to m.in. #ADMINPOST, #INFO, #CIEKA-WOSTKI, imiona członków zespołu, których dana informacja dotyczy, oznaczenie oryginalnego źródła przekazu w formie pełnej, czyli np. #Instagram lub #Twitter lub jako skrót: #IG, #TWT;
- tłumaczenie na język polski oryginału, chyba że przekaz został zamieszczony w języku angielskim;
- na końcu wpisu informacja o źródle danych po „credits” lub „cr.” z nazwą użytkownika.

Polscy fani często włączają się do dyskusji na rozmaite tematy, dotyczące ich zainteresowań, w komentarzach pozostawianych pod informacjami ogłaszanymi w grupach. Treści publikowane tam można podzielić na:

- przekazy przetłumaczone, opublikowane na oficjalnych profilach zespołów;
- przekazy pochodzące z innych źródeł, zawierające informacje na temat zespołów;
- wpisy aktywizacyjne oraz integracyjne;
- informacje związane z grupą fanowską, publikowane przez administratorów;
- działalność fanów: fanarty, fancovery zarówno piosenek, jak i choreografii czy fanfiction;
- wpisy dotyczące wymiany lub zakupu gadżetów czy płyt zespołu.

Zakończenie

Fani K-popu to zamknięta społeczność posługująca się specjalistycznym językiem. W porównaniu do zbiorowości w skali światowej, w Polsce wciąż jest stosunkowo mała lub trudna do wyodrębniania, z uwagi na powszechność używania języka angielskiego jako języka komunikacji, jak i brak narzędzi, które umożliwiają wyselekcjonowanie użytkowników polskojęzycznych. Do porozumiewania się z idolami fani stosują przeznaczone dla nich aplikacje. Są oni wysoce aktywni w mediach społecznościowych samych artystów, jak i w przestrzeniach grup fanowskich, gdzie porozumiewają się między sobą i dyskutują o swoich zainteresowaniach. Używają w tym celu najczęściej krótkich komunikatów, emotikonów lub gifów. Fani tworzą też własne treści,

przeważnie informacyjne, artystyczne lub o charakterze rozrywkowym, ogłaszane we wspomnianych grupach fanowskich.

Można stwierdzić, że wymiana informacji przebiega płynnie pomiędzy samymi fanami oraz na linii artyści–fani. Większą trudność sprawia jednak kontakt online na linii fani–artyści, nie da się tu potwierdzić sprzężenia zwrotnego. Idole stosunkowo rzadko odpowiadają na treści powielane lub publikowane przez fanów, częściej ograniczają się do samego ogłaszania informacji oraz grafik w mediach społecznościowych.

Bibliografia

- A Complete Guide to Annual K-pop Festivals & Award Shows. (2022, December 5). In: *Trazy Blog*. <https://blog.trazy.com/annual-kpop-festivals-award-shows/>
- ATEEZ Poland [Grupa Prywatna]. (2018, 18 maja). W: *Facebook*. Pobrane 1 grudnia 2022, <https://www.facebook.com/groups/1295728277227453/>
- ATEEZ. (2017, October 26). In: *Facebook*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.facebook.com/ATEEZofficial>
- @ateez_oficial_. (2018, April 25). In: *Instagram*. Retrieved December 1, 2022, from https://www.instagram.com/ateez_oficial_/
- @ateez_oficial_. (2019, December 23). In: *TikTok*. Retrieved December 1, 2022, from https://www.tiktok.com/@ateez_oficial_?lang=pl-PL
- @ATEEZofficial. (2017, October). In: *Twitter*. Retrieved December 1, 2022, from <https://twitter.com/ATEEZofficial>
- @ATEEZofficial. (2018, July 2017). In: *YouTube*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.YouTube.com/channel/UC2e4Ukj5Pfr7cb3KpJAFBdQ>
- Bajgier-Kowalska, M., Tracz, M., Wałach K. (2017). Role of the Hallyu Wave in the Development of Cultural Tourism in South Korea. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 31(3), 22. <https://doi.org/10.24917/20801653.313.2>
- @BANGTANTV. (2012, December 17). In: *YouTube*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.youtube.com/channel/UCLkAepWjdylmXSltofVsYQ>
- Benjamin, J. (2012, May 18). The 10 K-Pop Groups Most Likely to Break in America. *RollingStone*, z <https://www.rollingstone.com/music/music-lists/the-10-k-pop-groups-most-likely-to-break-in-america-158612/>

-
- BLACKPINK (BLΛCKPIIK) Poland [Grupa Prywatna]. (2016, 19 kwietnia). *Facebook*. Pobrane 1 grudnia 2022, <https://www.facebook.com/groups/695624633913434/>
- BLACKPINK. (2016, June 29). In: *Facebook*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.facebook.com/BLACKPINKOFFICIAL>
- @BLACKPINK. (2016, June 29). In: *YouTube*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.youtube.com/c/BLACKPINKOFFICIAL/featured>
- @BLACKPINK. (2020, June). In: *Twitter*. Retrieved December 1, 2022, from <https://twitter.com/BLACKPINK>
- @blackpinkoficial. (2016, May 19). In: *Instagram*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.instagram.com/blackpinkoficial/>
- @bp_tiktok. (2018, January 27). In: *TikTok*. Retrieved December 1, 2022, from https://www.tiktok.com/@bp_tiktok
- BTS (방탄소년단). (2012, January 17). In: *Facebook*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.facebook.com/bangtan.official>
- BTS A.R.M.Y Poland [Grupa Prywatna]. (2015, 12 sierpnia). W: *Facebook*. Pobrane 1 grudnia 2022, <https://www.facebook.com/groups/btsarmypoland/>
- @bts.bighitoficial. (2015, November 12). In: *Instagram*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.instagram.com/bts.bighitoficial/>
- @bts_official_bighit. (2019, September 25). In: *TikTok*. Retrieved December 1, 2022, from https://www.tiktok.com/@bts_official_bighit?lang=pl-PL
- @BTS_twt. (2011, August). In: *Twitter*. Retrieved December 1, 2022, from https://twitter.com/BTS_twt
- Deshpande, R. (2022, Janary 27). A guide to official positions in K-Pop groups. In: *Kawaii Kart*. Retrieved December 1, 2022, from <https://kawaiiikart.com/a-guide-to-official-positions-in-k-pop-groups/>
- Evans, C. (2022, April 28). From Trainee To Bias: The Big 16 K-Pop Slang Terms To Know. In: *Dictionary.com* Retrieved December 1, 2022, from <https://www.dictionary.com/e/k-pop-slang/>
- Evolution of K-pop Series – 2000's and beyond. (2020, October 12). In: *Korean Culture Blog*. <https://koreancultureblog.com/2015/03/11/evolution-of-k-pop-series-2000s-and-beyond/>

-
- Gangnam Style. (2022, 15 grudnia). W: *Wikipedia: Wolna encyklopedia*. Pobrane 1 grudnia 2022, https://pl.wikipedia.org/wiki/Gangnam_Style
- GOT7 Poland Spam [Grupa Prywatna]. (2015, 26 sierpnia) W: *Facebook*. Pobrane 1 grudnia 2022, <https://www.facebook.com/groups/1703878109846186>
- @got7.with.igot7. (n.d.). In: *Instagram*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.instagram.com/got7.with.igot7/>
- @got7oficial. (2020, April 20). In: *TikTok*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.tiktok.com/@got7official>
- @GOT7_isourname. (2021, February 10). In: *YouTube*. Retrieved December 1, 2022, from https://www.youtube.com/@GOT7_isourname
- @GOT7. (2022, April). In: *Twitter*. Retrieved December 1, 2022, from <https://twitter.com/GOT7Official>
- @GOT7. (2019, 19 marca). W: *Facebook*. Pobrane 1 grudnia 2022, <https://www.facebook.com/GOT7Official>
- Kampka, A. (2021). Retoryka identyfikacji online. Na przykładzie koreańskiego zespołu BTS. *Res Rhetorica*, 8(3), 98. <https://doi.org/10.29107/rr2021.3.5>
- Korean idol. (2022, November 30). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved December 1, 2022, from https://en.wikipedia.org/wiki/Korean_idol
- Korean wave. (2022, November 27). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved December 1, 2022, from https://en.wikipedia.org/wiki/Korean_wave#1999%E2%80%932010
- Koreańska fala. (2022, 9 lipiec). W: *Wikipedia: Wolna encyklopedia*. Pobrane 1 grudnia 2022, z https://pl.wikipedia.org/wiki/Korea%C5%84ska_fala
- K-Pop Culture Glossary. (2012, January 21). In: *Soompi*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.soompi.com/article/370212wpp/kpop-culture-glossary>
- K-Pop Term Glossary. (n.d.). In: *Hello to Hallyu*. Retrieved December 1, 2022, from <http://hellotohallyu.com/home/k-pop-term-glossary/>
- K-pop. (2022, 17 Listopada). W: *Wikipedia: Wolna encyklopedia*. Pobrane 1 grudnia 2022, <https://pl.wikipedia.org/wiki/K-pop>
- K-pop. (2022, November 27). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved December 1, 2022, from <https://en.wikipedia.org/wiki/K-pop>

- Lysn. (2022, 14 grudnia), W: *Google Play*. Pobrane 27 lutego 2023, <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.eversysing.lysn&hl=pl&gl=US>
- LYSN. (2022, November 27). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved December 1, 2022, from <https://en.wikipedia.org/wiki/Lysn>
- MAMAMOO Poland Spam [Grupa Prywatna]. (2016, 8 maja). W: *Facebook*. Pobrane 1 grudnia 2022, z <https://www.facebook.com/groups/242093952814566>
- @마마무 Mamamoo. (2014, 17 stycznia) W: *Facebook*. Pobrane 1 grudnia 2022, <https://www.facebook.com/RBW.MAMAMOO>
- @MAMAMOO_OFFICIAL. (2014, May 30). In: *YouTube*. Retrieved December 1, 2022, from https://www.youtube.com/channel/UCuhAUMLzJxlP1W7mEk0_6lA
- @mamamoo_oficial. (2015, May 4). In: *Instagram*. Retrieved December 1, 2022, from https://www.instagram.com/mamamoo_official/
- Music programs of South Korea. (2022, December 1). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved December 1, 2022, from https://en.wikipedia.org/wiki/Music_programs_of_South_Korea
- Natriia. (2022a, 25 marca). *Rodzaje i wersje k-popowych albumów – CZEŚĆ 1*. W: *K-POP LIVE POLSKA*. Pobrane 1 grudnia 2022, z <https://kpoplivepolska.pl/rodzaje-i-wersje-k-popowych-albumow-czesc-1/>
- Natriia. (2022b, 27 marca). *Rodzaje i wersje k-popowych albumów – CZEŚĆ 2*. W: *K-POP LIVE POLSKA*. Pobrane 1 grudnia 2022, z <https://kpoplivepolska.pl/rodzaje-i-wersje-k-popowych-albumow-czesc-2/>
- @oficial_mamamoo. (2019, March 8). In: *TikTok*. Retrieved December 1, 2022, from https://www.tiktok.com/@oficial_mamamoo
- Oleksiuk, M. (2021). Koreańska fala, czyli wpływ i rozprzestrzenianie się kultury koreańskiej w krajach europejskich i amerykańskich. *Gdańskie Studia Azji Wschodniej*, z. 19, 209-218. Pobrane 1 grudnia 2022, <https://www.ejournals.eu/pliki/art/19027/pl>
- @RBW_MAMAMOO. (2014, January). In: *Twitter*. Retrieved December 1, 2022, from https://twitter.com/RBW_MAMAMOO
- Romano, A. (2018, February 26). How K-pop became a global phenomenon. In: *Vox*. Retrieved December 1, 2022, from <https://www.vox.com/culture/2018/2/16/16915672/what-is-kpop-history-explained>

-
- Słowniczek K-Pop'u. (b.d.) W: *K-Pop Wikia*. Pobrane 1 grudnia 2022, z https://kpop.fandom.com/pl/wiki/K-Pop_Wikia/S%C5%82owniczek_K-Pop%27u
- Słownik początkującego k-popera. (b.d.). W: *FoxTribus*. Pobrane 1 grudnia 2022, z <https://strazniczkafoxtribus.blogspot.com/p/dzisiaj-odpowiem-wam-troche-o-sowach.html>
- Słownik. (b.d.). W: *Zakątek Kpop*. Pobrane 1 grudnia 2022, z <https://zakatekkpop.wordpress.com/sownik/>
- The big 3 of Korean pop music and entertainment (2011, July 26) In: *The Dong-a ilbo*. <https://www.donga.com/en/List/article/all/20110726/401789/1>
- Trzcińska, J. (2018). *Polish K-Pop Fandom Phenomenon, Structure & Communication*. Wrocław: The Association of Pop Culture Researchers and Pop-cultural Education „Trickster”. https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/17059/Julia_Trzcin-ska_Polish_K-Pop_Fandom_Phenomenon.pdf?sequence=1
- 2020 Mnet Asian Music Awards. (2022, November 27). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved December 1, 2022, from https://en.wikipedia.org/wiki/2020_Mnet_Asian_Music_Awards
- V Live. (2022, November 27). In: *Wikipedia. The free encyclopedia*. Retrieved December 1, 2022, from https://en.wikipedia.org/wiki/V_Live
- V Live. (2023, 17 lutego), W: *Google Play*. Pobrane 27 lutego 2023, <https://play.google.com/store/apps/details?id=net.vlive.v3>
- Waszkiewicz, A., Oleszczuk, A. (2020). Queerness of Hallyu 2.0: Negotiating Non-normative Identities in K-pop Music Videos. *Res Rhetorica*, 7(2), 119-120. <https://resrhetorica.com/index.php/RR/article/view/437>
- Weverse. (2022, November 27). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved December 1, 2022, from <https://en.wikipedia.org/wiki/Weverse>
- Weverse. (2023, 14 lutego), W: *Google Play*. Pobrane 27 lutego 2023, <https://play.google.com/store/apps/details?id=co.benx.weverse&hl=pl&gl=US>

Paulina Krakowska, Klaudia Wydra

Fans of K-pop in Social Media

Abstract

Fans of music creators are a particular group, often isolated, with specific information needs, using communication channels dedicated to them. The subject of the article is an attempt to characterize fans of K-pop using the example of selected fandom bands: ATEEZ, BLACKPINK, BTS, GOT7, and MAMAMOO. The activity of fans on official social media (Facebook, Instagram, TikTok, X platform, and YouTube) of the mentioned artists was presented, and an analysis of selected Polish-language fan groups of the bands on Facebook was conducted.

Keywords: K-pop, hallyu, social media, South Korea, fandom

Paulina Krakowska, Klaudia Wydra

Fani K-popu w mediach społecznościowych

Abstrakt

Fani twórców muzycznych są szczególną grupą, często wyizolowaną, o specyficznych potrzebach informacyjnych, wykorzystującą dedykowane im kanały komunikacyjne. Przedmiotem artykułu jest próba charakterystyki wielbicieli muzyki K-pop na przykładzie wybranych fandomów: ATEEZ, BLACKPINK, BTS, GOT7 i MAMAMOO. Przedstawiono aktywność fanów w przestrzeni oficjalnych mediów społecznościowych (Facebook, Instagram, TikTok, Twitter i YouTube) wspomnianych artystów, jak i analizę wyselekcjonowanych polskojęzycznych grup fanowskich zespołów w serwisie Facebook.

Słowa kluczowe: K-pop, hallyu, media społecznościowe, Korea Południowa, fandom

DZIAŁALNOŚĆ FANÓW VTUBERÓW W INTERNECIE. STUDIUM PRZYPADKU

Wstęp

Wraz z postępem technologii i internetu powstały nowe sposoby komunikacji. Przyczynił się do tego także rozwój mediów społecznościowych łączący ze sobą ludzi na całym świecie. Umożliwiło to kontakt i nawiązywanie relacji w oparciu o podobne zainteresowania oraz dostęp do sieci, nie uzależniając go od lokalizacji uczestników. Dzięki tym interakcjom powstały kolektywy, które nazywamy fandomami². Przykładem takich społeczności są grupy skupiające swoje upodobania na grach komputerowych i związanych z nimi tematach. Ze względu na potrzeby owych miłośników zaczęły powstawać strony internetowe, blogi, programy telewizyjne oraz gazety, których celem było opisanie i ocena sprzętu komputerowego, konsol, programów oraz gier. Z czasem popularny stał się także *streaming*³, który jest jedną z technik transmisji wideo w przestrzeni internetowej, udostępnianą również przez platformy (Co to jest streamowanie? Czy każdy może zostać streamerem?, 2022; s. Kiraga, 2019, 7-8).

Wraz ze wspomnianymi zmianami przestrzeni cyfrowej pojawiły się osoby przygotowujące materiały dotyczące treści multimedialnych. Odpowiadają one za tworzenie filmów, które można podzielić na te o charakterze rozrywkowym nazywane „zagrajmy” (*let's play*), poradnikowym – solucje (*walkthrough*) oraz rywalizacyjne. Streamerzy, czyli twórcy filmów, nagrywają treści najczęściej związane z grami i opatrują je własnymi komentarzami. Wśród nich należy wyodrębnić: *livestreaming* – udostępnianie wideo strumieniowego

¹ Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Nauk o Kulturze

² Fandom to społeczność utworzona przez ludzi mających wspólne zainteresowanie (Fandom, [b.d]).

³ Technologia umożliwiająca przesyłanie treści multimedialnych do urządzeń z dostępem do internetu: bez potrzeby zapisu materiału na tym urządzeniu (Bryl, 2018, s. 130).

na żywo za pomocą serwisów, jak Twitch, czy też oferujących taką opcję, jak YouTube, Facebook oraz Bilibili; oraz *video on demand*, VOD – dodawanie wideo na żądanie, możliwe do obejrzenia przez użytkownika w dogodnym dla niego czasie (Bryl, 2018, s. 129-131; Co to jest streamowanie? Czy każdy może zostać streamerem?, 2022; Let's Play, 2023; Solucja, 2021; Speedrun, 2023).

Także autorów przekazów, czyli streamerów, można kategoryzować ze względu na to, w jaki sposób sami siebie prezentują. Wyróżnić można zatem osoby, które udostępniają jedynie swój komentarz głosowy, pokazują twarz, dłonie lub ukrywają się pod awatarem⁴ czy też animowanym modelem 2D⁵ lub 3D⁶. Ostatni z wyszczególnionych typów nazywany jest wirtualnym youtuberem bądź vtuberem (Co to jest streamowanie?, 2022; Online streamer, 2023; Video game culture, 2023; Video game livestreaming, 2023). I to właśnie vtuberom poświęcony zostanie artykuł.

Celem autorki artykułu jest przybliżenie fenomenu *vtubingu*, który w Polsce jest jeszcze mało znany, angielskojęzyczne prace naukowe również stosunkowo rzadko opisują społeczno-twórczy charakter zjawiska, skupiając się głównie na jego aspektach technologicznych lub badaniach genderowych⁷. Mimo wciąż niewielkiego zainteresowania badaczy tego typu zagadnieniami, w sieci są one reprezentowane przez niemałą grupę liczącą około 16 000⁸ vtuberów. Z uwagi zatem na dużą liczbę streamujących postanowiono na potrzeby tekstu zastosować studium przypadku i wybrano jednego streamera,

⁴ W internecie awatar to wirtualna postać, która w graficzny sposób ma symbolizować użytkownika (Awatar, [b.d]).

⁵ Model 2D to ręcznie rysowany model; cechuje się niewielkim zakresem ruchów, głównie polega na śledzeniu ruchów głowy i ramion, dodatkowo niewielką mimiką awatara. Przykładem vtubera z modelem 2D jest Vox Akuma (Turner, 2022, s. 8-9; Vtuber, 2023).

⁶ Model 3D tworzony jest poprzez modelowanie w programie do grafiki trójwymiarowej; cechuje się pełnym zakresem ruchów całego ciała oraz bogatszą mimiką. Przykładowym wirtualnym streamerem korzystającym z modelu 3D jest Kizuna Ai (Turner, 2022, s. 8-9; Vtuber, 2023).

⁷ Przykładami takich opracowań są: Bredikhina, L. (2020). Designing identity in VTuber era. *ConVRgence (VRIC) Virtual Reality International Conference Proceedings*. https://shs.hal.science/halshs-03781967/file/Designing_identity_in_VTuber_Era%20%283%29%2019.28.14.pdf; Bredikhina, L., Giard, A. (2022). Becoming a Virtual Cutie: Digital Cross-Dressing in Japan. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies* 28 (2), 1-19. https://www.researchgate.net/publication/359158679_Becoming_a_Virtual_Cutie_Digital_Cross-Dressing_in_Japan_Convergence_March_2022; Bredikhina, L., Kameoka, T., Shimbo, S.; Shirai, A. (2020). Avatar Driven VR Society Trends in Japan. *2020 IEEE Conference on Virtual Reality and 3D User Interfaces Abstracts and Workshops*, 497-503. https://www.researchgate.net/publication/341318328_Avatar_Driven_VR_Society_Trends_in_Japan; Tang, M. T., Zhu, V. L., Popescu, V. (2021). AlterEcho: Loose Avatar-Streamer Coupling for Expressive VTubing. *IEEE International Symposium on Mixed and Augmented Reality*, 128-137. <https://ieeexplore.ieee.org/document/9583837>; Turner, A. B. (2020) *Streaming as a Virtual Being: The Complex Relationship Between VTubers* [Master's Thesis]. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1676326/FULLTEXT02.pdf>

⁸ Stan na 19 października 2021 r. (Bushido Samurai, 2021).

którego aktywność stała się przedmiotem analiz. Przedstawiono zatem jednego z najpopularniejszych streamerów angielskojęzycznego oddziału firmy Nijisanji, który jako pierwszy uzyskał milion subskrypcji na platformie YouTube – Vox Akuma (stało się to 21 lutego 2022 r.), a także jego fandom Kindred. By zrealizować główny cel pracy, a więc przedstawić przykłady działań Vox Akuma w sieci oraz scharakteryzować sposoby interakcji z fanami, w okresie od 1 do 15 marca 2023 r. przeprowadzono kwerendę. Analizie poddano aktywność artysty na jego oficjalnych kontach w mediach społecznościowych, na których udziela się najczęściej – YouTube i Twitter (obecnie X), oraz reakcje fanów na publikowane treści. Zebrano informacje na temat wyświetleń, liczby polubień i komentarzy z obu platform, a także dotyczące typu i czasu trwania nagrań zamieszczonych na YouTube i liczbę opublikowanych postów i podań dalej dla Twittera. W tym samym czasie, dzięki obserwacji nieuczestniczącej z zastosowaniem metody etnografii wirtualnej, przeanalizowano działania podjęte przez miłośników vtubera w formie oficjalnych hashtagów⁹, zaproponowanych przez twórcę, oraz zaobserwowano ich zaangażowanie w tworzenie własnych inicjatyw fandomowych, jak fanowski serwer – Vox's Kindres Clan na platformie Discord czy strona internetowa #AMillionKindred. To pozwoliło ukazać ekspansywność fandomu. Przy pomocy metody analizy i krytyki piśmiennictwa nakreślone zostało tło historyczne zagadnienia. Z powodu braku źródeł naukowych lub popularnonaukowych poświęconych tej tematyce, posłużono się tekstami publicystycznymi i treściami stworzonymi przez fanów *vtubingu*, w ramach oddolnej inicjatywy, jak artykuły na stronie *Wikipedia. The free encyclopedia* oraz serwisu typu wiki.

Vtubing

Początki zjawiska można datować już na 2010 r., kiedy pojawili się pierwsi artyści prowadzący interakcje ze swoją publicznością przy użyciu animowanych modeli. Jednak dopiero w 2016 r., wraz z debiutem Kizuny Ai, termin wirtualny youtuber został użyty po raz pierwszy i oznaczał osobę ukrywającą się pod modelem postaci w stylu anime¹⁰, odpowiadającą na pytania fanów podczas gry. Od tego momentu popularność i liczba aktywnych vtuberów rosła. Zaczęły powstawać agencje talentów dla streamerów używających animowanych awatarów, jak Hololive Production w 2016 r. i Nijisanji w 2018 r. Druga z wymienionych spółek spopularyzowała modele 2D dla vtuberów, w przeciwieństwie do używanych wcześniej modeli 3D, jak i zajęła się nadawaniem filmów w czasie rzeczywistym, a nie w formie wideo na żądanie. Po sukcesie odniesionym w Japonii, fenomen *vtubingu* rozprzestrzenił się poza granice Kraju Kwitnącej Wiśni zwłaszcza wśród fanów

⁹ Znak #, który poprzedza wyrażenie. Służy on do oznaczania zawartości wpisów, w celu ułatwienia wyszukiwania i komunikacji internetowej (Hashtag, 2018).

¹⁰ Japońskie animacje; charakterystyczny styl rysunku japońskich twórców (Anime II, 2016).

mangi¹¹ i anime. Firmy zaczęły tworzyć oddziały obsługujące publiczność posługującą się językami: chińskim, koreańskim, indonezyjskim i angielskim. W międzyczasie pojawiły się programy pozwalające samodzielnie tworzyć modele, dodatkowo ceny kamerek internetowych spadały, co przyczyniło się do rozwoju działalności przez niezależnych twórców. W styczniu 2020 r. funkcjonowało już ponad 10 000 vtuberów. Okres ich wzmożonej aktywności przypadł na czas pandemii COVID-19, kiedy to wzrosła popularność *livestreamingu*, a także *vtubingu* (Bredikhina, Giard, 2022; Bushido Samurai, 2021; Hololive Production, 2023; Lee, Lee, 2023, pp. 31125-31126; Nijisanji, 2023; The Game Marketer, 2022; Tuner, 2022, pp. 7-10; VTuber, 2023).

Streamerzy używający modeli zyskują coraz większą sławę. W 2021 r. wcześniej wspomniana Kizuna Ai została wybrana jednym z 60 najsławniejszych influencerów¹² Azji. W 2022 r. vtuberka Ironmouse osiągnęła największą liczbę płatnych subskrypcji na platformie Twitch. Twórcy zostali także uhonorowani podczas dwóch edycji gali The Streamer Awards zorganizowanych przez Twitch w 2022 i 2023 r. Pojawiła się tam m. in. osobna kategoria nagród – dla najlepszych vtuberów (The Game Marketer, 2022; The Streamer Awards, 2022; VTuber, 2023).

Wirtualni youtuberzy najczęściej kojarzeni są z nagrywaniem filmów typu „zagrajmy”, ale nie jest to ich jedyna aktywność. Wielu prowadzi transmisje wideo o tematyce ASMR¹³, nadaje treści związane z innymi zainteresowaniami, jak gotowanie czy rękodzieło, a także prowadzą pogadanki (*zatsudan*). Vtuberzy wydają ponadto *cover*y¹⁴ oraz własne piosenki, a nawet prowadzą koncerty. Ciekawymi przykładami ich działalności są także kanały na YouTube, w których kompilowane są wiadomości ze świata vtuberów. W 2023 r. zadebiutowała z kolei vtuberka Neuro-sama, która jest kierowana przez sztuczną inteligencję (Neuro-sama, 2023; The Game Marketer, 2022; VTuber, 2023).

O popularności zjawiska *vtubingu* świadczy udział *streamerów* choćby w reklamach, np. Kizuna Ai w 2018 r. promowała produkty marki iPhone, a Gawr Gura w 2021 r. pojawiła się w reklamie sieci barów szybkiej obsługi Taco Bell. Można ich spotkać również podczas konwentów poświęconych anime, mandze i grom komputerowym. Przykładami takich wydarzeń mogą być Anime Inpulse zorganizowany w latach 2022 i 2023, gdzie goszczono wybranych twórców Nijisanji, którzy prowadzili panele dyskusyjne oraz spotykali

¹¹ Manga to rodzaj japońskiego komiksu (Manga, 2016).

¹² Influencer to celebryta internetowy wykorzystujący swoją sławę, aby wpływać na oglądających (Influencer, 2017).

¹³ Rodzaj filmów mający na celu zrelaksowanie odbiorcy poprzez spowodowanie uczucia mrowienia w okolicach głowy, szyi lub innych obszarach ludzkiego ciała. Autorzy tych filmów najczęściej wywołują ten efekt poprzez stymulowanie zmysłu słuchu za pomocą bodźców dźwiękowych, jak np. szept (ASMR, 2022).

¹⁴ Wykonanie piosenki przez innego artystę niż pierwotny piosenkarz (Cover, 2015).

się z fanami (*meet and greet*). W trakcie TwitchCon w 2022 r. pojawiły się natomiast streamerki z agencji VShojo (Anime Impulse LA 2023 Guests, 2023; Anime Impulse OC 2022 Guests, 2022; Anime Impulse SD 2023 Guests, 2023; @animeimpulse, 2022; Sung, 2022; VTuber, 2023).

Niektóre firmy postanowiły ponadto wykorzystać modele stosowane przez vtuberów i stworzyły maskotki. Można tu wymienić N-ko i Crunchyroll-Hime z serwisów streamingowych Netflix i Crunchyroll, a także Ibaraki Hiyori, która jest maskotką regionu Ibaraki wykonaną na zlecenie japońskiego rządu. Wartym wspomnienia jest też fakt, że już kilkakrotnie przywoływana Kizuna Ai, w 2023 r. otrzyma rolę w anime pod tytułem *Kizuna no Allele*, w którym będzie jedną z głównych bohaterek (Cambosa, 2023; VTuber, 2023).

Vox Akuma

Vox Akuma wraz z innymi członkami grupy Luxiem, czwartej utworzonej przez Njisanji EN, zadebiutował w styczniu 2021 r. Informacje o powołaniu przez agencję nowego zespołu talentów przekazano oficjalnymi kanałami. Na początku udostępniony został post zapowiadający wprowadzenie grupy vtuberów, a wraz z nim zwiastun piosenki przez nich wykonanej. W tym krótkim, około minutowym filmiku, zaprezentowano wygląd modeli vtuberów oraz ich głosy (@njisanji_en, 2021; @NIJISANJI_World, 2021; @NIJISANJI_World, 2022).

Podczas programu, w którym Luxiem zadebiutował, komentowanego i prowadzonego przez dwóch doświadczonych streamerów z firmy, występujących w roli gospodarzy, nowi artyści zostali kolejno przedstawieni. Na swoich kanałach na platformie YouTube członkowie Luxiem prowadzili też transmisję, w trakcie której przybliżyli historie odgrywanych postaci, a także modele i ich możliwości. Dodatkowo opowiedzieli o posiadanych umiejętnościach, zainteresowaniach i o zaplanowanych celach karier. Podczas tej transmisji podali hasztagi, których fani powinni używać do poprawnego oznaczania publikowanych przez nich treści. Po tej prezentacji artyści spotkali się na kanale firmy z prowadzącymi wydarzenie, aby odpowiedzieć na ich pytania (@njisanji_en, 2021; @VoxAkuma, 2021).

Analiza kanału YouTube

Analizowany przykład streamera – Vox Akuma – reprezentujący grupę Luxiem to jeden z najszybciej rozwijających się talentów z angielskojęzycznej części firmy Njisanji, który w 7 miesięcy od debiutu uzyskał wspomniany już milion subskrypcji. O zainteresowaniu jego twórczością świadczy wzrost subskrybentów na platformie YouTube w badanym okresie: z 1 270 000 do 1 280 000, a także liczba wyświetleń, która podniosła się z 72 537 765 do 75 322 385 (Andrew, 2022; @VoxAkuma, 2021).

Analizując zawartość konta należącego do Vox Akuma na platformie, można zauważyć, że nie zostały udostępnione nowe filmy w zakładkach „wideo” i „shorts”¹⁵, a także nie zostały zaktualizowane cztery utworzone przez niego playlisty. Nie dodano nowych treści na podstronie „społeczność”, używanej do przekazywania informacji, jak harmonogram, komunikaty o oficjalnych gadżetach czy przerwie w aktywności artysty. W części „kanały” znajdują się z kolei odesłania do profili pozostałych członków Luxiem, Nijisani, a także do clipperów¹⁶ kanału. W „informacjach” zamieszczono krótki opis Voxa Akumy, a także odnośnik do autorów odpowiedzialnych za wygląd ikony i loga kanału, oraz *overlay*¹⁷ widocznego podczas *livestreamu*. Można tam odszukać odniesienia do oficjalnych kont społecznościowych firmy na platformach: YouTube, Twitch, Twitter, Reddit, Instagram, TikTok, Facebook i strony internetowej firmy Anycolor odpowiedzialnej za utworzenie agencji talentów Nijisanji.

Na „stronie głównej” kanału opublikowano *cover* piosenki *new cyndonia*, której animowany teledysk przedstawia historię postaci streamera. W tej strefie znajduje się też podziękowanie dla osób finansowo wspierających profil. Zamieszczano tam ponadto informacje o nadchodzących transmisjach na żywo, dzięki którym miłośnicy na 24 godziny przed *livestreamem* otrzymują komunikat o porze nadawania i tematyce. Daje im to możliwość ustawienia przypomnienia o rozpoczęciu nagrania. Dzięki tej opcji fani mogą prowadzić interakcje między sobą, wzmacniając społeczność, oraz wcześniej przesyłać dotacje. Po emisji *streamy* nagrywane przez artystę trafiają do zakładki „na żywo”, w której zapisywane są w formie wideo na żądanie, dzięki czemu odbiorcy mogą obejrzeć je w dogodnym dla siebie momencie. Wraz z nagraniem archiwizowana jest zawartość komentarzy napisanych przez oglądających.

Aktywność i recepcja nadawanych treści, podczas badanego na potrzeby artykułu okresu, została przedstawiona w Tabeli 1. Wynika z niej, że artysta nagrywa kilkakrotnie w ciągu tygodnia, czasem nawet „wypuszczając” dwie audycje jednego dnia. Średnia liczba wyświetleń transmisji na żywo to około 10 000 osób. Filmy te są dodatkowo doceniane przez widzów polubieniami i komentarzami. Najczęściej Vox Akuma prowadzi kilkugodzinne *livestreamy* o charakterze *let's play*. Taki przekaz składa się z określonych części: kilkuminutowy ekran oczekiwania, wstęp do nadawanej treści, podczas której artysta opowiada o zawartości, część właściwa, w trakcie której prowadzona jest interakcja z widzami, oraz zakończenie, gdy vtuber dziękuje oglądającym za udział oraz zapowiada kolejny *stream*.

¹⁵ Krótkie, najczęściej trwające do 60 sekund, filmy publikowane na platformie YouTube.

¹⁶ Osoby, które tworzą i udostępniają clipy, czyli wyedytowane fragmenty oryginalnych streamów.

¹⁷ Wygląd i ułożenie stref, takich jak *live chat*, położenie awatara twórcy, stopki z tagami i linkami na widocznych na nich wideo.

Tabela 1. Aktywność i recepcja Vox Akumy na platformie YouTube

Data	Wyświetlenia	Polubienia	Komentarze	Typ nagrania	Czas trwania w godzinach
2 marca 2023	86123	9500	245	zatsudan	1:17:14
2 marca 2023	99893	7800	104	let's play	5:02:13
3 marca 2023	92533	8100	125	let's play	2:15:41
4 marca 2023	99688	8900	133	let's play	2:53:48
6 marca 2023	102016	7500	282	ASMR	2:02:02
6 marca 2023	26154	2800	47	let's play	0:39:13
7 marca 2023	62024	5500	94	let's play	7:15:25
8 marca 2023	74271	6300	109	let's play	3:52:07
9 marca 2023	59511	5500	98	let's play	2:27:01
10 marca 2023	290381	18000	95	let's play	11:52:49
10 marca 2023	311929	15000	173	let's play	11:49:17
14 marca 2023	72561	6700	167	ASMR	2:32:50
15 marca 2023	107259	9200	131	let's play	3:05:29

Źródło: Opracowanie własne.

Fani wraz z twórcą doświadczają różnego typu emocji w trakcie nadawania przez niego treści. Podczas *streamu* komentują przykładowo akcje podjęte przez artystę w grze, odpowiadają na jego pytania, a nawet biorą udział w tworzonych spontanicznie głosowaniach dotyczących kroków podejmowanych w grze. Oglądający najczęściej używają krótkich wypowiedzi i emotikonów¹⁸ (standardowych, udostępnianych przez platformę YouTube lub specjalnie dostosowanych z wizerunkiem modelu dla członków płatnej subskrypcji) zgodnych z regulaminem transmisji (za niewłaściwe użycie grozi czasowe zawieszenie lub zablokowanie przez moderatorów¹⁹ nadzorujących zachowanie uczestników na chacie).

W czasie oglądania *livestreamu* fani mają możliwość wspierania twórcy, przesyłając darowizny pieniężne, co powoduje wyróżnienie ich wiadomości na chacie. Oglądający mogą wybrać jednorazową dotację lub płatność comiesięczną, która u Voxa Akumy nosi nazwę „citizenship”. W zamian za wsparcie finansowe członkowie płatnej subskrypcji otrzymują oznaczenie przy swojej nazwie (zależne od długości okresu dofinansowania), zestaw niestandardowych

¹⁸ Grafika mająca na celu przedstawienie emocji osoby piszącej w komunikacji internetowej (Emotikon, 2017).

¹⁹ W internecie moderator odnosi się do osoby, której zadaniem jest kontrolowanie poprawności zachowań użytkowników na chatach. (Moderator, [b.d]).

emotikonów do wykorzystania na chacie na żywo i w komentarzach, a także zostaje do nich przesłane specjalne wideo z podziękowaniami.

Streamujący artysta ma możliwość „przypięcia” wiadomości na szczycie chatu, aby był widoczny dla wszystkich. Teksty te mogą zawierać różne informacje, przykładowo o: opóźnieniu w nadawaniu filmu, problemach technicznych, przerwach w nagraniu, czy o tym, że gra zawiera treści mogące powodować u odbiorcy silny dyskomfort (*trigger warning, TW*).

Komentarze dodawane na YouTube już po skończonej transmisji są krótkie, pisane zazwyczaj po angielsku, japońsku lub zawierają jedynie emotikony. Wiadomości te mają pozytywny charakter i za ich pośrednictwem przekazywane są podziękowania za filmik lub opisywane związane z nim odczucia. Zdarza się też, że oglądający zaznaczają moment przekazu, w którym pojawiło się coś, do czego chcieliby wrócić lub odesłać do niego innych widzów. W większości Vox Akuma nie odpowiada na opublikowane treści i nie zamieszcza reakcji, fani także rzadko komunikują się między sobą. Specjalnym rodzajem komentarza znajdującym się pod każdym z filmów jest rozpisany przez fana harmonogram z określeniem czasu działań podjętych przez vtubera w nagraniu.

Należy jeszcze wspomnieć, że w każdym opisie filmu zamieszczone są tagi oraz krótki tekst skierowany do widzów. Obejmuje on ponadto link do jednorazowej dotacji kanału. Kolejna część opisu to spis oficjalnych tagów używanych przez fandom na Twitterze. Streamer zamieszcza odniesienie do autora obrazu użytego w miniaturze, listę osób odpowiedzialnych za wygląd kanału (logo, miniatura, *overlay*) i emotikon dostępny dla płatnych subskrybentów, wykaz kompozytorów piosenek odtwarzanych w tle *streamu* (*background music, BGM*). Jeśli w filmie zostały użyte wirtualne gadżety, to wymienieni zostają także ich twórcy.

Pod tą strefą opisu zamieszcza się regulamin zachowania w językach angielskim, chińskim tradycyjnym i uproszczonym oraz japońskim. Zasady zostały podzielone na 4 części. Pierwsza z nich rozpisana jest w 7 punktach i dotyczy zachowania podczas *streamu*. Artysta prosi o nieporuszanie treści, które nie łączą się z zawartością nagrania, tym bardziej jeśli mają one charakter kontrowersyjny lub obraźliwy dla innych współuczestników. Zabrania się również przytaczania dokonań innych streamerów, chyba że artysta pierwszy o nich wspomni. Analogicznie, nie wolno przywoływać jego osoby na chatach innych streamerów. Można natomiast pisać komentarze w każdym języku. Zakazuje się za to spojlerowania²⁰ oraz zachowania nazywanego *backseating*²¹. Widzowie nie powinni również wysyłać wiadomości opisujących traumatyczne przeżycia. Przy tej zasadzie Vox Akuma dodał link do strony HelpGuide.org, która zawiera pomocne informacje związane ze zdrowiem

²⁰ Zdradzanie kluczowych elementów fabuły filmu, serialu, książki i gry (spojlerować – za-spoilerować, 2018).

²¹ Uporczywe i nieproszone mówienie graczowi, co ma robić.

psychicznym i dobrym samopoczuciem. W kolejnym punkcie omawianego regulaminu wspomniano też o limitowaniu emotikonów do trzech w jednym przekazie. Ostatnia jego zasada dotyczy wysyłania dotacji w walucie kraju, z którego pochodzi fan.

W drugiej części zasad poruszono kwestie związane z zachowaniem podczas reprezentowania fandomu. Vtuber prosi o uprzejmość i życzliwość podczas interakcji z innymi. Znajduje się tu też zgoda na *shippowanie*²² go z każdym, kto wyraził na to zgodę. Przypomina przy tym, że jest to tylko fikcyjna relacja, a nie związek autentyczny. Kolejna część regulaminu zachęca fanów do wyrażania pozytywnych uczuć co do jego osoby i społeczności, o ile nie przybierają one form paraspołecznych. Na końcu tekstu znalazł się apel o ignorowanie treści o charakterze nienawistnym, które bywają publikowane na chacie, a które mogą wywołać klótnie lub walkę.

Analiza profilu na Twitterze (obecnie X)

Liczba obserwujących profil Vox Akuma na Twitterze w badanym okresie wzrosła z 1 210 000 do 1 265 000. Aktywności artysty na tej platformie społecznościowej można podzielić na kilka kategorii, co ilustruje Tabela 2. Większość z nich ma charakter informacyjny, jak harmonogram tygodniowy lub dzienny, czy ogłoszenia o realizowanym *streamie* w danym dniu zawierające bezpośredni link do filmu. Pojawiają się także przekazy o charakterze rozrywkowym, np. związane z przemyśleniami Vox Akumy czy opowiadanymi przez niego historiami. Komunikaty mają głównie formę tekstową połączoną z grafiką, ale udostępniane są także wiadomości głosowe. Wirtualny youtuber reaguje na publikowane przez miłośników wpisy poprzez polubienia

Tabela 2. Aktywność i recepcja Vox Akumy na platformie Twitter

	Liczba opublikowanych tweetów	Komentarze	Polubienia	Podania dalej	Wyświetlenia
Wpisy	49	16148	64346	682496	14669100
Odpowiedzi	48	1570	6737	225311	4404048
Udostępnienia z komentarzem	1	231	1026	9315	322100
Udostępnienia bez komentarza	3	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne.

²² Wyobrażanie sobie relacji między jakimiś osobami lub postaciami fikcyjnymi.

czy podania dalej, często także dodaje komentarze, udzielając odpowiedzi zarówno fanom, jak i innym twórcom. Komunikacja ta jest prowadzona głównie w języku angielskim, choć zamieszczane są także teksty w języku japońskim (@Vox_Akuma, 2021).

Odbiorcy na platformie Twitter zarówno przeglądają zamieszczane przez artystę treści, jak i reagują na nie. Wpisy uzyskują wysoką liczbę polubień i podań dalej oraz są chętnie komentowane bez względu na zawartość przekazu. Te o charakterze rozrywkowym – trzeba przyznać – cieszą się większą popularnością. Odpowiedzi fanów mają z kolei formę krótkich wiadomości tekstowych, emotikonów, a także specjalnie edytowanych memów²³ zawierających wizerunki Voxa Akumy i innych vtuberów.

Przestrzeń ta jest również wykorzystywana do publikowania tagów fanów, które mają na celu klasyfikowanie ich twórczości. Hasztagi, przeznaczone na użytek fandomu Kindred i przedstawione, jak wspomniano, podczas debiutu streamera, są aktualizowane w zależności od potrzeb społeczności. Obecnie używanych jest 11 oficjalnych tagów, które przypominane są także podczas publikowania harmonogramu (@Vox_Akuma, 2023).

Tabela 3. Wykaz oficjalnych hasztagów używanych przez fandom na Twitterze

Nazwa	Hasztag	Opis zawartości
General	#VoxAkuma	Ogólny tag dotyczący Vox Akuma
LIVE	#VoxPopuLIVE	Tag, w którym fani tworzą treści inspirowane przez <i>livestreamy</i> lub <i>clipy</i>
Art	#Akurylic	Ogólny tag związany z fanowską aktywnością artystyczną (<i>fanart</i> ²⁴ , <i>fanfiction</i> ²⁵)
NSFW ²⁶	#Akumasutra	Tag związany z fanowską aktywnością o charakterze erotycznym
Memes	#AkumaMata	Memy tworzone przez fanów
Kindred/ Fans	#Kindraw	Przestrzeń, w której twórcy mogą udostępniać <i>kindredsony</i> ²⁷

²³ Mem to krótki przekaz, najczęściej o charakterze humorystycznym, rozpowszechniony w internecie w formie grafiki bądź filmu. (Mem, b.d.).

²⁴ Graficzna twórczość fanów, inspirowana innymi dziełami lub realnymi osobami (Fanart, 2023).

²⁵ Tekst literacki stworzony przez fanów, inspirowany innymi utworami kultury lub realnymi osobami (Fanfiction, b.d.).

²⁶ NSFW – skrót pochodzący od angielskojęzycznego wyrażenia *not safe for work*. Stosuje się go jako ostrzeżenie o treściach, które nie powinny być przeglądane w miejscach, takich jak praca, szkoła, a więc o zawartości wulgarnej, erotycznej lub pornograficznej.

²⁷ *Kindredsona* jest to wyraz, który powstał z połączenia słów *kindred* oraz *persona*. Oznacza on oryginalne postaci tworzone przez fanów w uniwersum zaproponowanym przez Voxa Akumę.

Nazwa	Hashtag	Opis zawartości
Thumbnails	#AkThumbA	Oznaczenie fanartów, które streamer może umieścić w miniaturkach filmu lub w harmonogramie
Assets	#Akumassets	Oznaczenie wirtualnych gadżetów, których streamer może używać w <i>livestreamach</i>
Food	#Akulinary	Przestrzeń, w której fani udostępniają zdjęcie przygotowanego/kupionego jedzenia
Fanfic	#kinfiction	Przestrzeń, w której twórcy udostępniają <i>fanfiction</i> z postacią Voxa Akumy
ASMR	#AkuSMR	Przestrzeń, w której fani udostępniają treści związane z ASMR prowadzonymi przez Vox Akumę

Źródło: Opracowanie własne.

Poza oficjalnymi tagami fani generują własne oznaczenia niezaproponowane przez twórcę, mające na celu ułatwienie wyszukiwania, a także klasyfikacje opublikowanych przez nich treści. Najczęściej spotykanymi przykładami tych działań są tagi związane z *shippowaniem* streamera, jak też stworzone na potrzeby promowania wydarzeń, jak: #LuxiemAnn1versary – z okazji rocznicy debiutu grupy Luxiem, #HappyVoxDay – urodzin vtubera czy #AMillionKindred – podkreślający sukces Voxa Akumy na platformie YouTube.

Fani vtubingu

Fanami tego typu przekazów są osoby, które w świadomy sposób wybierają oglądanie wirtualnych streamerów. Wspierają twórców, niekoniecznie finansowo, uczestniczą w życiu społeczności w sposób bierny (reagując na opublikowane przekazy oraz oglądając wideo zamieszczane przez artystów) lub aktywny (kreując własne treści, komentując, pisząc na *live chacie*). Jako grupa są dobrze zorganizowani, przestrzegają zasad sformułowanych przez artystę. Pomimo że zaproponowane przez vtuberów tagi mają na celu zachowanie porządku przede wszystkim na stronach społecznościowych przeznaczonych do prezentowania działalności artystów i ich komunikacji z fanami, to można zauważyć, że przedostają się one również na inne strony, jak: Tumblr, DeviantArt, ArchiveOfOurOwn czy Wattpad. Dodatkowo, organizują i katalogują zbiory informacji na stronach typu wiki, przykładowo: VTuber Wiki (VTuber Wiki, 2022), Virtual YouTuber Wiki (Virtual YouTuber Wiki, 2022), Hololive Fan Wiki (Hololive Fan Wiki, 2023), a także uzupełniają zawartość znajdującą się w *Wikipedii*. Fani *vtubingu* są aktywni w sieci, publikują *fanfiction*, *fanarty*, *fanziny*²⁸, gadżety i memy z wizerunkiem artysty

²⁸ Graficzna twórczość fanów, inspirowana innymi dziełami lub realnymi osobami (Fanart, 2023).

oraz materiały audiowizualne, jak clipy, kompilacje o różnej zawartości czy animacje do wybranych części *streamów*. Promują też tagi, posty, wydarzenia związane z działalnością vtuberów, jak współpracę między nimi czy wydanie własnych piosenek lub coverów.

Jedną z dodatkowych inicjatyw podejmowanych przez fanów jest zakładanie serwerów na platformach społecznych, jak Discord, by zjednoczyć wspólnotę. Jest to oddolne przedsięwzięcie, niekontrolowane w żaden sposób przez firmę czy wirtualnego artystę. Największa z takich stref w fandomie charakteryzowanego streamera to Vox's Kindred Clan, do którego należy 22 700 członków. Jest to bardzo dobrze zorganizowana zamknięta grupa, posiadająca szereg zasad. Strefa ta dzieli się na przestrzenie, aby ułatwić poruszanie się po niej. Członkiem może stać się każdy anglojęzyczny fan, jednak ze względu na opisaną w regulaminie ochronę danych osobowych, nie zostanie ona szczegółowo scharakteryzowana.

Kolejnym pomysłem zrealizowanym przez miłośników *vtubingu*, o którym należy wspomnieć, jest projekt #AMillionKindred, którego strona internetowa powstała po osiągnięciu przez Vox Akuma miliona subskrypcji. W witrynie można odnaleźć między innymi: książkę kucharską napisaną przez fanów dla twórcy, szczegółowy raport dotyczący działań podjętych przez artystę w okresie 7 miesięcy od debiutu, a także pocztówki z wiadomościami od fanów i galerię *fanartów* (Vox's Kindred Clan, 2021; #AMillionKindred, 2022).

Język fanów

Społeczność fanów *vtubingu* posługuje się charakterystyczną dla siebie terminologią, związaną z kulturą streamingową oraz światami mangi i anime. Używane są przez nich wyrazy pochodzące zarówno z języków japońskiego, jak i angielskiego. Zwroty te wspomagają skuteczną komunikację wśród członków fandomu, ale także na linii artysta-fan. Z tego też powodu powstają słowniki internetowe lub spisy podstawowych zwrotów tworzone przez miłośników w języku angielskim.

Fani korzystają z takich terminów, jak:

- Akasupa – to japońskie określenie powstałe z połączenia słów aka (czerwony) oraz superchat (oznaczające płatną wiadomość wysyłaną na YouTube). Jest to najdroższy rodzaj płatnego komentarza, którego treści pojawiają się na chacie w czerwonej ramce;
- Assets – wirtualne gadżety tworzone przez fanów na użytek artysty podczas *streamów*, mogą to być między innymi: stroje, przedmioty czy tła;
- Clip – fragmenty filmu wycięte przez fana. Niektórzy z nich prowadzą kanały, których zawartość stanowią edytowane fragmenty *streamów* oglądanych przez nich artystów. Działania te mają charakter promocyjny i rozrywkowy;

- Debut – wprowadzenie nowego streamera przez agencję lub pierwszy *stream* artysty;
- Graduate/Graduation – z angielskiego, absolwent, oznacza zakończenie kariery streamera, skutkujące usunięciem wszystkich materiałów, tweetów czy filmów na kanale YouTube opublikowanych przez tę osobę;
- Oshi – jest to określenie nadawane ulubionym vtuberom, których fan najchętniej ogląda i promuje;
- Oshi mark – jest to oznaczenie w postaci dwóch lub trzech emotikonów, które mają symbolizować postać livestreamera; najczęściej dodawane do nazw użytkowników fanów na Twitterze, aby pokazać wsparcie dla ulubionego twórcy;
- Seiso – określenie vtubera, który podczas *streamu* zachowuje się w sposób przyzwoity, niewulgarny;
- Zatsudan – jest to japońskie słowo oznaczające pogawędkę. Wskazuje, że celem danego *streamu* jest rozmowa z użytkownikami chatu (Glossary, 2023; Lilaciel, 2021; Phoenix, 2022).

Zakończenie

Miłośnicy vtuberów poprzez śledzenie postów zamieszczanych na oficjalnych kontach wytwórni i artystów zyskują większość treści niezbędnych im do uczestnictwa w społeczności, poznają terminologię charakterystyczną dla *vtubingu* oraz reguły komunikowania się pomiędzy członkami kolektywu. Wymianie informacji sprzyja znajomość języków angielskiego oraz japońskiego, co związane jest z miejscem popularyzacji zjawiska.

Fandom vtuberów jest bardzo aktywny w przestrzeni mediów społecznościowych artystów, co zaprezentowano na przykładzie jednego z nich, chętnie reagując na zamieszczane posty oraz filmy. Komunikacja prowadzona w sieci, w formie krótkich tekstów, emotikonów lub gifów, często specjalnie przerabianych w taki sposób, aby zawierały wizerunek artysty, może przybierać charakter dwustronny, jednak najczęściej jest ona jednostronna, co oznacza, że fani nie otrzymują komunikatów zwrotnych od streamera, ale za to mogą wymieniać się informacjami między sobą.

Miłośnicy *vtubingu* komunikują się ze sobą na *live chatach*, za pomocą komentarzy pod treściami udostępnianymi przez streamerów, ale także w miejscach tworzonych z własnej inicjatywy. Do tego ostatniego celu wykorzystywane są kanały na platformie Discord. Aktywne uczestnictwo w fanklubie odzwierciedla także używanie oficjalnych i nieoficjalnych hashtagów w mediach społecznościowych. Oznacza to, że społeczność *vtubingowa* jest dobrze zorganizowaną grupą klasyfikującą i porządkującą publikowane w sieci materiały. Bywa i tak, że działalność fanów przybiera charakter prosumencki,

gdy streamerzy dają im możliwość wybrania treści, które chcieliby obejrzeć, lub w trakcie podejmowania decyzji podczas głosowania na *live chatach*.

Scharakteryzowana w artykule grupa ma szczególne potrzeby komunikacyjne zaspokajane dzięki interakcjom z innymi członkami społeczności. Fandom vtubera Voxa Akumy – Kindred jest zwaartą, zmobilizowaną i kreatywną społecznością, która postrzegana jest jako odizolowana i zamknięta ze względu na specyfikę zainteresowania, a także konieczność znajomości specjalistycznej terminologii zapewniającej skuteczną wymianę informacji.

Przeprowadzone w artykule pilotażowe dociekania poświęcone jednemu vtuberowi i jego fandomowi nakreślają perspektywy dalszych analiz zjawiska w skali globalnej lub krajowej, np. poprzez zbadanie aktywności większej liczby twórców czy społeczności fanowskich. Warto byłoby również przeprowadzić obserwacje dotyczące wpływu vtuberów na zachowania czy język fanów, kreowanie nowych wirtualnych zawodów, jak wirtualna piosenkarka – Ado, wirtualne zespoły – K/DA oraz wirtualni idole – ISEGYE IDOL. Dokładniejszy wgląd w tę problematykę zapewniłoby również zweryfikowanie schematów publikowania treści na stronach twórców poprzez na przykład porównania z innymi influencerami w sieci.

Zjawisko *vtubingu* w dyskursie naukowym nadal należy uznać za mało rozpoznane, a niniejszy tekst starał się wypełnić tę lukę w literaturze, ukazując działania podjęte przez jednego z najpopularniejszych streamerów oraz sposoby jego komunikacji z fanami aktywnie biorącymi udział w życiu sieciowym.

Bibliografia

#AMillionKindred. (2022). <https://amillionkindred.com/>

Andrew, A. (2022, July 25). Vox Akuma is the first NIJISANJI EN member to hit 1 million YouTube subscribers. In: *Dexerto*. <https://www.dexerto.com/entertainment/vox-akuma-first-nijisanji-en-member-1-million-youtube-subscribers-1881876/>

Anime II. (2016, 2 stycznia). W: *Wielki słownik języka polskiego*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/48509/anime>

Anime Impulse LA 2023 Guests. (2023). In: *Anime Impulse*. Retrieved March 12, 2023, from <https://www.animeimpulse.com/la-2023-guests>

Anime Impulse OC 2022 Guests. (2022). In: *Anime Impulse*. Retrieved March 12, 2023, from <https://www.animeimpulse.com/oc-guests>

Anime Impulse SD 2023 Guests. (2023). In: *Anime Impulse*. Retrieved March 12, 2023, from <https://www.animeimpulse.com/sd-2023-guests>

- Anime Impulse [@animeimpulse]. (2022, October 26). ANNOUNCEMENT. In: *Twitter*. Retrieved March 17, 2023, <https://twitter.com/animeimpulse/status/1552005838453211140>
- ASMR. (2022, 2 grudnia). W: *Wikipedia: Wolna encyklopedia*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://pl.wikipedia.org/wiki/ASMR>
- Awatar. (b.d.). W: *Wielki słownik języka polskiego*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/50222/awatar/5149996/w-internece>
- Bredikhina, L.; Giard, A. (2022, December 6). Becoming a Virtual Cutie: Digital Cross-Dressing in Japan. *Convergence*, 28 (6) 1-19. <https://journals-1sagepub-1com-1clkl-d9lx3df5.han.bg.us.edu.pl/doi/epub/10.1177/13548565221074812>
- Bushido Samurai. (2021, October 20). How Many VTubers Exist in The World: 16000. In: *Anime Corner*. <https://animecorner.me/how-many-vtubers-exist-in-the-world-16000/>
- Bryl, N. (2018). Streaming w kulturze – uwagi wstępne. *AUPC Studia Ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia*, 16, s. 129–138. <https://doi.org/10.24917/20811861.16.9>
- Cambosa, T. (2023, February 25). Kizuna no Allele Gets April 3 Premiere, New Trailer and Visual. In: *Anime Corner*. <https://animecorner.me/kizuna-no-allele-gets-april-3-premiere-new-trailer-and-visual/>
- Co to jest streamowanie? Czy każdy może zostać streamerem? (2022, 6 września). W: *mediaexpert*. <https://www.mediaexpert.pl/poradniki/komputery-i-tablety/co-to-jest-streamowanie>
- Cover (2015. 21 sierpnia). W: *Wielki słownik języka polskiego*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/57899/cover>
- Emotikon. (2017, 11 stycznia). W: *Wielki słownik języka polskiego*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/57204/emotikon>
- Fanart. (2023, 9 stycznia). W: *Wikipedia: Wolna encyklopedia*. Pobrane 1 marca 2023, z <https://pl.wikipedia.org/wiki/Fanart>
- Fandom. (b.d.). W: *Wielki słownik języka polskiego*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/106242/fandom>
- Fanfiction. (b.d.). W: *Tanuki – Słowniczek*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://tanuki.pl/sownik/haslo/fanfiction>

-
- Fanzin. (2017, 10 czerwca). W: *Wielki słownik języka polskiego*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/59039/fanzin>
- Glossary. (2023, February 20). *Hololive Fan Wiki*. Retrieved March 10, 2023, <https://hololive.wiki/wiki/Glossary>
- Hashtag. (2018, 10 października). W: *Wielki słownik języka polskiego*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/86506/hashtag>
- Hololive Fan Wiki*. (2023, February 20). Retrieved March 10, 2023, https://hololive.wiki/wiki/Main_Page
- Hololive Production. (2023, March 9). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved March 17, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Hololive_Production
- Kiraga, K. (2019). Fandomy – Społeczności fanów i ich charakterystyka. Badanie praktyk fanowskich wśród uczniów bydgoskich szkół średnich [Praca licencjacka]. Bydgoszcz: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Wydział Administracji i Nauk Społecznych, Katedra Socjologii. https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/17061/Katarzyna_Kiraga_Fandomy.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Influencer. (2017, 9 listopada). W: *PWN*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://sjp.pwn.pl/mlodziezowe-slowo-roku/haslo/influencer;6368873.html>
- Lee, S.; Lee, J. (2023, March 6). „Ju. T’aime” My Idol, My Streamer: A Case Study on Fandom Experience as Audiences and Creators of VTuber Concert. *IEEE ACCESS*, 11, 31125-31142. <https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=10058945>
- Let’s Play. (2023, March 8). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved March 15, 2023, https://en.wikipedia.org/wiki/Let%27s_Play
- Manga. (2016, 26 września). W: *Wielki słownik języka polskiego*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/48577/manga>
- Mem. (b.d.). W: *PWN*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://sjp.pwn.pl/sjp/mem;5579327.html>
- Moderator. (b.d.). W: *PWN*. Pobrane 10 marca 2023, z <https://sjp.pwn.pl/slowniki/moderator.html>
- Neuro-sama. (2023, March 16). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved March 17, 2023, from <https://en.wikipedia.org/wiki/Neuro-sama>

-
- Nijisanji. (2023, March 12). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved March 17, 2023, from <https://en.wikipedia.org/wiki/Nijisanji>
- NIJISANJI EN Official. (2021, December 17). *Debut Program on 12/19-20 | 'Luxiem' Debut teaser | NIJISANJI EN* [Wideo]. In: *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=bdABx8gOhSs>
- NIJISANJI EN Official. (2021, December 20). *Party time with 「Luxiem」 ♪ NIJISANJI EN VTuber Debut Program hosted by Elira & Oliver!* [Wideo]. In: *YouTube*. Retrieved March 17, 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=qoR-shdk6RI>
- Nijisanji EN Official [@NIJISANJI_World]. (2021, December 17). <Luxiem VTuber Debut Announcement>. In: *Twitter*. Retrieved March 17, 2023, https://twitter.com/NIJISANJI_World/status/1471631231066337280
- Nijisanji EN Official [@NIJISANJI_World]. (2022, March 4). <#NIJISANJI_EN launches VTuber auditions>. In: *Twitter*. Retrieved March 17, 2023, https://twitter.com/NIJISANJI_World/status/1499610591953969153
- Online streamer. (2023, March 15). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved March 17, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Online_streamer
- Phoenix, A. (2022, September 22). VTuber Terms Glossary – Slang, Lingo and Meme Meanings. In: *Creatoko*. <https://creatoko.com/vtuber-terms-meanings-glossary/>
- Solucja. (2021, 8 maja). W: *Wikipedia: Wolna encyklopedia*. Pobrane 1 marca 2023, z <https://pl.wikipedia.org/wiki/Solucja>
- Speedrun. (2023, 2 stycznia). W: *Wikipedia: Wolna encyklopedia*. Pobrane 1 marca 2023, z <https://pl.wikipedia.org/wiki/Speedrun>
- Spojlerować – zaspoilerować. (2018, 6 czerwca). W: *Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego*. Pobrane 1 marca 2023, z <https://nowewyrazy.uw.edu.pl/haslo/spojlerowac-zaspoilerowac.html>
- Sung, M. (2022, October 12). They met their favorite streamers in person at TwitchCon. Kind of. In: *NBC News*. <https://www.nbcnews.com/pop-culture/viral/vtuber-twitch-con-meet-and-greet-vshojo-projekt-melody-rcna51794>
- Turner, A. B. (2022, June 5). *Streaming as a Virtual Being: The Complex Relationship Between VTubers and Identity* [Master's Thesis], Malmö University. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1676326/FULLTEXT02.pdf>

- The Game Marketer. (2022, October 5) VTubers: A Brief History. In: *The Game Marketer*. Retrieved March 17, 2023, from <https://thegamemarketer.com/insight-posts/vtubers-a-brief-history>
- The Streamer Awards. (2023, March 15). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved March 17, 2023, https://en.wikipedia.org/wiki/The_Streamer_Awards
- Video game culture. (2023, February 27). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved March 10, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Video_game_culture
- Video game livestreaming. (2023, March 6). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved March 10, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Video_game_livestreaming
- Virtual YouTuber Wiki*. (2022, September 15). Retrieved March 10, 2023, https://virtualyoutuber.fandom.com/wiki/Virtual_YouTuber_Wiki
- Vox Akuma. (2021, December). In: *Twitter*. Retrieved March 17, 2023, https://twitter.com/Vox_Akuma
- Vox Akuma. (2021, December 20). <DEBUT STREAM> BACK FROM THE DEAD<NIJISANJI EN | Vox Akuma> [Wideo]. In: *YouTube*. Retrieved March 17, 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=nqMp1vooavM>
- Vox Akuma [@Vox_Akuma]. (2023, March 6). *CHARITY STREAM LOCKED IN* In: *Twitter*. Retrieved March 17, 2023, https://twitter.com/Vox_Akuma/status/1632525811570950147
- Vox's Kindred Clan. (2021). In: *Discord*. Retrieved March 10, 2023, from discord.gg/WEVXQxNMTK
- VTuber Wiki*. (2022, 6 Maj). Pobrane 10 marca 2023, z https://virtualyoutuber.fandom.com/pl/wiki/VTuber_Wiki
- VTuber. (2023, March 3). In: *Wikipedia: The free encyclopedia*. Retrieved March 17, 2023, from <https://en.wikipedia.org/wiki/VTuber>
- Wideo na życzenie. (2023, 2 stycznia). W: *Wikipedia: Wolna encyklopedia*. Pobrane 1 marca 2023, z https://pl.wikipedia.org/wiki/Wideo_na_%C5%BCyczenie

Klaudia Wydra
Vtubers fan Activity on the Internet. Case Study
Abstract

Virtual streamers are a little-known phenomenon in Poland. Fans of those creators are a closed community, with specific information needs that are met through the artist's official social media. The subject of the article is an approximation of the phenomenon and an attempt to characterize the community on the example of the activity and reception of vtuber Vox Akuma, as well as his fandom – Kindred. Examples of additional activities undertaken by fans on the Internet were also analyzed.

Keywords: vtuber, streaming, social media, fandom

Klaudia Wydra
Działalność fanów vtuberów w internecie. Studium przypadku
Abstrakt

Wirtualni streamerzy to mało znane zjawisko w Polsce, a fani twórców stanowią zamkniętą społeczność o specyficznych potrzebach informacyjnych, które zaspokajane są poprzez oficjalne media społecznościowe artysty. Przedmiotem artykułu jest przybliżenie tego fenomenu oraz próba scharakteryzowania społeczności na przykładzie aktywności i recepcji vtubera Vox Akuma, a także jego fandomu – Kindred. Analizie poddane zostały także przykłady dodatkowej działalności podejmowanej przez jego miłośników w internecie.

Słowa kluczowe: vtuber, streaming, media społecznościowe, fandom

**BIBLIOTEKA JAKO INSTYTUCJA INKLUZYWNA.
STUDIUM PRZYPADKU NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI
OPOLSKICH BIBLIOTEK PUBLICZNYCH W TRAKCIE PANDEMII**

Wstęp

Pandemia Sars-CoV-2 zaskoczyła cały świat. Wykryta w listopadzie 2019 r. w Chinach w niesamowicie szybkim tempie rozprzestrzeniła się na inne kontynenty oraz kraje. Ostatnim kontynentem dotkniętym wirusem była Antarktyda, gdzie wykryto go w grudniu 2020 r. W przeciągu roku funkcjonowanie wszystkich społeczeństw świata zostało podporządkowane pandemii. Nie ominęło to również Polski, która z tą sytuacją zaczęła się mierzyć w marcu 2020 r. Wszelkie sektory życia publicznego musiały przemodelować swoje działania. Zaczęto kierować się wytycznymi i rozporządzeniami przygotowywanymi przez rząd, który ogłosił także lockdown, czyli „okres, w którym obowiązuje zakaz opuszczania domów i swobodnego przemieszczania się, ze względu na niebezpieczną chorobę” (Kisiłowska, 2021, s. 10). Obowiązywać zaczęła ponadto kwarantanna polegająca na „przymusowym, dozwolonym odpowiednimi przepisami prawnymi, odosobnieniu (izolacji) osób, też zwierząt, roślin, niekiedy towarów, przybywających z terenów nawiedzanych przez choroby zakaźne i mogących stanowić zagrożenie dla otoczenia” (kwarantanna, cop. 1997-2023) czy izolacja oznaczająca różne środki ochronne podejmowane po to, „aby zapobiec przenoszeniu się biologicznych czynników chorobotwórczych wywołujących choroby zakaźne od osób chorych, zakażonych i podejrzanych o zakażenie na inne osoby” (Izolacja (medycyna), 2022). Szczegółowe zasady kwarantanny i izolacji były opisywane w rozporządzeniach ministerialnych od marca 2020 r., a także na stronie internetowej *gov.pl*. Ostatecznie zostały zniesione 28 marca 2022 r., po upływie 2 lat (Zasady izolacji domowej, (b.d)).

¹ Instytut Nauk o Kulturze, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Ten szczególny okres mocno odbił się na zasadach i sposobach funkcjonowania społeczeństw, również na procedurach stosowanych w bibliotekach, w tym bibliotekach publicznych, otwartych dla każdego użytkownika, o czym będzie w drugiej części artykułu. Celem autorki tekstu jest przybliżenie działalności dwóch placówek bibliotecznych: Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu (WBP) oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu (MBP). Opisane zostały aktywności podejmowane przez obie instytucje, przeznaczone dla wszystkich grup wiekowych. Przedstawione zostały realizowane działania, które przede wszystkim odbywały się w sieci. Przeanalizowano w okresie od 12 marca 2020 do 26 maja 2021 r. posty publikowane w mediach społecznościowych obu bibliotek – Facebooku, YouTube oraz Instagramie, a w przypadku MBP także treści udostępniane na TikToku. Podjęta analiza miała na celu ukazanie oferty bibliotecznej przeznaczonej dla użytkowników oraz nakreślenie obrazu inicjatyw podejmowanych przez książki w czasie pandemii.

Należy zaznaczyć, że obie placówki są bibliotekami publicznymi, zakładanymi przez jednostki samorządu terytorialnego. Organizatorem WBP jest województwo opolskie, zaś MBP – miasto Opole. Instytucje realizują różne cele statutowe oraz zadania z nich wynikające. Głównym dążeniem WBP jest „zachowanie i ochrona dziedzictwa narodowego. Ponadto Biblioteka organizuje i zapewnia dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej i światowej” (Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smółki w Opolu, 2022). Natomiast misją MBP jest „zaspokajanie i rozwijanie potrzeb czytelnich społeczności miasta Opola oraz upowszechnianie wiedzy i rozwój kultury” (Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu, 2019).

W badaniu wykorzystano metody bibliograficzną polegającą na zgromadzeniu materiału, a także analizy i krytyki piśmiennictwa, aby stworzyć zarys sytuacji pandemicznej. Metodę indywidualnych przypadków zastosowano w celu zanalizowania konkretnego zjawiska, jakim była działalność bibliotek publicznych w Opolu podczas pandemii. Metodą opisową posłużono się z kolei, aby w odpowiedni sposób przedstawić wyniki eksploracji.

Ogólny zarys działań bibliotek w pandemii

W czasie pandemii Sars-CoV-2 wiele bibliotek musiało przemodelować swoje zasady funkcjonowania oraz dostosować się do wyjątkowej sytuacji. Nowe regulacje prawne w postaci rozporządzeń ministerialnych² ukazywały się w różnych, lecz niewielkich odstępach czasu, więc należało śledzić

² Przykładowo: Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego; Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii; Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii.

je na bieżąco. Było to nie lada wyzwanie, jednakże pomocą dla bibliotek była w tym czasie Biblioteka Narodowa w Warszawie (*Praca zdalna w bibliotekach*, 2020; *Biblioteki publiczne i naukowe zamknięte od 7 listopada. Rekomendacje Biblioteki Narodowej*, 2020), która interpretowała akty prawne i dostosowywała je do potrzeb instytucji jej podlegających. Na swojej stronie internetowej podawała odpowiednie rekomendacje, które regulowały zasady działalności bibliotek. Znalazły się w nich ogłoszenia informujące o czasowych zawieszeniach aktywności, czyli zamknięciu placówek, kilkakrotnie przedłużanych. Zalecały pracę zdalną, która obejmowała wiele możliwości, m.in. kontakt e-mailowy z czytelnikami, meliorację i uzupełnienie katalogów komputerowych, uzupełnienie stron internetowych, planowanie zakupów, opracowywanie scenariuszy zajęć i warsztatów dla dzieci i dorosłych, pisanie artykułów oraz recenzji czy przygotowanie kursów e-learningowych i materiałów promocyjnych (*Opinia Biblioteki Narodowej dotycząca ograniczenia działalności bibliotek publicznych*, 2020). W późniejszym czasie, gdy pozwolono na otworenie placówek, ustalono zasady wypożyczania, kwarantanny książek, a także postępowania pracowników oraz użytkowników (*Skrócenie okresu kwarantanny książek w bibliotekach do 3 dni*, 2020).

Podczas pandemii różne typy bibliotek podejmowały liczne działania. Jednym z przykładów są biblioteki uniwersyteckie, które prowadziły aktywności m.in. na Facebooku. Najczęściej zamieszczano w serwisie wiadomości o kolekcjach i usługach, doniesienia o działalności innych instytucji, komunikaty o zamykaniu i otwieraniu placówek, relacje z wydarzeń bibliotecznych, informacje o zbiorach historycznych i cyfrowych, treści niezwiązane z biblioteką, zawiadomienia dotyczące funkcjonowania uczelni, wzmianki okolicznościowe, posty przedstawiające bibliotekarzy oraz treści tworzone przez czytelników danej książnicy (Gmiterek, 2021).

Także biblioteki pedagogiczne w całej Polsce, jako placówki przeznaczone do wspierania i doskonalenia nauczycieli oraz pozostałych osób zajmujących się edukacją, podjęły stosowne aktywności. Dzięki takim przedsięwzięciom bibliotekarze mogli pracować zdalnie oraz dokumentować swoje działania w formie ustalonej przez dyrektorów placówek. Pracownicy utrzymywali kontakt z użytkownikami poprzez komunikację e-mailową, tworzyli zbiory materiałów przydatne nauczycielom podczas zdalnego nauczania umieszczane na stronach internetowych książnic. Organizowali spotkania autorskie, konkursy, gry, konferencje dla nauczycieli oraz kursy, a wszystko to w przestrzeni wirtualnej. W swojej pracy wykorzystywali również media społecznościowe (Jędrych, 2020).

Dużym wyzwaniem dla bibliotek w okresie pandemicznym, w tym bibliotek publicznych, których przykłady są głównym przedmiotem artykułu, było podjęcie pracy zdalnej i tworzenie treści w formie online, aby móc kontaktować się z użytkownikami. Pozostanie aktywnym centrum kulturalnym w tym

trudnym czasie miało duże znaczenie. Starano się zapewnić społeczeństwu dostęp do szeroko pojętej kultury i nie odizolowywać czytelników od niej, pomimo ograniczeń. Bibliotekom udało się szybko to zorganizować i już niedługo po zamknięciu zaczęły pojawiać się treści przeznaczone dla wielu grup odbiorców. Przybierały różnorodne formy dostosowane do możliwości użytkowników, tak aby każdy znalazł coś dla siebie. Dlatego można mówić o bibliotekach publicznych w czasie trwania pandemii Sars-CoV-2 jako o placówkach inkluzywnych (Inkluzywny, (b.d.)), dbających o bogatą ofertę usługową skierowaną do młodszych i starszych czytelników – z zastrzeżeniem jednak, że oczywiście chodzi o tych, którzy mieli możliwość korzystania z usług online. Nie inaczej należy ocenić WBP i MBP działające w Opolu, co zostanie scharakteryzowane w dalszej części tekstu.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu

Biblioteka zmierzyła się z ograniczeniami pandemicznymi i cały czas prężnie działała w mediach społecznościowych, dostarczając różnorodnych treści. Najaktywniejsza była na Facebooku oraz Instagramie, które pełniły funkcję głównych kanałów komunikacyjnych z użytkownikami. Nie można zapomnieć o kanale na YouTube, na którym, wraz z początkiem pandemii, pojawiło się wiele treści, jednakże nie były one tak liczne jak w przypadku dwóch pozostałych platform.

Facebook

Wśród treści publikowanych na Facebooku WBP (Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole, 2011) pierwszą grupą postów, którą można wyróżnić, są te dotyczące funkcjonowania placówki, a opierające się na wytycznych ministerialnych (Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole, 2020a). Miały one charakter informacyjny. Były dodawane zawsze, gdy następowała znacząca zmiana, np. zamknięcie biblioteki do odwołania, otwarcie wypożyczalni na początku maja 2020 r. czy też przy ewoluujących zasadach bezpieczeństwa stosowanych w placówce.

Kolejnym działaniem WBP było udostępnianie postów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, które zawierały harmonogram spotkań autorskich realizowanych online (Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole, 2020b), a organizowanych przez instytucje, np. Unię Literacką czy Ninatekę, albo samodzielnie przez pisarzy: Magdalenę Witkiewicz, Wojciecha Chmielarza i innych. Ukazywały się polecenia książek czy też posty zachęcające do korzystania z baz Legimi, Ibuk Libra i EBSCO. Wśród zaprezentowanych powieści znajdujących się w Legimi znalazły się m.in. W. Bernarda Carlsona *Tesla. Geniusz na skraju szaleństwa*, Olgi Tokarczuk *Czuły narrator*, Hanny Krall *Smutek ryb* i inne.

W czasie wakacji w 2020 r. dostrzeżono z kolei wpisy o wydarzeniach realizowanych na bieżąco, a od września pojawiały się posty informujące o zbliżających się imprezach, spotkaniach autorskich lub promocjach książek. W taki sposób zaprezentowano rozmowy przeprowadzone z m.in. Ewą Kasalą, Mariuszem Szczygłem, Marcinem Kydryńskim i innymi. Oprócz krótkiej informacji w poście zawsze znajdował się odsyłacz do galerii zdjęć bądź do zarejestrowanej transmisji (Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole, 2020e).

W styczniu 2021 r. wprowadzono w WBP możliwość uczestniczenia w wydarzeniach dzięki transmisji na żywo na Facebooku. Biblioteka w pandemii zrealizowała dwie edycje Nocy Kultury oraz Tygodnia Bibliotek, które przypadły na 2020 i 2021 r. Nie zabrakło również postów informujących o wynikach ogólnopolskich konkursów organizowanych przez Bibliotekę, m.in. XXIII edycji konkursu „Austria – kraj i mieszkańcy” oraz o XI Ogólnopolskim Konkursie Literackim „O Różę Karoliny”. Ponadto, przedstawiono laureatów nagród literackich, np. Nagrody Literackiej im. Witolda Gombrowicza, Nagrody Literackiej Nike, Literackiej Nagrody Nobla (Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole, 2020d), Nagrody Conrada, Nagrody Bookera czy Nagrody Grand Press. Regularnie Biblioteka informowała o dodatku „Między Książkami” tworzonym przez pracowników WBP, a ukazującym się w „Nowej Trybunie Opolskiej” raz w miesiącu. W poście informowano o treściach pochodzących z aktualnego numeru, a także dodawano link do bieżącego wydania (Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole, 2020c). Natomiast w grudniu 2020 r. w serii Jedna z dziesięciu podzielono się tytułami dziesięciu książek wytypowanych przez czasopismo „Książki. Magazyn do czytania”, które uznano za najlepsze w minionym roku (Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole, 2020g). Udostępniono cykl Kartka z literackiego kalendarza prezentujący życiorysy znanych, zmarłych pisarzy z linkami odsyłającymi do katalogu bibliotecznego z pozycjami książkowymi ich autorstwa. W taki sposób wspomniano Lwa Tolstoja, Adama Mickiewicza, ks. Jana Twardowskiego, Oscara Wilde’a (Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole, 2020f) oraz innych.

YouTube

Na kanale YouTube WBP (Wbp Opole, 2012) wraz z początkiem pandemii zauważalny był znaczący wzrost aktywności. Początkowo zaczęły się pojawiać fragmenty odbytych w przeszłości spotkań autorskich. Następnie, kontynuowano te działania, jednakże uzupełniając o zapisy wywiadów z autorami. Pojawiły się m.in. spotkanie z Piotrem Milewskim, Andrzejem Pilipiukiem oraz o. Grzegorzem Kramerem (Wbp Opole, 2020a). W międzyczasie podzielono się relacją z XXIX Najazdu Poetów na Zamek Piastów Śląskich w Brzegu, a także wieczoru wspomnieniowego poświęconego opolskim pisarkom i poetkom. Dodatkowymi materiałami były obrazy promujące wystawy dotyczące m.in.

fotografa Fryderyka Kremsera, pocztówek przedstawiających wieś opolską oraz z okazji 65-lecia Opolskiego Oddziału Związku Literatów Polskich (Wbp Opole, 2020c). Ponadto, na kanale odbyły się spotkania realizowane w ramach Dyskusyjnego Klubu Książki, gdzie podczas transmisji na żywo rozmawiano z Anną Brzezińską, Stefanem Dardą oraz Mariuszem Czubajem.

Instagram

Konto Biblioteki na Instagramie (wbp_opole, 2017) może pochwalić się znaczącą liczbą ukazujących się postów. Wśród wpisów pojawiają się te dotyczące świąt, poszczególnych okazji, osób czy wydarzeń. Przypomniano o Światowym Dniu Czytania Tolkiena (wbp_opole, 2020a), Światowym Dniu Sztuki, Światowym Dniu Książki i Praw Autorskich, Dniu Bibliotekarzy i Bibliotek, a także o rocznicach, np. Święcie Trzeciego Maja. Publikowane były informacje, tak samo jak na Facebooku, dotyczące funkcjonowania placówki. Warto wspomnieć o treściach odsyłających do zbiorów znajdujących się w Opolskiej Bibliotece Cyfrowej. Ukazały się również pojedyncze, krótkie filmiki, m.in. głoszące przesłanie „Everything will be ok”, zachęcające do czytania w oryginale (wbp_opole, 2020c) oraz przedstawiające francuską część Kanady.

Kolejnym z podejmowanych działań było zachęcanie do czytania poprzez przedstawianie ciekawych pozycji książkowych w cyklu Bibliotekarze polecają, a następnie w ramach serii Regał Bibliotekarki (wbp_opole, 2021). Pokazywane książki opatrzone były krótkim opisem, niekiedy też opinią bibliotekarza na jej temat. Na koncie można się było zapoznać z informacjami o znanych osobach ze świata sztuki, m.in. o polskim malarzu i grafiku Teodorze Axentowiczu, pisarzu Gustawie Herlingu-Grudzińskim czy malarzu Janie Matejce (wbp_opole, 2020e). Bibliotekarze nie ominęli szansy na wzięcie udziału w modnych w tamtym czasie wyzwaniach, w ramach których zrealizowali #gaszynchallenge oraz zmodyfikowaną przez siebie wersję 16 nowości z katalogu na #16wersówzksiąg. Polegała ona na wybraniu 16 tytułów książek, z których należało ułożyć wiersz składający się z 16 wersów, a następnie do zabawy zaprosili pracowników pięciu innych palcówek (wbp_opole, 2020b). Od czerwca do początku sierpnia 2020 r. przedstawiano natomiast książki nominowane do Nagrody Literackiej Nike 2020. Wśród nich znalazły się takie tytuły, jak: Agnieszki Daukszy *Jaremianka. Gdzie jest Maria?* (Kraków 2019), Salci Hałas *Potop. Poemat przewlekły o końcu świata* (Warszawa 2019) (wbp_opole, 2020d), Mikołaja Łozińskiego *Stramer* (Kraków 2019) czy Tadeusza Sławka *Kafka. Życie w przestrzeni bez rozstrzygnięć* (Mikołów 2019).

Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu

Biblioteka, podobnie jak wcześniej scharakteryzowana placówka, działała w kilku mediach społecznościowych. Miało to na celu ułatwienie

kontaktu z użytkownikami oraz czytelnikami, a także popularyzację książki i kultury. Dodatkowo, od marca 2021 r. Mediateka MBP zaczęła udzielać się na platformie TikTok, która staje się coraz popularniejsza.

Facebook

Wśród działań na Facebooku (Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu, 2011), które MBP podejmowała w czasie pandemii, można wykazać podobne do tych prowadzonych przez WBP. Przede wszystkim na koncie pojawiały się posty informujące o funkcjonowaniu instytucji czy zachęcające czytelników do korzystania z Legimi.

W przeciwieństwie do WBP wyraźnie wyróżniają się wypowiedzi w formie filmików przeznaczonych dla dzieci. Bardzo szybko Biblioteka zorganizowała się i zaczęła publikować serię Wypożyczalnia dla Dzieci przenosi się do sieci! W jej ramach odbywały się, m.in. teatryki kamishibai, joga dla najmłodszych (Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu, 2020a), kontynuacja spotkań Sobota z mamą i tatą w formie online, konkurs oraz czytanie fragmentu opowieści o Detektywie Pozytywce z okazji Dnia Dziecka. Od maja do października 2020 r. zrealizowano z kolei projekt Wpadnij w bibliosieć w ramach programu Kultura w sieci ogłoszonego przez Narodowe Centrum Kultury. Oprócz spotkań z youtuberami (Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu, 2020b) i pisarzami odbyły się również: wystawy, spotkania i warsztaty dla dzieci i rodziców, videobooki tworzone i publikowane przez pracowników Oddziału Dziecięco-Młodzieżowego MBP na ich koncie na Facebooku funkcjonującym pod nazwą Oddział Dziecięco-Młodzieżowy MBP Opole, a także cykl Plener kultury, w którym Bartosz Suwiński omówił nowości wydawnicze na łonie natury. W lutym 2021 r. wystartowano z nowym cyklem o tytule Fajne komplety Jacka Podsiadły. Były to filmiki przeznaczone dla uczniów, prezentujące wybrane zagadnienia z języka polskiego, prowadzone przez Jacka Podsiadłę.

Dla dorosłych czytelników przeznaczone zostały serie, które powstały w tamtym czasie, m.in. Dobranocka Dla Dorosłych – każdy odcinek przedstawiał kolejny fragment powieści Joanny Chmielewskiej *Jak wytrzymać z mężczyzną* (Warszawa 1996), czytany przez Andrzeja Czernika. Natomiast, w ramach Mówiło się... w MBP przedstawiano krótkie (minutowe), z wyświetlanymi w tle zdjęciami filmiki w formie pytanie-odpowiedź. Należy też wspomnieć o filmach Święci, których nie znamy, prezentujące biografie wybranych świętych wraz z linkiem do Opolskiej Biblioteki Cyfrowej, gdzie były dostępne dodatkowe pozycje na ten temat.

Pandemia nie powstrzymała corocznego wydarzenia, jakim jest Opolska Jesień Literacka³. Zarejestrowano liczne spotkania autorskie mające miejsce dzięki transmisjom na żywo oraz materiały promujące wystawy. Wśród

³ 18 edycja trwająca od 3 listopada do 3 grudnia 2020 r.

zaproszonych osób znaleźli się m.in. Tomasz Michniewicz, Maria Konwicka, Wojciech Tochman, Joanna Gierak-Onoszko oraz inni.

YouTube

Biblioteka na swoim kanale YouTube (MBP w Opolu, 2014) publikowała dodatkowe materiały. Zamieściła fragmenty kilku anglojęzycznych wywiadów. Od kwietnia 2020 r. uzupełniła treści o archiwalne spotkania autorskie z 16. Opolskiej Jesieni Literackiej (MBP w Opolu, 2020a). Ponadto, pojawiły się pojedyncze filmy, wśród których można wymienić: czytanie fragmentów *Siekierezady* Edwarda Stachury, zapowiedź wystawy *Maska*, wprowadzenie do projektu Wpadnij w bibliosieć, udział w #hot16challenge2, zaproszenie do gry online Morderstwo w bibliotece (MBP w Opolu, 2020b), która odbywała się w takcie Nocy Kultury, a także tutorial dotyczący zamawiania książek przez katalog biblioteczny MBP.

Instagram

Instagram MBP (MBP Opole, 2016) był aktywnie prowadzony, ale posty miały charakter informacyjny i były uboższe w treść niż te publikowane na Facebooku. Niektóre komunikaty się powtarzały, np. związane z funkcjonowaniem placówki, zachęcające do korzystania z platform oferujących darmowy dostęp do książek, powielono serię Mówiło się... w MBP oraz zapowiedziano cykl Fajne komplety. Oprócz tego pojawiły się propozycje książek do czytania na weekend lub na wieczór. Polecano zarówno ebooki, jak i książki papierowe, a wśród nich: Gabriela Garcii Marqueza *O miłości i innych demonach* (Warszawa 2001) czy Macieja Siembiedy *Wotum* (Warszawa 2020). Upamiętniano ważne wydarzenia krajowe: uchwalenie Konstytucji 3 Maja, rocznicę wybuchu powstania w getcie warszawskim, a także dotyczące Biblioteki, jak wpis z okazji 10-lecia istnienia nowego budynku. Nie można zapomnieć o zaproszeniach do uczestniczenia w konkursach: XVII Ogólnopolskim Konkursie na Esej oraz XVIII Ogólnopolskim Konkursie na Esej; projektach: Wpadnij w bibliosieć (mbp_opole, 2020), wystawach, warsztatach, spotkaniach autorskich: z Jakubem Ćwiekiem czy Wojciechem Bonowiczem, oraz innych organizowanych wydarzeniach.

TikTok

Dodatkowym źródłem komunikowania się z użytkownikami MBP był TikTok (@tiktokmediateki, (b.d.)). Pierwsze działania na tej niezwykle popularnej wśród młodzieży platformie dostrzeżono 9 marca 2021 r. W publikowanych materiałach należy wyróżnić dwie grupy tematyczne. Pierwsza z nich obejmuje prezentowanie zbiorów Mediateki, m.in. audiobooków, komiksów

(@tiktokmediateki, 2021c), mang, filmów, powieści new adult (@tiktokmediateki, 2021a) oraz kart z runami czy tarotem – a więc źródeł dostosowanych do wieku odbiorców TikToka. Dodatkowo poprzez konto dokonano oprowadzenia po Mediatece i całej Bibliotece (@tiktokmediateki, 2021b) oraz prezentacji domowego księgozbioru jednego z bibliotekarzy. W drugiej grupie tematycznej wyróżnić można różnorodne realizacje przedstawione w sposób humorystyczny i rozrywkowy. Pojawiły się treści pokazujące pracę w MBP, szkolenie z TikToka, niecodzienne życzenia wielkanocne czy też materiały zza kulis powstawania podcastów.

Zakończenie

Pandemia koronawirusa pojawiła się niespodziewanie i zaskoczyła wszystkich. Instytucje kultury dobrze jednak odnalazły się w nowej rzeczywistości i nie zaprzestały swoich działań, a jedynie zmodyfikowały je i dostosowały do potrzeb użytkowników oraz możliwości oferowanych przez rozmaite media społecznościowe.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu zachęcała do korzystania ze spotkań autorskich organizowanych online oraz baz Legimi, Ibuk Libra, EBSCO. Przeprowadziła liczne wydarzenia, takie jak Noc Kultury, Tydzień Bibliotek oraz konkursy. W swoich mediach społecznościowych zrealizowała kilka serii tematycznych, m.in. Jedna z dziesięciu, Kartka z literackiego kalendarza, Regał Bibliotekarki, a także przedstawiła znane postaci ze świata sztuki oraz książki nominowane do Nagrody Literackiej Nike 2020. Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu również prężnie działała. Wśród tworzonych i publikowanych cykli znalazły się: Wypożyczalnia dla Dzieci przenosi się do sieci!, Sobota z mamą i tatą, Plener kultury, Fajne komplety Jacka Podsiadły, Dobranocka Dla Dorosłych oraz wiele innych. Nie można zapomnieć o projekcie Wpadnij w bibliosieć zrealizowanego w ramach programu Kultura w sieci, który był źródłem wielu ciekawych inicjatyw.

Zarówno WBP, jak i MBP poradziły sobie z przeniesieniem działalności do sieci. Obie placówki miały różnorodną ofertę, którą dzieliły się za pośrednictwem wszechobecnych mediów: Facebooka, YouTube'a, Instagramu czy też TikToka. Publikowane treści w postaci tekstu, zdjęć, filmików czy też transmisji na żywo, mogły dotrzeć do szerokiego grona odbiorców. Każdy zainteresowany mógł znaleźć w szerokiej, zróżnicowanej i ciekawej ofercie coś dla siebie, niezależnie od przedziału wiekowego. To uczyniło z obu bibliotek instytucje inkluzywne, dbające o dostęp do swojej oferty wszystkim tym, którzy chcieli skorzystać z usług bibliotecznych, z racji okoliczności przeniesionych do sfery online.

W pracy skupiono się na pokazaniu konkretnych działań podjętych przez tytułowe placówki w okresie pandemicznym. Nie podjęto się natomiast tematu nabywania przez pracowników placówek kompetencji, które

są ważne w kontekście komunikowania się poprzez media społecznościowe. Wątek ten mógłby zostać rozwinięty w przyszłości i stanowić punkt wyjścia do kolejnych rozważań.

Bibliografia

- Biblioteki publiczne i naukowe zamknięte od 7 listopada. Rekomendacje Biblioteki Narodowej. (2020, 9 listopada). W: *Biblioteka Narodowa*. Pobrane 19.03.2023, z <https://bn.org.pl/aktualnosci/4127-biblioteki-publiczne-i-naukowe-zamkniete-od-7-listopada.-rekomendacje-biblioteki-narodowej.html>
- Gmiterek, G. (2021). Wykorzystanie serwisu Facebook przez polskie biblioteki uniwersyteckie w czasie ich zamknięcia spowodowanego pandemią COVID-19. Analiza porównawcza udostępnianych postów. *Przegląd Biblioteczny*, 89(1), s. 41-61. <http://ojs.sbp.pl/index.php/pb/article/view/833/748>
- Inkluzywny. (cop. 1997-2023). W: *Słownik Języka Polskiego PWN*. Pobrane 19.03.2023, z <https://sjp.pwn.pl/szukaj/inkluzywny>
- Izolacja (medycyna). (2022, 10 sierpnia). W: *Wikipedia: Wolna encyklopedia*. Pobrane 19.03.2023, z [https://pl.wikipedia.org/wiki/Izolacja_\(medycyna\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Izolacja_(medycyna))
- Jędrych, J. (2020). Biblioteki pedagogiczne w czasie pandemii. *Biuletyn EBIB*, 193(2). <https://www.ebiboj.s.pl/index.php/ebib/article/view/688/724>
- Kisilowska, M. (2021). *Biblioteki publiczne w kryzysie. Doświadczenie pierwszego etapu pandemii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Kwarantanna. (cop. 1997-2023). W: *Encyklopedia PWN*. Pobrane 19.03.2023, z <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/kwarantanna;3929582.html>
- mbp_opole. (2016, stycznia). W: *Instagram*. Pobrane 19.03.2023, z https://www.instagram.com/mbp_opole/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR0DPcVW8fDdzkhotKxzHdY5v6mNsTxIpgIlmoOoI5eBPKkKwGIpcifu7YQ
- MBP w Opolu. (2014, 23 października). W: *YouTube*. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.youtube.com/channel/UC68il-x7hkIPVxEZt9c5CYw/videos?view=0&sort=da&flow=grid>
- MBP w Opolu. (2020a, 11 maja). *Blask – spotkanie z Eustachym Ryłskim / Wspomnienie 16. Opolskiej Jesieni Literackiej* [film]. YouTube. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.youtube.com/watch?v=Ty-UHLxxP38>

- MBP w Opolu. (2020b, 23 czerwca). *LINK DO ZBRODNI / Morderstwo w bibliotece 2020* [film]. YouTube. Pobrane 19.03.2023, <https://www.youtube.com/watch?v=2tk7DTzVcJo>
- mbp_opole. (2020, 26 maja). „Wpadnij w bibliosieć” to projekt Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu realizowany w ramach programu „Kultura w sieci” ogłoszonego przez Narodowe Centrum Kultury. Instagram. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.instagram.com/p/CApIKcehb4S/>
- Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu. (2019, 22 listopada). *Statut Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Jana Pawła II w Opolu*. Pobrane 20 maja 2023, <https://mbpopole-opole.ssdip.bip.gov.pl/statut/statut.html>
- Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu (2011, 10 stycznia). W: Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/mbpopole>
- Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu. (2020a, 4 czerwca). *Zapraszamy Was na kolejną jogobajkę autorstwa Pani Karoliny z Pokoju Bajek, zabawy ruchowe i oddechowe*. Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/watch/?v=1164441277229012>
- Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu. (2020b, 14 lipca). *Zaksiążkowane – spotkanie online z youtuberkami: Tolą i Zuzanną Grupą*. Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/mbpopole/videos/795367751002214/>
- Opinia Biblioteki Narodowej dotycząca ograniczenia działalności bibliotek publicznych. (2020, 16 marca). W: *Biblioteka Narodowa*. Pobrane 19.03.2023, z <https://web.archive.org/web/20200720175225/https://bn.org.pl/w-bibliotece/3930-opinia-bibliotek-i-narodowej-dotyczaca-ograniczenia-dzialalnosci-bibliotek-publicznych.html>
- Praca zdalna w bibliotekach. (2020, 4 stycznia). W: *Biblioteka Narodowa*. Pobrane 19.03.2023, z <https://bn.org.pl/aktualnosci/4121-praca-zdalna-w-bibliotekach.html>
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego. (2020). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, poz. 433. <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000433/O/D20200433.pdf>
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii. (2020). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, poz. 491. <https://dziennikustaw.gov.pl/D2020000049101.pdf>
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. (2020). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, poz. 658. <https://dziennikustaw.gov.pl/D2020000065801.pdf>

Skrócenie okresu kwarantanny książek w bibliotekach do 3 dni. (2020, 4 maja).

W: *Biblioteka Narodowa*. Pobrane 19.03.2023, z https://bn.org.pl/aktualnosci/3978-skrocenie-okresu-kwarantanny-ksiazek-w-bibliotekach-do-3-dni.html?fbclid=IwAR3_LU7FdIdk0zFFGPm-oGNb_seZ9oPgQzDrRZMqQppQvzid-ZWJIhBqiSg

@tiktokmediateki. (b.d.). W: TikTok. Pobrane 19.03.2023, https://www.tiktok.com/@tiktokmediateki?_d=secCgwIARCbDRjEFSACKAESpgo83VEGDGqhWEaYTv1LjBpkadWEJi5jrJYEwdFPvHQovXaXNtTvAqs5CyKd2yyeC8QOmNa0wqSTUJple9j0GgA%3D&language=pl&sec_uid=MS4wLjABAAAABhIw7qQHfbrqNFBHI4ajq6HdmWFxtlc51nZ0UGUS0vR7ZiRfbAHQ5czRIEr2QC04&sec_user_id=MS4wLjABAAAARHt17Cd-AyZ-DiwbUsUipN1-Dx_YGHwdRH7syWupQVum1uscSzwSHB2lozRspzurB&share_app_id=1233&share_author_id=6935764096337118213&share_link_id=c262eb6e-eca3-4adc-921b-2a38417412ef×tamp=1637241541&u_code=dlaiah68jid96g5&user_id=7022984712659534853&utm_campaign=client_share&utm_medium=android&utm_source=messenger&source=h5_m&r=1&is_copy_url=1&is_from_webapp=v1

@tiktokmediateki. (2021a, 18 marca). *Nie tylko komiksy, nie tylko audiobooki*. TikTok. Pobrane 19.03.2023, z https://www.tiktok.com/@tiktokmediateki/video/6940999463653657862?_r=1&t=8angt25jtyw

@tiktokmediateki. (2021b, 7 maja). *Szybki spacer po naszej biblio...* TikTok. Pobrane 19.03.2023, z https://www.tiktok.com/@tiktokmediateki/video/6959566308564356358?is_copy_url=1&is_from_webapp=v1

@tiktokmediateki. (2021c, 2 sierpnia). *Nowości*. TikTok. Pobrane 19.03.2023, z https://www.tiktok.com/@tiktokmediateki/video/6991788358250925317?_r=1&t=8angk9U9Pdu

Wbp Opole. (2012, 12 stycznia). W: *YouTube*. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.youtube.com/user/wbpopole>

Wbp Opole. (2020a, 4 czerwca). *Spotkanie z o. Grzegorzem Kramerem (całość)* [film]. YouTube. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.youtube.com/watch?v=aZklN2R-xJg>

Wbp Opole. (2020b, 28 maja). *Spotkanie z Martą Kisiel (całość)* [film]. YouTube. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.youtube.com/watch?v=zAKNPea7CU4>

Wbp Opole. (2020c, 9 grudnia). *Wystawa z okazji 65-lecia Opolskiego Oddziału Związku Literatów Polskich* [film]. Youtube. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.youtube.com/watch?v=vbtN15K9udo&t=4s>

wbp_opole. (2017, maj). W: *Instagram*. Pobrane 19.03.2023, z https://www.instagram.com/wbp_opole/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR3dKpsZiGdwYkwX7bH-ULIXV28bYeeCg3m190B9hIWUXNFWkJEfKx9r2uw

- wbp_opole. (2020a, 25 marca). *25 marca, Światowy Dzień Czytania Tolkiena*. Instagram. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.instagram.com/p/B-JcNPiJsrp/?igshid=MDJmNzVkMjY=>
- wbp_opole. (2020b, 25 maja). *Dziękujemy @wojewodzka_wroclaw za nominację miało być 16 nowości z katalogu, ale rozszerzamy wyzwanie na #16wersówzksiąg, czyli literacką odmianę #hot16challenge2*. Instagram. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.instagram.com/p/CAnF2WKBTID/?igshid=MDJmNzVkMjY=>
- wbp_opole. (2020c, 2 czerwca). *Przyjaciele Biblioteki Obcojęzycznej z różnych stron świata po polsku... zachęcają do czytania!*. Instagram. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.instagram.com/tv/CA7ntjFHERf/?igshid=MDJmNzVkMjY=>
- wbp_opole. (2020d, 19 czerwca). *Nominacja do Nagrody Literackiej Nike 2020*. Instagram. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.instagram.com/p/CBnAdf6hxMm/?igshid=MDJmNzVkMjY=>
- wbp_opole. (2020e, 24 czerwca). *24 czerwca 1838 roku w Krakowie urodził się Jan Matejko - polski malarz, w dużej mierze twórca obrazów historycznych oraz batalistycznych. Autor ponad trzystu obrazów olejnych. Jeden z najwybitniejszych polskich malarzy w historii. Publikacje na temat życia i twórczości Matejki dostępne są zarówno w wypożyczalni, jak i czytelnicy WBP*. Instagram. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.instagram.com/p/CBz-ryohusw/?igshid=MDJmNzVkMjY=>
- wbp_opole. (2021, 26 stycznia). *REGAŁ BIBLIOTEKARKI*. Instagram. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.instagram.com/p/CKgSHJbliok/?igshid=MDJmNzVkMjY=>
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smółki w Opolu. (2022, 15 listopada). *Statut Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Emanuela Smółki w Opolu*. Pobrane 20.05.2023, z <https://wbp.opole.pl/o-nas/statut-struktura-organizacyjna/10-statut-wojewodzkie-j-biblioteki-publicznej-im-emanuela-smolki-w-opolu>
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole. (2011, 28 stycznia). W: Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/wbpopole>
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole. (2020a, 12 marca). *Informujemy, że w trosce o wspólne bezpieczeństwo i zdrowie oraz zgodnie z decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu oraz wszystkie jej oddziały od dnia 12 marca 2020 r. do odwołania będą nieczynne...* Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/wbpopole/photos/a.143606179032048/2940718145987490>
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole. (2020b, 31 marca). *#NieZostawiamCzytelnika*. Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/StowarzyszenieBibliotekarzyPolskich/photos/a.225513912680/10156962050527681>

Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole. (2020c, 25 czerwca). *Zapraszamy Was do lektury „Między książkami”, comiesięcznego dodatku WBP do Nowa Trybuna Opolska NTO*. Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/wbpopole/photos/a.143606179032048/3193593864033249/>

Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole. (2020d, 8 października). *Literacki Nobel 2020 przyznany! Jego laureatką została amerykańska poetka Louise Glück – „za jej niepowtarzalny, poetycki głos, który z surowym pięknem czyni indywidualną egzystencję uniwersalną”*. Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/wbpopole/photos/a.143606179032048/3506949792697653/>

Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole, (2020e, 8 października). *„Pisałem tę książkę codziennie, przez trzy miesiące, do dnia moich urodzin. Gdy postawiłem ostatnią kropkę to pomyślałem: mógłbym ją pisać całe życie.”* Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/wbpopole/posts/pfbidOpS83N6UMEnsL7jTeiRekDs44rqpjWTsjZEAbGjtfTgZeARz2zTrRwfxS9MCsK5KU1>

Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole. (2020f, 30 listopada). **Kartka z literackiego kalendarza**. Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/wbpopole/photos/a.143606179032048/3654288001297164>

Wojewódzka Biblioteka Publiczna Opole. (2020g, 2 grudnia). *W ubiegłym tygodniu dziennikarze Książki. Magazyn do czytania wybrali 10 najlepszych książek roku 2020. Opowiemy o każdej jednej z dziesięciu. Dziś o zwycięzcy*. Facebook. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.facebook.com/wbpopole/photos/a.143606179032048/3659662974093000/>

Zasady izolacji domowej. (b.d.). W: *gov.pl*. Pobrane 19.03.2023, z <https://www.gov.pl/web/koronawirus/mam-koronawirusa-i-jestem-w-izolacji-domowej>

Laura Musiał

The Library as an Inclusive Institution. Case Study on the Example of the Activities of Public Libraries in Opole During the Pandemic

Abstract

The Sars-CoV-2 pandemic had a significant impact on all sectors of public life. This impact did not elude cultural institutions, which included libraries. The subject of the article is to demonstrate the activities undertaken by the Provincial Public Library in Opole and the Municipal Public Library in Opole, based on posts published on social media. Entries from

such platforms as Facebook, YouTube, Instagram and TikTok were analyzed from March 12, 2020 to May 26, 2021.

Keywords: Provincial Public Library in Opole, Municipal Public Library in Opole, social media, inclusivity, pandemic

Laura Musiał

Biblioteka jako instytucja inkluzywna. Studium przypadku na przykładzie działalności opolskich bibliotek publicznych w trakcie pandemii

Abstrakt

Pandemia Sars-CoV-2 miała znaczący wpływ na wszystkie sektory życia publicznego. Nie ominęło to instytucji kultury, do których zaliczane są biblioteki. Przedmiotem artykułu jest wykazanie działań podejmowanych przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Opolu oraz Miejską Bibliotekę Publiczną w Opolu na podstawie postów publikowanych w mediach społecznościowych. Przeanalizowane zostały wpisy z takich platform, jak: Facebook, YouTube, Instagram oraz TikTok w przedziale czasowym od 12 marca 2020 do 26 maja 2021 r.

Słowa kluczowe: Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu, Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu, media społecznościowe, inkluzywność, pandemia

KOMUNIKACJA W MUZEUM – ANALIZA WYPOWIEDZI HUMANISTY: MUZEOLOGA, POLONISTY I ANGLISTY

Wstęp

Komunikacja w muzeum może być definiowana jako proces, w którym wymieniane są informacje pomiędzy osobami lub grupami w środowisku muzealnym w celu ułatwienia nauki, zrozumienia i kolekcji danego muzeum. Proces ten obejmuje tworzenie, rozpowszechnianie i interpretację różnych form komunikacji, w tym tekstów pisanych, materiałów audiowizualnych, eksponatów (to także oprowadzanie i interaktywne wystawy) oraz ich odbiór i zrozumienie. Celem tego artykułu jest analiza wypowiedzi użytkowników muzeów na temat komunikacji w tych instytucjach oraz identyfikacja miejsca komunikacji, by doświadczenia zwiedzających muzeum były jak najskuteczniejsze.

Muzeum w ciągu ostatnich lat przeszło kilka istotnych zmian, biorąc pod uwagę stosunek do zwiedzającego. Zmiany te można opisać formułą: od *museum templum* do *museum forum*. W tej konwencji komunikacja stała się kluczowym elementem i dlatego wskazane jest zastanowić się nad jej charakterystyką. W odniesieniu do przestrzeni muzeum, komunikację można nazwać publiczną, ponieważ odbywa się w przestrzeni publicznej, dostępnej dla każdego, między osobami reprezentującymi wartości ogólnopubliczne, osobami pracującymi w publicznej instytucji kultury, a także dotyczy ogólnodostępnych, a więc publicznych dóbr. Słowo *publiczny* pochodzi z łacińskiego *publicus*, co oznacza *zjazd, zgromadzenie* (*Publiczny*, 1985, s. 446). Komunikacja ta jest jednocześnie prywatna, gdyż obejmuje interpretację danego obiektu, na przykład obrazu, przez jednostkę – kustosza, zwiedzającego, którzy dzielą się własną sferą przemyśleń. Słowo *prywatność*, antonim publicznego aspektu muzeum, jak wskazuje *Wielki*

¹ Uniwersytet Rzeszowski i Akademia Tarnowska.

słownik języka polskiego pochodzi od łacińskiego słowa *privatus*, co oznacza *własny, nieoficjalny, indywidualny* (*Prywatny*, b.d). Jednakże sfera indywidualna zwiedzającego dotyczy wartości publicznych. Znaczenia tych dwóch pojęć, prywatny i publiczny, uzupełniają się w kontekście komunikacji w muzeum.

Człowiek porozumiewa się za pomocą języka, który to jako narzędzie komunikacji międzyludzkiej kumuluje w sobie i utrwała doświadczenia społeczne, będące efektem wielorakich relacji między człowiekiem a tym wszystkim, co składa się na otaczającą go rzeczywistość. Komunikacja jest procesem wieloaspektowym i w instytucjach kultury zachodzi na wielu płaszczyznach. W publikacji *Instytucje muzealne z perspektywy ekonomii kultury* autorka wyznacza aż siedemnaście różnych grup interesariuszy, między którymi zachodzą interakcje. Są to: zwiedzający, gremium naukowe i instytucje naukowo-badawcze, czytelnicy publikacji wydanych przez muzeum, osoby przeglądające witrynę internetową muzeum, koła miłośników i przyjaciół poszczególnego muzeum, darczyńcy indywidualni, darczyńcy korporacyjni i sponsorzy, personel muzeum, stażyści, wolontariusze, artyści i projektanci, prywatni kolekcjonerzy i marszandzi, sektor kreatywny, w tym branża wydawnicza, radiowa, filmowa, telewizyjna, reklamowa, instytucje oświatowe, sektor turystyczny, gastronomii i hotelarstwa, sektor transportowy i firmy dostarczające dobra i usługi do muzeum, władze publiczne (Kupisz-Murzyn, 2016, s. 111-135). Wyżej wymienione grupy wiążą różnorodne i skomplikowane powiązania. Akt komunikacji pomiędzy tymi grupami najczęściej jest analizowany z perspektywy komunikacji marketingowej (Kupisz-Murzyn, 2016; Macalik, 2020; Śmiałowicz, 2014).

Społeczeństwo informacyjne a muzeum

„Tożsamość, wizerunek i oferta muzeum zależą w cywilizacji informacyjnej od zdolności muzeum do skutecznej komunikacji społecznej” (Jaskanis, 2010, s. 33). Skuteczna komunikacja społeczna przejawiać się powinna na poziomie wszystkich kanałów komunikacyjnych. Współcześnie *komunikacja* to nie tylko słowo wypowiedziane podczas kontaktu *face-to-face* w ograniczonej przestrzeni. Począwszy się od listów, telegrafów, telefonów, a skończywszy na przekazie wiązek pikseli, komunikacja stała się dostępna nie tylko w formie bezpośredniej. Jaskanis, jak zacytowano, wyodrębnia trzy aspekty komunikacji, które kształtowane są przez zdolność muzeum do skutecznej wymiany komunikatów. Są to tożsamość, wizerunek i oferta muzeum. Niektórym instytucjom kultury udaje się w przekonujący sposób skomunikować się z odbiorcą; mogą świadczyć o tym statystyki danej instytucji. Jednakże liczba interesariuszy nie tylko jest uzależniona od zdolności komunikacyjnej danego muzeum. Na dane statystyczne wpływ mają również zbiory muzeum, lokalizacja instytucji, reklama. W artykule

zrezygnowano z prezentacji konkretnych przykładów na rzecz rozważań ogólnoteoretycznych, aby uniknąć niebezpieczeństwa zbytnej subiektywizacji i zawężenia problematyki.

Warto skoncentrować się tylko na kwestii tożsamości muzeum. Tożsamość kształtowana jest w przypadku muzeów narodowych przez charakter zbiorów, historię czy samą architekturą. Ponadto, współcześnie ważne są także działania marketingowe. Na wizerunek składa się między innymi dobór odpowiednich kolorów przyciągających wzrok interesariusza, organizowanie podcastów na platformach streamingowych oddziałujących na zmysł słuchu. Takie przedsięwzięcia wpisują się w kreowanie muzeum jako instytucji przynoszącej zyski. Muzeum jednak nie powinno być ukierunkowane na dochód, o czym traktuje *Ustawa o muzeach* z 1996 roku. Tymczasem można zauważyć tworzenie coraz barwniejszych ofert ścieżek zwiedzania (promocyjne, wystawiennicze, interaktywne), również dlatego, ponieważ od zysków zależne jest funkcjonowanie danej instytucji kultury. W tak zwanych muzeach *blockbusterach* działania tego typu są realizowane na dużą skalę. „Największe sukcesy odnoszą muzea, których dyrektorzy potrafią z każdego wydarzenia zrobić medialny show [...]” (Folga-Januszczyńska, 2015, s. 70) przekazany językiem prostym i skomercjalizowanym. W pewnych przypadkach to język uproszczony, czyli łatwy. Zwroty *łatwy język* i *prosty język* nie powinny być jednak używane zamiennie. Ten pierwszy odnosi się do konstrukcji zrozumiałych przez osoby z różnego rodzaju niepełnosprawnościami (Płochocka, b.d.). Taka funkcja tekstu jest dostępna w witrynach internetowych pod zakładką *dostęp* lub oznaczona odpowiednią grafiką. Dlatego łatwy język tożsamy jest ze wspomnianym dostępem. Natomiast typ drugi języka charakteryzuje się organizacją zapewniającą szybki dostęp do zawartych w nim informacji (Piekot, Zarzeczny, Moroń, 2019, s. 199). Podana nomenklatura nie jest stosowana wyłącznie w obszarze marketingu czy przestrzeni cyfrowej, lecz także w tekstach dotyczących obiektów muzealnych.

Komunikacja ulega zmianom, dostosowując się do wymagań współczesnego człowieka. Z dostępnych źródeł naukowych wnioskować można, że w ostatnich latach wyłaniają się cezury dla komunikacji muzealnej świadczące o wpływie postępu technologicznego na kształt schematu komunikacyjnego w muzeum oraz stosunek do zwiedzającego. Przykładowo, rok 2008 to powstanie pierwszego w Polsce muzeum online, czyli Muzeum Powstania Warszawskiego w wersji elektronicznej (Muzeum Powstania Warszawskiego, 2008). W 2020 roku natomiast powołano do życia projekt *The Virtual Museum of Art*, w skrócie VOMA, dostępny pod adresem <https://www.voma.space/>. Jednakże rok 2020 to również wybuch pandemii Covid-19, co spowodowało przymusowe zamknięcie dla zwiedzających instytucji kultury, a w konsekwencji rozwój *komunikacji online* na niespotykaną dotychczas skalę. Fakt ten dokumentują między innymi rozporządzenia, na przykład *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 listopada 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie*

ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 2020). Warto również w kontekście zmian w komunikacji wymienić ogłoszenie *Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* (Dz.U. 2019, poz 1696), która określiła, czym powinna być *dostępność*, również informacyjno-komunikacyjna.

Komunikacja w muzeum według muzeologa i polonisty

Jak już wspomniano, zwiedzający muzea są poddawani badaniom i analizie w kontekście badań rynkowych, których celem jest dostarczenie ilościowych informacji o demografii, psychografii, zainteresowaniach, socjoekonomii i geografii obecnych i potencjalnych odbiorców (Anderson, 2019, p. 81). Nawiązując do tych badań, autorka tekstu przeprowadziła liczne rozmowy z przedstawicielami nauk humanistycznych, jednakże nie pod kątem zebrania danych ilościowych, a uzyskania danych jakościowych. Osoby poddane badaniu posiadają wykształcenie co najmniej na poziomie licencjatu z określonych nauk humanistycznych i są związane z instytucją kultury, jaką jest muzeum; wykazują aktywne uczestnictwo w działalności akademickiej oraz w życiu kulturowym związanym z muzeum, przez co rozumie się zatrudnienie i/lub zwiedzanie muzeów. Wszyscy respondenci pochodzą z różnych województw a ich dane pozostaną anonimowe. W celu uzyskania materiału jakościowego wyselekcjonowano znaczące odpowiedzi. Zaprezentowany materiał posłużył określeniu aktu komunikacji w muzeum nie z perspektywy ekonomicznej, lecz humanistycznej. Respondentom przypisano oznaczenia wielką literą i cyfrą (M1, P1, P2, A1, A2).

W odniesieniu do komunikacji zadano trzy kluczowe pytania: 1. Czym jest komunikacja w muzeum? 2. Gdzie przebiega komunikacja w muzeum? 3. Jaka jest potencjalna przyszłość komunikacji w muzeum? W cytacjach zachowano oryginalne brzmienie i zapis wypowiedzi.

Odpowiedź pierwszego respondenta, muzeologa (M1) jest następująca:

Pytanie 1:

Jest to forma rozmowy pomiędzy zwiedzającym a ekspozycją muzealną oraz pomiędzy odwiedzającym a pracownikami muzeum głównie przewodników. Przy ekspozycji dużą rolę na prawidłową komunikację (czytelną i zrozumiałą) odgrywają tablice informacyjne, podpisy przy eksponatach oraz całość ekspozycji (ułożenie, dobór czcionki, kolorów oraz treści).

Pytanie 2:

Wystawa – zwiedzający bezpośrednio w budynku muzeum (ekspozycja, tablice, podpisy), oraz w przestrzeni wirtualnej przy wykorzystaniu mediów

społecznościowych, stron internetowych, gdzie prezentujemy, jaką ofertę ma dane muzeum, oraz, jak mamy wirtualną ekspozycję to tu dużą rolę odgrywają fotografie przedstawiające ekspozycje. Podczas zwiedzania z przewodnikiem komunikacja przebiega pomiędzy przewodnikiem a zwiedzającym. Przewodnik podczas swojej pracy opisuje ekspozycję, nie tyle co eksponaty, ale cały kontekst danej ekspozycji.

Pytanie 3:

To wykorzystanie multimedialnych, dostosowania dla ludzi z różnymi deficytami opisów oraz doszkalanie przewodników np. w języku migowym. Te wszystkie formy już się pojawiają ale nie jest to jeszcze standard. Zwiedzanie z przewodnikiem danego muzeum w formie wirtualnej, możliwość zadawania pytań.

Polonista (P1) inaczej postrzega zagadnienia, których dotyczyły pytania:

Pytanie 1:

Komunikacja jest procesem jasnym, prostym i następuje między przewodnikiem a zwiedzającym oraz zwiedzającym a eksponatem. W drugim przypadku ważne są odczucia empiryczne, ważne by zwiedzający mógł bezpośrednio poczuć eksponat.

Pytanie 2:

Przykładowo już w pierwszym miejscu muzeum, w kasie biletowej, jednak głównie przebiega ona w przestrzeni wystawienniczej, w obrębie eksponatu – jako interakcja pomiędzy zwiedzającym a przewodnikiem.

Pytanie 3:

Przyszłość będzie coraz gorsza, ponieważ wszystko zostanie zastąpione przez maszyny a komunikacja w muzeum, taka bezpośrednia będzie ograniczona do minimum.

Pomimo że odpowiedzi są zwięzłe, stanowią źródło informacji poświadczające wysoki stopień skomplikowania zagadnienia będącego tematem niniejszego tekstu. Po pierwsze, komunikacja w muzeum zachodzi w wielu obszarach, głównie utożsamianych z relacjami: zwiedzający – eksponat, zwiedzający – pracownik. Tej komunikacji towarzyszą dodatkowe komponenty, takie jak tekst w formie tablic informacyjnych czy podpisów do eksponatów. W tym przypadku warto zwrócić uwagę na ułożenie znaków graficznych, dobór odpowiedniej czcionki, kolorystyki. Kluczowym elementem jest jednak treść. Te aspekty są wskazywane przede wszystkim przez muzeologa. Polonista natomiast w komunikacji ceni doznania sensoryczne – jako interesariusz muzeum wskazuje, że bezpośredni kontakt z eksponatem, a zatem interaktywność, jest kluczowym elementem zwiedzania muzeum.

W odpowiedzi na pytanie drugie muzeolog wymienia wiele płaszczyzn interakcji w muzeum. Podczas gdy polonista przywołuje sferę fizyczną, czyli kasę biletową lub przestrzeń wystawienniczą, muzeolog rozszerza tę sferę i włącza w nią media społecznościowe czy generalnie witryny internetowe. Ta różnica może wynikać bezpośrednio z doświadczeń respondentów wynikających z obcowania z muzeum. Na podstawie odpowiedzi polonisty można dojść do wniosku, że nadal, nawiązując do *museum tempum*, komunikacja w muzeum utożsamiana jest z przestrzenią fizyczną w tejże instytucji, a muzealium stanowi wartość nadrzędną.

Odpowiedzi na trzecie pytanie mogą wydawać się profetyczne. W przyszłości komunikacja w instytucjach kultury może objąć różnorodne przestrzenie. Muzeolog wyobraża sobie, że komunikacja zostanie (w niektórych przypadkach już do tego dochodzi) dostosowana do potrzeb każdego zwiedzającego, np. osób posługujących się językiem migowym. Natomiast polonista przewiduje regres aktu komunikacji – czynnik ludzki zostanie zastąpiony przez maszyny.

Komunikacja i przekład w muzeum według anglisty i polonisty

Komunikacja i przekład w muzeum to powiązane ze sobą procesy, które polegają na wymianie informacji i przekazywaniu ich w różnych językach w celu wzbogacenia doświadczenia zwiedzających i promowania rozumienia różnic kulturowych. Przekład tekstu jako element komunikacji w muzeum stanowi oddzielne zagadnienie (opisywane szeroko przez Sturge'a, Liao, Sawicką a także przedstawiane podczas cyklu spotkań *Tłumacz w muzeum* organizowanego w Muzeum Pana Tadeusza). Z tego względu pytania skierowane do poliglotów odbiegają w treści od tych odnoszących się wyłącznie do aspektu komunikacji. Ich treść jest następująca: 1. *Czym jest komunikacja w muzeum?* 2. *Czy zwracasz uwagę na tłumaczenia tekstów w muzeach?* 3. *Jeśli tak, to co zwraca Twoją uwagę w tych tłumaczeniach?* Jedynie pytanie pierwsze z prezentowanego zestawu pokrywa się z pytaniem pierwszym z zestawu pytań przeznaczonych dla muzeologa (M1) i polonisty (P1). Podczas tego badania zastosowano również oznaczenia składające się z wielkich liter i cyfr (A1, A2, P2). Respondenci posiadają co najmniej tytuł licencjata z określonych nauk humanistycznych i aktywnie uczestniczą w działalności akademickiej oraz w życiu kulturowym związanym z muzeum, a także w stopniu zaawansowanym władają co najmniej jednym językiem obcym.

Na tę serię pytań odpowiedziały 3 osoby, dwóch anglistów (A1 i A2) i jeden polonista (P2).

Anglista pierwszy (A1) udzielił następujących odpowiedzi:

Pytanie 1:

Komunikacja w muzeum tyczy się tekstu odnośnie do danego obiektu.

Pytanie 2:

Tak.

Pytanie 3:

Zawsze porównuję tekst polski z tekstem w języku angielskim lub niemieckim i sprawdzam czy tłumaczenie zostało rzetelnie wykonane, i czy oddaje ono wszelkie informacje zawarte w opisie polskim.

Odpowiedzi anglisty drugiego (A2):

Pytanie 1:

To opis tekstowy bądź obrazkowy.

Pytanie 2:

Oczywiście, że tak.

Pytanie 3:

Często można doszukać się śmiesznych błędów w tłumaczeniach (zarówno po angielsku, jak i hiszpańsku czy rosyjsku). Zatem sprawdzam, czy tekst został rzetelnie przetłumaczony z języka polskiego.

Natomiast ostatni z odpowiadających, polonista (P2) wyznał:

Pytanie 1:

Komunikacja w muzeum jest procesem przebiegającym względem schematu Jacobsona.

Pytanie 2:

Tak.

Pytanie 3:

Wyszukuję słowa, które są dla mnie zastanawiające jeśli chodzi o ekwiwalent w języku obcym, których to ekwiwalentów nie znam lub zapomniałam a w trakcie zwiedzania są dla mnie zastanawiające. Szukam ich w tekście z ciekawości.

Odnosząc się do pytania *Czym jest komunikacja w muzeum?* respondenci A1, A2 i P2 odpowiedzieli nieco inaczej niż M1 i P1, ponieważ głównym czynnikiem determinującym dwie pierwsze odpowiedzi w drugim zestawie pytań jest przyjęcie tekstu pisanego, a nie mowy jako głównego narzędzia

komunikacji. Angliści skoncentrowali uwagę na tekście pisanym jako głównej płaszczyźnie komunikacji i przekład tego rodzaju wypowiedzi uznają za kluczowy w kontekście komunikacji doświadczanej w muzeum. Podobna jest odpowiedź polonisty (P2). Dla niego komunikacja w muzeum przebiega zgodnie ze schematem Jacobsona, czyli „Nadawca kieruje komunikat do odbiorcy. Aby komunikat był efektywny, musi on być zastosowany do kontekstu uchwytne dla odbiorcy [...], konieczny jest kod [...], na koniec musi istnieć kontakt” (Jacobson, 1960, s. 434-435). Zgodnie z tą definicją tekst to forma komunikatu. Schemat ów, zakładający nadawanie, odbieranie i przetwarzanie informacji, można zastosować także w przypadku instytucji kultury. Wówczas funkcję komunikatu przejmuje również muzealium (inaczej jest to *obiekt muzealny*, zdefiniowany Rozdziałem 4. *Ustawy o muzeach*).

Odpowiedzi na pytanie drugie, mające na celu upewnienie się, czy dany respondent jest świadomy istnienia tekstów tłumaczonych w przestrzeni wystawienniczej, są zbyt lapidarne, by poddawać je wyczerpującej analizie. Pytania drugie i trzecie są ze sobą powiązane. Odpowiadający zgodnie przyznali, że dostrzegają różnego rodzaju przekłady tekstów w muzeum, porównują je z oryginałem i oceniają ich jakość. Co więcej, respondenci wykazują gotowość do samokształcenia i samodoskonalenia, ponieważ czytany przekład skłania ich do porównywania i poszerzania własnej wiedzy (zasobu słownictwa z języka obcego). Odpowiedzi te dowodzą również tego, że muzea są dostosowane do potrzeb obcokrajowców, aczkolwiek nie sprecyzowano, które muzea oferują takie możliwości. Odpowiadający dostrzegają tłumaczenia tekstów, ale w ich recepcji kierują się innymi powodami niż ciekawość. Z perspektywy anglisty kluczową aktywnością jest sprawdzenie poprawności tłumaczenia. Dla polonisty ważne okazuje się wzbogacenie zasobu słownictwa. Zadowolającym wnioskiem, wysnutym z odpowiedzi, wydaje się to, że przekład w muzeum jest zauważalny.

Zakończenie

Badanie dostarcza kilka wskazówek dla muzealników i muzeologów. Podkreśla znaczenie skutecznej komunikacji w muzeach i dostarcza informacji o podobieństwach oraz różnicach w odbiorze komunikatu przez muzeologa, anglistę, polonistę. Badanie rysuje także dalszą perspektywę dla tego rodzaju przedsięwzięć koncentrujących się na roli komunikacji w muzeach, szczególnie w kontekście pojawiających się nowych technologii i zmieniających się oczekiwań zwiedzających.

Podsumowując rozważania. Proces, jakim jest komunikacja w przestrzeni muzeum, nieustannie ewoluuje. Jest on głównie utożsamiany z bezpośrednią percepcją zwiedzającego, lecz coraz częściej wprowadzane są inne formy komunikacji. Digitalizacja, zreorganizowana w 2020 roku na masową skalę, wspomogła nową formę odbierania bodźców związaną z komunikatem

(obiektem muzealnym) dostępną dla każdego zainteresowanego. Odnotowuje się rozwój muzeów pod względem zróżnicowanych potrzeb interesariuszy. Jak wskazuje jeden z respondentów, komunikacja dostosowywana jest na przykład do osób posługujących się językiem migowym (jest to również rodzaj przekładu). Komunikacja w muzeum przeobraża się i zmiany te dotyczą nie tylko muzeum jako instytucji w kategorii *museum templum*, lecz i rozumianej jako *museum forum*. Oznacza to, że muzeum nie jest wyłącznie miejscem wystąpień publicznych, ale również takim, w którym wartości prywatne są upubliczniane, przy czym uwzględnia się zróżnicowane potrzeby i oczekiwania poszczególnych grup odbiorców.

Efektywna komunikacja i zrozumiały przekład komunikatów w muzeum są kluczowe dla promowania wymiany kulturowej i zrozumienia wszelakich kontekstów, do których odnoszą się muzealia, ponieważ umożliwia to zwiedzającym z różnych środowisk językowych oraz kulturowych zaangażowanie się w odbiór danych eksponatów. Zapewniając dostępność treści muzealnych dla interesariuszy ze wszystkich środowisk, instytucje kultury mogą przyczynić się do ogólnego sukcesu muzeum w oddziaływaniu na szeroką publiczność.

Bibliografia

- Anderson, S. (2019). Visitor and audience research in museum. In: K. Drother, V. Dziekan, R. Parry, K. C. Schröder (eds.), *The Routledge Handbook of Museum, Media and Communication* (pp. 80-95). Boca Raton, FL : Routledge.
- Płochocka, A. (b.d.). Czy prosty język i łatwy język to to samo? W: *Prosty język*. Pobrane 21 grudnia 2022, z <https://prostyjezyk.com/artykuly/czy-prosty-jezyk-i-latwy-jezyk-to-to-samo/>
- Folga-Januszewska, D. (2015). *Muzeum: fenomeny i problemy*. Kraków: Universitas.
- Jacobson, R. (1960). Poetyka w świetle językoznawstwa. *Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej*, 51(2), 434-435.
- Jaskanis, P. (2011). Zasoby muzeów: muzealia, zabytki, ludzie... W: Dorota Folga-Januszewska i Bartłomiej Gutowski (red.), *Ekonomia muzeów* (s. 33-42). Kraków: Wydawnictwo Universitas.
- Kupisz-Murzyn, M. (2016). *Instytucje muzealne z perspektywy ekonomii kultury*. Kraków: Wydawnictwo Universitas.

- Macalik, J., (2020). *Zintegrowana komunikacja marketingowa w działalności polskich muzeów*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. (2020, 7 listopada). Od 7 listopada wchodzi w życie ograniczenia działalności instytucji kultury. W: *gov.pl. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej*. Pobrane, z, <https://www.gov.pl/web/kultura/od-7-listopada-wchodzi-w-zycie-ograniczenia-dzialalnosci-instytucji-kultury>
- Muzeum Powstania Warszawskiego. (2008, 22 kwietnia). *Wirtualne muzeum ruszyło*. Pobrane 20 grudnia 2022, z <https://www.1944.pl/artykul/wirtualne-muzeum-ruszylo,2397.html>
- Piekot, T., Zarzeczny, G., Moroń, E. (2019). Standard *plain language* w polskiej sferze publicznej. W: M. Zaśko-Zieleńska, K. Kredens (red.), *Lingwistyka kryminalna, Teoria i praktyka* (s. 197-214). Wrocław: Quaestio.
- Prywatny. (b.d.). W: P. Żmigrodzki (red. nauk.), *Wielki słownik języka polskiego*. Pobrane 5 grudnia 2022, z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/5015/prywatny/4717301/samodzielny>
- Publiczny. (1985). W: A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego* (t. 446). Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Śmiałowicz, K., (2014). *Komunikacja marketingowa w kreowaniu wizerunku instytucji kultury na przykładzie muzeów narodowych*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.
- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. (2019). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, poz. 1696.

Joanna Lenik

Museum Communication - Analysis of Humanist Remarks by a Museologist, a Polonist and an Anglicist

Abstract

A museum is a space for communication that occurs in different audience groups. It is a place where there is an increasing shift away from passive perception to active participation in culture. The museum recipient encounters increasingly attractive forms of presentation of objects stored in the museum using modern technology. The translation issue in museums is

noteworthy in the context of the considerations in the title. Cultural institutions should serve the public, regardless of the language or cultural affiliation of the stakeholders, and help them understand the surrounding reality. Museums should, therefore, be accessible in a broad sense. For this article, a series of interviews were conducted with respondents representing an audience specializing in the humanities (museologist, graduate of English philology, graduate of Polish philology). The researcher aimed to answer questions about their understanding of museum communication.

Keywords: museum, communication, text, translation, language

Joanna Lenik

***Komunikacja w muzeum – analiza wypowiedzi humanisty:
muzeologa, polonisty i anglisty***

Abstrakt

Muzeum jest przestrzenią komunikacji zachodzącej na poziomie różnych grup odbiorców. Jest to miejsce, w którym coraz częściej odchodzi się od biernej percepcji na rzecz aktywnego uczestnictwa w kulturze. Odbiorca muzeum spotyka się z coraz ciekawszymi formami prezentacji muzealiów za pomocą nowoczesnej technologii. Warta uwagi w kontekście rozważań sygnalizowanych w tytule jest kwestia tłumaczeń w muzeach. Instytucje kultury powinny służyć publiczności, bez względu na język czy przynależność kulturową interesariuszy i pomagać w zrozumieniu otaczającej rzeczywistości. Muzea powinny być zatem dostępne w szerokim tego słowa znaczeniu. Na potrzeby niniejszego artykułu przeprowadzono serię wywiadów z respondentami reprezentującymi odbiorcę specjalizującego się w obrębie nauk humanistycznych (muzeolog, anglista, polonista). Badania miały na celu uzyskanie odpowiedzi na pytania o rozumienie przez nich komunikacji w muzeum.

Słowa kluczowe: muzeum, komunikacja, tekst, przekład, język

DOSTĘPNOŚĆ BIBLIOTEK AKADEMICKICH W KATOWICACH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Wstęp

Osoby z niepełnosprawnościami przez wiele lat pozbawione były dostępu do instytucji kultury. Obecnie jednak wiele placówek użyteczności publicznej deklaruje otwartość na osoby o specjalnych potrzebach. Często budynki są wyposażone w podjazdy, barierki i rampy, które mają wspomóc osoby z niepełnosprawnością ruchu. W windach i na korytarzach można spotkać oznaczenia w języku Braille'a. Pracownicy placówek publicznych mogą brać udział w kursach języka migowego, by mieć możliwość porozumieć się z osobami niesłyszącymi. Jednak czy te działania mają realny wymiar? Czy budynki (ich architektura, umiejscowienie pomieszczeń użyteczności publicznej) i wyposażenie instytucji są fizycznie przystosowane do obsługi osób z niepełnosprawnościami? By zanalizować sytuację na przełomie marca i kwietnia 2022 r. przeprowadzono kwerendę w jednym z typów placówek nauki i kultury, a mianowicie w bibliotekach akademickich w Katowicach. Celem podjętych badań było ustalenie realnego wymiaru zaimplementowanych w bibliotekach rozwiązań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Posłużono się przede wszystkim metodami opisową, funkcjonalną oraz egzemplifikacją.

Charakterystyka dostosowań Biblioteka Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach

Prezentacja kolejnych instytucji oraz wdrożonych w nich dostosowań będzie odpowiadać kolejności przeprowadzonych badań. Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach jest samodzielną jednostką dopiero od 2001 r. Mimo

¹ Biblioteka Prawnicza Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

stosunkowo krótkiego czasu funkcjonowania jako niezależna uczelnia, zasoby jej Biblioteki są imponujące, ponieważ liczą 13 000 publikacji. Są to głównie książki i czasopisma o tematyce szeroko pojętej kultury wizualnej, sztuki i designu. Działalność tej Książnicy skupia się na zaspokajaniu potrzeb bibliotecznych osób związanych z Akademią Sztuk Pięknych, jednak z jej zasobów może skorzystać każdy.

Biblioteka ta nie posiada własnej witryny internetowej, jednakże osoba zainteresowana może sprawdzić stan zaimplementowanych dostosowań w zakładce „Deklaracja dostępności” na stronie Akademii Sztuk Pięknych (Akademia Sztuk Pięknych, 2016). Zakładka ta zawiera informacje na temat budynku przy ulicy Raciborskiej 50, gdzie znajduje się Książnica. Do Biblioteki ASP można wejść z psem przewodnikiem lub psem asystującym, a jeżeli użytkownik poinformuje wcześniej, instytucja zapewnia wsparcie tłumacza migowego.

Wspomniana budowla przy ulicy Raciborskiej, w której znajduje się Biblioteka, prezentuje nowoczesny styl architektury charakteryzujący się przestronnymi wnętrzami i płaskimi powierzchniami. Książnica znajduje się na parterze pod numerem 061. Dzięki położeniu w nowo powstałym budynku, osoby z niepełnosprawnością ruchową nie spotkają większych problemów w korzystaniu ze zbiorów Biblioteki ASP, ale osoby z innymi problemami zdrowotnymi mogą mieć trudności w odnalezieniu się jako użytkownicy tej placówki, ponieważ instytucja nie posiada specjalistycznych narzędzi wspomagających pracę z tego typu osobami.

Biblioteka Akademii Górnośląskiej im. Wojciecha Korfatego w Katowicach

Akademia Górnośląska im. Wojciecha Korfatego jest uczelnią niepubliczną działającą na terenie Śląska. Jej Książnica liczy 50 000 woluminów, które odzwierciedlają dziedziny wiedzy nauczane w Akademii. Biblioteka prenumeruje 89 tytułów czasopism (w tym 13 obcojęzycznych) z zakresu: nauk o zarządzaniu, marketingu, ekonomii, bankowości i finansów, psychologii i socjologii, prawa i administracji, informatyki, turystyki i hotelarstwa oraz nauk medycznych. Z tych zbiorów mogą korzystać studenci oraz pracownicy naukowo-dydaktyczni i administracyjni Akademii Górnośląskiej. Dodatkowo, z zasobów udostępnianych na miejscu w czytelni mogą korzystać także studenci innych uczelni.

Biblioteka Akademii Górnośląskiej zapewnia dostępność za pomocą wdrożenia technologii informacyjnych. Podczas projektu „GWSH Katowice bez barier”², prowadzonego od stycznia 2020 r. do grudnia 2021 r.,

² W czasie trwania projektu uczelnia nosiła nazwę Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfatego w Katowicach. 1 czerwca 2022 r. nastąpiła zmiana jej nazwy na Akademię Górnośląską im. Wojciecha Korfatego w Katowicach.

zdigitalizowano katalog biblioteczny. Dodatkowo, na stronie uczelni znajduje się Wirtualna Czytelnia, która zapewnia wolny i nieskrępowany dostęp do publikacji naukowych przez internet³. Na stronie nie znajdziemy jednak informacji o środkach dostosowujących fizyczną przestrzeń Biblioteki do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Biblioteka nie posiada własnej siedziby, mieści się w budynku A na ulicy Harcerzy Września 3 w Katowicach. Składa się na nią czytelnia, która znajduje się na czwartym piętrze budynku, oraz wypożyczalnia, która ma siedzibę na parterze. Taka organizacja może stanowić istotną przeszkodę dla osób z niepełnosprawnościami. Do głównego wejścia budynku prowadzą schody, jednak bezpośrednio z parkingu można udać się do bocznego wejścia z podjazdem. Z tego miejsca blisko jest do wypożyczalni, jednak, aby skorzystać z czytelni, należy najpierw użyć windy. Dodatkowo we wnętrzu budowli jest wiele schodów i ciasnych korytarzy.

Może się jednak okazać, że samo dotarcie do czytelni będzie bezcelowe, gdyż zajmuje ona tak niewielką przestrzeń, iż przemieszczanie się tam z pomocą sprzętu ułatwiającego chodzenie będzie bardzo problematyczne. Bibliotekarz dyżurujący pytany o tę kwestię powiedział, że w sytuacji, gdy osoba poruszająca się na wózku chciałaby skorzystać ze zbiorów, pracownicy gotowi są pomóc i przynieść jej książki w dogodne dla niej miejsce.

Biblioteka dysponuje jednak urządzeniem, o którym warto wspomnieć. Auto-Lektor Braille firmy Harpo to komputerowe narzędzie odczytujące tekst drukowany głosem syntetycznym, przeznaczony do pomocy osobom niewidomym i słabowidzącym (Il. 1).

Urządzenie może odczytać dowolny tekst zapisany na papierze, dzięki czemu pozwala osobom z niepełnosprawnością wzroku cieszyć się literaturą i prasą. Dodatkowo, czytnik ten odtwarza płyty CD oraz pliki z nośnika zewnętrznego. Dzięki opcji podpięcia słuchawek, czytnik używający Auto-Lektora w żaden sposób nie przeszkadza innym odwiedzającym Bibliotekę. Na stronie internetowej Akademii Górnośląskiej zabrakło jednak informacji o możliwości skorzystania z tego urządzenia. Ponadto, znajduje się ono na zapleczu, a nie w pomieszczeniach ogólnych.

Sposób obsługi osób z niepełnosprawnością w Bibliotece Akademii Górnośląskiej u samych zainteresowanych może wywołać konsternację. Osoba z niepełnosprawnością ruchu, jeśli wyrazi chęć skorzystania z czytelni, musi wjechać windą na czwarte piętro. Na miejscu przekonuje się jednak, że warunki przestrzenne nie pozwalają na swobodne korzystanie z biblioteki. Bibliotekarz wyraża gotowość dostarczenia potrzebnych dokumentów w inne miejsce, lecz nie jest to informacja dostępna publicznie, podobnie jak informacja o dysponowaniu Auto-Lektorem. Można wysnuć z tego wniosek,

³ Wirtualna Czytelnia dostępna pod linkiem <https://www.gwsh.pl/biblioteka/wirtualna-czytelnia.html>

II. 1. Auto-Lektor Braille firmy Harpo. Źródło: Fotografia własna.

że posiadanie dostosowań wspomagających osoby z niepełnosprawnościami jest równie ważne, jak informowanie o tym fakcie potencjalnych czytelników.

Biblioteka Głównej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach

Następnie zbadana została Biblioteka Głównej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, która jest najstarszą i największą biblioteką muzyczną na Górnym Śląsku. Aktualne zbiory Biblioteki liczą 140 000 woluminów i są to: nuty, książki, czasopisma, starodruki, rękopisy,

dokumenty życia muzycznego i dokumenty dźwiękowe. W kolekcji znajdują się też cenne pamiątki muzyczne przedstawicieli Młodej Polski, rękopisy literackie i muzyczne, a także kolekcja znaczków pocztowych i ekslibrisów o tematyce muzycznej. Wstęp do czytelnicy jest ogólnodostępny dla osób pełnoletnich przestrzegających regulaminu. Podobnie jest z korzystaniem ze zbiorów Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej. Wypożyczać dokumenty i pracować w Gabinetach Słuchania Muzyki mogą jednak tylko pracownicy i studenci Akademii.

W widocznej na stronie Akademii Muzycznej „Deklaracji dostępności” (Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, 2017) przedstawiono stan dostosowania poszczególnych budynków wchodzących w skład Akademii Muzycznej. Znając adres Biblioteki, można dowiedzieć się o udogodnieniach w obiekcie, w którym się ona znajduje. Do budynku można wejść w towarzystwie psa asystującego oraz wyznaczone zostały specjalne miejsca parkingowe. Instytucja ta nie jest jednak przystosowana do potrzeb użytkowników niesłyszących i niewidomych. Nie ma na miejscu tłumacza języka migowego, nawet w wersji online, a oznaczenia wewnątrz budynku nie są opisane w alfabecie Braille’a.

Budowla, w której mieści się Biblioteka, została przebudowana w latach 2005-2008, aby powstało nowe Centrum Nauki i Edukacji Muzycznej „Symfonia”. Oprócz przestrzeni bibliotecznych znajdują się tam: sala koncertowa na 470 osób, laboratorium dźwięku, pracownia komputerowa oraz bufet studencki. Budynek łączy w sobie dawne ceglane ściany, masywne schody i kamienne podłogi z nowoczesnymi przeszkleniami i szybkimi windami. W przypadku problemów z poruszaniem się, do Biblioteki można bardzo łatwo dojechać windą. Wypożyczalnia znajduje się na drugim piętrze budynku, czytelnia natomiast poziom wyżej. Jej wnętrze jest przestronne, a nawierzchnia równa. Osoby ze sprzętem wspomagającym przemieszczanie nie natrafiają na większe problemy. Jednak, zgodnie z tym, co zostało przekazane na stronie internetowej, Biblioteka nie posiada żadnych udogodnień, które mogłyby wspomóc osoby z niepełnosprawnością wzroku lub słuchu.

Biblioteka Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

Następną analizowaną placówką jest Biblioteka Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Liczba zbiorów tej placówki sięga obecnie 58 000 woluminów wydawnictw zwartych oraz 7 600 woluminów czasopism. Zakres tematyczny publikacji obejmuje: wychowanie fizyczne i sport, turystykę i rekreację, medycynę i fizjoterapię, nauki biologiczne, pedagogikę, psychologię i nauki społeczne, organizację i zarządzanie, edukację obronną oraz języki obce. Z czytelnicy może korzystać każdy, należy jedynie

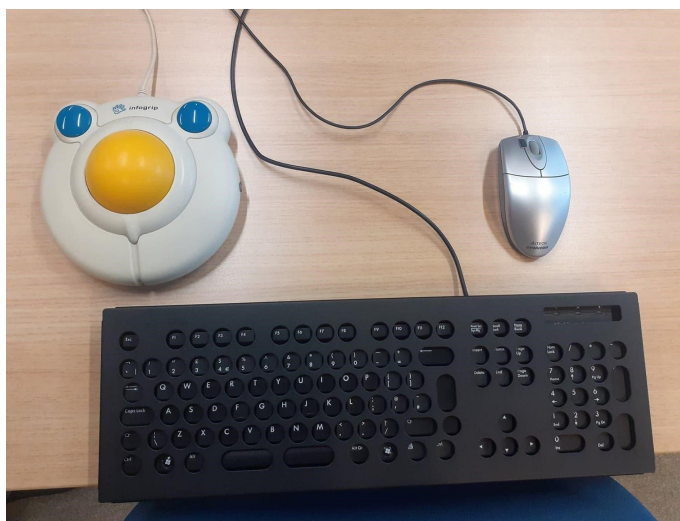
II. 2. Winda w budynku Biblioteki Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Źródło: Fotografia własna.

zostawić dokument tożsamości u bibliotekarza dyżurującego. Jednak z wypożyczalni mogą odbierać dokumenty tylko osoby uprawnione: pracownicy i studenci AWF oraz słuchacze kursów specjalistycznych prowadzonych przez AWF.

W 2011 r. Biblioteka AWF przeniesiona została do nowo wybudowanego budynku przy ulicy Mikołowskiej 72A w Katowicach. Znajduje się tam nie tylko czytelnia z wolnym dostępem do półek i wypożyczalnia, ale też sala audiowizualna i konferencyjna oraz strefy relaksu dla studentów. Na swojej

II. 3. Stanowisko z klawiaturą ZoomText dla osoby niedowidzącej w Bibliotece Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Źródło: Fotografia własna.

II. 4. Stanowisko z myszą i klawiaturą dla osób z niepełnosprawnością ruchową w Bibliotece Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Źródło: Fotografia własna.

stronie internetowej Biblioteka AWF informuje o posiadaniu czterech stanowisk dostosowanych do pracy czytelników z niepełnosprawnościami⁴.

Już od progu Biblioteki można się przekonać, że traktuje ona poważnie problem dostosowań. Przed wejściem do czytelni i wypożyczalni, a mianowicie tuż koło schodów prowadzących do Biblioteki, znajduje się winda przeznaczona do użytku wyłącznie osób z niepełnosprawnościami (Il. 2).

Wnętrze Książnicy jest przestronne i nie powinno powodować żadnych trudności w swobodnym poruszaniu się. Szczególną uwagę należy zwrócić na wspomniane stanowiska pracy dla czytelników z niepełnosprawnościami.

Miejsca te wyposażone są w sprzęt umożliwiający pracę osobom z niepełnosprawnościami wzroku oraz z niepełnosprawnościami ruchowymi. Osoby niedowidzące mogą skorzystać z klawiatury ZoomText, która dzięki dużym, kontrastowym nadrukům liter, daje sposobność samodzielnej pracy użytkownikom z problemami widzenia (Il. 3). Klawiatura posiada też funkcje zmiany koloru i rozmiaru kursora oraz wyłączania i włączania opcji mówionej.

Stanowisko usytuowane obok odpowiada potrzebom osób z trudnościami ruchowymi. Znajduje się przy nim klawiatura ze specjalną, metalową nakładką, uniemożliwiającą naciśnięcie kilku klawiszy jednocześnie. Pozwala to osobom z problemami manualnymi pracować samodzielnie (Il. 4).

Il. 5. Stanowiska pracy osób z niepełnosprawnościami w Bibliotece Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Źródło: Fotografia własna.

⁴ Adres strony <https://biblioteka.awf.katowice.pl/udostepnianie/czytelnia>

Obok zwykłej myszy komputerowej stanowisko wyposażone jest też w narzędzie Infogrip. Jest to specjalistyczne urządzenie zaprojektowane dla użytkowników, którzy mają trudności z kontrolą motoryczną kończyn górnych. Środkowa część służy do przesuwania kursora po ekranie i może być obsługiwana zarówno za pomocą dłoni, jak i przedramion lub ramion, w zależności od możliwości czytelnika. Powiększone przyciski myszy ułatwiają kliknięcie w nie osobom z trudnościami manualnymi.

Dodatkową istotną funkcją jest możliwość dostosowania wysokości stanowiska pracy. Za pomocą łatwych w obsłudze przycisków z boku blatu można podnosić i obniżać poziom biurka (Il. 5).

Stan dostosowania Biblioteki AWF do obsługi informacyjnej odbiorców z niepełnosprawnościami należy zatem, dzięki stanowiskom ze sprzętem wykorzystywanym przy różnych typach niepełnosprawności, uznać za w pełni satysfakcjonujący.

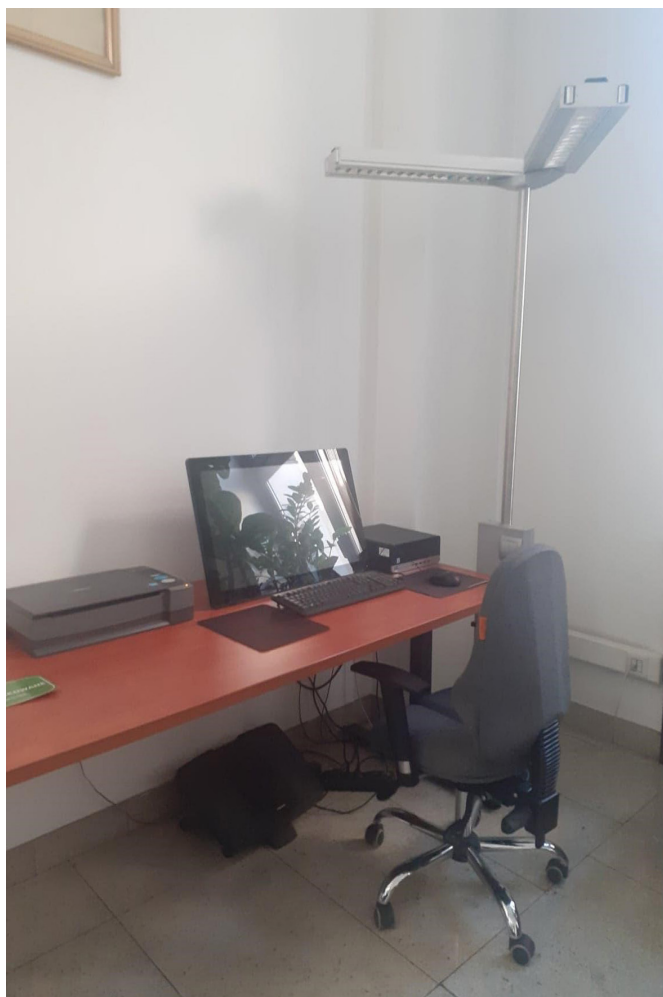
Biblioteka Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Profil zbiorów Biblioteki Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach mieści w zakresie tematycznym medycyny, farmacji, zdrowia publicznego i nauk pokrewnych. Jest to najbogatsza kolekcja tego typu na Śląsku, licząca blisko 185 000 książek i czasopism naukowych. Osoby nienależące do społeczności akademickiej SUM mogą odwiedzać czytelnię za okazaniem dokumentu potwierdzającego tożsamość, a po wpłaceniu kaucji mogą wypożyczać woluminy.

Strona internetowa Biblioteki informuje, że budynek posiada dedykowane niepełnosprawnym użytkownikom stanowisko pracy i jest wyposażony w windę z klawiszami Braille'a. Wyznaczono także toaletę dla osób z niepełnosprawnościami, istnieje możliwość skorzystania z usług tłumacza języka migowego. Deklarowane są jednak również potencjalne utrudnienia. Biblioteka nie posiada specjalnych miejsc parkingowych. Nie ma też dostosowanego wejścia do gmachu, przez co konieczne jest wezwanie personelu, aby umożliwić wejście osobie niepełnosprawnej ruchowo (Biblioteka Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, 2024).

Siedziba Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego mieści się na ulicy Warszawskiej 14 w Katowicach. Na parterze budynku znajduje się wspomniane stanowisko (Il. 6).

Wyposażone jest ono w komputer z 27-calowym monitorem dotykowym iJyama ProLite. Zainstalowano na nim program udźwiękwiający JAWS standard, który pomaga w samodzielnej pracy użytkownikom niewidomym. Odczytuje on informacje wyświetlane na ekranie za pomocą syntezatora mowy. Drugim programem wspomagającym osoby z niepełnosprawnością wzroku jest ZoomText Magnifier and Reader. Dzięki niemu wszystkie treści wyświetlane na ekranie zostają powiększone i uwydatnione w taki sposób,

II. 6. Stanowisko dla osób z niepełnosprawnością w Bibliotece Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego. Źródło: Fotografia własna.

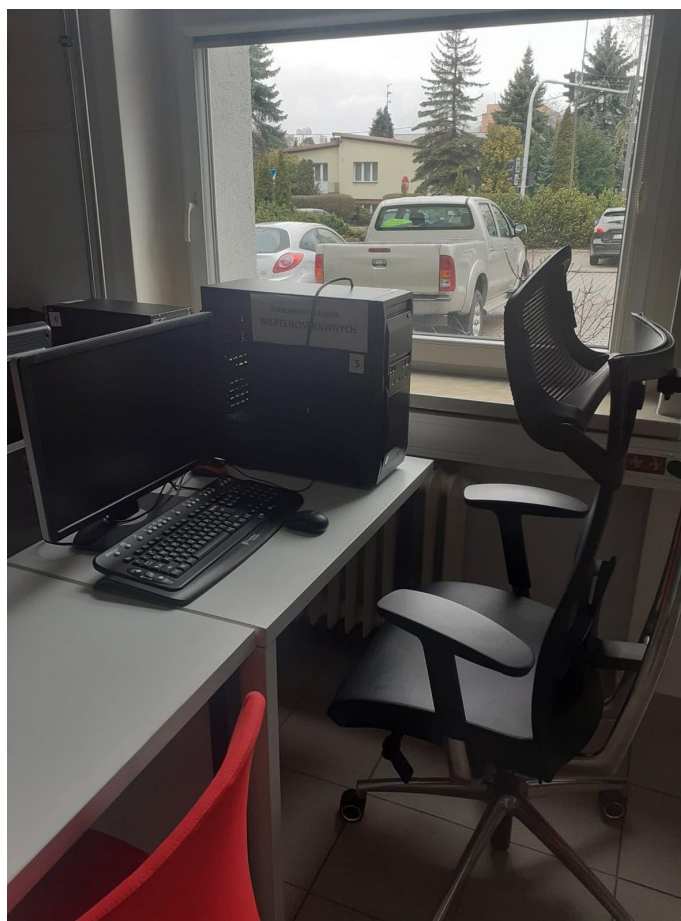
że mogą z nim współdziałać czytelnicy słabowidzący. Na miejsce pracy osób z niepełnosprawnościami składa się także specjalistyczne krzesło rehabilitacyjne oraz podnózek, który można regulować tak, aby zapewniał możliwie największy komfort ludziom z problemami ruchowymi i koordynacją.

Zasoby tej instytucji, które mają wspomagać osoby z niepełnosprawnościami, to głównie specjalistyczne sprzęty dostosowane do różnych rodzajów barier.

Biblioteka Akademii Śląskiej w Katowicach

Następną instytucją, którą należy przedstawić, jest Biblioteka Akademii Śląskiej. Jest to placówka biblioteczna należąca do Akademii Śląskiej w Katowicach – niepublicznej uczelni o profilu technicznym, medycznym i artystycznym. Biblioteka pełni zadania naukowe i usługowe dla pracowników naukowych, studentów i pracowników administracyjnych Szkoły.

Na stronie internetowej można przeczytać, że Biblioteka „stara się zapewnić studentom niepełnosprawnym warunki do pełnego korzystania ze zbiorów i usług bibliotecznych” (Akademia Śląska, b.d.). Ma w tym pomagać sprzęt

Il. 7. Stanowisko dla osób z niepełnosprawnościami w Bibliotece Akademii Śląskiej w Katowicach. Źródło: Fotografia własna.

i oprogramowanie komputerowe dostosowane do potrzeb osób z niepełnośnościami wzroku i słuchu, dzięki czemu mogą one korzystać z zasobów Biblioteki w formie elektronicznej.

Książnica nie posiada własnego budynku, znajduje się w głównej siedzibie Uczelni, na ulicy Rolnej 43 w Katowicach. Budynek ma szerokie korytarze z płynnymi podjazdami, dzięki czemu poruszanie się po nim osobom o ograniczonych możliwościach ruchowych nie powinno sprawiać problemu. Nieco gorzej należy ocenić stan wnętrza Książnicy. Odstępy między regałami są niewielkie i osoba z niepełnosprawnością ruchową prawdopodobnie nie skorzysta samodzielnie z tej przestrzeni. Więcej miejsca jest w czytelnicy, gdzie też znajduje się stanowisko dedykowane pracy osobom z niepełnosprawnościami (Il. 7).

Miejsce to przeznaczono dla osób niedowidzących i niewidomych. Na komputerze wgrane jest oprogramowanie MAGic Program powiększające wyświetlane treści. Drugim programem wspomagającym takich użytkowników jest JAWS System, który odczytuje treści, opisuje wyświetlane obrazy oraz wykresy i tabele. Czytelnicy z niepełnosprawnością wzroku mogą skorzystać także z programu ABBYY FineReader 11 Professional Edition ESD, pozwalający konwertować dokumenty papierowe do postaci cyfrowej, bez konieczności ich przepisywania. Stanowisko zawiera również klawiaturę z dużymi literami MAGic Keyboard oraz specjalistyczny fotel ułatwiający utrzymanie prawidłowej postawy siedzącej. Osoby słabowidzące i niedowidzące znajdują w Bibliotece Akademii Śląskiej bardzo pomocne miejsce pracy. Ze względu na niewielką powierzchnię instytucji problemy mogą jednak napotkać czytelnicy z niepełnosprawnością ruchową, zwłaszcza nieporuszający się samodzielnie.

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka to biblioteka wspólna dwóch katowickich publicznych uczelni wyższych – Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Zbiory obejmują najnowsze publikacje naukowe z wielu dziedzin i dyscyplin, ponieważ muszą odpowiadać potrzebom wszystkich wydziałów obu Uczelni. Skutkuje to zasobem liczącym 1 129 010 woluminów książek i czasopism w formie tradycyjnej, z czego ponad 364 000 znajduje się w strefie wolnego dostępu. Usługi biblioteczne są kierowane głównie do studentów, pracowników czynnych i emerytowanych związanych z UŚ i UE, ale CINIbA ma charakter otwarty i na miejscu ze zbiorów i stanowisk komputerowych może korzystać każdy zainteresowany. Osoby niezwiązane z uniwersytetami mogą uzyskać przywilej wypożyczania dokumentów na zewnątrz po wpłaceniu kaucji.

Na portalu CINIb-y znajdują się informacje o pomocy udzielanej osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności (CINIbA, 2019).

Il. 8. Kabina do pracy indywidualnej dla osób z niepełnosprawnością wzroku w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej w Katowicach. Źródło: Fotografia własna.

Osoby z niepełnosprawnością ruchową mogą korzystać z dostosowanych wind, specjalnych toalet i osobnego stanowiska pracy. Co jednak naprawdę wyjątkowe, w budynku Biblioteki pracują cztery osoby posługujące się językiem migowym w stopniu podstawowym. Jest to jedyna z badanych bibliotek deklarująca taki rodzaj pomocy. Dodatkowo, na pierwszym piętrze znajduje się stanowisko dedykowane osobom z niepełnosprawnością wzroku.

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka mieści się na ulicy Bankowej 11a w Katowicach. Budynek powstał w 2012 roku, jest więc budowlą w miarę nową. Nowoczesny styl CINIb-y charakteryzuje się otwartymi przestrzeniami, szerokimi korytarzami oraz dobrze zorganizowanym systemem wind. Drzwi wejściowe otwierają się automatycznie, a poziom podłoga nie zmienia się po przekroczeniu progu Książnicy. Dzięki tym elementom poruszanie się po omawianej placówce nie powinno stanowić dla nikogo problemu. Stanowisko, o którym instytucja informuje na stronie, mieści się na pierwszym piętrze (Il. 8).

Kabina wyposażona została w klawiaturę powiększającą PC, która ułatwia pisanie osobom niedowidzącym oraz Auto-Lektora (model identyczny do opisywanego w Bibliotece AWF), do którego podpięta została klawiatura brajlowska. Na komputerze zainstalowano program czytający Supernova Reader, pozwalający odczytywać komunikaty i treść z ekranu oraz program ZoomText, dzięki któremu obraz na ekranie zostanie powiększony i uwidatniony. Na miejscu znajduje się także drukarka brajlowska Everest D V4

Il. 9. Drukarka brajlowska Everest D V4 w kabinie pracy indywidualnej dla osób z niepełnosprawnością wzroku w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej w Katowicach. Źródło: Fotografia własna.

(Il. 9). Drukarka ta umożliwia wytłaczanie dokumentów brajlowskich oraz wypukłych grafik. Zapewnia drukowanie dwustronne, a z użytkownikiem komunikuje się za pomocą poleceń głosowych (Adamczyk, 2018, s. 259).

CINiBA uwzględnia potrzeby osób z niepełnosprawnościami w sposób najszerzy ze wszystkich omawianych bibliotek. Zarówno osoby z problemami wzroku, słuchu, jak i ruchu mogą skorzystać z usług placówki.

Filia Biblioteki Politechniki Śląskiej w Katowicach

Na koniec zbadano katowicką filię Biblioteki Politechniki Śląskiej. Główna Biblioteka Politechniki ma siedzibę w Gliwicach, jednak ze względu na geograficzny zasięg kwerendy analizie poddano jej katowicki oddział, który mieści się w budynku Wydziału Inżynierii Materiałowej i Metalurgii oraz Transportu na ulicy Krasińskiego 8 w Katowicach. Kolekcja zgromadzona przez katowicką filię Biblioteki skupia się na potrzebach studentów i wykładowców Wydziału. Księgozbiór specjalistyczny dotyczy wielu dyscyplin naukowych: ekonomii, automatyki, ergonomii, chemii, fizyki, inżynierii środowiska, matematyki, mechaniki, hutnictwa, geologii, górnictwa, obróbki, odlewnictwa oraz transportu. Obok pozycji traktujących o przedmiotach ścisłych i technicznych, znajdują się tam też książki naukowe z zakresu filozofii i psychologii. Dodatkowo, katowicki oddział oferuje dostęp do beletrystyki, literatury pięknej i literatury faktu. Z kolekcji korzystać mogą studenci, wykładowcy oraz

emerytowani pracownicy Politechniki Śląskiej. Zbiory są dostępne także dla innych osób zamieszkujących na stałe województwo śląskie, jednak są one zobowiązane wpłacić kaucję.

Wypożyczalnia wraz z czytelnią usytuowane są na trzecim piętrze, na które nie można bezpośrednio wjechać windą. Wywiad z dyżurującymi bibliotekarzami wykazał, że osoba poruszająca się na wózku, chcąc dotrzeć do placówki, musi wjechać windą na trzecie piętro w innym segmencie budynku i wejść bocznym wejściem do czytelnia. Biblioteka nie posiada też żadnych dostosowań dla osób o innych rodzajach niepełnosprawności. Z badanych placówek jest to zdecydowanie najgorzej przystosowana pod kątem obsługi czytelnika niepełnosprawnego biblioteka akademicka w Katowicach.

Zakończenie

Katowickie biblioteki akademickie prezentują różny poziom dostosowań swoich usług do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Najwyżej należy ocenić starania podjęte w Bibliotece Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki, Bibliotece Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego oraz w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej, ponieważ organizacja przestrzeni w tych placówkach uwzględnia oczekiwania osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Stanowiska pracy zostały dostosowane dla osób z niepełnosprawnościami wzroku, dzięki wyposażeniu je w urządzenia odczytujące tekst drukowany, jak Auto Lektor firmy Harpo lub zainstalowaniu na komputerach specjalnego oprogramowania, jak ZoomText, pozwalającego powiększać tekst czy programów udźwiękowiających, np. JAWS standard. Spotykane są także klawiatury z powiększonymi nadrukami liter. Jest to przykład niewielkiej zmiany, która jednak w znaczący sposób ułatwia pracę osobom niedowidzącym.

Osoby z niepełnosprawnościami ruchowymi korzystają w tych bibliotekach z przestrzeni pozbawionej barier, ale też ze wspomagających urządzeń, jak podnóżki i specjalne fotele rehabilitacyjne. Pracę przy komputerze może im ułatwić klawiatura z metalową nakładką uniemożliwiającą naciskanie kilku klawiszy jednocześnie oraz mysz z powiększonymi przyciskami Infogrip.

Przeprowadzona kwerenda wykazała, że wymagania osób z niepełnosprawnością słuchu są najrzadziej brane pod uwagę przez placówki biblioteczne. Jedynie Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka zatrudnia osoby rozumiejące język migowy.

Bibliografia

- Adamczyk, A. (2018). Rola Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w procesie włączania społecznego, W: M. Kyler, D. Pawelec, B. Warząchowska (red.), *Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia* (s. 256-266).

Katowice: Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek, https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/10276/1/Adamczyk_Rola_Centrum_Informacji_Naukowej_i_Biblioteki_Akademickiej.pdf

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. (2017, 1 września). *Deklaracja dostępności*. Pobrane 25 marca 2023, z https://am.katowice.pl/?a=11_deklaracja_dostepnosci Obecnie dostępne z: <https://am.katowice.pl/deklaracja-dostepnosci>

Akademia Śląska. (b.d). *Biblioteka bez barier*. Pobrane 17 marca 2023, z https://www.wst.com.pl/biblioteka/biblioteka_bez_barier

Akademia Sztuk Pięknych. (2016, 1 sierpnia). *Deklaracja dostępności*. Pobrane 25 marca 2023, z <https://asp.katowice.pl/uczelnia/deklaracja-dostepnosci>

Biblioteka Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. (b.d). *Czytelnia*. Pobrane 10 czerwca 2024, z <https://biblioteka.awf.katowice.pl/udostepnianie/czytelnia>

Biblioteka Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach. (b.d.). *Deklaracja dostępności*. Pobrane 10 czerwca 2024, z <https://biblioteka.sum.edu.pl/deklaracja-dostepnosci/>

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka (2019, 1 sierpnia). *Deklaracja dostępności*. Pobrane 10 czerwca 2024, z <https://ciniba.edu.pl/deklaracja-dostepnosci/>

Anna Starzykowska

Accessibility of Academic Libraries in Katowice to Persons with Disabilities

Abstract

The subject of the article is to confirm the level of adaptations for people with disabilities implemented in academic libraries in Katowice: The Scientific Information Center and Academic Library, The Library of the Academy of Fine Arts and Design, The Library of the Karol Szymanowski Academy of Music, The Library of the Academy of Silesia, The Library of Katowice Business University, The Library of the Academy of Physical Education, The Library of the Silesian University of Technology, The Library of Medical University of Silesia. The research showed that these libraries have a varied level of adaptation for people with disabilities.

Keywords: people with disabilities, accessibility of libraries for people with disabilities, people with disabilities in Library, academic Library

Anna Starzykowska

Dostępność bibliotek akademickich w Katowicach dla osób z niepełnosprawnościami

Abstrakt

Przedmiotem artykułu jest weryfikacja stopnia dostosowań dla osób z niepełnosprawnościami zaimplementowanych w bibliotekach akademickich na terenie Katowic: Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej, Biblioteki Akademii Sztuk Pięknych, Biblioteki Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego, Biblioteki Akademii Śląskiej, Biblioteki Akademii Górnośląskiej im. Wojciecha Korfantego, Biblioteki Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki, Biblioteki Politechniki Śląskiej, Biblioteki Śląskiego Uniwersytetu Medycznego. Przeprowadzona kwerenda wykazała, że biblioteki te wykazują zróżnicowany poziom dostosowań do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Słowa kluczowe: osoby z niepełnosprawnościami, dostępność bibliotek dla osób z niepełnosprawnościami, osoby z niepełnosprawnościami w bibliotece, biblioteka akademicka

ZACHOWANIA INFORMACYJNE STUDENTÓW KOGNITYWISTYKI. ANALIZA BADAŃ ANKIETOWYCH

Wprowadzenie

Spółeczeństwo informacyjne to termin określający społeczeństwo, w którym informacja jest traktowana jako rodzaj szczególnego dobra niematerialnego, uważany za równie ważny lub nawet ważniejszy, jak dobro materialne, a co za tym idzie – informacja jest wyjątkowo dochodowa (Warchoń, 2022, s. 211-225). Charakteryzując społeczeństwo informacyjne, można wymienić wiele jego cech, lecz niezwykle istotną jest wysoko rozwinięty sektor nowoczesnych usług w bankowości, telekomunikacji, informatyce, badaniach i rozwoju oraz zarządzaniu (Skrabacz, Lewińska-Krzak, 2022, s. 119-136). Wymienione dziedziny wymagają wiedzy specjalistycznej, nabywanej w toku kształcenia w szkołach wyższych.

Celem procesu edukacji jest m.in. przygotowanie przyszłych użytkowników wspomnianych usług. Podczas studiowania kierunków niezwiązanych *stricto* z informacją jako przedmiotem badań pomijane są jednak aspekty ważne dla kształtowania kompetencji informacyjnych (Rozkosz, 2017, s. 66-82). Przyjmuje się bowiem, że młodzież i studenci, ze względu na sam fakt obcowania z informacjami, dostępu do bibliotek i repozytoriów oraz przede wszystkim do ogólnodostępnego źródła wiedzy, jakim jest internet, są grupą bardzo dobrze przystosowaną do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym. Zakłada się także, że nie tylko potrafią pozyskiwać informacje, lecz, co istotniejsze, dokonywać ich selekcji.

Dlatego też postanowiono zbadać zachowania informacyjne (Krakowska, 2016, s. 429-455) studentów, wykorzystując elementy modelu zbierania informacji autorstwa Barbary Niedźwieckiej (Niedźwiecka, 2002). Chociaż badanie zostało ukierunkowane na analizę z uwzględnieniem wspomnianego

¹ Uniwersytet Śląski w Katowicach, studentka architektury informacji

modelu, to jego wyniki pozwoliły wysnuć kilka ogólniejszych wniosków oraz zaobserwować zjawiska dotyczące ogółu zachowań informacyjnych studentów w trakcie wykonywania zadań wyszukiwawczych na potrzeby realizacji zadań wymagających wiedzy specjalistycznej.

Model B. Niedźwieckiej jest to jedyny polski model znany za granicą. Nazywany jest również ogólnym modelem zachowań informacyjnych (Pulikowski, 2018, s. 34-39). Powstał on podczas przeprowadzania badań zachowań informacyjnych menedżerów instytucji opieki zdrowotnej w 2000 r. za pomocą modelu Toma D. Wilsona z 1996 r. Wówczas badaczka doszła do wniosku, że model T.D. Wilsona „okazał się jednak nie być ani doskonałym, ani wystarczająco ogólnym” do spełnienia założeń problemu badawczego (Niedźwiecka, 2002). Model B. Niedźwieckiej, w przeciwieństwie do modelu T. Wilsona, nie tylko koncentruje się na zachowaniach związanych ze zbieraniem i z wyszukiwaniem informacji, ale uwzględnia także wykorzystanie pozyskanych informacji.

Na pierwszym planie w modelu B. Niedźwieckiej znajdują się procesy, w których aktywnie uczestniczy użytkownik informacji, a tłem jest kontekst. Do kontekstu zaliczyła takie aspekty, jak:

1. cechy osobowe jednostki (*personal*);
2. pełnione role społeczne (*role related*);
3. środowisko, w którym żyje i pracuje jednostka (*environmental*) (Pulikowski, 2018, s. 35).

B. Niedźwiecka zaakcentowała w swoim modelu znaczenie mechanizmów aktywujących wykorzystanych już wcześniej w modelu T.D. Wilsona. Są one rozumiane jako czynniki, które wpływają na realizację potrzeby informacyjnej. To założenie wywodzi się z wiedzy, w świetle której nie każda zaistniała potrzeba powoduje działanie zmierzające do jej zaspokojenia. Dlatego też w modelu czynnikami mechanizmów aktywujących zostały: teoria stresu, teoria ryzyka i nagrody oraz teoria społecznego uczenia się (Mierzecka-Szczepeńska, 2013, s. 84).

Model B. Niedźwieckiej mimo bazowania na szczegółowych aspektach psychologiczno-kognitywistycznych jest uważany za jeden z lepszych modeli ogólnych zbierania informacji, ponieważ tłumaczy zależności pomiędzy poszczególnymi procesami (Pulikowski, 2018, s. 35). Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, że skupia się on na wiedzy specjalistycznej oraz, że badanie, na podstawie którego powstał model, zostało przeprowadzone ponad 20 lat temu. Mimo to został uwzględniony w autorskim badaniu, które zostanie opisane w dalszej części artykułu. Jego celem był zamiar poznania zachowań informacyjnych wybranej grupy użytkowników informacji, mianowicie studentów uczelni wyższej, a jednocześnie sprawdzenie, czy czynniki, opisane w modelu B. Niedźwieckiej, pozwalają na jego dalsze wykorzystywanie. Celem badania było też przeanalizowanie czynników wpływających na satysfakcjonujące wyszukiwanie informacji potrzebnych

do rozwiązywania problemów informacyjnych, związanych z wiedzą specjalistyczną, oraz ustalenie, czy elementy ogólnego modelu zbierania informacji B. Niedźwieckiej korelują z procesami, jakim podlegają studenci podczas wyszukiwania informacji.

Postawiono sobie zatem następujące pytanie badawcze: Czy uwzględnione w modelu umiejętności, polegające na pozyskiwaniu, przetwarzaniu i wykorzystaniu informacji, mogą mieć zróżnicowany poziom oraz czy są pozyskiwane pośrednio, czy jednak ich opanowanie wymaga dodatkowego wysiłku? Jednocześnie spróbowano udzielić odpowiedzi na automatycznie nasuwające się pytania: Jakiego typu czynności wspomagają zdobywanie wyżej wymienionych umiejętności? Jaki wpływ ma upowszechnienie internetu na procesy pozyskiwania informacji?

Przebieg i wyniki badania

Badanie przeprowadzono w dniach 13-20 maja 2022 r. w grupie 15 studentów I roku kognitywistyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Wyłoniona grupa studentów została wybrana celowo w taki sposób, aby można było ją uznać za reprezentatywną dla populacji studentów tego kierunku we wskazanym roczniku. Stanowiła ona 1/3 wszystkich studentów oraz charakteryzowała się zachowaniem istniejącej w tej populacji proporcji 2:1 (kobiety:mężczyźni). W doborze próby badawczej uwzględniono także i to, że część studentów podejmowała wcześniej naukę na innych kierunkach oraz studiujących na dwóch lub więcej kierunkach równocześnie. Fakt ten mógł wpłynąć na osiągnięte przez nich rezultaty podczas realizacji zadań informacyjnych.

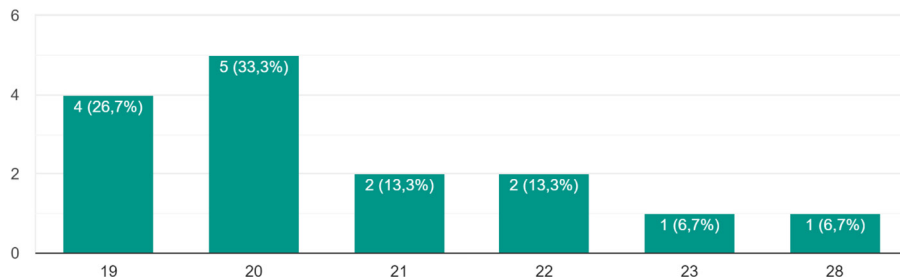
Grupa objęła osoby w przedziale wiekowym 18-28 lat (Wykres 1), ale przeważali 19- oraz 20-latkowie (niemal 1/3 badanej próby). Liczną grupą byli również studenci w wieku 21 i 22 lat. Nieco zaskakującym był fakt pojawienia się studenta mającego 28 lat, który podjął studia po raz pierwszy. Ta rozpiętość wieku powoduje, że analiza ilościowa nie jest w stanie w pełni odwzorować przekroju społeczności – średni wiek badanych to 21 lat, lecz mediana i dominanta wskazują na prawie 20 lat.

Istotna jest informacja, że zdecydowana większość studentów poinformowała, że kognitywistyka była ich pierwszym kierunkiem, ale dla 20% badanych było to kolejne spotkanie z wyborem kierunku kształcenia. Kierunkami poprzedzającymi studia kognitywistyczne były kolejno: prawo, biologia oraz filozofia. Dyscypliny te wymagają wiedzy specjalistycznej oraz umiejętności poszukiwania informacji. Tylko jedna osoba z badanych poza kognitywistyką studiowała dodatkowo pracę socjalną.

Wskazanej grupie respondentów w ramach prowadzonego eksperymentu zostało przedstawione zadanie wymagające pozyskania informacji na temat związany z ich kierunkiem studiów. Brzmiało ono następująco:

Ile masz lat?

15 odpowiedzi

Wykres 1. Wiek respondentów. Źródło: opracowanie własne.

„Opisz podział i budowę poszczególnych części śródmózgowia (konary mózgu, pokrywa, wodociąg mózgu) oraz budowę wewnętrzną śródmózgowia na poziomie wzgórków dziobowych”. Wybór zadania celowo przypominał prace przygotowywane przez badanych w ramach zajęć, bo to pozwoliło uniknąć poczucia dezorientacji wśród studentów oraz nie wywołało poczucia sztuczności podczas realizacji ćwiczenia.

Następnie badani musieli wypełnić kwestionariusz ankiety (Aneks). Sondaż został podzielony na trzy części: pierwsza, w której znalazły się pytania metryczkowe, oraz dwie kolejne, które odnosiły się do samego procesu wyszukiwania informacji oraz zachowań informacyjnych. Zamiarem przeprowadzających badanie było bowiem poznanie sposobów zastosowanych przez studentów w procesie poszukiwania informacji specjalistycznej. Ostatnim etapem badania była analiza uzyskanych wyników. Analiza ilościowa oraz jakościowa odpowiedzi pozwoliła zaznajomić się z podejściem studentów do wyszukiwania informacji oraz radzenia sobie z problemami informacyjnymi związanymi z wiedzą specjalistyczną.

Badanym studentom zadano w ankiecie pytanie: „Jak często własna wiedza wystarcza Ci do realizacji zamierzonego zadania informacyjnego?”. Pytanie to miało na celu zapoznanie się z ogólnym podejściem studentów do procesu wykonywania zadań, jednocześnie nawiązywało do problemu poruszanego też w innych pracach i artykułach naukowych – studenci nie wierzą we własną wiedzę oraz umiejętności. W tekście Małgorzaty Górnik-Durose oraz Ilony Landowskiej (2013, s. 99-120) na temat plagiatowania obecnie są konstatacje, które wskazują na powody dokonania plagiatu przez

studentów. Studenci kierują się nie tylko oszczędnością czasu, lecz także nie wierzą w merytoryczną jakość własnej pracy oraz mają braki w wiedzy z danej dziedziny.

Z odpowiedzi udzielonych przez studentów kognitywistyki na wspomniane pytanie wynika, że wiedza własna studentów jest wykorzystywana „rzadko” lub „czasem” (sumując 66,7% uzyskanych odpowiedzi). Jest to zrozumiałe, biorąc pod uwagę zadania specjalistyczne, jakie młodzi ludzie otrzymują podczas studiów, a także tłumaczy ogólną tendencję niedowierzania sobie, nawet w przypadku prostych zadań wymagających posiadania informacji (tj. „Ile czasu potrzebuje na powrót”, „Co było ostatnio na zajęciach?”). Okazuje się, że studenci odczuwają potrzebę upewnienia się. Mocno zaskakuje jednak to, że jednej z osób (czyli 7%) „nigdy” nie wystarcza wiedza własna, a odpowiedź „zawsze” nie padła ani razu. Istotnym jest też to, że prawie 30% studentów wyszukuje informacje wymagające wiedzy specjalistycznej codziennie, a 66,7% badanych studentów kilka razy w tygodniu. Podczas analizy późniejszych odpowiedzi można się dowiedzieć, że mimo tak dużej częstotliwości oraz regularności pozyskiwania tego typu informacji, badani odczuwają dyskomfort związany z koniecznością wykonywania tej czynności.

Na podstawie kolejnych odpowiedzi można stworzyć ranking wykorzystywanych narzędzi do rozwiązania problemu wynikającego z braku informacji;

1. materiały sporządzone podczas zajęć – 12 odpowiedzi (80%);
2. internet i biblioteki cyfrowe – po 9 odpowiedzi (po 60%);
3. wyszukiwarki naukowe – 7 odpowiedzi (46,7%);
4. materiały uzyskane od innych studentów – 6 odpowiedzi (40%);
5. własne materiały – 5 odpowiedzi (33,3%);
6. biblioteki stacjonarne i konsultacja z nieprofesjonalnymi pośrednikami informacji – po 3 odpowiedzi (po 20%);
7. konsultacja z profesjonalnym pośrednikiem informacji – 0 odpowiedzi.

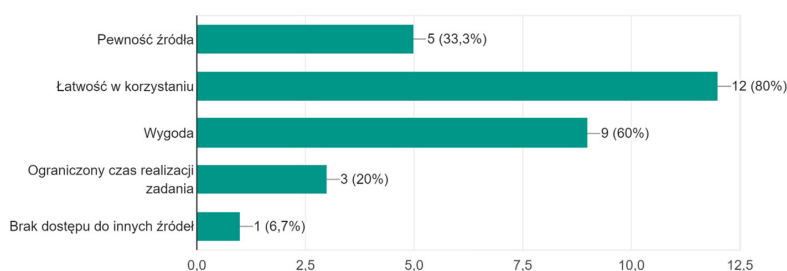
Pierwszym miejscem, w którym studenci poszukują prostych informacji oraz wskazówek, są materiały uzyskane od prowadzących – pozwalają one na opracowanie strategii wyszukiwawczej. Mimo że odpowiedzi na temat materiałów uzyskanych od prowadzących, zgodnie z analizą ilościową, jest odpowiedzią padającą najczęściej, to zestaw cieszący się największą popularnością tworzą: internet, wyszukiwarki naukowe oraz biblioteki cyfrowe. Czwarta odpowiedź (studenci mogli wskazać więcej niż jedną) na ogół była odpowiedzią losową – można domniemywać, że powstała w oparciu o doświadczenia i odczucia osobiste badanego.

Biorąc pod uwagę popularność internetu, spodziewano się znacznej jego przewagi nad bibliotekami cyfrowymi oraz stacjonarnymi, lecz takie zjawisko nie miało miejsca. Można również zaobserwować brak zainteresowania odpowiedziami związanymi z konsultowaniem się z profesjonalnymi oraz nieprofesjonalnymi pośrednikami informacji.

Z analizy odpowiedzi wynika także, że dla aż 80% studentów łatwość korzystania ze źródła jest najistotniejszym kryterium wyboru decydującym o jego użytkowaniu (Wykres 2). Drugie miejsce zajęła wygoda – 60% wskazań, dopiero na trzecim, i to stanowiąc tylko 33,4% odpowiedzi, jest pewność poprawności źródła. Odpowiedzią, która również uzyskała 33,4% głosów, była kombinacja, rozumiana jako połączenie wygody i pewności źródła z brakiem dostępu do innych źródeł.

Co jest powodem tego, że najchętniej korzystasz z tych źródeł?

15 odpowiedzi

Wykres 2. Najchętniej wykorzystywane przez respondentów źródła informacji. Źródło: opracowanie własne

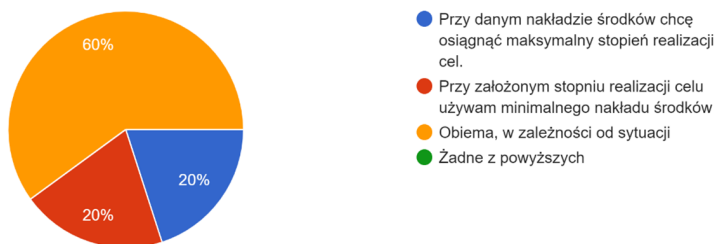
Badani zostali zapytani także o zasadę, którą kierują się podczas wykonywania zadań informacyjnych (Wykres 3). Pojęcia „maksymalna wydajność” oraz „maksymalna oszczędność” zostały zdefiniowane w odpowiedziach. Badanym nie podano profesjonalnych nazw. 60% respondentów udzieliło odpowiedzi, że jest to zależne od sytuacji, też nie mają problemu z wybraniem metody pasującej do sytuacji. Sugerowali nawet, że to sytuacja narzuca im zastosowanie konkretnej reguły. Pozostałe osoby w równych częściach wybrały: „maksymalną wydajność” (odpowiedź: „Przy danym nakładzie środków osiągnąć maksymalny stopień realizacji celu”) oraz „maksymalną oszczędność” (odpowiedź: „Przy założonym stopniu realizacji celu używam minimalnego nakładu środków”). Nikt z ankietowanych nie wybrał odpowiedzi – „żadne z powyższych”.

Analiza ilościowa oraz jakościowa informacji dotyczących wyszukiwania informacji dała dosyć dokładny obraz sytuacji, lecz odpowiedzi te w dużym stopniu dotyczyły problemu hipotetycznego. Podczas analizy konkretnego przypadku, już na wstępie okazało się, że jedna z osób (7%) nie ukończyła zleconego zadania, polegającego na odnalezieniu odpowiednich

informacji. Kolejne 4 osoby (27%) uznały, że nie ukończyły zadania na poziomie satysfakcjonującym i gdyby miały możliwość wykonałyby je inaczej. Jest to dosyć ciekawe, ponieważ tylko 2 osoby (14%) doszły do wniosku, że nie znalazły odpowiedniej ilości informacji potrzebnych do wykonania tego zadania.

Którą zasadą kierujesz się przy wykonywaniu zadań informacyjnych?

15 odpowiedzi

Wykres 3. Zasady wykorzystywane przez respondentów podczas poszukiwania informacji.
Źródło: opracowanie własne

Na podstawie udzielonych odpowiedzi, po uprzednim ich uporządkowaniu, można opisać cztery powtarzające się drogi realizacji zadania (w dalszej części artykułu nazwane wzorcami):

1. Samodzielna próba realizacji zadania (udzielenie odpowiedzi na zadane pytanie), następnie wyszukanie informacji naprowadzających, przeszukiwanie bibliotek, korzystanie z przygotowanych notatek oraz przegląd rzetelnych stron internetowych o tematyce naukowej. Korekta udzielonych odpowiedzi;
2. Natychmiastowe poszukiwanie informacji, kontrola ich wiarygodności w innych źródłach oraz ostateczne udzielenie odpowiedzi;
3. Opracowanie strategii informacyjno-wyszukiwawczej. Przeszukiwanie źródeł w celu realizacji zadania, zebranie informacji oraz ostateczne udzielenie odpowiedzi;
4. Przygotowanie notatek, następnie przeanalizowanie ich oraz udzielenie odpowiedzi.

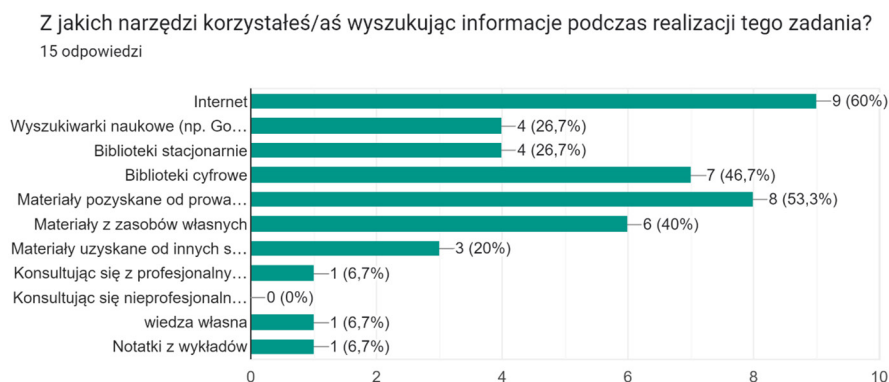
Badani wskazali również czynniki decydujące o zakończeniu pozyskiwania informacji: zrealizowanie ustalonego planu działania (strategia), znalezienie powtarzalnych informacji (wyczerpanie tematu) i wreszcie własna opinia.

Po ustaleniu przebiegu procesu realizacji zadania oraz rozważeniu czynników dezaktywujących proces poszukiwania informacji, można stwierdzić, że proces realizacji zadania nie przebiega w sposób linearny, co potwierdziły również odpowiedzi studentów na kolejne pytania. Tylko 3 badanych (20%) odpowiedziało, że zadanie przebiegło w sposób ciągły i uporządkowany. Dodatkowo, każdy ze studentów natrafił na informacje, z których nie skorzystał. Musieli oni zatem wykazać się nie tylko umiejętnością wyszukiwania informacji, ale także krytycznego ich przyswajania oraz umiejętnościami decyzyjnymi (ściśle związanymi z charakterem oraz wcześniejszymi doświadczeniami). Był to etap określany przez studentów jako najbardziej problematyczny. Przeglądając wykonane zadania, można natknąć się na zbyt obszerne wypowiedzi, nie stanowiące *stricto* odpowiedzi na zadanie, lub odpowiedzi niewyczerpujące tematu – w kilku pracach występują niepełne odpowiedzi na pytanie zadane studentom (33%).

Inne ciekawe zjawisko zaobserwowane podczas analizy ankiet dotyczy czasu przeznaczanego na realizację zadania. Wyniki badania wskazały taką samą liczbę zarówno w przypadku osób, które mogły poświęcić więcej czasu na wykonanie zadania, jak i tych przekonanych, że przeznaczyły na realizację ćwiczenia za dużo czasu (po 46% odpowiedzi). Ponieważ jedna z osób nie ukończyła zadania, nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie. Było to wynikiem – jak stwierdzono – problemów z wyłonieniem informacji rzetelnych. Osoby, które były najbardziej zadowolone z wykorzystanego czasu, na ogół rozpoczynały poszukiwania od ułożenia planu działań i wyznaczenia strategii informacyjnej (wzorzec 3) lub od próby odpowiedzi na pytania samodzielnie (wzorzec 1). Osoby najmniej zadowolone ze zrealizowanego zadania oraz osoba, która zadania nie ukończyła, rozpoczęły prace od zgromadzenia materiałów, sporządzenia z ich notatki oraz na jej podstawie udzielenia odpowiedzi (wzorzec 4).

Warto również odnieść się do zmian w sposobie wyszukiwania informacji oraz wykorzystanych narzędzi (Wykres 4). Należy pamiętać, że ankietowani początkowo byli pytani o te najczęściej używane. Respondenci wykonując zadane ćwiczenie, rzadziej korzystali z materiałów pozyskanych od prowadzących zajęcia lub będących efektem notatek z wykładów (o 1/3 w stosunku do odpowiedzi dotyczących najczęściej wykorzystywanych narzędzi).

Wzrosła częstotliwość korzystania z zasobów własnych, straciły natomiast na znaczeniu materiały uzyskane od innych studentów (o 50%). Liczba wykorzystujących internet pozostała taka sama, lecz użytkujących wyszukiwarki naukowe było o niemal 50% mniej. Źródła zdalne niekoniecznie klasyfikowane do profesjonalnych i biblioteki cyfrowe również cieszyły się mniejszą niż wcześniej popularnością, za to 7% badanych udało się do biblioteki stacjonarnej. W przypadku realizacji tego zadania nie doszło do konsultacji z nieprofesjonalnym pośrednikiem informacji (wcześniej 20%

Wykres 4. Narzędzia wykorzystywane przez respondentów podczas poszukiwania informacji.
Źródło: opracowanie własne

ankietowanych), 7% postanowiło skonsultować się z profesjonalnym pośrednikiem informacji (jako powód podano świadomość istnienia barier informacyjnych oraz obawę, że nie posiada się wystarczającej wiedzy na dany temat). Respondent zapewnił, że pomoc profesjonalnego pośrednika informacji ułatwiła mu wykonanie zadania, ponieważ wskazano mu odpowiednie miejsce poszukiwań. Istotne w studium tego przypadku jest świadomość istnienia barier informacyjnych, przy czym temat nie był poruszany wśród studentów kognitywistyki. Student zorientowany w zagadnieniu wcześniej studiował prawo.

Ankietowani podkreślili w wypowiedziach dotarcie do bardzo wielu źródeł informacji i ta wielość ostatecznie była źródłem problemów w wykonaniu zadania. Jednocześnie dostrzegli, że materiały dostępne w internecie okazały się mało rzetelne, ale i tak postanowili z nich skorzystać. Zauważyli również brak dostępnych książek w bibliotekach stacjonarnej oraz cyfrowej. Wiele odpowiedzi dotyczyło samego zakresu wiedzy specjalistycznej (niezrozumienia zagadnienia).

Ostatnia część kwestionariusza dotyczyła czynników wpływających na podjęcie decyzji o wykorzystaniu źródeł znalezionych podczas realizacji zadania. Fakt obowiązku wykonania zadania był czynnikiem aktywizującym, towarzyszącym badanym na każdym etapie procesu. W większości przypadków (87%) doprowadził do prawie satysfakcjonującego zakończenia zdobywania informacji.

W wypowiedziach ankietowanych można było wyczuć chęć uzyskania nagrody (zestawienie teorii stresu z teorią ryzyka i nagrody) za wykonanie zadania. Istnieje prawdopodobieństwo, że odnalezione informacje nie byłyby istotne dla nich (mimo kształcenia się na kierunku kognitywistyka), większość nie podjęłaby próby wykonania polecenia lub samej kwerendy, gdyby zadanie nie przypominało im tych realizowanych w ramach studiów. W prawie połowie przypadków studenci mogli wykorzystać pewne informacje, ale nie wydały się one istotne lub ich zdaniem nie były potrzebne do realizacji zadania, dlatego zrezygnowali z kontynuacji poszukiwań, chociaż materiał, do którego dotarli, zawierał odpowiedź na zadane pytanie.

Większość studentów nie poszukiwała pomocy u profesjonalnych pośredników informacji. Można to tłumaczyć tym, że problem, z którym się mierzyli, nie był wystarczająco rozbudowany, aby tej pomocy potrzebowali. Biorąc jednak pod uwagę fakt oddania tylko przez połowę respondentów poprawnie wykonanego zadania, nasuwa się wniosek, że badana grupa nie osiągnęła celu w stopniu wymaganym od przedstawicieli społeczeństwa informacyjnego.

Odpowiedzi grupy badawczej dowodzą również świadomości studentów kognitywistyki o wpływie charakteru jednostek oraz ich środowiska na sposoby wyszukiwania informacji. Było to szczególnie zaskakujące, ponieważ profesja, którą zamierzają wykonywać (w większości) nie wymagała od nich znajomości elementów wchodzących w skład ekologii informacji (Babik, 2014, s. 50-59). Jednocześnie pozyskiwanie i przekazywanie informacji nie jest dla nich tak istotne, żeby taktować te działania jednak z pełną odpowiedzialnością. Wykorzystane informacje pochodzą z łatwo dostępnych i popularnych źródeł, a decyzja o sprawdzeniu efektów wyszukiwania wynika tylko z cech charakteru osoby badanej. Badani studenci mają trudności z wyodrębnieniem wartościowych informacji ze zbioru wszystkich informacji dostępnych na dany temat.

Zakończenie

Podczas badania udało się poznać odpowiedź na wstępnie postawione pytanie badawcze o poziom umiejętności pozyskiwania, przetwarzania i wykorzystania informacji. Studenci reprezentują różny poziom opanowania tych umiejętności, a osoby posiadające je w wyższym stopniu lub czujące się pewniej w tym zagadnieniu nabyły te umiejętności, ucząc się posługiwania informacjami pod nadzorem specjalistów.

Nauka ta następowała równocześnie z posługiwaniem się i zdobywaniem profesji w trakcie trwania wcześniejszych studiów, bardzo często wymagających kontaktu z informacjami. Nauka zdobywania i zarządzania informacjami zachodziła w trakcie przekazywania wiedzy obejmującej specjalistyczną

terminologię, co stanowi element edukacji pozwalającej w przyszłości wykonywać konkretny zawód.

Posługiwanie się informacjami wymaga praktycznego treningu oraz obsługi narzędzi pozwalających na osiąganie satysfakcjonujących wyników. Zarządzanie informacją zatem polega na wykonywaniu pewnych czynności, a poziom ich opanowania różni się w zależności od doświadczenia użytkowników.

Podczas stawiania hipotezy zastanawiano się, nad tym, jaki wpływ ma upowszechnienie internetu na procesy pozyskiwania informacji. Zgodnie z przypuszczeniami internet stał się jednym z częściej wykorzystywanych narzędzi. Badani byli jednak świadomi, że nie jest on całkowicie rzetelnym źródłem i w wielu przypadkach traktowano go jako uzupełniające narzędzie dla wyszukiwarek naukowych lub elektronicznych repozytoriów wiedzy.

Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonego badania oraz osobiste doświadczenia związane z systemem szkolnictwa, przede wszystkim w Polsce, należy podkreślić, że kształcenie z zakresu pozyskiwania oraz selekcji informacji powinno być obecne w szkołach od najwcześniejszych etapów edukacji. Młodzi ludzie po ukończeniu nauki będą osobami uczestniczącymi czynnie w procesie produkowania, pozyskiwania oraz przekazywania informacji, więc należy wypracować metody pracy, dzięki którym staną się oni świadomymi konsumentami i producentami informacji.

Edukacja zmienia się i coraz częściej w szkołach jest poruszany temat efektywnej nauki różniącej się od tej polegającej na pamięciowym zdobywaniu wiedzy. Pedagodzy oraz nauczyciele próbują realizować na swoich zajęciach zadania i projekty angażujące uczniów, co jednak nie jest jeszcze powszechne. Dlatego też warto rozważyć wprowadzenie w szkołach programów i warsztatów z zakresu zarządzania informacją, co ułatwi naukę i pozwoli uniknąć w przyszłości wykluczenia społecznego, a jednocześnie umożliwi efektywniejsze w nim funkcjonowanie. Zajęcia powinny obejmować: naukę korzystania z bibliotek stacjonarnych, cyfrowych oraz repozytoriów wiedzy, zapoznawać z wyszukiwarkami naukowymi, zbiorem rzetelnych źródeł informacji, wyjaśniać szkodliwość informacji niesprawdzonych, uczyć udzielania odpowiedzi adekwatnych do zadanego zapytania. Nauka odróżniania informacji rzetelnych od tych nierzetelnych i szkodliwych może zostać przeprowadzona w sposób przyjemny dla uczniów za pomocą ścieżek dydaktycznych oraz testowania nabytych umiejętności w praktyce. Główną umiejętnością wyniesioną z takich zajęć powinna być jednak efektywna selekcja informacji, a więc umiejętność odrzucania tych nieistotnych, a skupianie się na tych wiarygodnych, kompletnych i sprawdzalnych.

Aneks

Ankieta

Pytania metryczkowe

1. Jakiej płci jesteś? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
 - ☐ Kobieta
 - ☐ Mężczyzna
 - ☐ Inne:
2. Ile masz lat?
.....
3. Czy obecny kierunek studiów jest Twoim pierwszym? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
 - ☐ Tak
 - ☐ Nie
4. Jaki kierunek/jakie kierunki wcześniej studiowałeś/aś? *Jeśli odpowiedź na poprzednie pytanie była przecząca, odpowiedz na to pytanie.*
.....
5. Czy studiujesz więcej niż jeden kierunek? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
 - ☐ Tak
 - ☐ Nie
6. Jakie kierunki poza kognitywistyką, aktualnie studiujesz? *Jeśli odpowiedź na poprzednie pytanie była przecząca, odpowiedz na to pytanie.*
.....

Pytania ogólne – pytania związane z zachowaniami informacyjnymi, dotyczącymi wyszukiwania informacji

7. Jak często własna wiedza wystarcza Ci do realizacji zamierzonego zadania informacyjnego? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
8. Jak często wyszukujesz informacje potrzebne do wykonania zadań, prac lub projektów na studia? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*

	1	2	3	4	5	
Nigdy	☐	☐	☐	☐	☐	Zawsze

-
- ☐ Codziennie
 - ☐ Kilka razy w tygodniu
 - ☐ Raz w tygodniu
 - ☐ Kilka razy w miesiącu
 - ☐ Inne:
9. Z jakich narzędzi najchętniej korzystasz w celu wykonania zadania/problemu wynikającego z braku informacji? *Zaznacz wszystkie właściwe odpowiedzi.*
- ☐ Internet
 - ☐ Wyszukiwarki naukowe (np. Google Scholar, SciCentral)
 - ☐ Biblioteki stacjonarnie
 - ☐ Biblioteki cyfrowe
 - ☐ Materiały pozyskane od prowadzących
 - ☐ Materiały z zasobów własnych
 - ☐ Materiały uzyskane od innych studentów uczących się na Twoim kierunku
 - ☐ Konsultując się z profesjonalnymi pośrednikami informacji (bibliotekarze, pracownicy informacji, infobrokerzy, wykładowcy, prowadzący, eksperci w danych dziedzinach)
 - ☐ Konsultując się nieprofesjonalnym pośrednikiem informacji (np. studentem z Twojego kierunku)
 - ☐ Inne:
10. Co jest powodem tego, że najchętniej korzystasz z tych źródeł? *Zaznacz maksymalnie 2 odpowiedzi.*
- ☐ Pewność źródła
 - ☐ Łatwość w korzystaniu
 - ☐ Wygoda
 - ☐ Ograniczony czas realizacji zadania
 - ☐ Brak dostępu do innych źródeł
 - ☐ Inne:
11. Co ma wpływ na Twoje zaangażowanie podczas realizacji danego zadania? *Zaznacz dowolną ilość odpowiedzi.*
- ☐ Zainteresowanie tematem
 - ☐ Osobiste poglądy
 - ☐ Własne umiejętności i doświadczenia
 - ☐ Możliwość wykorzystania nowych źródeł i narzędzi
 - ☐ Wcześniejsze doświadczenia związane z tematem
 - ☐ Pełniona rola społeczna
 - ☐ Chęć osiągnięcia nagrody w postaci oceny lub zaliczenia
 - ☐ Chęć uniknięcia kary

- ☐ Chęć uzyskania uznania i pochwały od innych osób
 - ☐ Chęć uzyskania wewnętrznego uczucia komfortu i wyeliminowania niepewności
 - ☐ Chęć zdobycia nowej wiedzy
 - ☐ Chęć spełnienia oczekiwań innych osób
 - ☐ Inne:
12. Czy sądzisz, że Twoje cechy charakteru mają wpływ na proces wyszukiwania informacji? Uzasadnij swoją odpowiedź.
.....
13. Którą zasadą kierujesz się przy wykonywaniu zadań informacyjnych? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
- ☐ Przy danym nakładzie środków chcę osiągnąć maksymalny stopień realizacji celu.
 - ☐ Przy założonym stopniu realizacji celu używam minimalnego nakładu środków.
 - ☐ Obiema, w zależności od sytuacji.
 - ☐ Żadne z powyższych.

Pytania dotyczące wykonanego zadania – sekcja pytań odnosząca się do realizacji przebiegu zadania.

14. Czy udało Ci się ukończyć zlecone zadania? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
- ☐ Tak
 - ☐ Nie
15. Dlaczego nie udało Ci się ukończyć tego zadania? *Jeśli odpowiedź na poprzednie pytanie była przecząca, odpowiedz na to pytanie.*
- ☐ Brak mobilizacji
 - ☐ Brak czasu
 - ☐ Brak dostępnych źródeł
 - ☐ Trudność w znalezieniu informacji
 - ☐ Przemęczenie
 - ☐ Zbyt duża ilość znalezionych informacji
 - ☐ Nieadekwatność znalezionych informacji
 - ☐ Inne:
16. Czy udało Ci się ukończyć zadanie na poziomie satysfakcjonującym? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
- ☐ Tak
 - ☐ Nie

-
17. Opisz przebieg realizacji zleconego zadania (nawet jeśli go nie ukończyłeś/aś).
.....
18. Z jakich narzędzi korzystałeś/eś, wyszukując informacje podczas realizacji tego zadania? *Zaznacz dowolną ilość odpowiedzi.*
- ☐ Internet
 - ☐ Wyszukiwarki naukowe (np. Google Scholar, SciCentral)
 - ☐ Biblioteki stacjonarnie
 - ☐ Biblioteki cyfrowe
 - ☐ Materiały pozyskane od prowadzących
 - ☐ Materiały z zasobów własnych
 - ☐ Materiały uzyskane od innych studentów uczących się na Twoim kierunku
 - ☐ Konsultując się z profesjonalnymi pośrednikami informacji (bibliotekarze, pracownicy informacji, infobrokerzy, wykładowcy, prowadzący, eksperci w danych dziedzinach)
 - ☐ Konsultując się nieprofesjonalnym pośrednikiem informacji (np. studentem z Twojego kierunku)
 - ☐ Inne:
19. Czy Twoim zdaniem poświęciłeś/aś optymalną ilość czasu na wykonanie zadania? Uzasadnij swoją odpowiedź.
.....
20. Co zdecydowało o rozpoczęciu poszukiwania informacji?
.....
21. Co sprawiło Ci największą trudność w zdobywaniu informacji potrzebnej do realizacji zadania?
.....
22. Czy podczas realizacji wyszukiwania informacji, potrzebnych do wykonania zadania, natrafiłeś na informacje, których ostatecznie nie wykorzystałeś?
.....
23. Czy wykonanie tego zadania przebiegło w sposób ciągły i uporządkowany? (Wszystko zostało zrobione po kolei, bez wracania do poprzednich punktów) *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
- ☐ Tak
 - ☐ Nie

24. Czy podczas wyszukiwania informacji korzystałeś z pomocy profesjonalnych pośredników informacji? (np. bibliotekarzy, pracowników informacji, infobrokerów) *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
- ☐ Tak
- ☐ Nie
25. Co zadecydowało o skorzystaniu z pomocy profesjonalnych pośredników informacji? *Jeśli odpowiedź na poprzednie pytanie była twierdząca, odpowiedz na to pytanie.*
-
26. Czy kontakt z profesjonalnym pośrednikiem informacji ułatwił Ci realizację zadania? *Uzasadnij swoją odpowiedź. Odpowiedz na to pytanie, jeśli odpowiedziałeś/aś na pytanie poprzednie (dotyczące korzystania z pomocy profesjonalnych pośredników informacji).*
-
27. Czy uważasz, że znalazłeś/aś odpowiednią ilość informacji potrzebnych do wykonania zadania? *Zaznacz tylko jedną odpowiedź.*
- ☐ Tak
- ☐ Nie
28. Na jakiej zasadzie stwierdziłeś/aś, że masz wystarczającą ilość informacji do zakończenia zadania?
-
29. Co zadecydowało o tym, że uznałeś/aś wykorzystanie informacji za potrzebne do realizacji zadania?
-

Bibliografia

- Babik, W. (2014). *Ekologia informacji*. Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Górnik-Durose, M., Landowska, I. (2013). O etycznych dylematach przy stawianiu pierwszych kroków w pracy naukowej – magistranci wobec plagiatowania. W: A. Chudzicka-Czupała (red.), *Człowiek wobec wartości etycznych: badania i praktyka* (s. 99-120). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Krakowska, M. (2016). Zachowania informacyjne. W: W. Babik (red.), *Nauka o informacji* (s. 429-455). Warszawa : Wydawnictwo SBP.

- Mierzecka-Szczepańska, A. (2013). *Badania zachowań informacyjnych*. Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Niedźwiedzka, B. (2002). Modyfikacja modelu zachowań informacyjnych T.D. Wilsona w świetle wyników badania zachowań informacyjnych menedżerów. *Zagadnienia Informacji Naukowej*, 1(79), 22-33.
- Pulikowski, A. (2018). *Modelowanie procesu wyszukiwania informacji naukowej : strategie i interakcje*. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Rozkosz, E. (2017). Uczenie się badawczych kompetencji informacyjnych. Przegląd literatury. *Przegląd Pedagogiczny*, 2(14), 66-82.
- Skrabacz, A., Lewińska-Krzak, M. (2022). Wpływ rewolucji cyfrowej na rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz społeczną wartość informacji. *Roczniki Nauk Społecznych*, 14(50), s. 119-136. <https://doi.org/10.18290/rns22501.12>
- Warchoń, T. (2022). Nowy model edukacji w społeczeństwie informacyjnym. *Polityka i Społeczeństwo*, 20(2), 211–225. <https://doi.org/10.15584/polispol.2022.2.13>

Julia Margol

Information Behavior of Cognitive Science Students. Analysis of Survey Research
Abstract

The sector of modern services and the people working in it is a significant case of the information society. Representatives of the service mentioned above have acquired knowledge to work in specific service industries (banking, telecommunications, IT, research and development, management). The knowledge they acquire requires information (their creation, transmission and use), but they do not acquire information competencies while gaining a profession. To achieve good results in studies, one should use the knowledge provided by lecturers and lecturers and know where to obtain information. Since 'shaping information competencies' is not only unlearned at university, and it is even advisable to have them, developing these skills at the earlier stages of education is essential. Based on Barbara Niedźwiecka's model of collecting information, in May this year, I conducted a study on students in the 1st year of cognitive science at the University of Silesia, thanks to which the results showed that students are not always prepared to search for valuable information and to function in the information society.

Keywords: information society, information competencies, survey research, Barbara Niedźwiedzka's model, information behaviour,

Julia Margol

Zachowania informacyjne studentów kognitywistyki. Analiza badań ankietowych
Abstrakt

Sektor nowoczesnych usług i pracujących w nim osób jest szczególnie istotnym „przypadkiem” społeczeństwa informacyjnego. Jego przedstawiciele pozyskują wiedzę, aby móc pracować w określonych branżach (bankowość, telekomunikacja, informatyka, badania i rozwój, zarządzanie). Wymaga to posługiwania się informacjami (ich tworzenia, przekazywania oraz wykorzystywania). Dlatego też postanowiono zbadać, czy podczas zdobywania kompetencji zawodowych w trakcie studiów można nabyć jednocześnie kompetencje informacyjne. Na podstawie modelu zbierania informacji Barbary Niedźwieckiej w maju 2022 r. przeprowadzono badanie wśród studentów pierwszego roku kognitywistyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, by uzyskać obraz zachowań informacyjnych grupy respondentów. Z analizy odpowiedzi wynika, że studenci nie zawsze są przygotowani do wyszukiwania wartościowych informacji, a także funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym.

Słowa kluczowe: społeczeństwo informacyjne, kompetencje informacyjne, badania ankietowe, model Barbary Niedźwieckiej, zachowania informacyjne

KARTA Z DZIEJÓW KSIĘGOZBIORU PROFESORA BOGDANA SUCHODOLSKIEGO W ZBIORACH BIBLIOTEKI UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH – W ROCZNICĘ DONACJI

W roku 2023 mija trzydzieści lat obecności w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach spuścizny po profesorze Bogdanie Suchodolskim, wybitnym filozofie, pedagogu, historyku nauki i kultury². Niniejsza praca, wykorzystując metodę badania dokumentów, analizuje archiwalia przechowywane w BUŚ; ogranicza się do przypomnienia historii pozyskania kolekcji Profesora przez Uniwersytet oraz zrelacjonowania ewoluujących

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² Dokonania oraz drogę naukową prof. Suchodolskiego wiodącą przez „studium filozofii i historii kultury, zwłaszcza historii literatury i sztuki, przez analizę rozwoju nauki, ku rozważaniom z zakresu antropologii filozoficznej i teorii formowania się człowieka, w myśl przekonania, że proces wychowania – to proces naszego życia” (Wojnar, 2016, s. 202) omówiono m.in. w pracach: Wojnar, I., Kwiatkowska, H., Kwieciński, Z., red. (1996). *Profesor Bogdan Suchodolski – jego filozofia, myśl pedagogiczna i działalność : [studia i wspomnienia przedstawione na konferencji naukowej w dniu 15 grudnia 1994 roku]*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Pedagogiczne ; Toruń: Wydaw. „Edytor”; Stasiewicz-Jasiukowa, I. (2002). *Przeszłość dla przyszłości : Profesora Bogdana Suchodolskiego – historyka nauki portret intelektualny i zwyczajny*. W: I. Stasiewicz-Jasiukowa, *Zawiesić w czasie : o polskich historykach nauki i kultury* (s. 31-75). Warszawa: Wydaw. Retro-Art.; *Ogólnopolska Konferencja „Profesor Bogdan Suchodolski – humanista, filozof, nauczyciel (w setną rocznicę urodzin) Warszawa, 12 czerwca 2003 r.”* Prometeusz 2004, nr 2; Wojnar, I., Kubin, J., red. (2004). *Bogdan Suchodolski w stulecie urodzin – trwałość inspiracji : zbiór studiów*. Warszawa : Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus” przy Prezydium PAN, 2004; Ciążela, A. (2005). *Filozofia kultury i wychowania Bogdana Suchodolskiego w latach Drugiej Rzeczypospolitej*. Warszawa : Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna; Truchlińska B. (2006). *Filozofia kultury Bogdana Suchodolskiego*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej; Kupisiewicz, Cz., Śliwerski, B., red. (2014). *O pedagogice Profesora Bogdana Suchodolskiego : w 110. rocznicę urodzin*. Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas”; Wojnar, I., red. (2014). *Bogdan Suchodolski – osoba i myśl : zbiór studiów*. Warszawa: Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus” przy Prezydium PAN; Wojnar, I. (2016). *Bogdan Suchodolski 1903-1992*. W: W. Baraniewski, W. Tygielski, A.K. Wróblewski (red.), *Portrety uczonych : Profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego po 1945 : S-Ż* (242-257). Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

procesów bibliotecznych towarzyszących jej opracowaniu i udostępnianiu, a także wybranych form promocji księgozbioru po śmierci właściciela. Wzmiankuje również o osobach, które były zaangażowane w kolejne etapy prac.

Donacja dla Uniwersytetu Śląskiego

Bogdan Suchodolski myśl o ofiarowaniu swej prywatnej biblioteki Uniwersytetowi Śląskiemu wyraził w roku 1984. W liście skierowanym do Sędzimira M. Klimaszewskiego, ówczesnego Rektora Uniwersytetu Śląskiego, przedstawił propozycję darowizny zbioru książek oraz motywy podjęcia tej decyzji:

[...] jestem w posiadaniu dużej, cennej biblioteki – bardzo rozbudowanego warsztatu moich licznych zainteresowań i prac naukowych. Biblioteka moja, licząca około 25 tysięcy tomów, składa się z podstawowych dzieł polskich z zakresu różnych dziedzin wiedzy humanistycznej oraz z wielu najnowszych wydawnictw obcych z tych samych zakresów nauki. Obcych dzieł, przypuszczam, jest ok. 25% całości zbioru. Często są to wydawnictwa trudno, lub całkowicie niedostępne w polskich zbiorach uniwersyteckich.

Chcąc zabezpieczyć dalszą przyszłość, tej – na polskie stosunki wyjątkowej – jak myślę biblioteki prywatnej, zamierzamy z moją żoną, zapisać w testamencie ten księgozbiór Uniwersytetowi Śląskiemu w Katowicach. Wybór Uniwersytetu Śląskiego tłumaczy się tym, że pochodzę z Sosnowca, jestem doktorem honoris causa Uniwersytetu Śląskiego, doceniam w pełni wyjątkową pozycję tego uniwersytetu dla Śląska i kraju [...] (*List B. Suchodolskiego z dnia 30 października 1984 roku*. BG-71, k.1).

Profesor Suchodolski zamiar ofiarowania tak dużej spuścizny uzależniał od „ustosunkowania się do niego Pana Rektora i Uniwersytetu Śląskiego, zwłaszcza że wiąże się on z pewnymi warunkami, którymi tę przyszłą darowiznę chcielibyśmy obwarować” (*List B. Suchodolskiego...* BG-71, k. 1).

Oferta została przyjęta z dużą życzliwością i zainteresowaniem³. Rektor Klimaszewski zapewniał:

[...] Uniwersytet Śląski ze swej strony doloży wszelkich starań, aby zapewnić mu [księgozbiorowi – MK] odpowiednią opiekę. We wstępnych rozważaniach myśleliśmy o włączeniu go do zasobów Biblioteki Nauk Społecznych, jednak z przeznaczeniem nań pomieszczeń i powierzeniu go wyodrębnionemu

³ Senat UŚ sprawę darowizny rozpatrzył w dniu 20 listopada 1984 roku i upoważnił Rektora do podjęcia decyzji w tej sprawie.

zespółowi pracowników (oczywiście z zastrzeżeniem zachowania go w całości, opatrzenie odrębnymi pieczęciami i z odrębnym katalogiem). Są to tylko wstępne propozycje, wynikające z chęci zapewnienia księgozbiorowi Pana Profesora właściwej opieki i możliwości pełnego jego wykorzystania przez przyszłych badaczy. Mogę zapewnić, że spełnienie warunków postawionych przez Pana Profesora uważać będziemy za swój obowiązek – któremu na wszelki wypadek nadać oczywiście należy formy prawne uznanego zobowiązania z naszej strony [...] (*Pismo S.M. Klimaszewskiego z dnia 4 grudnia 1984 roku*. BG-71, k. 2).

W gestii Jana Kantyki, Dziekana Wydziału Nauk Społecznych, leżała koordynacja prac zmierzających do przejęcia legatu przez Uniwersytet Śląski. W lutym 1985 roku przedstawiciele Wydziału – Piotr Dobrowolski, prodziekan oraz Irena Łogusz, kierownik Biblioteki WNS – złożyli wizytę w domu Bogdana Suchodolskiego. Uzgodniono wówczas wstępne warunki i tryb przekazania księgozbioru jako daru dla Biblioteki WNS oraz postanowienia testamentu Profesora związane z darowizną. Opracowany przez bibliotekę wydziałową zarys prac w pierwszej kolejności objął sporządzenie preliminarza kosztów inwentaryzacji, który został przesłany do zaopiniowania dyrekcji Biblioteki Głównej UŚ⁴ oraz zatwierdzony przez kwesturę i władze rektorskie⁵.

Dyrektor Biblioteki Głównej UŚ, Wanda Dziadkiewicz, była wyrazicielką poglądu, że prywatne biblioteki naukowców bądź spuścizny rodzin profsorskich powinny wzbogacać księgozbiór centralnej ksiąźnicy w sieci bibliotecznej uczelni. Dążąc do pozyskania kolekcji B. Suchodolskiego do zbiorów Biblioteki Głównej, podjęła stosowne do okoliczności działania (*Notatka I. Łogusz*. BG-71, k. 3)⁶. Doprowadziły one do przejęcia spraw przez Bibliotekę Główną, o czym członkowie Senatu UŚ zostali powiadomieni na posiedzeniu w dniu 28 maja 1985 roku.

Maksymilian Pazdan, Prorektor ds. Nauki, w liście skierowanym do Bogdana Suchodolskiego donosił:

⁴ Biblioteka Główna Uniwersytetu Śląskiego (BG UŚ) w roku 1998 została przemianowana na Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego.

⁵ Preliminarz kosztów związanych z inwentaryzacją księgozbioru prof. Bogdana Suchodolskiego z dnia 30 kwietnia 1985 roku został zatwierdzony przez JM Rektora i Prorektora ds. Ogólnych – prof. dr. hab. inż. Aleksandra Jachowicza w dniu 6 maja 1985 roku. (*Preliminarz*. BG-71, k. 6).

⁶ Przygotowana przez W. Dziadkiewicz opinia dotyczyła czynności i zmodyfikowanego preliminarza kosztów związanych ze sporządzeniem ksiąg inwentarzowych oraz podnosiła m.in. kwestię wyznaczenia osoby upoważnionej przez Senat do przeprowadzenia szczegółowych ustaleń z prof. Suchodolskim oraz czy Biblioteka Główna ma podjąć prace inwentaryzacyjne bez uprzedniego załatwiania spraw formalno-prawnych. (*Notatka służbowa w sprawie czynności związanych z przejęciem zbiorów prof. Suchodolskiego sporządzona przez W. Dziadkiewicz w dniu 23 maja 1985 roku*. BG-71, k. 7-8).

[...] Senat Uniwersytetu Śląskiego z wielkim uznaniem i zadowoleniem przyjął propozycję Pana Profesora ofiarowania swojej cennej biblioteki Uniwersytetowi Śląskiemu. Poczytujemy sobie za zaszczyt powierzenia nam w przyszłości opieki nad Pana znakomitym księgozbiorem, który nie tylko wzbogaci nasz warsztat badawczy, lecz również służyć będzie całej nauce polskiej. Senat zobowiązał władze Uczelni do spełnienia wszystkich warunków i sugestii Pana Profesora związanych z przyszłą darowizną.

Jednocześnie Senat upoważnił dyrektora Biblioteki Głównej, panią Wandę Dziadkiewicz do skrupulatnego wykonania wszystkich wstępnych prac przygotowawczych [...] (*Pismo M. Pazdana z dnia 5 lipca 1986 roku*. BG-71, k. 14).

Warunki, pod którymi darowizna miała się dokonać, były przez Marię i Bogdana Suchodolskich przedstawiane dwukrotnie. Uzgodnienia wypracowane w lutym 1986 roku przybrały postać pisemną (*Wstępne, orientacyjne warunki*. BG-71, k. 22-25) i w identycznym brzmieniu zostały wprowadzone do odrębnych testamentów ofiarodawców z kwietnia 1986 roku⁷. Poruszono w nich kwestię przechowywania kolekcji i jej ochrony. Zadbano o kwestie opracowania i udostępniania zbiorów oraz ich prezentacji w katalogu. Legatariusz, czyli Uniwersytet Śląski, był proszony o spełnienie trzech poleceń dotyczących zapisu.

Pierwszym, najpoważniejszym życzeniem było, aby:

[...] ofiarowana biblioteka stanowiła zwartą, wydzieloną z całości zbiorów uniwersyteckich całość, aby była pomieszczona oddzielnie, w specjalnie przeznaczonym dla niej lokalu, bez prawa dla Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach przekazywania tych zbiorów w całości, lub w ich części innym instytucjom, lub wydziałom uniwersyteckim [...] (*Testament*. BG-71, k. 27).

Właściciele z dużą troską odnieśli się do opracowania formalnego i rzeczowego zbioru, czyli przysposobienia kolekcji do potrzeb informacyjnych czytelników na poziomie akademickim oraz dali wytyczne w kwestii użytkowania zbioru i organizacji udostępniania. Ich intencją było:

[...] powierzenie opieki fachowemu personelowi zarówno przy opracowaniu zbioru, jak i przy udostępnianiu go na miejscu pracownikom naukowym, bez możliwości wypożyczeń do domów lub innych pracowni uniwersyteckich. Są w zbiorze cenne wydawnictwa, które bardzo łatwo mogłyby ulec dewastacji lub kradzieży, zwłaszcza, że w zbiorze jest znaczna ilość dzieł niedostępnych

⁷ B. Suchodolski spisał testament 20 kwietnia (BG-71, k. 27-28), natomiast M. Suchodolska – 25 kwietnia (BG-71, k. 29-30).

w innych, nawet uniwersyteckich bibliotekach. Poszczególne części zbioru, jak np. encyklopedie polskie i obce, słowniki wszelkiego rodzaju, podstawowe dzieła z historii kultury i literatury polskiej i światowej, a zwłaszcza cenny dział sztuki, składający się z wielu albumów, encyklopedii, dzieł polskich i obcych, bogato ilustrowanych barwnymi reprodukcjami obcych oficyn – muszą być uważane za zbiory wyłączone, specjalnie dozorowane [...] (*Testament*. BG-71, k. 27).

Władze Uniwersytetu zostały również zobowiązane „do wydania katalogu w ładnej, bibliofilskiej szacie”⁸.

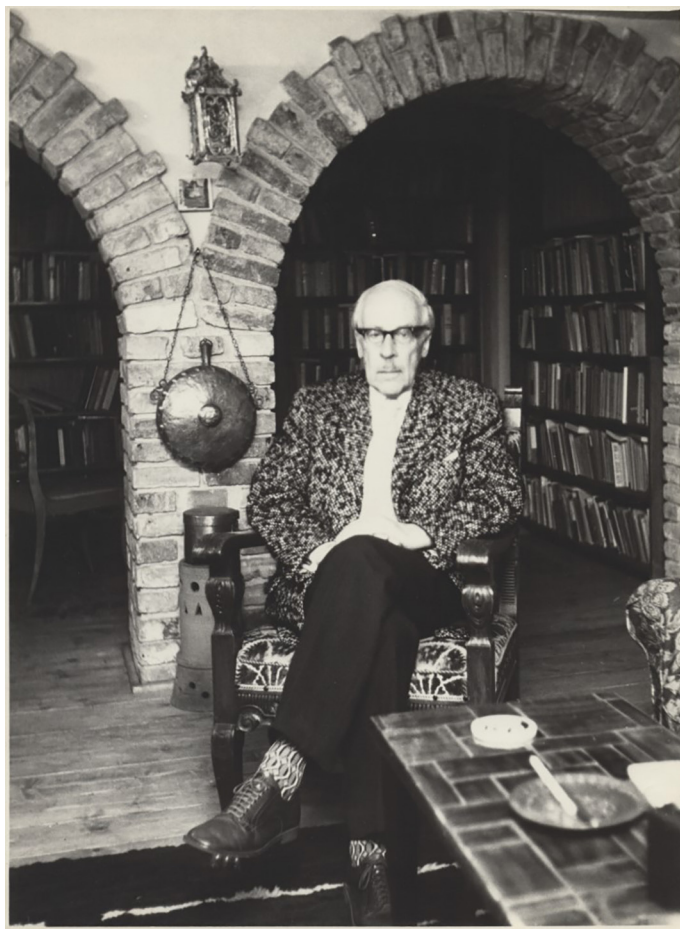
Maria i Bogdan Suchodolscy – z myślą o zapewnieniu bezpieczeństwa zbiorów i opieki nad przejmowaniem kolekcji po swojej śmierci (m.in. stworzeniu odpowiednich warunków transportu, bezpieczeństwa księgozbioru oraz dozoru nad wypełnieniem przez Uniwersytet Śląski przyjętych zobowiązań) – ustanowili kuratorów. Opiekę powierzyli „gronu przyjaciół w następującym składzie: Czesław Kupisiewicz – prof. Uniwersytetu Warszawskiego, Irena Wojnar – prof. Uniwersytetu Warszawskiego, Tadeusz Sawic – sekretarz Narodowej Rady Kultury, Ryszard Łukaszewicz – docent Uniwersytetu Wrocławskiego, Jadwiga Bińczycka – docent Uniwersytetu Śląskiego” (*Testament*. BG-71, k. 27). Do zespołu „przyjaciół-ekspertów”, mających pełnić pieczę nad przekazywaną kolekcją, włączyli również profesorów: Uniwersytetu Warszawskiego – Jana Kluczyńskiego i Hannę Przeclawską, Władysława Markiewicza z Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Rafała Skąpskiego, prawnika i pracownika Narodowej Rady Kultury (*Testament*. BG-71, k. 24-25). W roku 1992 grupa pełnomocników powiększyła się o Jerzego Jasiuka, dyrektora warszawskiego Muzeum Techniki oraz Andrzeja Radziejewicz-Winnickiego, profesora Uniwersytetu Śląskiego (*Pismo B. Suchodolskiego do M Pazdana z maja 1992 roku*. BG-71, k. 35).

Inwentaryzacja księgozbioru

Prace inwentaryzacyjne trwały od 2 października 1985 roku do 21 lutego roku następnego, co potwierdzają daty wpływu rejestrowanych jednostek inwentarzowych oraz inna specyfikacja biblioteki (*Sprawozdanie z prac inwentarzowych*, sygn. BG-71, k. 17-18). Oddelegowane przez BG UŚ dwuosobowe zespoły bibliotekarek codziennie – w godzinach od 8⁰⁰ do 16⁰⁰ (za wyjątkiem niedziel) – spisywały zawartość kolejnych półek oraz prowadziły prace techniczne.

Mimo że do ewidencjonowania wykorzystywano arkusze księgi inwentarzowej księgozbioru bibliotek naukowych, zbiory nie były rejestrowane

⁸ Życzenie to nie precyzowało, czy dla właściwej prezentacji kolekcji powinien to być katalog całości księgozbioru, czy może jego najcenniejszego fragmentu, np. wyboru z cymeliów, co w przyszłości zrodziło wątpliwości interpretacyjne.

II. 1. Prof. B. Suchodolski w bibliotece domowej. Zdjęcie z archiwum M. i B. Suchodolskich.

zgodnie z „Instrukcją w sprawie prowadzenia ewidencji materiałów bibliotecznych, ich wyceny i inwentaryzacji oraz odpisania ubytków w tych materiałach”⁹. Odstępstwo wynikało z przyjęcia zaproponowanego przez B. Suchodolskiego terminu ‘jednostka inwentarzowa’, pod którą rozumiano dzieło, a nie wolumin. W rezultacie spis księgozbioru zakończono na numerze inwentarza 12 840, natomiast do inwentarza wpisano 16 110 woluminów. Dokumenty biblioteczne, bez względu na rodzaj, wpisywano do jednego

⁹ Zob. Instrukcja numer 1 Ministra Kultury i Sztuki z 15 maja 1984 roku w sprawie zasad ewidencji materiałów bibliotecznych, ich wyceny i inwentaryzacji oraz odpisywania ubytków w tych materiałach (1984). *Dziennik. Urzędowy Ministerstwa Kultury i Sztuki*, 7, poz. 34.

II. 2 i 3. Gabinet i fragment biblioteki Profesora. Zdjęcie z archiwum M. i B. Suchodolskich.

rejestru. Na tym etapie prac zrezygnowano również z planowanej uprzednio wyceny kolekcji¹⁰. Prace inwentaryzacyjne i techniczne prowadziły: Alina Klimek, Ewelina Kowalczyk, Eleonora Pozor, Ewa Rechowicz, Wanda Słonka, Ewa Śliwka i Maria Waleszko.

Wszystkie egzemplarze – książki, wydawnictwa ciągłe, broszury, nadbitki, mapy, plany miast itp. – były znaczone owalną pieczęcią o treści „Księgozbiór prof. Bogdana Suchodolskiego”, obok wpisywano odpowiadający egzemplarzowi numer inwentarzowy, będący *de facto* sygnaturą¹¹.

Kolekcję sygnowano również ozdobnymi księgoznakami, przyklejanymi w książkach, czasopismach, wydawnictwach seryjnych i zbiorowych na odwrocie strony tytułowej, poniżej nadanego numeru inwentarza; w pozostałych dokumentach, np. na odbitkach i nadbitkach – zależnie od wolnej powierzchni egzemplarza.

Ekslibris Bogdana Suchodolskiego zaprojektował i wykonał w roku 1952 Mieczysław Jurgielewicz, jeden z najbardziej znanych po wojnie grafików polskich¹². Opracowana przez niego niewielkiego formatu kompozycja graficzna ma cechy typowe dla tego rodzaju znaku własnościowego, będąc jednocześnie dowodem kultury jej właściciela. Księgoznak w sposób alegoryczny odzwierciedlał charakter i profesję właściciela księgozbioru. Symbolizująca drogę życiową łódź, płynęła pod żaglem stylizowanym na otwartą księgę – atrybut wiedzy i uczonych, zaś kotwica wyrażała stałość, spokój i cierpliwość. Słońce ponad masztem to metafora oświecenia, rozumu i wolnej woli. W kontur statku został wkomponowany napis „Ex libris Bogdana Suchodolskiego”. Uniwersytet Śląski, do oznaczenia kolekcji, zlecił wydruk 30 000 odbitek ekslibrisu, z matrycy będącej w posiadaniu Profesora.

Po ukończeniu prac ewidencyjnych i technicznych, arkusze rejestru podzielono na trzy księgi inwentarzowe, spisane w dwóch egzemplarzach. Ujęły one zbiory w obrębie numerów: 1-4000 (IKBS nr 1), 4001-8000 (IKBS nr 2), 8001-12 840 (IKBS nr 3).

Właściciele biblioteki – Maria i Bogdan Suchodolscy – oraz przedstawiciele Uniwersytetu Śląskiego w osobach Maksymiliana Pazdana i Wandy

¹⁰ Skutkiem podjętych wówczas decyzji była konieczność ponownej inwentaryzacji całości przejętego księgozbioru wraz z wyceną przeprowadzoną w oparciu o ówczesne ceny antykwaryczne.

¹¹ Najstarsza część księgozbioru, czyli książki nabyte w okresie międzywojennym, opatrzone są ponadto imienną pieczęcią o treści *Bogdan Suchodolski* bądź autografem Profesora (w prawym górnym rogu karty tytułowej).

¹² Jak donosił R. Skapski, nie jest przypadkiem, że to M. Jurgielewiczowi zaproponowano prace nad ekslibrisem; jego małżonka Irena była dobrą uniwersytecką znajomą B. Suchodolskiego. Ich drogi zawodowe wielokrotnie krzyżowały się od czasów studiów polonistycznych na Uniwersytecie Warszawskim i pedagogicznych w Wolnej Wszechnicy Polskiej, gdzie po 1930 roku także wykładała. W czasie okupacji prowadziła seminaria na tajnych kompletach uniwersyteckich, a w latach 1947-1950 była wykładowczynią na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego. (*Informacje o księgozbiorze prof. dr. Bogdana Suchodolskiego*. BG-7, k. 106).

II. 4. Ekslibris Bogdana Suchodolskiego.

Dziadkiewicz 11 czerwca 1986 roku parałowali spis inwentarzowy. Oryginały ksiąg inwentarzowych pozostały przy kolekcji, zaś kopie przekazano Uniwersytetowi (IKBS nr 3, s. 1285).

Mimo formalnego „zamknięcia” księgozbiór nadal się rozrastał – częściowo drogą zakupu, ale przede wszystkim za sprawą egzemplarzy okazowych książek z różnych dziedzin. Profesor podczas sprawowania funkcji przewodniczącego Narodowej Rady Kultury otrzymywał wiele gratisów z oficyn wydawniczych. Ewidencję nabytków wpływających w latach 1986-1992 prowadziła Maria Suchodolska¹³. Finalny wpis – o numerze inwentarzowym 15 162 – został dokonany 17 listopada 1993 roku, zamykając tym samym ostatnią, tzn. czwartą księgę inwentarzową (IKBS nr 4, s. 1210). Cechą charakterystyczną zbiorów spisanych w tym rejestrze jest ich znaczna przypadkowość. Ujęte tam pozycje niezupełnie przystają do zamyślnego wcześniej kształtu i tematyki księgozbioru.

¹³ W liście skierowanym do S.M. Klimaszewskiego z dnia 23 października 1988 roku B. Suchodolski informował „[...] prowadzona przez moją żonę na bieżąco ewidencja książek systematycznie powiększająca dotychczasowy zasób inwentarzy (12 840 do 14 150 pozycji inwentarzowych), wymagałaby [...] oprawy i parałowania przez obie zainteresowane strony [...]”. (List. BG-71, k. 32).

Przejęcie i opracowanie księgozbioru

Po śmierci Profesora Suchodolskiego i sfinalizowaniu wszystkich czynności prawnych biblioteka domowa przeszła na własność Uniwersytetu Śląskiego. Stałe miejsce znalazła w lektorium¹⁴ przy czytelní ogólnej Biblioteki Głównej.

Maria Suchodolska, działając zgodnie z wolą i dyspozycjami zmarłego męża, 5 października 1993 roku zobowiązała się do przekazania w terminie miesiąca ponad 50% księgozbioru Uniwersytetowi Śląskiemu, zaś pozostałą część – sukcesywnie w sposób uzgodniony z biblioteką uniwersytecką, co nastąpiło 17 listopada 1993 roku oraz 27 kwietnia i 9 grudnia 1994 roku. W ostatnim transporcie dostarczono książki, z którymi Maria Suchodolska była szczególnie związana emocjonalnie i które służyły Jej aż do schyłku życia. Dokumenty te dotarły do Katowic 6 marca 1998 roku wydane przez spadkobierców.

Niemożliwe jest już ustalenie, jaki czynnik zadecydował o kolejności wysyłki książek. Z pewnością nie była to zasada *numerus currens*. Raczej należy się skłaniać do przyjęcia tezy, że pod uwagę było brane zarówno ustawienie dokumentów na bibliotecznych regałach, jak i ich rodzaj. W dwóch pierwszych przesyłkach Uniwersytetowi przekazano przede wszystkim wydawnictwa książkowe, w dwóch ostatnich dominowały broszury, druki ulotne oraz wieloegzemplarzowe nadbitki artykułów¹⁵. Jako pierwsze napłynęły, w liczbie 9652, woluminy polskich i zagranicznych publikacji prezentujących wyniki badań ogólnych i szczegółowych, ale także teksty źródłowe z filozofii, psychologii, teorii poznania oraz pedagogiki, wychowania, oświaty i szkolnictwa. Uzupełniły je także dzieła z zakresu historii sztuki (*Pokwitowanie przejęcia książek z dnia 18 listopada 1993 roku*. BG-71, k. 55). Kolejna, druga partia księgozbioru, licząca około 4000 jednostek (*Notatka*. BG-71, k. 62), była zdaniem Marii Suchodolskiej

[...] nawet o większym ciężarze naukowym: jest to zbiór prac mego Męża świadczący o wielkiej różnorodności Jego zainteresowań naukowych, a także o organizacji życia naukowego. Z głównych działów znajdują się tam książki, artykuły naukowe i publicystyczne w języku polskim i językach obcych. Ponadto duży zestaw książek z zakresu dziejów nauki, encyklopedie, przewodniki i różne książki z zakresu pomocy naukowych, dzieł literatury pięknej polskiej i obcej, uzupełnienia działu sztuki, czasopisma naukowe itp. [...] (*List M. Suchodolskiej do W. Dziadkiewicz z dnia 16 grudnia 1993 roku*. BG-71, k. 57).

¹⁴ Pojęcie 'lektorium' będzie w dalszej części pracy używane w odniesieniu do pomieszczenia z wydzielonym zbiorem Profesora w czytelní ogólnej.

¹⁵ Wieloegzemplarowością można wytłumaczyć dużą różnicę pomiędzy wykazaną w piśmie do JM Rektora liczbą egzemplarzy – 4 500 jednostek, a 12 000 podanymi jako zbiór uzupełniający w notatce sporządzonej przez magazynierów BG UŚ w dniu 9 grudnia 1994 roku (*Notatka*. BG-71, k. 62).

Przysposobienie kolekcji do bezpiecznego przewozu, ułożenie w kartonach oraz rozpakowanie po podróży leżało w gestii pracownic magazynu: Krystyny Błaszczyk, Izabeli Dawid i Janiny Wieczorek.

W październiku 1993 roku dyrektor Wanda Dziadkiewicz postanowiła o umieszczeniu księgozbioru B. Suchodolskiego w budynku przy ulicy Bankowej 14. W specjalnie wydzielonym lektorium – „na tyłach” czytelní ogólnej – przygotowano 55 regałów zdolnych pomieścić 15 000 woluminów oraz stół do pracy. Taka lokalizacja wymusiła meliorację zbiorów w księgozbiórze podręcznym oraz zmianę organizacji i udostępniania wydawnictw, będących stale do dyspozycji w czytelní (*Umieszczenie księgozbioru prof. Suchodolskiego w Czyt. Ogólnej*. BG-71, k. 59). W tym czasie zapadła również decyzja dotycząca „selekcji w celu wyłączenia publikacji nieprzedstawiających wartości naukowej i informacyjnej (głównie beletrystyka, przewodniki, katalogi)” (*Plan postępowania i kosztów przejęcia księgozbioru prof. Suchodolskiego*. BG-71, k. 51).

Kolejny etap prac przewidywał porządkowanie przejmowanych zbiorów i przygotowanie ich do opracowania formalnego i przedmiotowego. Kustoszem kolekcji w listopadzie 1993 roku została Maria Kycler¹⁶.

Przetransportowane partie księgozbioru po rozpakowaniu były porównywane ze spisami inwentarzowymi, w których odnotowywano wszystkie przekazywane do BUŚ dokumenty, a każdą jednostkę ewidencyjną opatrzywano znakami własnościowymi stwierdzającymi jej przynależność do Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego¹⁷. Następnie wydawnictwa – mając na uwadze kolejność ich ewidencji i opracowania – dzielono pod względem treściowym i formalnym. Priorytetowo traktowano druki zwarte o charakterze *stricte* naukowym. Księgozbiór ten (szeregowany według *numerus curens*) trafiał na półki czytelní, natomiast pozycje popularnonaukowe, literatura piękna, a także odbitki, nadbitki i czasopisma tymczasowo zsyłano do magazynu, by tam oczekiwały inwentaryzacji i opracowania. Wyjątek stanowiły prace opatrzone odręcznymi dedykacjami, które niezależnie od ich wartości naukowej i formy wydawniczej pozostawiano w czytelní.

Równocześnie w Oddziale Opracowania Zbiorów BG UŚ, pod kierunkiem Anny Radziszewskiej rozważano: organizację księgozbioru Profesora w strukturze

¹⁶ Do roku 2002 - 1° v. Gacińska; takim nazwiskiem opatrzone są też jej publikacje sprzed tego roku. Zakres jej kompetencji obejmował większość czynności związanych z opracowaniem formalnym i rzeczowym, inwentaryzacją i wyceną kolekcji, a także koordynację prac nad księgozbiorem, świadczonych przez wybranych pracowników Oddziału Opracowania Zbiorów BUŚ (tak w ramach stosunku pracy, jak i umowy zlecenia).

¹⁷ Na odwrocie strony tytułowej pieczęć okrągła biblioteki, poniżej przy numerze inwentarzowym książki, pieczęć o treści *BG Suchodolski*; na stronie umownej, tj. 33, pieczęć o treści *BUŚ*; na ostatniej stronie (pod tekstem) – pieczęć o treści *BUŚ*; na odwrocie wkładek ilustracyjnych – pieczęć okrągła.

Biblioteki¹⁸, zakres planowanych działań, a także wypracowano kryteria podziału pracy bibliotecznej oraz grupowania czynności i zadań w obrębie Oddziału.

Postanowiono, że dla każdego wydawnictwa zwanego z kolekcji Bogdana Suchodolskiego zostanie założona karta topograficzna, na której będą odnotowywane: znaki własnościowe i ewidencyjne biblioteki, numer inwentarzowy/sygnatura dokumentu oraz jego wartość, określona w oparciu o przyjęte przez Oddział Gromadzenia Zbiorów „Zasady wyceny wydawnictw wpływających do Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego”. Bieżącą wycenę książek z kolekcji Profesora prowadziły Maria Kycler oraz Mirosława Szulc, kierownik Oddziału Gromadzenia Zbiorów BUS¹⁹.

Na etapie opracowania formalnego katalogerki na kartach topograficznych sporządzały – zgodnie z *Przepisami katalogowania książek* opracowanymi przez Marię Lenartowicz²⁰ – opis katalogowy dokumentu oraz w razie potrzeby dołączały karty pomocnicze: autorskie (odsyłacze od haseł indywidualnych i korporatywnych) oraz tytułowe (nazw serii i dzieł współwydanych). Katalogowanie powierzono Marii Kycler, a w ramach prac zleconych²¹ opisy tworzyły także Danuta Losa i Ewa Śliwka.

Kontynuacją opracowania alfabetycznego było opracowanie rzeczowe, czyli określenie zawartości treściowej dokumentów kolekcji. Dla podniesienia efektu poszukiwań w katalogu rzeczowym zdecydowano o zastosowaniu dwu języków informacyjno-wyszukiwawczych – Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej (z wykorzystaniem pełnych tablic UKD w wersji FID 607) oraz tematowania z wykorzystaniem języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej (JHP BN). Nadawanie symboli klasyfikacji UKD i haseł przedmiotowych leżało w gestii Teresy Kłosek, Andrzeja Kozaka i Marii Kycler; prace zlecone w tym zakresie wykonywały także Anna Radziszewska, Anna Śpiechowicz i Maria Waleszko.

¹⁸ Podstawą dyskusji był złożony przez kustosz zbioru „Plan opracowania księgozbioru prof. Bogdana Suchodolskiego” z dnia 12 kwietnia 1994 r. (*Plan opracowania księgozbioru...* KBS, k. 1-3). Kierowano się zarówno wolą donatora, jak i wskazówkami Czesława Kupisiewicza, ustanowionego testamentem kuratora zbioru.

¹⁹ Por. „Propozycje do wyceny książek z księgozbioru prof. Suchodolskiego” z dnia 15 lutego 1999 r. (*Propozycje do wyceny...* KBS, k. 23) oraz „Zasady wyceny wydawnictw wpływających do Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego” z dnia 1 stycznia 2000 r. (*Zasady wyceny...* KBS, k. 24-25).

²⁰ Lenartowicz M., oprac. (1984). *Przepisy katalogowania książek. Cz. 1, Opis bibliograficzny*. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

²¹ W latach 1994-1996 w ramach sześciu umów o dzieło opracowano 3680 dokumentów. Fundusze na ten cel pochodziły ze środków własnych Uniwersytetu oraz dotacji Ministerstwa Edukacji Narodowej (KBS, k. 9). Ze względu na brak dostatecznych zasobów finansowych nie powiódł się plan zintensyfikowania prac poprzez powołanie dwóch zespołów roboczych. Zob.: (*Plan opracowania księgozbioru prof. B. Suchodolskiego – aneks*) z dnia 4 kwietnia 1995 r. KBS, k. 6-7) oraz (*Plan opracowania księgozbioru prof. B. Suchodolskiego przez zespół 2. do XII/1995*) z dnia 11 kwietnia 1995 r. KBS, k. 8).

Książki wraz z kartami topograficznymi i odsyłaczowymi trafiały do dwustopniowej korekty (na poziomie opisu formalnego i rzeczowego). Opisy sprawdzali i zatwierdzali Teresa Kłosek, Andrzej Kozak i Maria Kycler; korektę na zlecenie dodatkowo wykonywała także Anna Radziszewska.

Opracowanie kolekcji Bogdana Suchodolskiego zbiegło się w czasie z automatyzacją Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego. W latach 1994-1998 opisy – katalogowanych metodą tradycyjną zbiorów – były wprowadzane do systemu Micro CDS/ISIS, a umieszczone tam dane służyły do poprawnego wydruku kart katalogowych oraz informacji katalogowej na wybranych stanowiskach komputerowych w BG UŚ (Majcherek, 2008, s. 50). Napęlnianiem bazy i wydrukiem głównych kart katalogowych zajmowały się Maria Gabor i Irena Zając, natomiast ich szczytywaniem oraz rozdziałem do katalogu alfabetycznego (karta główna wraz z kompletem kart pomocniczych), rzeczowego (w liczbie odpowiadającej przyporządkowanym do opisu symbolom UKD) oraz katalogów czytelnianych i wewnętrznych BUŚ, a także Centralnego Katalogu Książek Zagranicznych przy Bibliotece Narodowej w Warszawie – Maria Kycler i Maria Waleszko.

Zakup i wdrożenie zintegrowanego systemu biblioteczno-informacyjnego PROLIB w 1998 roku wiązał się z radykalną zmianą przyjętego do tej pory obiegu książki w BUŚ, w tym księgozbioru Profesora. Ponieważ zrezygnowano z konwersji danych z Micro CDS/ISIS do nowego systemu, całą pracę nad wprowadzaniem rekordów bibliograficznych książek z omawianej kolekcji należało podjąć od nowa, przy okazji dostosowując zawartość kart topograficznych do wymogów nowej bazy. Zmiany dotyczyły przede wszystkim języków informacyjno-wyszukiwawczych – implementacji kartoteki haseł wzorcowych katalogu NUKAT oraz użycia znowelizowanych w 1997 roku tabel UKD (Śpiechowicz, 2008, s. 43-46). Odejście od dotychczasowej praktyki sporządzania opisu bibliograficznego książki wielotomowej na dwu poziomach także skutkowało rekatalogowaniem części zbioru. Napęlnianie bazy PROLIB opisami bibliograficznymi książek Bogdana Suchodolskiego wymagało zatem: zastosowania haseł wzorcowych (osobowych, korporatywnych, tytułów ujednoliconych, tytułów serii), wprowadzenia haseł przedmiotowych języka KABA w miejsce JHP BN oraz reklasyfikacji księgozbioru (UKD) (Pulikowska, 2008, s. 152). Czynności te – wraz z korektą rekordów²² – w pełnym wymiarze godzin powierzono Marii Kycler, natomiast Teresa Kłosek i Andrzej Kozak godzili je z bieżącym opracowaniem zbiorów BUŚ. Pomocą w reklasyfikacji służyły Joanna Końska i Anna Śpiechowicz.

Po roku 2003 do prac nad księgozbiorem Bogdana Suchodolskiego w katalogu elektronicznym byli w miarę potrzeb włączani wszyscy pracownicy Oddziału Opracowania Zbiorów BUŚ.

²² Pracom o charakterze katalogowania retrospektywnego towarzyszyło łączenie rekordu dzieła ze wszystkimi numerami inwentarzowych tego wydania w zbiorach BUŚ oraz sukcesywna melioracja katalogów kartkowych biblioteki.

Szczegółowa ewidencja druków zwartych pochodzących z prywatnej biblioteki Bogdana Suchodolskiego początkowo była prowadzona ręcznie przez kustosza kolekcji. W księdze inwentarzowej nr 103 (niewyodrębnionej ze zbiorów BG UŚ) zinwentaryzowano materiały biblioteczne od nr BG 265601 do BG 273540; wartość zewidencjonowanych tam 7 940 woluminów wyniosła 148 950,00 złotych.

Z uwagi na potrzebę formalnego wydzielenia kolekcji Profesora w zbiorach BUŚ, w roku 2002 zdecydowano o wprowadzeniu nowego ciągu numerów inwentarzowych, którym nadano symbol BG S.

Wdrożenie systemu PROLIB pozwoliło na automatyzację procesów bibliotecznych związanych m.in. z gromadzeniem i opracowaniem zbiorów. Tradycyjną inwentaryzację zastąpiło tworzenie w module gromadzenia dezyderat (fiszek), uzupełnianych następnie pełnymi opisami bibliograficznymi oraz przekazywanie opisów dokumentów do księgi inwentarzowej BG S. W wygenerowanych i wydrukowanych księgach inwentarzowych znalazły się materiały biblioteczne od nr BG S 1 do BG S 3 000 o wartości 64 944,00 złotych oraz od nr BG S 3 001 do BG S 7346 o wartości 41 881,20 złotych. Wszystkie księgi inwentarzowe przechowuje Samodzielna Sekcja Kontroli i Selekcji Zbiorów BUŚ.

Podczas prac ewidencyjnych biblioteki B. Suchodolskiego zwracano uwagę na zniszczenia mechaniczne i chemiczne. Defektami najczęściej występującymi w zbiorach były zabrudzenia, przedarcia, zły stan zachowania bloku i okładek książek oraz zła jakość papieru silnie zakwaszonych krajowych zasobów z XIX i XX wieku. Zniszczone egzemplarze książek były kierowane do reparacji i oprawy. Początkowo naprawy wykonywano w pracowni J. Szulakowskiego w Katowicach. W roku 2000 prace w tym zakresie przejęła introligatorynia przy BUŚ. W latach 1996-2005 Ewa Duda oraz Katarzyna Kolon oparowały bądź zreperowały 611 woluminów książek oraz 173 jednostki nadbitek i odbitek.

W omawianym księgozbiorze obok druków zwartych znajdowały się także w szerokim wyborze wydawnictwa periodyczne, głównie czasopisma naukowe i popularnonaukowe o tematyce humanistycznej i społecznej oraz sprawozdania publikowane przez różne instytucje naukowe. Traktowane przez właściciela jako materiały pomocnicze nie były przechowywane w bibliotece, lecz magazynowane w pomieszczeniach gospodarczych²³, gdzie nie oparły się niszczącemu działaniu czasu oraz czynników atmosferycznych i biologicznych. Tę część zbiorów – drukowanych najczęściej na ulegającym samodestrukcji w procesie naturalnego starzenia kwaśnym papierze – cechowała duża kruchość i łamliwość, widoczne przebarwienia wywołane rozwojem grzybów, a także ślady obecności owadów i zakurzenie. Przewiezione do

²³ Zdecydowana większość materiałów pomocniczych została przez B. Suchodolskiego wyłączona z prac technicznych i ewidencyjnych.

BUŚ w dużej mierze nie nadawały się do udostępniania, a ich magazynowanie groziło skażeniem pozostałego księgozbioru. W tych okolicznościach Wanda Dziadkiewicz zdecydowała o usunięciu z kolekcji wszystkich zainfekowanych egzemplarzy czasopism oraz niekwalifikujących się do renowacji druków zwartych. Sporządzone protokoły informują o wyłączeniu ze zbiorów i przekazaniu na makulaturę 1 559 woluminów. W tej liczbie znalazło się także 371 publikacji Bogdana Suchodolskiego (głównie wieloegzemplarzowych nadbitek i pojedynczych numerów czasopism), które 4 lipca 2000 roku uległy zalaniu podczas awarii instalacji wodnej w magazynie BUŚ.

Z kolekcji zostało także usuniętych 201 egzemplarzy wtórnych wydawnictw ciągłych i zwartych. Warto przypomnieć, że większość wspomnianych wyżej dokumentów nie została zewidencjonowana w latach 1985-1993, ani też opatrzona znakami własnościowymi, świadczącymi o przynależności do zasadniczego księgozbioru Suchodolskiego. Publikacje te trafiły do Oddziału Gromadzenia Zbiorów, gdzie 170 woluminów ujęto w wykazach druków zbędnych, przeznaczonych do nieodpłatnego przekazania zainteresowanym bibliotekom.

Zdekompletowane wydawnictwa ciągle postanowiono wykorzystać do uzupełnienia luk w zbiorach czasopiśmienniczych bibliotek Uniwersytetu Śląskiego. W pierwszej kolejności przejrzano katalogi BUŚ oraz karty akcesyjne czasopism, by na tej podstawie rozpoznać kompletność zbiorów. Dzięki przeprowadzonej analizie do Oddziału Czasopism BUŚ zostały przekazane 33 tytuły periodyków archiwalnych (206 woluminów), natomiast pracownicy Oddziału Opracowania Zbiorów skatalogowali, opracowali rzeczowo i włączyli do zasobu BUŚ 268 woluminów roczników, numerowanych serii wydawnictw zwartych, prac naukowych wyższych uczelni i instytucji naukowych.

Wydawnictwa ciągle posłużyły również do dopełnienia księgozbiorów bibliotek wydziałowych. Biblioteka Wydziału Pedagogiki i Psychologii wyraziła zainteresowanie siedmioma tytułami (20 woluminów), natomiast Biblioteka Wydziału Nauk Społecznych przejęła 17 tytułów (46 woluminów).

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach – gromadząca i udostępniająca m.in. czasopisma z zakresu pedagogiki, psychologii i nauk pokrewnych, a także inne publikacje ciągle z różnych dziedzin wiedzy, objęte ramowymi planami nauczania – wzięła w posiadanie 46 tytułów (903 woluminy) polskich i zagranicznych wydawnictw ciągłych, natomiast biblioteka Górnośląskiego Parku Etnograficznego wzbogaciła swe zbiory o jeden tytuł (49 woluminów).

Najmniej liczną część kolekcji Bogdana Suchodolskiego stanowiły stare druki. W księdze inwentarzowej odnotowano 19 tytułów (20 woluminów) osiemnastowiecznych publikacji, jednak do BUŚ wpłynęło tylko 15 woluminów. Jako podlegające prawnej ochronie zabytki kultury materialnej zostały przekazane pod opiekę Lidii Czech, kierownik Oddziału Zbiorów Specjalnych. Ze względu na ich szczególną wartość i odrębne cechy wydawniczo-formalne

wycenę przeprowadzono na podstawie katalogów antykwarycznych i konsultacji z Oddziałem Starych Druków Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie²⁴. Wszystkie zostały wpisane do księgi inwentarzowej starych druków i na stałe weszły w ich zasób.

Należy podkreślić, że całość prac selekcyjnych prowadzonych w księgozbiorze Profesora miała charakter komisyjny. Decyzje odnośnie do zakwalifikowania i wyłączenia druków zapadły w porozumieniu z dyrektcją BUŚ i kierownikiem Oddziału Opracowania Zbiorów. Wszystkie egzemplarze wycofanych materiałów bibliotecznych zostały ujęte w protokołach lub na listach dubletów, a informacja o usunięciu ze zbioru każdorazowo odnotowana w księgach inwentarzowych. Przekazanie materiałów innym bibliotekom odbyło się na podstawie protokołów i spisów wraz z pokwitowaniem ich odbioru.

Udostępnianie i promocja księgozbioru

Porządkowana i stopniowo opracowywana biblioteka domowa Bogdana Suchodolskiego – wraz z katalogiem topograficznym i inwentarzami – znalazła miejsce (jako zbiór wydzielony) w czytelni ogólnej BG UŚ.

W roku 1995 Wanda Dziadkiewicz podjęła pierwsze kroki zmierzające do oficjalnego otwarcia czytelni. W piśmie skierowanym do Maksymiliana Pazdana wносиła o „nadanie Czytelni Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego imienia Profesora Bogdana Suchodolskiego” (*Wniosek o nadanie Czytelni Ogólnej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego imienia Prof. Bogdana Suchodolskiego z dnia 3 kwietnia 1995 roku*. BG-71, k. 62). Jednocześnie zainicjowała rozmowy w sprawie umieszczenia tam tablicy upamiętniającej osobę Profesora, będącej zarazem świadectwem wdzięczności społeczności akademickiej Uniwersytetu Śląskiego wobec Donatora. Wykonania projektu tablicy podjął się artysta rzeźbiarz i medalier Krzysztof Nitsch, profesor Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie²⁵.

Dla podniesienia rangi uroczystości odsłonięcia tablicy, dyrektcja BG UŚ zaplanowała również sesję naukową poświęconą działalności pedagogicznej Bogdana Suchodolskiego z udziałem możliwie szerokiej reprezentacji lokalnych środowisk związanych z Profesorem.

²⁴ *Protokół wyceny i przekazania starych druków z księgozbioru prof. B. Suchodolskiego do Oddziału Zbiorów Specjalnych z dnia 26 maja 1998 roku*. (KBS-P/PO-9). Spis brakujących publikacji został zamieszczony w *Aneksie do protokołu wyceny i przekazania starych druków PO-9 z dnia 10 listopada 1998 roku*. (KBS-P/PO-17).

²⁵ Koszty projektu i nadzoru autorskiego zostały pokryte przez Marię Suchodolską, natomiast Uniwersytet Śląski przyjął na siebie wykonanie odlewu i montaż tablicy. Zob. (*Pismo do Krzysztofa Nitscha z dnia 6 kwietnia 1995 roku*. BG-71, k. 63) oraz (*Pismo do JM Rektora Maksymiliana Pazdana z dnia 23 lipca 1996 roku*. BG-71, k.66).

W roku 1997 inicjatywę organizacji konferencji podjęli wspólnie: Instytut Pedagogiki Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego oraz Biblioteka Główna²⁶.

Agnieszka Stopińska-Pająk, sekretarz naukowa sesji, nadała wydarzeniu charakter ogólnopolski. Celem nadrzędnym konferencji było ukazanie Profesora „jako pedagoga, humanisty, kreatora edukacji alternatywnej, historyka wychowania, historyka nauki, komparatysty, wreszcie bibliofila i adresata wielu – i to z różnych dziedzin nauki – publikacji, świadczących niewątpliwie o wielkim autorytecie, jakim cieszył się wśród uczonych” (Stopińska-Pająk, 1998. s. 7-8). Sesja miała również za zadanie propagowanie bogactwa treściowego biblioteki Bogdana Suchodolskiego, zainteresowanie nią środowiska naukowego uczelni oraz zachęcenie do jej częstego i stałego wykorzystywania w czytelni ogólnej BG UŚ²⁷.

Sesja odbyła się 10 kwietnia 1997 roku, gromadząc rodzinę Profesora oraz liczne grono Jego przyjaciół, współpracowników i uczniów, którzy przybyli z ośrodków akademickich całej Polski. Obrady sesji składały się z dwóch części. W pierwszej – w auli im. Kazimierza Lepszego Uniwersytetu Śląskiego – przedstawiono obszernie, zamówione wcześniej referaty, w których mówcy omówili wybrane wątki twórczości naukowej Bogdana Suchodolskiego oraz zaprezentowali Jego księgozbiór. W części drugiej – w lektorium BG UŚ – Jego Magnificencja Uniwersytetu Śląskiego Tadeusz Sławek odsłonił tablicę pamiątkową²⁸, nadając czytelni imię Profesora Bogdana Suchodolskiego, a następnie przekazał głos rodzinie i zaproszonym gościom, którzy wypowiadali się na temat kolekcji i jej Donatora²⁹.

Podsumowaniem merytorycznym konferencji była przygotowana pod redakcją Agnieszki Stopińskiej-Pająk publikacja *Bogdan Suchodolski. Pedagog – humanista – uczony* (Stopińska-Pająk, red., 1988), gdzie zamieszczono

²⁶ Odpowiedzialność za część merytoryczną konferencji spoczęła na A. Stopińskiej-Pająk, prace organizacyjne – z wyłączeniem płatności i faktur – powierzono M. Kycler.

²⁷ Realizację tego celu wspomogły działania *public relations*, m.in. serwisy informacyjne w lokalnych mediach („Aktualności” Telewizji Polskiej, Oddział w Katowicach, Radio Katowice, Radio „FLASH”, „Dziennik Zachodni”, „Trybuna Śląska”, „Gazeta w Katowicach”).

²⁸ Artystyczny odlew z brązu, syntezę czterech projektów przedłożonych przez Krzysztofa Nitscha wykonały Gliwickie Zakłady Urządzeń Technicznych GZUT Odlewnia.

²⁹ Przebieg konferencji relacjonują m.in. sprawozdania: Drynda, D. (1997). Sesja naukowa poświęcona spuściźnie naukowej Profesora Bogdana Suchodolskiego. *Rocznik Pedagogiczny*, 20, 67-70; Drynda, D. (1998). Sprawozdanie z sesji naukowej poświęconej spuściźnie naukowej Profesora Bogdana Suchodolskiego, Katowice 10 kwietnia 1997 roku. *Chowanna*, 2, 106-110; [Kycler M.] (1997). Pamięci Bogdana Suchodolskiego. *Gazeta Uniwersytecka*, 8, 43-44. Pobrane 17 lutego 2023, z: <http://gazeta.us.edu.pl/node/199821>. Archiwum rozbudowanej w 2001 roku strony WWW Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego zamieściło tekst wystąpienia konferencyjnego: Kycler, M. (2001). *Księgozbiór Profesora Bogdana Suchodolskiego w zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego*. Pobrane 17 maja 2014 z http://www.bg.us.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=233%3Aogolnopolska-sesja-naukowa-poswieconaspucinie-prof-bogdana-suchodolskiego-katowice-10041997-a&Itemid=119.

referaty wygłoszone podczas sesji oraz nadesłane później. Monografia ukazała się w serii „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”, dzięki czemu została objęta krajową i zagraniczną wymianą międzybiblioteczną. Książka nie tylko nakreśliła sylwetkę Profesora oraz główne obszary Jego zainteresowań i dociekań pedagogicznych, ale także stała się elementem promocji dorobku naukowego i księgozbioru UŚ³⁰. Zostały w niej opublikowane dwie prace bezpośrednio charakteryzujące zawartość biblioteki B. Suchodolskiego.

Rozdział *Księgozbiór Profesora Bogdana Suchodolskiego w zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego* miał za zadanie wprowadzić odbiorcę w dzieje tej prywatnej biblioteki profesorskiej oraz naszkicować jej zawartość, pokazać, że Profesor

budował swą kolekcję, tak dobierając książki, aby utworzyły one Jego podręczny warsztat pracy, [...] zbiór będący nie tylko doskonałym materiałem pracy historyka pedagogiki i oświaty oraz myśli filozoficznej, ale stanowiący również wykładnię ogólnych zainteresowań tego humanisty (Gacińska, 1998b, s. 58).

Krótką charakterystyka poszczególnych działów księgozbioru stanowiła zachętę do odwiedzenia BUŚ i studiowania niejednokrotnie unikatowych publikacji. W podsumowaniu rozważań na temat zawartości biblioteki Bogdana Suchodolskiego odnotowano:

ten wartościowy księgozbiór w pełni wyraża humanistyczną orientację myśli Profesora, przejawiającą się w badaniu historii rozwoju człowieka. W skład zbioru weszły bowiem najważniejsze prace pedagogów polskich i obcych oraz dorobek przedstawicieli myśli filozoficznej i społecznej XX wieku. Cennym uzupełnieniem tej współczesnej kolekcji są prace klasyków pedagogiki i filozofii w nowoczesnym opracowaniu. Pod względem językowym górują książki w języku polskim, ale poważną część zbioru stanowią wydawnictwa angielskie, francuskie, niemieckie, a także prace w języku włoskim i hiszpańskim. W ten sposób badaczom dziejów oświaty i wychowania oraz historii filozofii człowieka i antropologii humanistycznej zapewniono znakomity, uniwersalny warsztat pracy, cechujący się ogromnym walorem poznawczym (Gacińska, 1998b, s. 72)

Praca *Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiorze Profesora Bogdana Suchodolskiego* zwracała natomiast uwagę na ciekawy i ważny materiał

³⁰ Walory konferencji i ogłoszonych teksów podkreślili: Andrzej Radziejewicz-Winnicki, redaktor serii „Pedagogika” w złożonej do druku przedmowie do publikacji (BG-71, k. 154-157) oraz Józef Pólturzycki w *Recenzji propozycji wydawniczej* pt. Bogdan Suchodolski – pedagog – humanista – uczone pod redakcją Pani Dr Hab. Agnieszki Stopińskiej-Pająk. (BG-71, k. 158-160).

historyczno-obyczajowy, jakim były odnotowane na kartach kolekcji 852 proveniencje³¹. Dołączony do artykułu wybór dedykacji objął tylko niewielką część zebranego materiału. Jak podkreślała autorka:

Ta już niebagatelna liczba pozycji zaopatrzonych w rękopiśmienne zapiski autorów podnosi wartość kolekcji i nadaje księgozbiorowi dodatkowy walor naukowy i archiwalny.

Notatki autorskie stanowią interesujący materiał źródłowy, będący dowodem kontaktów poszczególnych osób z Profesorem Bogdanem Suchodolskim. Przeglądając egzemplarze opatrzone zapiskami ofiarodawców, nietrudno dostrzec, że przeważają wśród nich dedykacje polskich uczonych i badaczy, reprezentantów dziedzin szczególnie bliskich zainteresowaniom Profesora – pedagogiki, historii nauki i kultury, socjologii i psychologii. Warto odnotowania są również mniej liczne dedykacje zagranicznych kolegów i współpracowników Bogdana Suchodolskiego (Gacińska, 1998a, s. 85-86).

Uruchomione lektorium stwarzało dogodne warunki do korzystania z biblioteki Profesora, księgozbioru podręcznego czytelnii ogólnej oraz materiałów bibliotecznych, zamawianych z magazynu BUŚ na życzenie czytelników; godziny otwarcia ściśle odpowiadały czasowi pracy pozostałych agend biblioteki.

Prawo do udostępniania prezencyjnego przysługiwało zarówno pracownikom naukowym i studentom UŚ, jak i użytkownikom spoza uczelni. Wszyscy korzystający ze zbioru mieli zapewnioną fachową pomoc dyżurujących bibliotekarzy oraz aparat pomocniczy w postaci katalogów i kartoteki kolekcji. Koncentracji i efektywnej pracy sprzyjało również funkcjonalne wyposażenie oraz lokalizacja gwarantująca ciszę.

Zawartość kolekcji budziła żywe zainteresowanie przedstawicieli dyscyplin humanistycznych. Wydzielone zbiory licznie odwiedzali studenci i pracownicy naukowo-dydaktyczni takich kierunków kształcenia, jak: pedagogika, filozofia, historia, historia sztuki oraz socjologia (Maruszczuk, 2002, k. 28); lektorium sporadycznie było również wykorzystywane przez studentów preferujących pracę zespołową, np. w trakcie przygotowań do sesji egzaminacyjnych.

Dynamiczny rozwój katalogu online BUŚ w systemie PROLIB oraz obecność opisów bibliograficznych książek B. Suchodolskiego w Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym NUKAT³² nabrał istotnego wymiaru promocyjnego. Użytkownikom sprawdzającym dostępność i lokalizację interesujących ich dokumentów w lokalnym katalogu OPAC, bazie NUKAT bądź wirtualnej wyszukiwarce KaRo, po wejściu do szukanego rekordu,

³¹ Stan na marzec 1989 r.

³² Efekt rekatalogowania zbioru.

wyświetlał się komunikat „Księgozbiór Bogdana Suchodolskiego”. O udostępnienie książek z kolekcji, zwłaszcza rzadkich publikacji zagranicznych, coraz częściej zwracali się pracownicy naukowcy i doktoranci z innych ośrodków akademickich. Wobec dość licznych zamówień kierowanych do wypożyczalni międzybibliotecznej BUŚ zdecydowano o włączeniu, w miarę możliwości, książek Profesora do krajowych wypożyczeń międzybibliotecznych.

Lektorium i jego zbiór wydzielony, w okresie wakacyjnym, służyły jako baza szkoleniowa dla studentów bibliotekoznawstwa i bibliotekarzy odbywających praktyki zawodowe w Oddziale Opracowania Zbiorów BUŚ. Na przykładzie kolekcji Bogdana Suchodolskiego prezentowano obieg książki w bibliotece – ewidencjonowanie dokumentów, opracowanie formalne i rzeczowe polskich oraz zagranicznych wydawnictw zwartych (klasyfikację UKD, metodykę tematowania i stosowane w BUŚ języki haseł przedmiotowych, schemat katalogu działowego czytelnika), katalogi i kartoteki kolekcji oraz prowadzone badania proveniencyjne. Omawiając księgozbiór Profesora, zwracano uwagę na możliwości prowadzenia pogłębionych badań nad zawartością treściową kolekcji.

W roku akademickim 2001/2002 w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej powstała, pod kierunkiem Edwarda Różyckiego, praca licencjacka *Księgozbiór Profesora Bogdana Suchodolskiego w zasobach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach* autorstwa Aleksandry Maruszczyk, pracownicy BUŚ (Maruszczyk, 2002).

W tej formule Czytelnia im. Bogdana Suchodolskiego pracowała do połowy roku 2005. Wówczas władze administracyjne uczelni podjęły decyzję o odebraniu BUŚ pomieszczeń przy ulicy Bankowej 12, w których mieścił się Oddział Czasopism. Bieżące periodyki przeniesiono do czytelnika ogólnej (Rosół, 2008, s. 50), ograniczając w znacznym stopniu księgozbiór podręczny. Do odrębnego pomieszczenia przeniesiono wówczas kolekcję Bogdana Suchodolskiego (Sambura, Kuś, 2008, s. 122); pozostała tam aż do otwarcia nowego gmachu biblioteki w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej przy ul. Bankowej 11A w roku 2012.

W latach 2005-2012 korzystanie z księgozbioru Profesora było nieco utrudnione. Zmianie uległy forma, tryb i czas realizacji zamówień. Niemożliwym stał się dotychczasowy wolny dostęp do półek; z książek można było korzystać wyłącznie za pośrednictwem bibliotekarza po wcześniejszym złożeniu rewersu. Składane przez czytelników zamówienia nie zawsze mogły być realizowane „od ręki”; zwłaszcza podczas dyżurów popołudniowych, przy jednoosobowej obsadzie czytelnika, czas dostarczenia dokumentów się wydłużał.

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka, wspólna księżnica Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego, zostało oddane do użytku 12 października 2012 roku. Od tej pory CINI i BA realizuje potrzeby informacyjne, edukacyjne i kulturalne środowiska akademickiego

oraz członków społeczności lokalnej, a jej kulturę organizacyjną determinuje hybrydowość i otwarcie na użytkownika³³.

W nowej siedzibie dołożono starań, aby kultywować pamięć o osiągnięciach naukowych profesora Bogdana Suchodolskiego, Jego zasługach w wytyczaniu nowych kierunków badań w dziedzinie humanistyki, a także donacji dla Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Rada Centrum zaaprobowwała pomysł „stałej ekspozycji tablicy upamiętniającej działalność naukową prof. Suchodolskiego w Czytelni CINIbA” (*Protokół z posiedzenia Rady Centrum nr 4/2014 z 7 lipca 2014 roku*. BG-71, k. 165-166).

Budynek CINIb-y został tak zaprojektowany, aby znaczna część księgozbioru biblioteki znalazła się w otwartych strefach i miała charakter ogólnodostępny³⁴. Konsekwencją przyjęcia takiego programu funkcjonalno-użytkowego była likwidacja dawnej czytelnii ogólnej oraz czytelni specjalnych; ich zbiory podręczne zostały włączone do działów tematycznych, natomiast kolekcje i wydawnictwa o szczególnej wartości historycznej – ze względów bezpieczeństwa – przeniesione do magazynów zamkniętych. Podobnie postąpiono z kolekcją książek Bogdana Suchodolskiego. Zaprzeszono jej ekspozycję jako wydzielonej części czytelni i w całości umieszczono w magazynie, gdyż „w CINIbie nie ma możliwości przechowywania tego księgozbioru w specjalnie wyznaczonym dla niego, oddzielnym miejscu” (*Protokół z posiedzenia... BG-71, k. 165-166*).

Mimo braku bezpośredniego dostępu do zbioru, biblioteka Profesora ciągle budzi duże zainteresowanie użytkowników CINIb-y i jest stale obecna w komunikacji naukowej. Zamówienia składane w oparciu o katalog lokalny są na bieżąco realizowane przez magazynierów. Obecny sposób udostępniania książek Bogdana Suchodolskiego w czytelni spełnia wymogi sprawnego warsztatu pracy oraz oczekiwań zgłaszanych przez czytelników.

Pracownicy CINIb-y czynią starania aby księgozbiór Profesora nadal żył w świadomości naukowców oraz kolejnych roczników studentów nauk humanistycznych. Okolicznością sprzyjającą szerszej promocji biblioteki, a przede wszystkim piśmiennictwa pedagogicznego i filozoficznego jako

³³ Jak podkreślają autorzy serwisu WWW, „hybrydowość CINIb-y objawia się w wielu wymiarach. Od możliwości wyboru typu i nośnika dokumentu (książki, czasopisma, bazy danych, materiały audiowizualne, multimedialne oraz zbiory dostosowane do potrzeb specjalnych grup użytkowników, np. osób niepełnosprawnych), poprzez sposoby dotarcia do poszukiwanych informacji oraz warunki i okoliczności korzystania (na miejscu – w bibliotece lub zdalnie przez Internet), po wszelkie tzw. niebiblioteczne funkcje (spotkania, konferencje, wystawy, eventy naukowe i kulturalne)”. Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka (b.d.). Biblioteka hybrydowa. Pobrane 17 lutego 2023, z <https://ciniba.edu.pl/component/content/article/58-o-ciniba/biblioteka-hybrydowa/396-biblioteka-hybrydowa>

³⁴ Wolny dostęp do zbiorów tworzą kolekcje dziedzinowe, czyli tematyczne zestawienie książek z różnych dziedzin wiedzy przy zastosowaniu Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej (UKD). Znajdują się tam zbiory najnowsze, podstawowe compendia i publikacje z poszczególnych dziedzin oraz podręczniki akademickie.

bazy źródłowej do *humaniorów*, była ekspozycja książek Bogdana Suchodolskiego podczas konferencji *O pedagogice Profesora Bogdana Suchodolskiego. W 110. rocznicę urodzin* zorganizowanej przez Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk oraz Wyższą Szkołę Humanitas w Sosnowcu 12 maja 2014 roku³⁵. „Wystawa *Zawsze byłem przede wszystkim pedagogiem* stanowiła bogatą ilustrację myśli, zainteresowań oraz dorobku naukowego w dziedzinie humanistyki, w tym szczególnie w pedagogice. Dobór i sposób przedstawienia dokumentów budziły zaciekawienie, inspirowały do dyskusji, skłaniały do refleksji. Znakomitym uzupełnieniem i komentarzem do wystawy był referat *Księgozbiór Bogdana Suchodolskiego a wizja kultury humanistycznej Profesora*” (*Pismo Michała Kaczmarczyka do Dariusza Pawelca z dnia 15 maja 2014 roku*. BG-71, k. 164) wygłoszony przez Marię Kycler, kurator wystawy.

Udział w Piątej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej z cyklu „Książka, biblioteka, informacja – między podziałami a wspólnotą” zorganizowanej przez Instytut Dziennikarstwa i Informacji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach w dniach 25-26 kwietnia 2016 roku był okazją do przypomnienia osoby oraz dorobku naukowego i organizacyjnego B. Suchodolskiego. W centrum uwagi znalazła się „Paideia. Międzynarodowy Rocznik Pedagogiczny”, periodyk z kolekcji Profesora, wydawany pod jego kierunkiem przez PAN w latach 1972–1992/1993³⁶.

Kolejnym przyczynkiem do rozpropagowania zasobu B. Suchodolskiego stała się monografia zbiorowa pt. *Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach* wydana z okazji półwiecza Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego (w serii „Biblioteka Otwarta”).

W rozdziale pt. *Komeniana w księgozbiórze Profesora Bogdana Suchodolskiego* został opisany niewielki fragment kolekcji związany bezpośrednio z Janem Amosem Komeńskim. Autorka, na tle polskich badań komeniologicznych³⁷, omówiła studia Profesora nad historią wielkich idei pedagogicznych oraz życiem i myślą Komeńskiego. Poprzez charakterystykę

³⁵ Zob.: Kiełsiński, I., Kowalski, M. (2014). Konferencja naukowa „O pedagogice Profesora Bogdana Suchodolskiego w 110. rocznicę urodzin” w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu, w dn. 12 maja 2014 roku. *Studia z Teorii Wychowania. Półrocznik Zespołu Teorii Wychowania Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN*, 5, (1), 281-285; Kycler, M. (2014). Konferencja „O pedagogice Profesora Bogdana Suchodolskiego. W 110. rocznicę urodzin”. (Sosnowiec, 12 maja 2014 r.). *Chowanna*, 2, 369-374.

³⁶ Zob.: Kycler, M. (2016). „Paideia. Międzynarodowy rocznik pedagogiczny” jako forum wymiany myśli na temat problemów wychowania i badań edukacyjnych, W: J. Dzieniakowska, M. Olczak-Kardas (red.), *Książka, biblioteka, informacja między podziałami a wspólnotą*. T. 5 (s. 361-380). Kielce: Uniwersytet Jana Kochanowskiego.

³⁷ ‘Komeniologia’ to nauka, która zajmuje się postacią Komeńskiego, jego życiem, działalnością oświatową i polityczną oraz twórczością (głównie pedagogiczną), ale także jego nauczycielami, współpracownikami, przyjaciółmi i uczniami. Opiera się również na badaniach traktujących o badaczach Komeńskiego i analizach ich dzieł o nim. Rozwija się dzięki badaniom jakościowym, heurystycznym; ma charakter interdyscyplinarny i zawsze dynamiczny. Zob.: Sitarska,

II. 5 i 6. Fragmenty wystawy. Fot. CINiBA.

zawartości kolekcji naszkicowała warsztat pracy uczonego, utylitarny typ zbieractwa oraz odnotowane na kartach książek związki ze środowiskiem badacza Comeniusa (Kycler, 2018, s. 149). Całość kończył Aneks.

Katarzyna Ossolińska w rozdziale *„Sztuka oprócz życia chwilą pozwala także doznawać wartości wiecznych...”*. Kolekcja książek z zakresu sztuki w księgozbiorze profesora Bogdana Suchodolskiego przypomniła, iż:

Bogdan Suchodolski był prekursorem idei wychowania estetycznego. Stworzył teoretyczne podstawy tej koncepcji, uznając zorganizowany kontakt ze sztuką za część pedagogiki ogólnej, a proces wychowania przez sztukę za drogę dopełniającą wszechstronny rozwój osobowości człowieka” (Ossolińska, 2018, s. 268).

Odwołując się do zainteresowania sztuką i głoszonej przez Niego koncepcji wychowania estetycznego, scharakteryzowała piśmiennictwo pod kątem przynależności książek do poszczególnych działów sztuk plastycznych.

120 rocznicę urodzin B. Suchodolskiego oraz 30 lat od przekazania Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach domowej biblioteki Profesora postanowiono uczcić wystawą w holu głównym CINIb-y (pierwszy kwartał 2023 r.). M. Kycler, kuratorka wystawy, podzieliła ekspozycję na cztery działy: „Kalendarium życia i działalności naukowej Bogdana Suchodolskiego”, „Biblioteka domowa”, „Darowizna księgozbioru”, „Opracowanie kolekcji w BUŚ”. W odrębnej gablocie umieszczono wybrane dedykacje rękopiśmienne.

W badaniach biblioteki domowej Bogdana Suchodolskiego dużą rolę odgrywa osoba ofiarodawcy i charakter darowizny. Ocena przejętego zbioru książek jest możliwa przede wszystkim w sferze ich opisu. Wartość kolekcji Profesora wynika z liczby i jakości poszczególnych książek, w tym licznych egzemplarzy opatrzonych odręcznymi dedykacjami. Dlatego, kolejnymi projektami mającymi na celu wszechstronne zaprezentowanie bogatej spuścizny Profesora, a jednocześnie spełnienie ostatniego warunku zapisu testamentowego – będzie przygotowanie dwóch katalogów kolekcji.

W oparciu o zawartość bazy PROLIB INTEGRO powstanie publikacja, która w układzie alfabetycznym zestawia całość zbioru.

Zwieńczeniem podjętych w latach 1993-1999 strukturalnych badań proveniencyjnych stanie się katalog, odnotowujący 1202 dedykacje rękopiśmienne autorstwa 581 ofiarodawców. Należy mieć nadzieję, że ta inicjatywa wydawnicza stanie się interesującym materiałem źródłowym dla szerszego grona bibliologów i historyków nauki, a przebadanie notatek autorskich przyczyni się do lepszego poznania wspólnoty naukowej, intelektualnej i kulturalnej, w której działał Bogdan Suchodolski w latach 1925-1992.

B. (2019). O Janie Amosie Komeńskim i początkach komeniologii. *Siedleckie Zeszyty Komeniologiczne Seria Pedagogika*, 1, 31-61.

Bibliografia

- Akta Księgozbioru Bogdana Suchodolskiego w zbiorach BUŚ* (1994-2006). Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, KBS.
- Akta Księgozbioru Bogdana Suchodolskiego w zbiorach BUŚ. Protokoły, przekazane oddziałom BG* (1995-2000). Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, KBS-P/PO.
- Dokumentacja Księgozbioru Bogdana Suchodolskiego* (1984-2022). Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, BG-71.
- Gacińska, M. (1998a). Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiorze Profesora Bogdana Suchodolskiego. W: A. Stopińska-Pajak (red.), *Bogdan Suchodolski : pedagog – humanista – uczony* (s. 85-99). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Gacińska, M. (1998b). Księgozbiór Profesora Bogdana Suchodolskiego w zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego. W: A. Stopińska-Pajak (red.), *Bogdan Suchodolski : pedagog – humanista – uczony* (s. 56-99). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Inwentarz Księgozbioru Bogdana Suchodolskiego* (1985-1993). Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, IKBS.
- Kycler, M. (2018). Komeniana w księgozbiorze Profesora Bogdana Suchodolskiego. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warzachowska (red.), *Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego* (s. 127-157). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waław Walasek.
- Majcherek, A. (2008). Rozwój systemu bibliotecznego PROLIB w bibliotekach Uniwersytetu Śląskiego. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), *Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* (s. 49-58). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waław Walasek.
- Maruszczuk, A. (2002). *Księgozbiór Profesora Bogdana Suchodolskiego w zasobach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. Uniwersytet Śląski w Katowicach. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej], Mps.
- Ossolińska, K. (2028). „Sztuka oprócz życia chwilą pozwala także doznawać wartości wiecznych...”. Kolekcja książek z zakresu sztuki w księgozbiorze profesora Bogdana Suchodolskiego. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warzachowska (red.), *Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego* (s. 267-283). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waław Walasek.
- Pulikowska, J. (2008). Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), *Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* (s. 151-160). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waław Walasek.

- Rosół, E. (2008). Oddział Czasopism w strukturze Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w latach 1978-2005. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), *Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* (s. 140-150). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek.
- Sambura, A. B., Kuś, B. (2008). Udostępnianie zbiorów w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), *Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* (s. 117-128). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek.
- Stopińska-Pajak, A., red. (1998). *Bogdan Suchodolski : pedagog – humanista – uczony*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Stopińska-Pajak, A. (1998). Od redakcji. W: A. Stopińska-Pajak (red.), *Bogdan Suchodolski : pedagog – humanista – uczony* (s. 7-8). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Śpiechowicz, A. (2008). Źródła informacji o zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), *Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego* (s. 39-48). Katowice: Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek.
- Wojnar, I. (2016). *Humanistyczne przesłanki niepokoju*. Warszawa: Dom Wydawniczy „Elipsa”.

Maria Kycler

A Page from the History of Professor Bogdan Suchodolski's Book Collection in the Holdings of the Library of the University of Silesia – on the Anniversary of the Donation
Abstract

The work describes the history of acquiring Professor Bogdan Suchodolski's collection to the Library of the University of Silesia holdings. The preserved documentation represents the fate of the donation – the establishment of the legacy, the stages of collection transfer, and the formal and substantive development in the context of changing tools and constantly modified standards and work procedures at the Library. The article also describes the method of publicly sharing and promoting the legacy and the forms of commemoration undertaken by Professor employees.

Keywords: Library of the University of Silesia; donation; book collection of Bogdan Suchodolski

Maria Kycler

***Karta z dziejów księgozbioru profesora Bogdana Suchodolskiego w zbiorach
Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – w rocznicę donacji***

Abstract

Praca relacjonuje historię pozyskania kolekcji Profesora Bogdana Suchodolskiego do zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. W oparciu o zachowaną dokumentację opisuje losy darowizny – ustanowienie legatu, etapy przekazania kolekcji, opracowanie formalne i rzeczowe w kontekście zmieniających się narzędzi oraz stale modyfikowanych standardów i procedur pracy w BUŚ. Artykuł przybliży również sposób publicznego udostępniania i promocji spuścizny oraz podejmowane przez pracowników formy upamiętnienia osoby Profesora.

Słowa kluczowe: Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; darowizna; kolekcja Bogdana Suchodolskiego

MUZEUM W GRANICACH ROZSĄDKU

Dziedzictwo kulturowe i przeszłość najlepiej poznawać przez samodzielne zetknięcie się z dawnymi realiami. W ujęciu tradycyjnym oznacza to analizę tekstów źródłowych czy studium określonego artefaktu, zaś nowoczesne rozwiązania to najczęściej udział w przedsięwzięciach rekonstruktorskich, twórcze warsztaty tematyczne i multimedia, które są traktowane współcześnie jako integralny element przestrzeni wystawienniczej. Choć w teorii wszystko wydaje się niemal oczywiste, praktyka nieco komplikuje realizację zamysłu rzetelnego ukazania tego, co przeminęło. Muzealnicy muszą znaleźć równowagę między merytorycznym przedstawieniem zjawiska, a zoptymalizowaniem formy przekazu.

Muzeum dziś

Współczesny gość muzealny to nie tylko osoba, która jest gotowa do pozyskiwania informacji, ale również wymagający klient, mający sprecyzowane oczekiwania w kwestii rozrywki. W 2008 r. Dorota Folga-Januszewska na łamach rocznika „Muzealnictwo” scharakteryzowała współczesne muzeum słowami:

Bywa stale jeszcze instytucją trwałą, musi przynosić dochody, aby przetrwać, służy społeczeństwu i ich polityce określania tożsamości i wartości, jest dostępne publicznie także przez Internet, prowadzi badania nad świadectwem ludzkiej działalności i otoczenia, gromadzi zbiory i symulakry, konserwuje i zabezpiecza zbiory lub nośniki, na których są one zapisane, udostępnia je i prezentuje, tworzy nowe rzeczywistości i wartości edukacyjne i fikcyjne, służy rozrywce (Folga-Januszewska, 2008, s. 202)

¹ Szkoła Doktorska Akademii Ignatianum; Muzeum Ziemi Bieckiej

Z kolei Mirosław Borusiewicz (2012) w opracowaniu *Nauka czy rozrywka? Nowa muzeologia w europejskich definicjach muzeum* pochylił się nad historią wystawiennictwa i roli współczesnej, aktywnej muzeologii, przy uwzględnieniu zmieniających się potrzeb odbiorców i ich oczekiwań wobec czasu spędzanego w muzeum. Tytuł publikacji sugeruje wybór między dwoma aspektami, ale nawet laik zauważy, że tendencja do łączenia funkcji rekreacyjnej z naukową stała się niemal normą. Z pozoru klasyczne uroczystości, organizowane z okazji ważnych wydarzeń historycznych, przybierają kształt osiedlowego pikniku z dmuchanymi zjeżdżalniami, kolorowymi kramami i gastronomią. Taki rodzaj aktywizacji wydaje się być nie do końca zasadny i można zaryzykować stwierdzenie, że świadoma fuzja tych skrajnych obszarów jest próbą nadążania za pędem życia z wykorzystaniem elementów marketingu, co jest równią pochyłą w stronę tzw. *disneylandyzacji*. Termin ten pochodzi od nazwy parku – Disneyland i jest stosowany przez badaczy podczas wykazywania komercyjnych działań w miejscach, które co do zasady ich nie świadczą. Ten park rozrywki, a w zasadzie parki, bo powstało już 6 Disneylandów, nie wymaga zdefiniowania ze względu na jego ikoniczny charakter i fakt, że na całym świecie jest uniwersalnym symbolem rozrywki. Rekordowa frekwencja i szereg atrakcji dopasowanych do potrzeb dzieci i dorosłych może być istotnym powodem „zazdrości” ze strony muzeów, jednak zastosowanie disneylandowych metod w realiach muzealnych nie powinno przysłać idei przyświecających działaniu placówki muzealnej. Stosowanie praktyk marketingowych z kolei nie musi oznaczać automatycznego zaniku misji muzealnej, ale realnie jednak wpływa na instytucję jako strażnika dziedzictwa kulturowego.

Dziedzictwo „małe i duże”

Ustawa o muzeach (Dz. U., 1997, 5, poz. 24) wyraźnie formuje przymioty tej jednostki i choć trwają burzliwe dyskusje nad nową, międzynarodową definicją muzeów, uwagę należy przede wszystkim skierować na racjonalne działania ochronne i treściwe edukowanie. Odejście od szlagierowych „filcowych kapci” na rzecz świadomej partycypacji okazało się być trafnym działaniem, o czym mówią zarówno badania (Jagodzińska, 2021), jak i opinie gości muzeów. Nie brakuje jednak odbiorców, którzy preferują tradycyjną formułę zwiedzania, nazywaną w kręgach muzealnych *suchą* ekspozycją. To może wynikać zarówno z przywiązania do klasycznej formy prezentacji, jak i osobistych motywacji do pozyskania informacji uzupełniających. Problem nadmiaru bodźców realnie istnieje i jest szczególnie widoczny na gruncie lokalnym. Można zaryzykować stwierdzenie, że globalne schematy działania zamiast uatrakcyjnić nić narracyjną, powodują przesyt atrakcjami, który w żaden sposób nie umożliwia wzmocnienia funkcji muzeum. Przeniesienie trendów światowych na obszary do tego nieprzygotowane sprawia, że

uzyskuje się efekt odwrotny do zamierzonego; bardzo często można zauważyć takie tendencje w małych muzeach prywatnych i izbach pamięci aspirujących do miana muzeum, gdzie ekspozycje przypominają składziki. Frazy tej użyto nieprzypadkowo, ponieważ chęć zaprezentowania wszystkich obiektów w ograniczonej przestrzeni jest wyzwaniem zarówno pod kątem estetyki, jak i funkcjonalności. Często kończy się to, po prostu, składowaniem kolejnych elementów. W myśl branżowej maksymy: „Żeby widzieć – trzeba wiedzieć”, na amatorach zaangażowanych w działalność związaną z dziedzictwem kulturowym spoczywa wielka odpowiedzialność w zakresie samokształcenia. Sięgnięcie po wydawnictwa i materiały tematyczne – w większości dostępne bezpłatnie w internecie – nie stało się jeszcze nawykiem, który pozwoliłby na stworzenie przestrzeni spełniającej minimalne wymogi wystawiennicze w oparciu o podstawowe zasady i metody aranżacji. Jak wynika z rozmów z regionalistami, takie zachowanie wynika nierzadko ze zniechęcenia lekturą cechującą się nadmiarem fachowej nomenklatury. Ponadto, pojawia się obawa przed nieprawidłowym wdrożeniem proponowanych rozwiązań, ponieważ żadna jednostka nie chce być uważana za nieudolną. To sytuacja, w której konkretne problemy istnieją, ale konieczność efektywnego ich rozwiązania nie jest do końca rozpoznana. Warto jednak nadmienić, że muzealne inicjatywy instytucjonalne docierają nawet do miejsc, w których pojęcie kapitału kulturowego jest nieznane. Programy włączające, szkolenia i webinary koordynowane z ramienia specjalistycznych jednostek (dla przykładu: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów) są przygotowywane w taki sposób, by nie stwarzać poczucia alienacji i stygmatyzacji tychże jednostek na arenie ogólnopolskiej. Co więcej, hybrydowa forma takich przedsięwzięć umożliwia wzięcie w nich aktywnego udziału nawet w sytuacji, gdy organizator izby/samozwańczego muzeum jest jednocześnie jedynym jej pracownikiem. Może on pozyskać wiedzę z zakresu konserwacji, archiwizacji, organizacji wystaw i przede wszystkim prawno-administracyjnych aspektów funkcjonowania instytucji kultury bez konieczności opuszczania obiektu.

Multimedia sposobem na dostępność

W świetle polskiego prawa podmioty publiczne są zobowiązane do zapewnienia szeroko pojętej dostępności (Dz. U. 2019, poz. 1696; Dz. U., 2019, poz. 848). W teorii oznacza to optymalizację warunków do pozyskiwania i przetwarzania informacji oraz pełnowartościowego korzystania z usług. W praktyce – ogrom pracy na wielu szczeblach działalności tychże placówek. Z pomocą w realizacji tych zobowiązań przychodzą udogodnienia w wymiarze architektonicznym, informacyjnym, komunikacyjnym i cyfrowym. O ile działalność na tkance zabytkowej jest ściśle uwarunkowana zaleceniami konserwatorskimi, o tyle w obszarze edukacji i kreacji wystaw można sięgać

po multimedia i narzędzia niekonwencjonalne. Wystawy wyposaża się we wszelkie dobrodziejstwa techniki, między innymi dotykowe tablety, panele świetlne aktywowane czujnikiem ruchu, kody QR umieszczane w widocznych miejscach, wideoinstalacje uruchamiane po zbliżeniu się do ekranu wyświetlacza, hologramy, kopie eksponatów możliwych do wypożyczenia na czas zwiedzania, i inne elementy wpisujące się w kanon doświadczania sensorycznego. Dualizm tej formy – dostępność i przystępność – przybiera na sile i często jest motywowany chęcią przystosowania przestrzeni dla osób o specjalnych potrzebach. Równie często okazuje się, że działanie to ma charakter czasowy, niekiedy nawet epizodyczny, co wynika z kosztów utrzymania urządzeń optymalizujących (szczególnie: aktualizacja oprogramowania, wymiana komponentów w urządzeniach audio czy zakup antypoślizgowych nakładek). Muzea z definicji nie są jednostkami nastawionymi na osiąganie zysku, jednak ich działalność w określonych ramach musi być rentowna. Wsparcie ministerialne czy dotacje celowe umożliwiające wprowadzenie zmian na płaszczyźnie architektonicznej warunkowane jest wykazaniem ich zasadności. W większości przypadków nie zakłada się jednak długofalowej pomocy. Tym samym, „żywołność” tych narzędzi pokrywa się z czasem trwania projektu. Gdzie zatem ukłon w stronę zapewnienia realnej dostępności?

Indywidualność czy masowość?

Mawia się, że podczas tworzenia wystawy muzealnik „oddziela ziarno od plew”. Nie tylko odpowiada za wyodrębnienie wartościowych treści, ale przede wszystkim za oddanie charakteru podejmowanego tematu adekwatnie do kontekstu. Kwerendy, wizyty studyjne, dobór eksponatów i idąca za nimi rzetelna analiza materiału to elementy determinujące przedstawienie określonego zakresu wiedzy w spójny i efektywny sposób, zaś za efektywność coraz częściej odpowiadają zewnętrzni realizatorzy, czyli studia graficzne i firmy projektowe działające na skalę ogólnopolską.

Kultura masowa wchodząca na salony kultury wysokiej w pewnym sensie ją pochłania, powodując utratę autonomii, co można zauważyć podczas zwiedzania różnych wystaw realizowanych przez jednego podwykonawcę. Choć formy ekspozycji niektórych muzealiów są mocno ograniczone ze względów prewencyjnych, realizatorzy traktują to niekiedy jako przepustkę do szablonowej, odtwórczej pracy. Dobór kolorów, fontu i projekt zagospodarowania przestrzeni ekspozycyjnej przypomina kalkę z targów branżowych lub wystawę w innym miejscu, stąd turyści mogą mieć wrażenie *déjà vu*. Ujednolicenie identyfikacji wizualnej dla kilku muzeów nie jest dobre, nawet przy uwzględnieniu tego samego charakteru ich działalności i choć ochrona dziedzictwa powinna być dla każdego muzeum sztandarowym celem, warto dopuścić pewną niezależność twórczą. Oczywiście, w granicach rozsądku.

Bibliografia

Borusiewicz, M. (2012). *Nauka czy rozrywka? Nowa muzeologia w europejskich definicjach muzeum*. Kraków: TAIWPN Universitas.

Folga-Januszevska, D. (2008). Muzeum: definicja i pojęcie. Czym jest muzeum dzisiaj? *Muzealnictwo*, 49, 201–203.

Jagodzińska, K. (2021). Partycypacja publiczności w polskich muzeach. *Muzealnictwo*, 62, 189–197.

Matassa, F. (2015). *Zarządzanie zbiorami muzeum*. Kraków: TAIWPN Universitas.

Matassa, F. (2012). *Organizacja wystaw. Podręcznik dla muzeów, bibliotek i archiwów*. Kraków: TAIWPN Universitas.

Ustawa o muzeach z dnia 21 listopada 1996 r. (1996). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, 5, poz. 24.

Ustawa o dostępności cyfrowej z dnia 4 kwietnia 2019 r. (2019). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, poz. 848.

Ustawa o dostępności z dnia 19 lipca 2019 r. (2019). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, poz. 1696.

INTERNET DLA POCZĄTKUJĄCYCH. SZKOLENIE DLA SENIORÓW, CZYLI FORMA POMOCY OSOBOM WYKLUCZONYM CYFROWO REALIZOWANA PRZEZ KSIĄŻNICĘ POMORSKĄ. MOJE DOŚWIADCZENIA ZAWODOWE Z LAT 2015-2019

Książnica Pomorska jako biblioteka funkcjonuje od 1905 roku. W roku 1964 powstał jeden z budynków, natomiast w roku 1999 najnowszy (Niedbał, Chojnacka, Gnat-Leśniańska, 2005, s. 23-44), widoczny na il. 1. Książnica Pomorska jako instytucja realizuje wiele projektów. Od 2009 r. uruchomiono Zachodniopomorską Bibliotekę Cyfrową, a w latach 2008-2010 zmodernizowano najstarszy budynek. Pracownicy organizują różne wydarzenia kulturalne, przedsięwzięcia, a wśród nich, od 2014 r., zajęcia kierowane do grupy najstarszej wiekowo, czyli seniorów:

Książnica Pomorska jest także organizatorem i współorganizatorem istotnych dla rozwoju bibliotekarstwa, kultury i nauki konferencji. Regularnie w jej progach goszczą wybitne osobistości ze świata kultury, nauki i polityki. Biblioteka działa na rzecz integracji środowiska lokalnego, współpracuje z instytucjami kultury i bibliotekami w regionie, kraju i za granicą, a swoją różnorodną działalnością promuje region i kulturę polską (Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie, 2022).

Zanim zostanie omówiony temat niniejszego tekstu, warto przytoczyć kilka cytatów z prac, będących inspiracją dla autora w trakcie przygotowywania projektu.

Jak zauważył Mirosław Sławik:

Obecność Internetu w naszym życiu z każdym dniem jest coraz bardziej uzasadniona, a umiejętność korzystania z oferowanych w nim usług powoli staje się koniecznością (Sławik, 2011, s. 3).

¹ Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie

II. 1. Najnowsza część Książnicy Pomorskiej, oddana do użytku w 1999 r. Źródło: Zbiory archiwalne Działu Informacji Naukowej i Promocji Książnicy Pomorskiej.

Aleksander Bremer dodaje:

Współlistnienie w społeczeństwie informacyjnym różnych grup pokoleniowych będzie możliwe tylko wtedy, gdy seniorzy będą mieli wsparcie w postaci podręczników, dostępu do Internetu i prowadzona będzie ustawiczna edukacja informatyczna (Bremer, 2011, s. 5).

Zdaniem Tomasza Bonka:

Internet miał w założeniu służyć celom wojskowym, ale gdy doceniono jego ogromne walory i uniwersalność, rozprzestrzenił się i zrewolucjonizował świat (Bonek, Smaga, 2014, s. 3).

Badania CBOS pokazują, że obecność online determinowana jest nadal wiekiemu użytkowników.

Z internetu korzysta:

- 65% osób w wieku do 55-64 lat;
 - 41% osób pomiędzy 65 a 74 rokiem życia;
 - I tylko 22% w wieku powyżej 75 lat
- (CBOS Centrum Badania Opinii Społecznej, 2022).

Dane te potwierdza, że osoby wykluczone cyfrowo to te mające powyżej 65 lat.

Pomysł zorganizowania szkoleń dla osób w wieku senioralnym zrodził się 8 lat temu.

Wówczas to pracownicy Działu Udostępniania Zbiorów Książnicy Pomorskiej wzięli udział w warsztatach Latarników Polski Cyfrowej, prowadzonych w ramach programu Polska Cyfrowa Równych Szans, zainicjowanych przez Krzysztofa Głomba, prezesa Stowarzyszenia „Miasta w Internecie”. Latarnicy to osoby, które przeszły szkolenie, a następnie działają w lokalnym środowisku, pomagając osobom z grupy wiekowej 50+ w przełamywaniu barier korzystania z narzędzi cyfrowych.

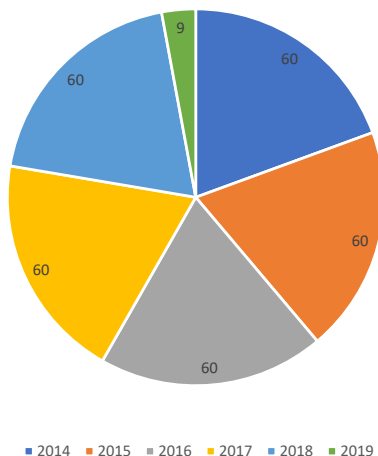
Doświadczenia zawodowe autora tekstu, związane ze szkoleniem osób wykluczonych cyfrowo, obejmują okres od 2015 do 2019 r. Zajęcia z seniorami odbywały się cyklicznie dwa razy w roku jesienią i wiosną. Szkolenia objęły grupy, zazwyczaj liczące do 10 osób, trwały miesiąc, a spotkania organizowano w środy (4-5 spotkań) przez 1,5 godziny. Projekt w latach 2014-2019 nosił nazwę internet nie tylko dla młodych, a od 2019 r. internet dla początkujących. W czasie pandemii szkolenie odwołano. Wznowienie spotkań nastąpiło w maju 2019 r.

Łącznie od 2014 r. odbyło się 13 edycji szkoleń, w tym 52 spotkania, w których uczestniczyło 369 osób (wykres 1).

Szkolenia prowadzili pracownicy Działu Udostępniania Zbiorów oraz Działu Instrukcyjno-Metodycznego Książnicy Pomorskiej. Organizatorzy postawili sobie za cel:

- zaaktywizować w obszarze cyfrowym osoby po 60 roku życia;
- ośwoić te osoby z komputerem i internetem;
- nauczyć robienia zakupów przez sieć, korzystania z poczty elektronicznej, map i serwisów internetowych;
- nauczyć przeszukiwania zasobów sieci globalnej;
- nauczyć obsługi i konfiguracji przeglądarki internetowej;
- nauczyć korzystania z zasobów sieci WWW i wybranych usług internetowych;
- nauczyć korzystania z wybranych komunikatorów internetowych.

Starano się również przekazać wiedzę o przepływie danych oraz zagrożeniach związanych z pracą w sieci.

Wykres 1. Liczb osób uczestnicząca w szkoleniach w latach 2014-2019. Źródło: opracowanie własne.

Kurs odbywał się na poziomie podstawowym. Każdy z uczestników miał do dyspozycji komputer lub laptop oraz materiały dydaktyczne, a także wykazy najbardziej popularnych stron internetowych. Szkolenia umożliwiały nabycie praktycznych umiejętności w zakresie podstaw obsługi komputera oraz korzystania z internetu.

Autor osobiście uczył seniorów uruchamiania komputera, nauki pisania tekstów w programie MS Office, modyfikacji i zapisywania w pamięci komputera zdjęć zrobionych telefonem oraz ogólnych zasad korzystania z przeglądarek internetowych. Kilku lub kilkunastu osobom udzielono wskazówek, jak założyć konto poczty internetowej.

Osoby szkolone posiadały różne potrzeby. Część miała już pewną wiedzę niezbędną do poruszania się w internecie i w zasadzie chciała tylko poszerzyć swoje umiejętności. Zdarzali się też kursanci, którzy wymagali kilkukrotnego tłumaczenia, na przykład zasad funkcjonowania poczty elektronicznej, czy podstaw obsługi komputera, jak zapisu efektów swojej pracy. Każdy z uczestników szkoleń zdołał opanować w stopniu zadowalającym podstawy korzystania ze sprzętu komputerowego, a niektórzy poszerzyli swoją wiedzę. Najwięcej trudności sprawiało założenie konta internetowego. Najlepiej seniorzy radzili sobie natomiast z korzystaniem z przeglądarek internetowych.

Szkolenia odbywały się w nowoczesnej sali komputerowej (il. 2).

Pracownicy Książnicy Pomorskiej starają się dotrzeć do jak największej grupy osób, ogłaszając informacje o szkoleniach także w lokalnej prasie oraz mediach społecznościowych.

II. 2. Sala szkoleniowa w Książnicy Pomorskiej. Źródło: fotografia wykonana przez Przemysława Garlickiego

Bibliografia:

- Bonek, T., Smaga, M. (2014). *Internet dla seniora. Praktyczny poradnik dla stawiających pierwsze kroki w sieci*. Warszawa: Oficyna a Wolters Kluwer business.
- Bremer, A. (2011). *Popularne usługi internetowe*. Chorzów: Videograf Edukacja.
- Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie. (b.d.). *Historia. Początek XX wieku – Stadtbibliothek Stettin*. Pobrane 30 grudnia 2022, z <https://ksiaznica.szczecin.pl/historia>
- Niedbał, H., Chojnacka, B., Gnat-Leśnianańska, A., red. (2005). *Od Stadtbibliothek do Książnicy Pomorskiej 1905-2005*, Szczecin : „Książnica Pomorska”.
- Sławik, M. (2011). *Internet na co dzień. Poradnik dla seniora*. Chorzów : Videograf Edukacja.
- CBOS Centrum Badania Opinii Społecznej. (2022,czerwiec). *Korzystanie z Internetu w 2022 r. Komunikat z badań nr 77/2022*. Pobrane 20 lutego 2023, z https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2022/K_077_22.PDF.

RECENZJE I OMÓWIENIA

Kultura bezpieczeństwa informacyjnego w środowisku walki o przewagę informacyjną / Hanna Batorowska. – Kraków : Wydawnictwo LIBRON - Filip Lohner, 2021. – 515 s., ISBN 978-83-66269-84-2

Nagroda Naukowa Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich im. A. Łysakowskiego za rok 2021, w kategorii prac o charakterze teoretycznym, metodologicznym, źródłowym została przyznana Hannie Batorowskiej za publikację *Kultura bezpieczeństwa informacyjnego w środowisku walki o przewagę informacyjną* (Kraków 2021)².

H. Batorowska to badaczka specjalizująca się w zagadnieniach kultury i technologii informacyjnej, ekologii informacji oraz zarządzania informacją i wiedzą. Najnowsza książka tej Autorki również stawia w centrum rozważań kulturę informacyjną, tym razem w ujęciu dziś szczególnie ważkim i aktualnym – bezpieczeństwa informacyjnego oraz zagrożeń charakterystycznych dla globalnego społeczeństwa informacyjnego.

Celem H. Batorowskiej było przede wszystkim uzmysłowienie, że „kultura bezpieczeństwa informacyjnego jest nie tylko nieodzowna w celu wykształcenia odporności członków danego społeczeństwa na wrogie działania w nie wymierzone, lecz także niezbędna do budowy jego wrażliwości i »podwyższonej uważności« wobec sytuacji zagrożenia, jest również konieczna do przygotowania społeczeństwa do identyfikowania takich sytuacji w swoim otoczeniu i wykształcenia potrzeby (w tym wewnętrznego obowiązku) odpowiedniego reagowania na nie” (s. 8). W tym procesie „edukacja dla bezpieczeństwa nie może być prowadzona bez włączenia do niej elementów edukacji informacyjnej i wychowania do informacji wpływających na jakość kultury bezpieczeństwa informacyjnego. Oznacza to, że cele informatologów i badaczy nauk o bezpieczeństwie są w tym obszarze wspólne” (s. 26).

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

² Książkę dofinansował krakowski Uniwersytet Pedagogiczny, w którym autorka w latach 2014-2022 kierowała Katedrą Kultury Informacyjnej i Zarządzania Informacją oraz Katedrą Bezpieczeństwa Informacyjnego i Medialnego.

Pomocą w poznaniu takiego transdyscyplinarnego modelu kultury bezpieczeństwa informacyjnego niewątpliwie może posłużyć omawiana publikacja. Punktem wyjścia dla badań Autorki stała się analiza i krytyka polskiego oraz zagranicznego piśmiennictwa z zakresu informatologii i securitologii. H. Batorowska bardzo skrupulatnie przedstawiła obecny stan wiedzy i kierunki prowadzonej dyskusji naukowej, by następnie – wykorzystując różnorodne perspektywy badawcze, m.in. transdyscyplinarną i holistyczną Mariana Cieślarczyka oraz wyniki swoich dotychczasowych dociekań – ocenić i zsyntetyzować jej wątki oraz w sposób bardziej pogłębiony sformułować istotę zjawisk i działań przynależnych do sfery kultury bezpieczeństwa informacyjnego. Dała temu wyraz w obszernym *Wstępie* (s. 7-26) o charakterze metodologicznym.

W rozdziale pierwszym pt. *Współczesne środowisko walki o przewagę informacyjną* (s. 27-72) Autorka podjęła próbę uporządkowania pojęć. Nawiazuje do ustaleń polskich i zagranicznych badaczy/specjalistów, uwypukliła odmienną rozumienia środowiska informacyjnego z perspektywy: informatologii, bezpieczeństwa oraz systemu informacyjno-decyzyjnego. H. Batorowska omówiła także proces informacyjny w środowisku walki o przewagę informacyjną oraz przedstawiła sposoby optymalizacji zadań stojących przed systemem informacyjno-wyszukiwawczym.

W rozdziale drugim, poświęconym *Integracji walki o przewagę informacyjną z procesem informacyjnym* (s. 73-100), wskazała działania, które mogą być stosowane przez agresora na różnych etapach procesu informacyjnego. Autorka wnikliwie zanalizowała tu fazy: gromadzenia, opracowania, przechowywania, wyszukiwania i przetwarzania informacji, a także udostępnianie wdrażania informacji. Poprzez przytoczone przykłady ukazała, że na każdym etapie procesu informacyjnego istnieje sposobność do zakłócania informacyjnego i wykorzystywania informacji w celu zyskania przewagi nad obranym podmiotem, względnie zdobycia upatrzonych aktywów. Sposób realizacji procesu informacyjnego, rodzaj stosowanych w nim metod i narzędzi oraz „produktów końcowych” definiuje pole walki i bezpośrednio oddziałuje na prowadzoną przez decydentów politykę informacyjną oraz kreowaną kulturę bezpieczeństwa informacyjnego.

Rozdział trzeci przybliżył *Szerokie i wąskie rozumienie pojęcia walki informacyjnej* (s. 101-136). Walka o informację toczona w środowisku informacyjnym (zarówno w osobowej, jak i w technicznej przestrzeni informacyjnej) została scharakteryzowana jako umiejętność dzielenia się informacją i wiedzą, stale doskonalona współpraca organizacyjna, elastyczność i otwartość na zmianę, a także budowanie zaufania, efektywnej komunikacji, zdolność do kompromisu i wytyczania wspólnych celów działania. Odrębnego opisu wymagały działania ludzkie o charakterze kooperacji pozytywnej lub negatywnej oraz wspomaganie informacyjne, które wykorzystują obie strony współpracujące lub konfrontujące się ze sobą. Ostatnim z poruszonych w tej części monografii zagadnień to walka informacyjna jako komponent wojny informacyjnej.

W rozdziale czwartym przedmiotem autorskiej refleksji stały się *Informacyjne konteksty uzyskiwania przewagi* (s. 137-210). H. Batorowska obszernie przedstawiła zjawisko nadmiaru informacji, uwagę odbiorców kierując na wielorakie przejawy przeciążenia informacyjnego i związane z nim ryzyka i zagrożenia. Konteksty uzyskiwania przewagi za pomocą informacji pokazała przede wszystkim w ujęciu przewagi niematerialnej o charakterze jakościowym, trudno mierzalnym, obejmującym m.in. przygotowanie intelektualne i psychologiczne, kreatywność w rozwiązywaniu problemów, wykształcenie, dyscyplinę i morale osób związanych z przewidywaniem ryzyka. Następnie, badaczka podjęła dwa istotne tematy: informacji jako fetysza w społeczeństwie (nie)wiedzy, konkludując iż ma on charakter dehumanizacyjny oraz informacji jako patogenu infosfery i broni masowej manipulacji. Do wyodrębnionych patogenów informacyjnych (podzielonych według czterech kryteriów: metod i technik manipulacji, barier informacyjnych, zniekształceń informacji oraz pola walki informacyjnej) przyporządkowała wywoływane przez nie choroby informacyjne. W dalszej kolejności omówiła informację jako tworzywo inwigilacji, podkreślając, że skuteczność inwigilacji związana jest nie tyle z gromadzeniem danych, ile z ich przetwarzaniem, korelowaniem i analizowaniem różnych ich strumieni. Autorka nawiązała też do informacji jako kapitału wywiadu konkurencyjnego, przyznając, że nadrzędnym celem kontrwywiadu gospodarczego jest niedopuszczenie do niekontrolowanego wyprowadzenia z firmy informacji stanowiących tajemnicę tej organizacji lub informacji niejawnych, mogących zagrozić jej pozycji rynkowej.

Kolejny, piąty rozdział – *Służby wspomagające podmioty w procesach decyzyjnych* (s. 211-250) – przyniósł szerokie omówienie instytucjonalnych sposobów zapanowania nad nadmiarem informacji. Badaczka charakteryzując zawód analityka, przeprowadziła jego typologię ze względu na profil wykonywanej pracy i źródła informacji oraz określiła niezbędne kompetencje i umiejętności w środowisku walki o przewagę informacyjną. Odniosła się również do źródeł pozyskiwania informacji przez analityków oraz scharakteryzowała zadania służb analityczno-informacyjnych i metody ich pracy.

W rozdziale szóstym H. Batorowska nakreśliła *Komponenty kultury bezpieczeństwa wpływające na bezpieczeństwo informacyjne* (s. 251-340). Scharakteryzowała informacyjne komponenty kultury bezpieczeństwa, takie jak: kultura informacyjna, ekologia informacji, wychowanie do informacji, kultura organizacyjna, polityka informacyjna oraz kultura bezpieczeństwa informacyjnego. Poruszyła również zjawisko konwergencji pomiędzy informacyjnymi komponentami kultury bezpieczeństwa i jej skutkami. Zarysowała wpływ poszczególnych komponentów na kształtowanie potencjału strategicznego kultury bezpieczeństwa narodowego za pośrednictwem energii mentalnej/duchowej, społecznej/organizacyjnej i fizycznej/materialnej oraz ich wzajemne przenikanie się.

Przedmiotem rozważań w następnym rozdziale jest *Informatologiczny kontekst kultury bezpieczeństwa informacyjnego* (s. 341-382). Autorka zwróciła tu uwagę na interdyscyplinarność i transdyscyplinarność nauk o bezpieczeństwie i nauki o informacji. Zaakcentowała wspólnotę celów securitologii i informatologii, ukazaną z perspektywy badaczy obu tych dziedzin. Uznała, jak – w zależności od sposobu definiowania kultury bezpieczeństwa informacyjnego – zmienia się obszar, obiekt i przedmiot badań. H. Batorowska zainteresował również związek między zmiennymi określającymi relacje łączące informacyjne komponenty kultury bezpieczeństwa.

W rozdziale końcowym pt. *Znaczenie kultury bezpieczeństwa informacyjnego w środowisku walki o przewagę informacyjną* Autorka uwrażliwiła odbiorców na potrzebę powszechnej świadomości informacyjnej społeczeństwa. H. Batorowska zdefiniowała tu pojęcie świadomości informacyjnej, a następnie, nawiązując do dotychczasowych ustaleń badaczy, zwróciła uwagę na jej dwoisty wymiar: zasoby i techniki informacyjne o znaczeniu strategicznym dla kraju (umożliwiające korzystanie z sektora informacyjnego gospodarki, rynku dóbr i usług informacyjnych) oraz orientację, postawy i zachowania informacyjne jednostek, grup społecznych czy ogółu społeczeństwa. Wskazując na potrzebę powszechnej świadomości informacyjnej społeczeństwa (również w wymiarach mentalno-duchowym, społecznym i materialnym), przypominała zadania preparacyjne (przygotowawcze) w dziedzinie utrzymania i rozwoju systemu bezpieczeństwa informacyjnego. Do ogniw wsparcia tego systemu Autorka zaliczyła naukę, edukację i społeczeństwo oraz zarysowała cele i zadania edukacji medialnej, informacyjnej oraz cyfrowej w procesie kształtowania społeczeństwa obywatelskiego i budowania ładu społecznego.

W *Zakończeniu* (s. 429-437) H. Batorowska dokonała krótkiego podsumowania przedstawionych treści, podkreślając, że współczesne społeczeństwa są silnie narażone na cyberzagrożenia i wojny informacyjne, dlatego edukacja dla bezpieczeństwa powinni być objęci wszyscy ludzie, bez względu na wiek i wykształcenie. W opinii Autorki kultura bezpieczeństwa informacyjnego jest istotnym elementem funkcjonowania postnowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego, stojącego w chwili obecnej przed szczególnie ważkim zadaniem – powstrzymaniem prób manipulacji i zniewolenia cyfrowego zarówno wewnątrz krajów, jak i w wymiarze międzynarodowym.

Monografię zamyka licząca ponad 600 pozycji bibliografia, wykaz tabel i rysunków oraz indeksy – osobowy i przedmiotowy. Lekturę wspomagają komentarze zamieszczone w przypisach rzeczowych i bibliograficznych pod tekstem.

Omawiana praca jest opracowaniem ważnym i wartościowym. Jej zaletą są szczegółowe omówienia wszystkich przedstawianych pojęć i koncepcji – od definicji i teoretycznych opisów zjawisk, poprzez wielorakie ujęcia i interpretacje obecne w polskiej i zagranicznej literaturze przedmiotu, aż po klarowne zrekapitulowanie zagadnień. Przedstawiony w niej transdyscyplinarny

model kultury bezpieczeństwa informacyjnego z pewnością znajdzie odbiorców w gronie specjalistów z dziedziny kultury informacyjnej i kultury bezpieczeństwa informacyjnego. Monografia może zainteresować i okazać się przydatna również dla szerokiej publiczności pragnącej poznać rozmaite formy e-zagrożeń oraz przejawy walki informacyjnej, a także dążącej do podnoszenia kompetencji w ich zapobieganiu i zwalczaniu.

Duszpasterze śląscy i ich czasy. Studium z dziejów Kościoła katolickiego na Śląsku XIX-XX wieku / Jerzy Myszor. – Katowice : Centrum Badań nad Historią Kościoła im. ks. Wincentego Myszora i Księgarnia św. Jacka, 2023. – 521 s., ISBN 978-83-965059-5-8, 978-83-809919-8-9

Książka ks. prof. Jerzego Myszora *Duszpasterze śląscy i ich czasy. Studium z dziejów Kościoła katolickiego na Śląsku XIX-XX wieku* dobrze wpisuje się w setną rocznicę utworzenia diecezji katowickiej. Publikację otwiera *Wstęp* Andrzeja Grajewskiego, w którym ukazano sylwetkę Jerzego Myszora, jego drogę do kapłaństwa, przebieg pracy naukowej, warsztat badawczy oraz wynikający z badań dorobek publikacyjny. Autor wstępu pisze o nim następująco:

Prezentowany w tomie wybór 34 artykułów naukowych, spośród ponad 300 przez niego napisanych, stanowi okazję do zapoznania się z jego warsztatem, interesującymi go obszarami badawczymi oraz sposobem opowiadania o nowożytnej historii Górnego Śląska, których dzieje Kościoła katolickiego są nieodłączną częścią (s. 7).

Nie bez znaczenia jest fakt, że obszerny zestaw artykułów odnoszący się do duszpasterzy śląskich i pracujących nie tylko dla Śląska, ale wykraczających poza granice regionu, kraju, a nawet Europy, poprzedza w książce rozdział *O pożytku studiowania historii*, jako preludium do kolejnych rozważań. J. Myszor słusznie zauważa, że:

Historyka bowiem interesują dzieła, które nie są pisane «na zamówienie», lecz powstają jako spontaniczny zapis życia wewnętrznego osoby. Te źródła są najbardziej wiarygodne i cenne, lecz niestety nieliczne, wręcz unikalne (s. 22).

Takie właśnie unikalne źródła są podstawą tomu *Duszpasterze śląscy i ich czasy...*, a zwłaszcza artykuły, które bezpośrednio dotyczą życia

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

konkretnego kapłana. Tak jest w przypadku prezentacji sylwetki bł. ks. Emila Szramka w tekście *Emil Szramek – droga do Polski*. W nim omówiono jego życie i działalność jako proboszcza, naukowca, działacza społecznego, oświatowego i plebiscytowego, mecenasa sztuki, folklorystę i bibliofila. A w kolejnym artykule *Proces beatyfikacyjny ks. Emila Szramka* badacz ukazuje męczeńską śmierć księdza w obozie koncentracyjnym w Dachau, w którym autor, żeby podkreślić wartość jego kapłaństwa, przytacza fragment z ostatniego kazania męczennika: „...obóz był «szkołą łaski Bożej, w której wyrosną nowi wybawcy i nowi przewodnicy prowadzący do zbawienia»“ (s. 447).

Dla rozwoju diecezji katowickiej wyjątkowo zasłużył się bp Stanisław Adamski. J. Myszor poświęca mu również dwa artykuły: *Stanisław Adamski – biskup śląski* oraz *Sylwetka polityczna biskupa Stanisława*. W tekstach tych ukazano jego zaangażowanie w wiele przedsięwzięć społecznych i kulturalno-oświatowych oraz koncyliacyjny sposób działania, który w owym czasie ułatwiał mu budowanie zdrowych relacji z duchowieństwem i społecznością lokalną.

W książce badacz sporo miejsca poświęcił bp. polowemu Wojska Polskiego Józefowi Gawlinie. Jego życie na emigracji i otrzymane dekrety ze Stolicy Apostolskiej udokumentowano w artykule *Józef Gawlina – Biskup (ad personam) polskich żołnierzy, wygnańców i emigrantów (1942-1964)*. W kolejnym tekście – *Biografia kandydata na biskupa: Jerzy Stroba – kapłan diecezji katowickiej (1942 – 1958)*, J. Myszor pisze o drodze do biskupstwa śląskiego kapłana Jerzego Stroby. Jego posługa biskupia przypadła na trudne dla Kościoła śląskiego czasy komunistyczne.

Istotne kwestie kształcenia i rozwoju intelektualnego Ślązaków wyeksponowano w rozprawach: *Problem kształcenia kandydatów do kapłaństwa w diecezji wrocławskiej w latach 1742-1811* oraz *Ślązacy na uczelniach europejskich*. Ukazano w nich początki i rozwój uniwersytetów europejskich oraz sposoby nauczania akademickiego, a także motywy podejmowania studiów przez Ślązaków. Autor zwraca uwagę, że dla znacznej liczby studiujących była to chęć rozszerzenia horyzontów myślowych, jednak dla większości, jak badacz zaznacza, była to możliwość wspinania się po drabinie awansu społecznego.

W kolejnych rozdziałach publikacji J. Myszor omawia dynamikę życia chrześcijańskiego i społecznego ludności śląskiej poprzez zaangażowanie w akcje charytatywne. Są to rozdziały następujące: *Akcja charytatywna w diecezji katowickiej w latach 1925-1939*, czy *Katolickie stowarzyszenia charytatywne kobiet na Śląsku 1848-1940. (Na przykładzie Konferencji Pań św. Wincetego a' Paulo)*. Z problemami tymi wiąże się także działalność bractw czy wspólnot. Dotyczy ich tekst: *Bractwa i stowarzyszenia kościelne w parafiach chorzowskich na przełomie XIX i XX wieku. Materiały*. Wskazano w nim rolę duszpasterskiego zaangażowania lokalnej społeczności w życiu Kościoła.

Ważne miejsce w monografii zajmują trudne tematy, związane z wojną i okupacją na obszarze Śląska i Ziemiach Zachodnich. Dotyczą tego artykuły: *Duchowieństwo diecezji katowickiej w czasie wojny i okupacji* czy *Wpływ Kościoła katolickiego na postawy społeczeństwa na Górnym Śląsku w okresie okupacji hitlerowskiej*, a także *Duchowni śląscy w Wermachcie 1940-1945* oraz *Listy z obozów koncentracyjnych, aresztów śledczych i więzień jako źródło historyczne*. Temat ten wymagał rozwagi i szczególnego pochylenia się nad materiałem źródłowym, a także troski o właściwy przekaz i rzetelny dobór literatury.

Zakończenie drugiej wojny światowej to pozorny czas odzyskania wolności. Odczuwało się to szczególnie w strukturach Kościoła, nękanego przez władze komunistyczne na różne sposoby. Tym działaniom J. Myszor poświęca też wiele uwagi w tekstach, jak: *Wychować „księdza patriotę”*. *Stosunek władz komunistycznych do formacji kapłaństwa w Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie w latach 1952-1980* oraz *Służba wojskowa alumnów Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w latach 1959-1979*. Są one ilustracją działań ówczesnej władzy, dążącej do całkowitego zniszczenia Kościoła, a zwłaszcza osłabiania powołań aktualnie posługujących i przyszłych kapłanów.

Całość zebranego materiału zamyka rozdział: *Kultura niezależna w Kościele – zagrożenie czy szansa? Na podstawie doświadczeń w diecezji katowickiej*. W nim badacz ukazuje czasy bardziej współczesne, zwraca uwagę na działanie cenzury i jej wpływ na rozwój sztuki sakralnej oraz twórczości artystycznej w diecezji katowickiej końca dwudziestego wieku. To tylko część z bogatej i obszernej kolekcji omawianego materiału odnoszącej się do stuletniej działalności Kościoła na Śląsku.

Publikacja J. Myszoza jest szczególnym opracowaniem dokumentującym ważne obszary badawcze przygotowanym w wyniku żmudnej pracy w archiwach i bibliotekach polskich oraz zagranicznych. To cenna publikacja dla obecnych i przyszłych badaczy: historyków, teologów i regionalistów. Jest to jedyne kompendium odnoszące się do ważnych postaci, wydarzeń i szerokiego spektrum funkcjonowania Kościoła na Śląsku na przestrzeni stu lat. Niedosyt jedynie budzi brak indeksów osobowych i nazw geograficznych, które stanowiłyby swoisty drogowskaz w szybkim poszukiwaniu osób i miejscowości występujących w książce.

Powstanie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Dokumenty i relacje / wprowadzenie i edycja Lucyna Sadzikowska. – Katowice : Centrum Badań nad Historią Kościoła im. Ks. Wincentego Myszora, Księgarnia św. Jacka, 2023. – 336 s., ISBN 978-83-965059-3-4, 978-83-8099-199-6

W 2023 r. ukazała się książka *Powstanie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Dokumenty i relacje* w opracowaniu i z wprowadzeniem Lucyny Sadzikowskiej. Jest to 34 tom redagowanej przez ks. prof. Jerzego Myszora serii Źródła do Dziejów Kościoła Katolickiego na Górnym Śląsku. Publikacja wyszła nakładem Centrum Badań nad Historią Kościoła im. ks. Wincentego Myszora oraz Księgarni św. Jacka w Katowicach.

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach powołany został w listopadzie 2000 r., upłynęły więc od tego momentu jedynie 23 lata. We *Wprowadzeniu* Autorka uzasadniła konieczność opracowania takiej publikacji potrzebą uporządkowania wydarzeń: „jest to okres na tyle długi, aby w zbiorowej pamięci wiele szczegółów uległo zatarciu. Jednak nawet tak krótka perspektywa pozwala obiektywnie ocenić fakty, a przede wszystkim umożliwia postawienie pytań świadkom i uczestnikom tych wydarzeń oraz rozświetla skomplikowany dyskurs, jaki toczyły strona świecka i duchowna” (s. 15). W pracy zamieszczono dokumenty, które zilustrowały rzeczywisty przebieg wydarzeń z okresu od roku 1968 do roku 2005, a głównie z lat 90. XX w., związanych z powołaniem do życia Wydziału Teologicznego.

Materiały zostały zebrane w trzech częściach, zatytułowanych *Dokumenty, Relacje, Aneks. Wybrane artykuły prasowe*. Zasadniczą część tomu stanowi 114 dokumentów, ukazujących proces tworzenia Wydziału. To przede wszystkim korespondencja, sprawozdania, relacje, zapiski, protokoły spotkań, dekrety. Uczestnikami tych wydarzeń byli przedstawiciele Kościoła oraz Uniwersytetu Śląskiego. Zaprezentowano materiały przechowywane w Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach oraz Archiwum Uniwersytetu Śląskiego. Kilka dokumentów, m.in. uchwałę Senatu Uniwersytetu Śląskiego w sprawie

¹ Biblioteka Śląska w Katowicach

utworzenia Wydziału Teologicznego, *Ratio studiorum*, umowę między Uniwersytetem Śląskim a Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym, uchwałę Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej, zaczerpnięto z publikacji opracowanej przez ks. Leszka Szewczyka pod tytułem *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w latach 2000-2005* (Katowice, 2005). Materiały prasowe pochodzą ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej i Biblioteki Śląskiej. Zachowano język oryginału, są więc tu pisma w języku polskim, włoskim i łacińskim.

Zebrane dokumenty zostały ułożone chronologicznie, co pozwala na prześledzenie przebiegu wydarzeń. Najstarszy z cytowanych tekstów to list pasterski bp. Herberta Bednorza z 26 września 1968 r. (dokument nr 1). Dotyczył on powołania w czerwcu tego roku Uniwersytetu Śląskiego, na którym jednak w ówczesnej sytuacji politycznej nie można było utworzyć Wydziału Teologicznego. Rządca diecezji wyrażał jednak nadzieję, że władze pozwolą na wzniesienie w Katowicach gmachu Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego, co pozwoli na przeniesienie tej uczelni z Krakowa. Biskup w liście zachęcał młodzież do podejmowania studiów, a także wskazywał na funkcjonujące już duszpasterstwo akademickie jako płaszczyznę formacyjną dla młodych ludzi. W październiku 1968 r. ustanowiony został kościół akademicki w krypcie Katedry Chrystusa Króla w Katowicach.

Pierwsze próby utworzenia Wydziału Teologicznego w nowej sytuacji politycznej zostały podjęte w 1990 r. Wówczas jednak nie uzyskano zgody Stolicy Apostolskiej (dokumenty nr 2-12). Kolejne dokumenty, nr 13-114, ukazują skomplikowany proces tworzenia i kształtowania Wydziału Teologicznego w latach 1996-2005. Czytelnicy mogą zapoznać się z pierwszymi sugestiami, krokami, umowami, ustaleniami podejmowanymi przez stronę kościelną, uniwersytecką i państwową. Konieczne było rozwiązanie problemów prawnych, zabezpieczenie kadry dydaktycznej, odpowiedniego lokalu, zmian w statucie uczelni, ustaleń regulaminu studiowania. Działania te wymagały zaangażowania kilkudziesięciu osób, a zwłaszcza Arcybiskupa Damiana Zimonia, ks. prof. Wincentego Myszora, ks. prof. Remigiusza Sobańskiego, ks. Stanisława Puchały, rektorów Uniwersytetu Śląskiego kolejnych kadencji, profesorów Maksymiliana Pazdana, Tadeusza Sławka, Janusza Janeczka, a ponadto prorektorów i członków senatu UŚ. W procesie tym brali udział również przedstawiciele Episkopatu Polski i Stolicy Apostolskiej.

Ważnym i interesującym elementem pracy są relacje, wywiady przeprowadzone przez Autorkę w latach 2021-2022 z uczestnikami wydarzeń sprzed lat: Arcybiskupem Seniore ks. dr. Damianem Zimoniem, duszpasterzem akademickim ks. dr. Stanisławem Puchałą, prof. dr. hab. T. Sławkiem, prof. dr. hab. J. Janeczkiem. Rozmowy te nakreślają przyczyny, kontekst i tło toczących się wówczas skomplikowanych procesów. Lektura tej części publikacji pozwala również zrozumieć treść samych dokumentów. Uzupełnieniem zawartości są przytoczone wybrane artykuły prasowe z lat 1999-2001,

pochodzące z łam „Gazety Uniwersyteckiej”, „Gościa Niedzielnego” oraz „Dziennika Zachodniego”.

Dokumenty zamieszczone w książce poprzedza ich numerowany spis (choć zatytułowany *Wykaz źródeł*). Każdy dokument opatrzone wskazaniem miejsca jego przechowywania. Materiały zostały opatrzone licznymi przypisami wyjaśniającymi i uzupełniającymi. Zawierają one również podstawowe dane biograficzne osób – autorów i adresatów dokumentów. Całość uzupełniają bibliografia źródeł i opracowań oraz indeks nazwisk. Załączono również streszczenie w języku angielskim. Edycja została przygotowana bardzo starannie, a nieliczne literówki nie umniejszają wagi wydawnictwa.

Publikacja w opracowaniu L. Sadzikowskiej stanowi ciekawe i ważne źródło do historii Wydziału Teologicznego i Uniwersytetu Śląskiego, będące również obrazem stosunków politycznych, naukowych, kulturowych, religijnych w środowisku katowickim pod koniec XX i w początkach XXI wieku.

Duszpasterstwo Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej : 25 lat w służbie człowieka i książki / pod redakcją Henryka Olszara, Weroniki Pawłowicz, Bogumiły Warzachowskiej. – Katowice : Biblioteka Śląska w Katowicach, 2024. – 247 s., ISBN 978-83-67152-69- 2024

Duszpasterstwo Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej powstało w 1999 r. z inicjatywy Zarządu Okręgu Katowickiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, stając się kolejną formacją ułatwiającą integrację pracowników różnych bibliotek: od szkolnych, publicznych, miejskich, gminnych poprzez branżowe po specjalistyczne i uczelniane. Członkowie Duszpasterstwa spotykają się z okazji świąt Kościoła Rzymskokatolickiego, obchodów ku czci patrona św. Wawrzyńca, ale również w związku z na przykład Dniem Bibliotekarza. Organizują także pielgrzymki, odczyty, konferencje, które nie tylko wzmacniają życie duchowe, lecz i umożliwiają wymianę doświadczeń zawodowych. W roku 2024 Duszpasterstwo obchodziło 25-lecie swojego istnienia i z tej okazji postanowiono przygotować publikację, będącą świadectwem aktywności grupy ludzi zaangażowanych w tę formę działalności społecznej.

Książka pod tytułem *Duszpasterstwo Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej. 25 lat w służbie człowieka i książki* pod redakcją Henryka Olszara, Weroniki Pawłowicz i Bogumiły Warzachowskiej wydała Biblioteka Śląska w Katowicach. Teksty składające się na to wydawnictwo pogrupowano w 5 części, które poprzedziły przedmowa ks. abp. Damiana Zimonia oraz wstęp duchowego opiekuna Duszpasterstwa ks. Henryka Olszara. Rozdział pierwszy, zawierający 3 artykuły, powstał z zapisów *Kroniki* rejestrującej różne formy aktywności bibliotekarzy. Weronika Pawłowicz (*Pielgrzymki do Sanktuariów Maryjnych oraz miejsc kultu świętych*) opisała ruch pielgrzymkowy pracowników bibliotek przede wszystkim do świątyń poświęconych Matce Bożej. Uwagę szczególną zwróciła na udział członków Duszpasterstwa katowickiego w spotkaniach organizowanych na Jasnej Górze już od 1997 roku. Sanktuarium jasnogórskie nie było jedynym, do

¹ Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Humanistyczny

którego wędrowali bibliotekarze. Na trasie ich pielgrzymek znalazły się także inne miejsca, nie tylko kultu maryjnego, jak Łagiewniki czy Bobrowniki z kościołem św. Wawrzyńca patrona Duszpasterstwa Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej. Jak pisze autorka: „Wyjazdy te miały znaczenie nie tylko, choć przede wszystkim, religijne, ale były także okazją do bliższego poznania miejsc ważnych dla historii i kultury duchowej Polski i Śląska” (s. 15). Artykuł uzupełniły wyjątki z *Kroniki*, będące wpisami po odbytych pielgrzymkach i wyjazdach bibliotekarzy. Kolejny tekst, także W. Pawłowicz (*Spotkania i wydarzenia w kręgu Duszpasterstwa Bibliotekarzy*), tematycznie nawiązywał do artykułu poświęconemu ruchowi pielgrzymkowemu. Organizowane spotkania korespondowały z cyklem roku liturgicznego. Członkowie Duszpasterstwa brali udział w Eucharystiach, nabożeństwach bożonarodzeniowych, wielkopostnych, wielkanocnych, w trakcie których ks. H. Olszar wygłaszał specjalnie przygotowane homilie oraz rozważania. Warto wspomnieć w tym miejscu o wyjątkowych dla całej wspólnoty spotkaniach, jak: konferencja *Bibliotekarze w służbie człowieka i książki* (17 maja 2014 r.), rocznica przyjęcia święceń kapłańskich przez ks. Olszara (31 marca 2017 r.), złożenie ślubów w trakcie obrzędu konsekracji dzievic przez jedną z członkiń Duszpasterstwa (8 grudnia 2023 r.). W historii Duszpasterstwa katowickiego zapisał się także cykl *Wokół Hlonda*, w ramach którego bibliotekarze odwiedzili i zapoznali się z funkcjonowaniem instytucji położonych w pobliżu pomnika pierwszego biskupa katowickiego Augusta Hlonda, czyli: Seminarium Duchownym w Katowicach, Muzeum Archidiecezjalnym, Archiwum Archidiecezjalnym, redakcją „Gościa Niedzielnego”. Część pierwszą omawianej publikacji kończy zbiór homilii, kazań i mów ks. H. Olszara wygłoszonych podczas mszy oraz innych spotkań Duszpasterstwa (*Homilie, kazania, mowy okolicznościowe*).

Rozdział drugi książki tworzą 3 teksty będące przedrukami artykułów wcześniej opublikowanych. Część tę otwiera obszernie omówienie autorstwa ks. H. Olszara poświęcone okolicznościom powołania do życia Duszpasterstwa Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej, jego misji i miejsca wśród innych diecezjalnych ruchów oraz wspólnot i stowarzyszeń (*Duszpasterstwo Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej na tle współczesnego duszpasterstwa specjalistycznego w archidiecezji katowickiej*). Eliza Lubojańska natomiast skoncentrowała swoją uwagę na współpracy członków Duszpasterstwa katowickiego z innymi podobnego rodzaju formacjami bibliotekarzy w Polsce (*Duszpasterstwo bibliotekarzy z perspektywy Górnego Śląska – współpraca ogólnopolska*). W artykule podkreśliła zwłaszcza funkcję integracyjną różnych inicjatyw, na przykład ruchu pielgrzymkowego czy sesji i prelekcji o charakterze naukowym oraz popularyzatorskim. Ostatni artykuł przygotował ks. H. Olszar i dotyczył szczegółowego omówienia działalności Duszpasterstwa w roku 2023 (*Wokół Hlonda. Kilka zdań o działalności Duszpasterstwa Bibliotekarzy w Katowicach w 2023 roku*). Rok ten był szczególnie bogaty

i urozmaicony, ponieważ obfitował w spotkania z już wspomnianego cyklu *Wokół Hłonda*.

Dwa kolejne rozdziały jubileuszowego wydawnictwa dopełniają obraz aktywności członków Duszpasterstwa. W części *Recenzje* zamieszczono 3 przedruki omówień (autorki to: Barbara Kołodziej, Hanna Langer, Aleksandra Nycz) książki powstałej z okazji 15. rocznicy Duszpasterstwa katowickiego – *Duszpasterstwo bibliotekarzy. W służbie człowieka i książki*, red. Jan Malicki, Henryk Olszar, Bogumiła Warząchowska, Katowice 2014 – jakie ukazały się na łamach czasopism naukowych w 2014 i 2015 r. Ks. H. Olszar jest autorem kolejnych dwóch recenzji tomów pokonferencyjnych będących pokłosiem spotkań naukowych zorganizowanych w 2016 i w 2019 r. na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, a dotyczących działalności Paula Lade-wiga i jego *Katechizmu biblioteki*.

W rozdziale *Sprawozdania – konferencje, sympozja, spotkania* przypomniano inicjatywy, które szczególnie zapisały się w historii Duszpasterstwa w okresie od 2013 do 2021 r. ze względu na zasięg, liczbę uczestników czy udział członków formacji w ich organizację.

W publikacji jubileuszowej nie mogło zabraknąć rozdziału poświęconego konkretnym osobom tworzącym Duszpasterstwo. Dobrze zatem, że nie tylko wymieniono wszystkie osoby uczestniczące w spotkaniach w latach 1999-2024, lecz i przygotowano w formie krótkich biogramów sylwetki bibliotekarzy szczególnie zaangażowanych w funkcjonowanie tej formacji.

Wydawnictwa jubileuszowe nie są publikacjami, które łatwo przygotować, zredagować i opublikować. Problemy pojawiają się zwłaszcza wtedy, kiedy instytucja, grupa, wydarzenie, będące bohaterem takiej książki, ma długą historię i zaznacza swoją obecność w przestrzeni publicznej w sposób zauważalny. Autorzy i redaktorzy stają wówczas przed licznymi dylematami. Muszą odpowiedzieć sobie między innymi na pytania: Jaką strategię przyjąć w doborze materiałów do publikacji? Czy skoncentrować się na osobach, czy na ich aktywności? Jaką przyjąć perspektywę opisu: horyzontalną czy wertykalną? Czy zastosować w narracji styl kronikarski, sprawozdawczy, a może personalny? Redaktorzy *Duszpasterstwa Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej...* przyjęli podwójną perspektywę. Wykorzystali teksty autorstwa swoich członków, w tym tych najaktywniejszych, lecz i oddali głos innym osobom, osobom z zewnątrz recenzującym przejawy funkcjonowania Duszpasterstwa. Mimo że o wielu inicjatywach można przeczytać tylko krótkie wpisy przedrukowane z *Kroniki*, to owe notki wraz z pozostałymi tekstami dają obraz nie tylko aktywności członków formacji. Są one bowiem przede wszystkim dowodem na siłę wspólnoty bibliotekarzy tworzących na Śląsku Duszpasterstwo.

SPRAWOZDANIA

JUBILEUSZ 10-LECIA CENTRUM INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKI AKADEMICKIEJ W KATOWICACH

Minęło 10 lat obecności Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej na akademickiej mapie Katowic. Z tej okazji 29 września 2022 roku zorganizowano uroczystość upamiętniającą powołanie do życia tej instytucji. Obchody sprzyjały podsumowaniu dotychczasowych działań księżnic Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego (przez ostatnią dekadę współtworzących CINIb-ę), a także zachęciły do spojrzenia w przyszłość, nakreślenia tendencji i dróg dalszego rozwoju.

Jak podkreślali organizatorzy wydarzenia:

Przez minioną dekadę CINIbA starała się służyć nauce i kulturze, spełniać oczekiwania użytkowników, wspierać ich indywidualne ścieżki rozwoju, a jednocześnie, jako biblioteka otwarta, tworzyć miejsce przyjazne w przestrzeni fizycznej oraz duchowej. Ostatnie dziesięciolecie stanowiło zatem czas wpisywania się księżnicy w przestrzeń miasta, zaznaczania i konstytuowania swojej obecności w sercu kampusu akademickiego, w katowickiej Strefie Kultury, tworzącym się wzdłuż bulwarów Rawy Miasteczku Nauki, czy na mapie Śląska. Był to czas budowania i umacniania własnej marki, opartej, wzorem koncepcji marki z pasją, na innowacyjności, kreatywności, świadomym i odważnym spoglądaniu w przyszłość, dbałości o jakość oferowanych usług oraz potencjale i zaangażowaniu zespołu pracowników CINIb-y (Jubileusz 10-lecia CINIb-y: relacja z uroczystości. <https://www.ciniba.edu.pl/wiadomosci/988427-jubileusz-10-lecia-cinib-y-interdyscyplinarna-debata-biblioteka-przyszlosci>).²

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

² (Jubileusz 10-lecia CINIb-y: relacja z uroczystości. <https://www.ciniba.edu.pl/wiadomosci/988427-jubileusz-10-lecia-cinib-y-interdyscyplinarna-debata-biblioteka-przyszlosci>).

Uroczystość otwarł prof. dr hab. Dariusz Pawelec, dyrektor BUŚ i CINIb-y. Witając zaproszonych gości, nawiązał do historii powstania Książnicy oraz projektów towarzyszących jej budowie i uruchomieniu³. Dziękując imiennie obecnym i ówczesnym władzom rektorskim oraz dziekańskim obu Uczelni, zaakcentował wspierającą rolę administracji publicznej, przedstawicieli mediów, a także kreatywność i ogromny wkład pracy, który w sprawną organizację Centrum włożyli bibliotekarze.

Jako kolejni głos zabrali rektorzy obu uniwersytetów. Prof. dr hab. Ryszard Koziołek, Rektor UŚ podkreślił, że celebруемy 10-lecie instytucji, która zapewniła fundamentalne prawo do nieskrępowanego poszukiwania wiedzy. Zachęcił do refleksji i podjęcia dyskusji nad zagadnieniem „biblioteki przyszłości” ujawnionym w tytule interdyscyplinarnej debaty – książnicy służącej potrzebom środowiska akademickiego, ale też realizującej aspiracje i oczekiwania wszystkich ludzi jako istot myślących.

Prof. dr hab. inż. Celina M. Olszak, Rektor UE, przytoczyła najważniejsze fakty i dane liczbowe związane z funkcjonowaniem CINIb-y, m.in. wielkość zbiorów, liczbę użytkowników, parametry budynku.

Wśród zaproszonych na jubileusz gości znalazły się osoby, które na różnych etapach realizacji inwestycji i towarzyszących jej projektów służyły szczególnym wsparciem i pomocą: dr hab. Dariusz Bęben, Elżbieta Bieńkowska, Jacek Bożek, Michał Czarski, Tadeusz Janik, Danuta Kamińska, Ewa Kobierska-Maciuszko, Marian Oslisło, Elżbieta Stolorz-Krzysz oraz Piotr Uszok. W dowód wdzięczności za znaczący wkład w powstanie i funkcjonowanie CINIb-y prof. D. Pawelec wręczył wszystkim wymienionym pamiątkowe ekslibrisy autorstwa Ewy Brudny⁴.

Kolejną częścią uroczystości była projekcja filmowa, w której kierownictwo oraz pracownicy CINIb-y podzielili się refleksjami na temat funkcji, jaką Książnica pełniła w mijającym 10-leciu tak w środowisku akademickim obu uczelni, jak i w otoczeniu zewnętrznym.

Na tak zarysowanym tle prof. Dariusz Pawelec zainaugurował debatę *Biblioteka przyszłości*. Do wymiany poglądów zostało zaproszone grono ekspertów reprezentujących cztery zakresy tematyczne: dr Tomasz Makowski, Dyrektor Biblioteki Narodowej (*Biblioteka*), prof. dr hab. Wojciech Czakon, Kierownik Katedry Zarządzania Strategicznego, Uniwersytet Jagielloński (*Nauka*), prof. dr hab. Marian Oslisło, Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach (*Sztuka*) oraz Maciej Biskupski, Przewodniczący Rady Miasta Katowice (*Kultura i Sztuka: Społeczeństwo*).

³ Projekt CINIbA był współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach RPO WSL 2007-2013 oraz z budżetu województwa śląskiego, miasta Katowice, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

⁴ Ekslibris został wyróżniony nagrodą Dyrektora Centrum w konkursie na ekslibris biblioteki organizowanym w 2013 roku.

II. 1. Eksperci debaty „Biblioteka przyszłości”. Fot. Marzena Smyłła, CINIbA.

Do dyskusji, w roli aktywnych uczestników, zostali również włączeni: prof. dr hab. inż. Celina M. Olszak, Rektor Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, prof. dr hab. Ryszard Koziołek, Rektor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, prof. dr hab. Maciej Nowak, Przewodniczący Rady Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej, prof. dr hab. Sławomir Smyczek, Prorektor ds. Edukacji i Współpracy Międzynarodowej UE, prof. dr hab. Tadeusz Sławek, Rektor Senior UŚ, prof. dr hab. Aldona Frączkiewicz-Wronka, Kierownik Katedry Zarządzania Publicznego i Nauk Społecznych UE, prof. dr hab. inż. Jacek Szoltysek, Kierownik Katedry Logistyki Społecznej UE, dr hab. Krzysztof Łęcki, prof. UŚ, Instytut Socjologii, dr hab. Piotr Bogalecki, prof. UŚ, Instytut Literaturoznawstwa, dr Aneta Borowik, prof. UŚ, Instytut Nauk o Sztuce, Artur Kurkiewicz, Prezes Stowarzyszenia „Nostra Patrumque Memoria – Historia na Dotyk”, Maciej Waluś, Parlament Studencki Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Z uwagi na szerokie spektrum poruszanych podczas debaty zagadnień oraz wielość wypowiedzi przytoczone zostaną tylko wątki wiodące.

Dyskusję rozpoczął dr Tomasz Makowski, stawiając pytanie o kształt i funkcjonowanie bibliotek przyszłości w świetle doświadczeń płynących z pandemii

II. 2. Uczestnicy uroczystości. Fot. Marzena Smyła, CiNiBA.

SARS-Cov19. Dyrektor BN skupił uwagę na kwestiach dostępności zasobów bibliotecznych oraz odnotowanego w czasie lockdownu poziomu czytelnictwa, a także „doświadczania biblioteki” głównie w formie cyfrowej/zdalnej. Zwrócił uwagę na wysoki poziom zaufania społecznego, jakim niezmiennie cieszą się bibliotekarze. Z uznaniem podkreślił zaangażowanie pracowników bibliotek, którzy dostosowywali placówki do zmieniających się warunków, digitalizując część zasobów, a także przenosząc do internetu wiele usług i inicjatyw w celu zapewnienia lektury oraz stałego kontaktu z czytelnikami. Konkludując swoją wypowiedź T. Makowski, stwierdził, że pandemia pomogła zrozumieć, że biblioteki są integralną częścią procesu modernizacji nakierowanego na rozwój społeczeństwa nowoczesnego.

Uzupełnieniem tego wątku była wypowiedź prof. Aldony Frączkiewicz-Wronki, która na podstawie doświadczeń dydaktycznych przekonywała, że biblioteka (nie tylko akademicka) z powodzeniem może odgrywać rolę gwiazdy socjometrycznej. Należy zatem szczególnie troskliwie edukować czytelników, wyczułać ich na słowo pisane, poprzez literaturę budować ich świat oraz kształtować wrażliwość i poznanie. Dyskutantka wskazała również na duży obszar współpracy pomiędzy wykładowcami a bibliotekarzami w celu przygotowania studentów do aktywnego korzystania z biblioteki (tradycyjnej i cyfrowej).

W kolejnych wypowiedziach powróciło zagadnienie bibliotek elastycznie dostosowujących się do potrzeb społecznych, stawiających na innowacyjność oraz implementujących nowoczesne rozwiązania i technologie cyfrowe. Dyskutanci wyrażali opinię, że księżnice jedynie pod tym warunkiem – w sytuacji rozdzielenia biblioteki-budynku od biblioteki-zasobu, będą pełnić swoją misję.

Korzyści płynące z cyfryzacji dostrzegł Artur Kurkiewicz, który zwrócił uwagę na promocyjną funkcję internetu i mediów społecznościowych w promowaniu bibliotek i ich zasobów. Na przykładzie Projektu Gutenberg pokazał zalety digitalizacji dokumentów, nie tylko elektronicznych wersji książek drukowanych, lecz także różnorodnych materiałów źródłowych udostępnianych poprzez biblioteki cyfrowe. Odniósł się także do projektu Google Books, największego przedsięwzięcia digitalizacji książek na świecie.

Prof. Piotr Bogalecki zauważył, że w bibliotece przyszłości wzrasta rola bibliotekarzy, ilość zadań, które mają do spełnienia i stale rosnący poziom ich kompetencji obejmujący umiejętności: informatyczne, dydaktyczne, psychologiczne, marketingowe, organizacyjne. Jedno pozostaje niezmiennie – bibliotekarze muszą pozostać przewodnikami po świecie lektur, także tych akademickich. P. Bogalecki poruszył przy okazji motyw biblioteki w literaturze, m.in. w książce *Niewidzialne biblioteki* Jacka Dehnela, literackiej podróży po świecie wyobrażonych książek i bibliotek.

O funkcjonowaniu CINIb-y w kontekście tzw. trzeciego miejsca wypowiedział się prof. Wojciech Czakon, który dowodził, że dla rozwoju osobistego oraz progresu życia akademickiego potrzebne jest biblioteczne miejsce spotkań, kontaktu z drugim człowiekiem, czyli sale konferencyjne, kąciki pracy, stanowiska, gdzie pomiędzy książkami można prowadzić spotkania i rozmowy naukowe.

Wątek otwarcia się biblioteki na interakcje społeczne kontynuował prof. Ryszard Koziółek. W jego opinii funkcja księżnicy jest niezmienna. Współczesna biblioteka musi oferować dostęp do wiedzy – książek, materiałów i informacji, których czytelnicy nie znajdą w ogólnodostępnych zasobach internetowych. R. Koziółek zaakcentował, że dzisiejsza wiedza coraz częściej ma charakter quasi-materiałny, wirtualny. Biblioteka powinna być zatem przestrzenią mediowanych interakcji społecznych umożliwiających uczestnictwo w materialnej kulturze książki, miejscem komfortowej pracy naukowej (m.in. przez oferowane udogodnienia technologiczne, twórczą atmosferę i przyjazną przestrzeń). Konkludując, biblioteka przyszłości powinna zarówno dystrybuować wiedzę, jak i kreować rozmaite interakcje poprzez wiedzę i dla wiedzy; mediować spotkania, z których uczestnicy (niekoniecznie związani z nauką i edukacją) wynoszą bardziej rzetelny obraz rzeczywistości.

Prof. Celina M. Olszak zwróciła uwagę na zintensyfikowanie roli nauki, uczelni wyższych i bibliotek akademickich w kontekście przyznania

Katowicom tytułu Europejskiego Miasta Nauki 2024. Pozyskanie tytułu będzie sprzyjać pogłębieniu zmian towarzyszących transformacji społeczeństwa w stronę nauki, zainteresowania nauką, zwiększy zaangażowanie obywateli i środowiska naukowego w problemy lokalne, stanie się akceleratorem zmian w regionie i przyczyni do poprawy życia jego mieszkańców. Analiza efektywności funkcjonowania siedmiu uczelni i bibliotek regionu kieruje ich dalszy rozwój w stronę koncepcji hybrydowej oraz integracji, jedności szkół wyższych w ramach ich autonomii.

O tym, że w kalendarzu świąt nietypowych na 29 września przypada Dzień Głośnego Czytania poinformował prof. Tadeusz Sławek. Był to kontrpunkt do poruszonego już wcześniej motywu ciszy w bibliotece, momentu, kiedy „wiedza traci materię”, kiedy brakuje miejsca i okoliczności pobudzających do dyskusji nad przeczytaną książką, twórczego otwarcia i wymiany myśli. Stąd postulat powrotu do idei głośnego czytania, m.in. poprzez patronat CINIb-y nad projektami sprzyjającymi dyskusji nad lekturą oraz mecenat nad konkursem na książkę artystyczną. Prof. D. Pawelec potwierdził, że paradoks *cisza/zgiełk* jest w CINIb-ie szczególnie mocno odczuwalny. Książnica jest bowiem zaangażowana w udostępnianie różnorodnych źródeł informacji, a jednocześnie w jej progach odbyło się już 3500 wydarzeń, jak spotkania autorskie, seminaria naukowe, projekcje filmowe, wystawy itp.

W nurt dyskusji na temat wielofunkcyjności CINIb-y włączył się prof. Jacek Szoltysek. Wyraził smutek, że biblioteka jest najczęściej postrzegana jako miejsce udostępniania zasobów, podczas gdy jest tu pole do wszechstronnego działania bibliotekarzy, w tym pracy akademickiej. CINIbA jest miejscem spotkań; może zaoferować powrót do dyskursu naukowego, w tym wymiany poglądów pomiędzy specjalistami różnych dyscyplin. J. Szoltysek zasygnalizował potrzebę organizowania debat miejskich dla różnych środowisk społecznych, przy okazji promując zasoby książki. Nawiązał też do kwestii wykluczenia cyfrowego, szczególnie osób starszych, a także konieczności lepszego edukowania młodzieży uczącej się.

Wśród innych wypowiedzi warto zwrócić uwagę na głos Macieja Biskupskiego informującego o zajmowaniu przez Katowice czwartego miejsca w Polsce pod względem liczby działających na terenie miasta bibliotek. Do dyskusji na temat ich przyszłości należy zaprosić również młodzież, by lepiej poznać potrzeby i oczekiwania tego pokolenia. W opinii prof. Wojciecha Czakona CINIbA powinna prowadzić uporządkowane eksperymentowanie nad najbardziej użytecznymi formami interakcji z czytelnikami, a prof. Aldona Frączkiewicz-Wronka przekonywała, że książnica, aby przetrwać, musi być wrażliwa społecznie, w przeciwnym razie popadnie w atrofie.

Kwestie interakcji CINIb-y ze światem kultury i sztuki pojawiły się w wystąpieniu prof. Mariana Oslisły, dla którego biblioteka to miejsce *sacrum*. Tutaj są zebrane książki przekazujące wiedzę, kulturę i sztukę. Z kolei dr Aneta Borowik zwróciła uwagę na przynależący do Katowickiej Strefy Kultury

budynek Centrum, gmach ważny, ikoniczny, innowacyjnie zaprojektowany oraz wielokrotnie nagradzany.

Debatę zamknął prof. D. Pawelec, dziękując wszystkim ekspertom za przyjęcie zaproszenia i udział w panelu oraz wszystkim gościom za udział w uroczystości.

Na ręce prof. Dariusza Pawelca wpłynęło wiele jubileuszowych gratulacji. Nadawcy podkreślali w nich rolę, jaką CINIbA odgrywa w społeczności akademickiej UŚ i UE, wyrażali uznanie dla przyjętych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych w zakresie otwartego dostępu do wiedzy i informacji. Płynęły życzenia kolejnych dekad owocnej obecności w środowisku akademickim regionu oraz dalszej dobrej współpracy.

14. FORUM MŁODYCH BIBLIOTEKARZY „BIBLIOTEKA W SERCU” 8-9 WRZEŚNIA 2022 R. ZABRZE-KATOWICE

W dniach 8-9 września 2022 roku w Zabrzu i Katowicach odbyło się 14. Forum Młodych Bibliotekarzy (14. FMB). Organizatorami spotkania były: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Biblioteka Śląska w Katowicach, Miejska Biblioteka Publiczna im. Jerzego Fusieckiego w Zabrzu, Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka (przy wsparciu Książnicy Beskidzkiej, Biblioteki Publicznej w Częstochowie, Miejskiej Biblioteki Publicznej w Dąbrowie Górniczej, Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gliwicach, Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jastrzębiu-Zdroju, Miejskiej Biblioteki Publicznej w Katowicach, Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rudzie Śląskiej). Komitet organizacyjny konferencji stanowili pracownicy bibliotek publicznych, szkolnych i naukowych. Patronat honorowy nad 14. Forum Młodych Bibliotekarzy objął Jakub Chelstowski, Marszałek Województwa Śląskiego oraz Małgorzata Mańka-Szulik, Prezydent Miasta Zabrze.

Idea spotkań młodych bibliotekarzy z całej Polski jest z sukcesem realizowana od 16 lat. Forum umożliwia udział w różnorodnych wykładach i warsztatach, debatach oraz panelach dyskusyjnych. To także szansa poznania pracowników bibliotek i instytucji kultury, podzielenia się pomysłami i dobrymi praktykami, które mogą dać impuls do zmian w życiu zawodowym. Organizatorom i uczestnikom tych wydarzeń zależy jednak przede wszystkim na integracji środowiska, poznaniu nowych ludzi, nawiązaniu znajomości mogących w przyszłości zaowocować ciekawymi i nowymi projektami.

Hasło przewodnie tegorocznych obrad to *Biblioteka w sercu*. Dlatego też zagadnienia poruszane podczas Forum dotyczyły aspektów bliskich sercu bibliotekarzy. Zostały one sklasyfikowane w poszczególnych blokach tematycznych: Czytelnik w sercu biblioteki, Wirtualne serce, Z sercem do e-booków, Wyzwanie mam w sercu, Serce do przestrzeni, Serce do współpracy.

¹ Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach

Pierwszego dnia obrad bibliotekarze zostali zaproszeni do Zabrze. To śląskie miasto łączące górniczą tradycję z nowoczesnością przywitało gości w murach Łaźni Łańcuszkowej Sztolni Królowa Luiza. Podczas wystąpień specjalnych jako pierwszy głos zabrał wiceprezydent miasta Zabrze – Krzysztof Lewandowski. Następnie, uczestników powitali: dr Barbara Budyńska – przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, dr Agnieszka Magiera – zastępca dyrektora Biblioteki Śląskiej oraz Tomasz Iwasiów – dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Jerzego Fusieckiego w Zabrzu.

Główny panel Forum utworzył Łukasz Żywulski (Miejska Biblioteka Publiczna im. Teodora Heneczka w Piekarach Śląskich) wystąpieniem *Z sercem do biblioteki, czyli jak nie zwariować i nie wypalić się, gdy praca jest pasją, a pasja pracą?* Z punktu widzenia doświadczonego bibliotekarza przedstawił plusy i minusy tego zawodu oraz swój pomysł na połączenie pracy z pasją i uchronienie się od wypalenia zawodowego. Przedstawiciel firmy Sygnity Business Solutions, Patryk Wesołowski, zaprezentował rozwiązania systemu Prolib dla bibliotek. Trzecia w kolejności, Dagmara Śmigiela (Zespół Szkół Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Katowicach) w prezentacji *(Nie)typowe biblioteki?* omówiła kompozycje i konstrukcje budynków bibliotecznych na podstawie budowli z całego świata. Kolejna prelegentka, Natalia Żelazik (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) w wystąpieniu *Kochamy biblioteki w popkulturze* przedstawiła wizerunek bibliotekarza i biblioteki na przestrzeni lat, koncentrując się na ich współczesnym odbiorze i obecności w serialach oraz filmach. W dalszej kolejności głos zabrali przedstawiciele Partnerów 14. FMB: Jacek Królikowski (Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego), Michał Tomczyk (EBSCO Information Services), Karolina Ząbek (HADATAP), Jakub Frołow (Legimi), Renata Dankowska (PROGRA), Anna Radoszewska (IBUK Libra).

Po przerwie kawowej obrady zostały podzielone na dwie sesje, które realizowano równolegle w Łaźni Łańcuszkowej oraz Hali Sprężarek. Sesję w Łaźni Łańcuszkowej rozpoczęła Joanna Golczyk (Dolnośląska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu), która w wystąpieniu *Zabukuj sobie e-booka, czyli jak dostęp do publikacji elektronicznych wzbogaca ofertę biblioteki?* przedstawiła wpływ e-booków na modyfikację oferty biblioteki, na czytelników oraz samych bibliotekarzy. Następne wystąpienie w Łaźni Łańcuszkowej to prezentacja Anny Rudnickiej (Świdnicki Ośrodek Kultury) *Zetki kontra boomerzy, czyli różne pokolenia bibliotekarzy* dotycząca obecnej sytuacji na rynku pracy. Prelegentka omówiła 4 pokolenia (*baby boomers*, X, Y, Z) aktywne na rynku pracy oraz pola do ich współdziałania w bibliotece. W Hali Sprężarek swój referat *Przyjemne z pożytecznym – jak zrealizować międzynarodowy program mobilności w bibliotece publicznej?* prezentowała Zosia Bardzińska (Biblioteka Publiczna im. Zygmunta Jana Rumla w Dzielnicy Praga-Południe m. st. Warszawy), zachęcając do uczestniczenia w programie Erasmus+. Przekazała uczestnikom, jak krok po kroku zaplanować projekt,

złożyć wniosek o finansowanie, wybrać mobilności i czerpać korzyści z rezultatu swoich działań. Druga prelegentka, Agata Zygmunt (Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej) w wystąpieniu *Komiks najlepszym przyjacielem bibliotekarza* omawiała zalety wykorzystania komiksów w codziennej pracy z użytkownikiem.

Po dłuższej przerwie w obradach goście uczestniczyli w panelu dyskusyjnym *B jak Biblioteka*, który odbył się w Kopalni Guido. Moderatorem panelu była Agnieszka Witczak (Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu Zdroju), a aktywnymi uczestnikami: Natalia Gromow (Biblioteka Gdynia), Sławomir Hordejuk (Miejska Biblioteka Publiczna w Katowicach), Łukasz Wojtusik (dziennikarz RMF Classic, autor podcastu literackiego *Alfabet Wojtusika*). Bogaty w wydarzenia i emocje pierwszy dzień 14. FMB zakończyła uroczysta kolacja 320 metrów pod ziemią.

Drugiego dnia Forum obradujący zawitali do Katowic. Katowice, jako Europejskie Miasto Nauki 2024, ugościły bibliotekarzy w murach Szkoły Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej (CINiBA). W Auli Szkoły Filmowej konferencję otworzyli prof. UŚ dr hab. Krystyna Doktorowicz – dziekan katowickiej Szkoły Filmowej oraz dr Radosław Jeż – zastępca Dyrektora Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej, dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

O poczuciu spełnienia zawodowego oraz dążeniu do niego opowiedziała zebrany Małgorzata Kopciał (Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej) w swoim wystąpieniu *Spełnienie zawodowe – czy jest możliwe i jak do tego dążyć?* Następnie, Małgorzata Gajkiewicz (MOL) omówiła aplikacje mobilne: Patrona oraz Librę NET. Ostatnie wystąpienie w wykładowej części drugiego dnia Forum należało do Magdaleny Kubackiej (Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim). Referat *Aesthetics w bibliotece, czyli jak stworzyć klimatyczny kącik minimalnym wysiłkiem?* to inspirujące przykłady przestrzeni bibliotecznych w różnych stylach, które można z powodzeniem przenieść do naszego otoczenia.

Po wystąpieniach prelegentów nastąpił uroczysty fragment 14. FMB – przekazanie nagród. Dr Barbara Budyńska wręczyła Medal w Dowód Uznania dr Agacie Arkabus oraz Honorową Odznakę SBP Marii Kycler. Nagrodę za zajęcie miejsca pierwszego w Konkursie na najciekawsze wydarzenie w ramach Tygodnia Bibliotek 2022 odebrała delegacja z Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku – Filii w Malborku, za miejsce drugie – reprezentacja Sąddeckiej Biblioteki Publicznej, a za trzecie – pracownicy Biblioteki Publicznej Gminy Kętrzyn w Czernikach. Nagroda specjalna została przyznana Zespołowi Szkolno-Przedszkolnemu z Oddziałami Integracyjnymi w Rojowie. Wyróżnienie otrzymały Powiatowa Biblioteka Publiczna w Legionowie oraz Szkoła Podstawowa nr 2 w Suchym Lesie. Komitet organizacyjny 14. FMB

również został doceniony za wkład i zaangażowanie przy organizacji wydarzenia, otrzymując od dr Budyńskiej dyplomy podziękowania. Srebrne Odznaki Honorowe za Zasługi dla Województwa Śląskiego otrzymali z rąk Aliny Nowak (radnej województwa śląskiego) Tomasz Iwasiów, dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zabrze oraz Ewa Chuć z tejże biblioteki.

Po przerwie kawowej uczestnicy Forum wzięli udział w warsztatach prowadzonych przez doświadczonych praktyków. Odbływały się one równolegle w dwóch miejscach: w Szkole Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej. W Szkole Filmowej warsztaty prowadzili: Agnieszka Krzyżanowska (Szkola Podstawowa im. Jana Pawła II w Leźnie) *Bibliotekarz – kreatywność nie tylko w sercu*, Izabela Czop (Miejska Biblioteka Publiczna w Lublinie im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie) *Ilustrowanie w bibliotece – animowanie i zacieśnianie więzi z użytkownikami biblioteki*, Paweł Marchel (Biblioteka Publiczna w Solcu Kujawskim) *Podaruj sobie dodatkowe godziny – skuteczne metody zarządzania sobą w czasie*, Monika Schmeichel-Zarzeczna (Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego) *Asertywnie, ale z sercem – jak zadbać o dobrą komunikację w bibliotece*. W CiNiB-ie odbyły się warsztaty Małgorzaty Caban (Wyższa Szkoła Humanitas) *Projektowanie uniwersalne w bibliotece* oraz Karola Baranowskiego (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie) *Jak podejść z sercem do nowych technologii w promocji czytelnictwa*. Przerwa obiadowa zakończyła praktyczną część Forum. Zainteresowani goście mogli następnie zwiedzić Centrum Informacji Naukowej i Bibliotekę Akademicką w trakcie przygotowanych na tę okoliczność wycieczek.

II. 1. Uczestnicy 14. Forum Młodych Bibliotekarzy. Źródło: Arkadiusz Gola

Prelegenci i uczestnicy 14. Forum Młodych Bibliotekarzy, które odbyło się w dniach 8-9 września 2022 roku w Zabrzu i Katowicach (Il. 1), w swoich wystąpieniach i aktywnościach udowodnili, że nieprzypadkowo złączyli zawodową przyszłość z bibliotekami. Ich postawa daje nadzieję, że biblioteki nie powiedziały jeszcze ostatniego słowa, jeśli chodzi o ich znacznie we współczesnej kulturze i nauce.

RECENZENCI WSPÓŁPRACUJĄCY Z REDAKCJĄ W 2022 ROKU

DR HAB. ANNA BOGUSZEWSKA, PROF. UMCS (UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE)

DR HAB. MAŁGORZATA CZERWIŃSKA, PROF. UZ (UNIWERSYTET ZIELONOGÓRSKI)

DR HAB. MAŁGORZATA FEDOROWICZ-KRUSZEWSKA, PROF. UMK (UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU)

PROF. DR HAB. ZDZISŁAW GĘBOŁYŚ, PROF. UKW (UNIWERSYTET KAZIMIERZA WIELKIEGO W BYDGOSZCZY)

DR ZBIGNIEW GRUSZKA (UNIWERSYTET ŁÓDZKI)

DR REMIGIUSZ LIS (UNIWERSYTET PEDAGOGICZNY IM. KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ W KRAKOWIE)

DR HAB. ALEKSANDRA LUBCZYŃSKA, PROF. UJK (UNIWERSYTET JANA KOCHANOWSKIEGO W KIELCACH)

DR AGNIESZKA MAGIERA (BIBLIOTEKA ŚLĄSKA W KATOWICACH)

DR RENATA MALESA (UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE)

DR ANNA MARCOL (REGIONALNY OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI "WOM" W KATOWICACH)

PROF. DR HAB. WANDA MUSIALIK (POLITECHNIKA OPOLSKA)

DR HAB. ALEKSANDRA PETHE, PROF. UE (UNIWERSYTET EKONOMICZNY W KATOWICACH)

DR RENATA SOWADA (SZKOŁA PODSTAWOWA NR 53 Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI IM. MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE W CZĘSTOCHOWIE)

DR HAB. MAGDALENA PRZYBYSZ-STAWSKA, PROF. UŁ (UNIWERSYTET ŁÓDZKI)

DR WITOLD SYGOCKI (CENTRALNY INSTYTUT OCHRONY PRACY – PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY W WARSZAWIE)

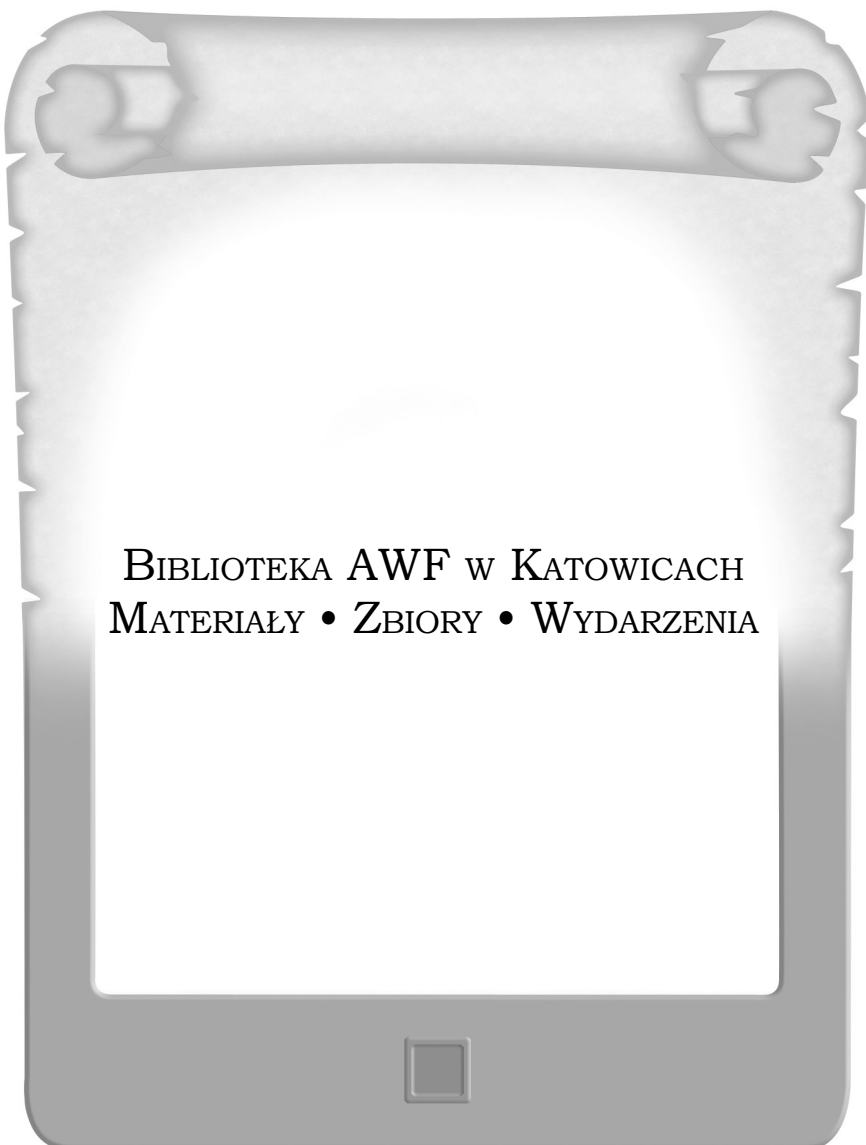
PROF. DR HAB. MARZENA ŚWIGOŃ (UNIWERSYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI W OLSZTYNIE)

DR HAB. JANUSZ WIELKI, PROF. PO (POLITECHNIKA OPOLSKA)

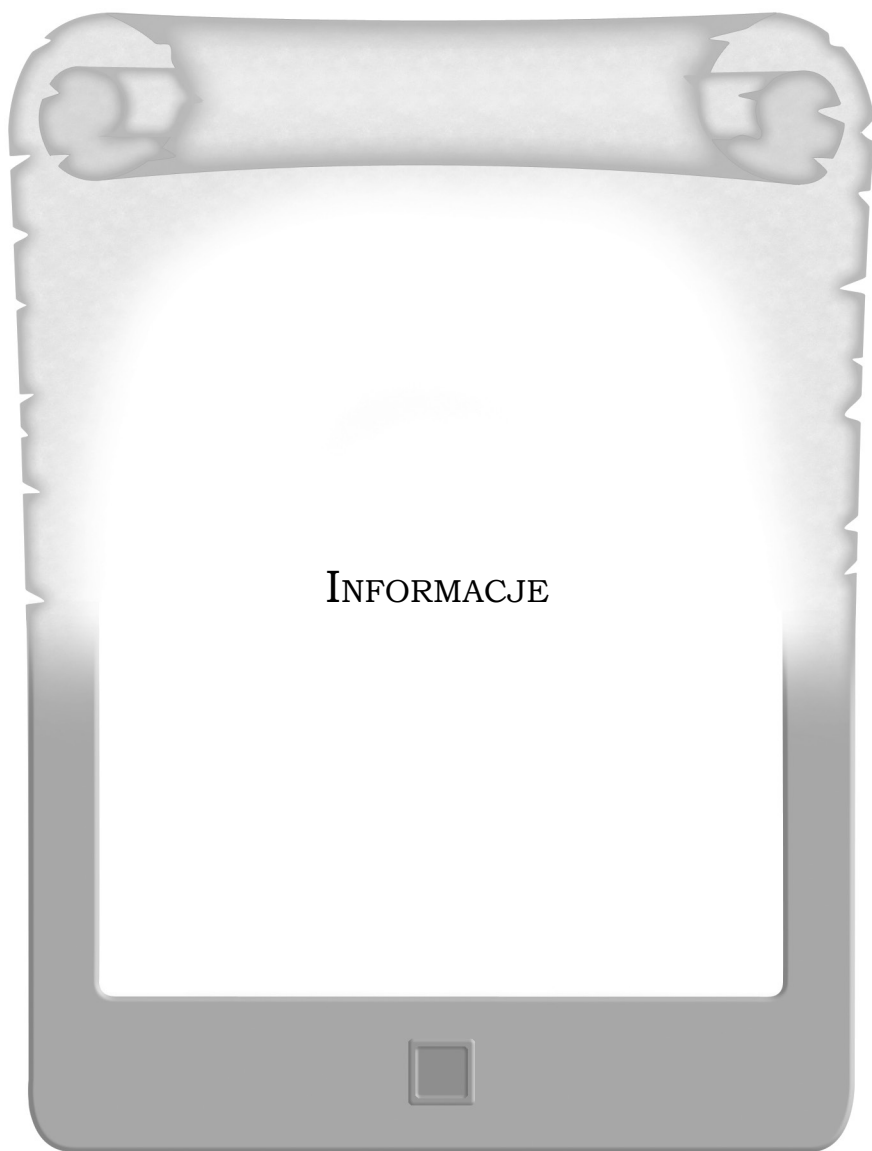
DR BARTŁOMIEJ WŁODARCZYK (UNIWERSYTET WARSZAWSKI)

DR HAB. MAJA WOJCIECHOWSKA, PROF. UG (UNIWERSYTET GDAŃSKI)

DR INŻ. ŁUKASZ WYCIŚLIK (POLITECHNIKA ŚLĄSKA W GLIWICACH)

BIBLIOTEKA AWF w KATOWICACH
MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

**ZESTAWIENIE PRAC DOKTORSKICH OBRONIONYCH
W 2022 ROKU W AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH**

AFFANASOWICZ A.: *Zastosowanie multimodalnej analizy ruchów spontanicznych (MARS) w ocenie noworodków w drugiej lub trzeciej dobie*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Andrzej Myśliwiec prof. AWF, promotor pomocniczy dr hab. inż Dariusz Badura prof. Akademii WSB. Sygn. D - 358.

BIAŁACH M.: *Pomiar morfologii mięśni bocznej ściany brzucha podczas nachylania postawy w płaszczyźnie strzałkowej u młodych zdrowych osób*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. nauk o kult. fiz. Andrzej Myśliwiec, prof. AWF, promotor pomocniczy dr nauk o kult. fiz. Karol Bibrowicz. Sygn. D - 354.

BIENIEC A.: *Wpływ treningu funkcjonalnego na wybrane elementy sprawności specjalnej u hokeistów*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Małgorzata Grabara prof. AWF. Sygn. D - 364.

BIESIADA W.: *Modelowanie warunków wielokrotnych obrotów w saltie „Wildcat” w snowboardzie*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Bogdan Bacik prof. AWF Katowice, promotor pomocniczy dr inż Piotr Wodarski. Sygn. D - 356.

DYBA M.: *Elastografia mięśni żwaczowych z wykorzystaniem fali poprzecznej a pomiary morfologiczne głowy u dzieci i młodzieży*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Paweł Linek prof. AWF Katowice, promotor pomocniczy dr inż Edyta Kawlewska. Sygn. D - 359.

GEPFERT M.: *Wpływ czasu trwania powtórzenia w ćwiczeniach oporowych na bezpośredni efekt treningowy*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Michał Wilk prof. nadzw. AWF Katowice. Sygn. D - 370.

GNIEZIŃSKA A.: *Motywacja młodzieży do aktywności fizycznej w świetle teorii samo-determinacji*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Krzysztof Sas-Nowosielski prof. nadzw. Sygn. D - 363.

GOLINIEWSKI J.: *Wpływ nagłej hipoksji i treningu wytrzymałościowego w warunkach hipoksji na stan fizjologiczny mięśnia sercowego*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: prof. dr hab. Miłosz Czuba. Sygn. D – 375.

GRZYBOWSKA M.: *Objawy sarkopenii a aktywność fizyczna i sprawność funkcjonalna kobiet po 60 roku życia*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: prof. dr hab. Władysław Mynarski, promotor pomocniczy dr Michał Rozpara. Sygn. D - 374.

JAKUBIK-BIŃCZAK K.: *Parametry wysiłkowe podczas trekkingu w górach wysokich a ryzyko ostrej choroby wysokogórskiej wśród uczestników projektu „Polskie Himalaje 2018”*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Krzysztof Sas-Nowosielski, prof. nadzw. Sygn. D - 373.

KIESZCZYŃSKA K.: *Ocena ruchliwości dziecka pomiędzy 6 a 15 tygodniem życia z użyciem Multimodalnej Analizy Ruchów*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. n. o kult. fiz. Andrzej Myśliwiec prof. AWF, promotor pomocniczy dr inż Monika Bugdol. Sygn. D - 357.

KMIECIK A.: *Lęk oraz pewność siebie a poziom zaangażowania w czynności sportowe zawodniczek piłki nożnej ekstraklasy*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Janusz Szopa, prof. AWF Katowice, promotor pomocniczy dr hab. Damian Grabowski. Sygn. D - 365.

ŁOJEWSKI B.: *Zogniskowana fala uderzeniowa i ultradźwięki w terapii entezopatii nadkłykcia boczego kości ramiennej*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Piotr Król prof. AWF, promotor pomocniczy dr Paweł Dolibog. Sygn. D - 362.

MICHAŁEK-KRÓL K.: *Skuteczność terapii TECAR w leczeniu entezopatii nadkłykcia boczego kości ramiennej*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Piotr Król prof. AWF. Sygn. D - 361.

PAWLUKIEWICZ M.: *Wpływ terapii Stecco na parametry biomechaniczne tkanek powięziowych i jakość życia pacjentów z zespołem jelita drażliwego*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Michał Kuszewski prof. AWF. Sygn. D - 360.

PAWŁOWSKI M.: *Wpływ wysiłku fizycznego na formowanie synergii motorycznych*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: prof. dr hab. Grzegorz Juras. Sygn. D - 355

RZETECKI A.: *Ocena wybranych wskaźników statusu antyoksydacyjnego, gospodarki lipidowej i kostnej u starszych kobiet o zróżnicowanym poziomie aktywności fizycznej*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Ewa Sadowska-Krępa, prof. AWF Katowice. Sygn. D - 367.

SIERADZKA M.: *Wpływ treningu wibracyjnego całego ciała na wybrane endogenne czynniki ryzyka upadków i na stężenie interleukiny-6 we krwi u kobiet w wieku 60+*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Anna Polak prof. AWF Katowice. Sygn. D - 372.

STARZAK J.: *Determinanty postaw wobec etycznych wartości sportu zawodników wybranych dyscyplin*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Krzysztof Sas-Nowosielski, prof. nadzw. Sygn. D - 368.

SZLACHTA G.: *Ocena parametrów kinematycznych miednicy i kończyn dolnych podczas lądowania jednonóż u pacjentów po zabiegu rekonstrukcji więzadła krzyżowego przedniego*. Katowice : AWF, Wydział Wychowania Fizycznego, 2022. Promotor: dr hab. Rafał Gnat, prof. nadzw. AWF Katowice, promotor pomocniczy dr Maciej Biały. Sygn. D - 369.

**AKTUALNY WYKAZ CZASOPISM DOSTĘPNYCH
W BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ AWF
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH**

Czasopisma zagraniczne

1. Acta Universitatis Carolinae. Kinaanthropologica
2. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation
3. Functional Sports Nutrition
4. Fussballtraining
5. International Journal of Sports Medicine
6. JOPERD - Journal of Physical Education, Recreation and Dance
7. Leichtathletiktraining
8. Marketing Science
9. Physio Active
10. Research Quarterly for Exercise and Sport

Czasopisma polskie

- I. BIBLIOTEKOZNAWSTWO. INFORMACJA NAUKOWA. BIBLIOGRAFIA
 1. Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy
 2. Polska Bibliografia Bibliologiczna
 3. Rocznik Biblioteki Narodowej
- II. NAUKI EKONOMICZNE. ZARZĄDZANIE. SOCJOLOGIA. PRACA. STATYSTYKA
 1. Controlling i Rachunkowość Zarządcza
 2. Cultural Management: science and education
 3. Economic and Regional Studies = Studia Ekonomiczne i Regionalne
 4. Ekonomista
 5. Health Problems of Civilization
 6. ICAN Management Review
 7. Logistyka
 8. Marketing i Rynek
 9. MICE Poland
 10. Organizacja i Kierowanie
 11. Personel i Zarządzanie

12. Problemy Jakości
13. Przegląd Organizacji
14. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej
15. Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego
16. Rozprawy Społeczne = Social Dissertations

III. NAUKA. EDUKACJA. PEDAGOGIKA. SZKOLNICTWO

1. Academia : magazyn PAN
2. Cultural Management: science and education
3. Edukacja, Wychowanie, Sport : czasopismo specjalistyczne WSEwS w Warszawie
4. English Matters
5. Forum Akademickie
6. Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze
7. Rozprawy Społeczne = Social Dissertations
8. Studies in Sport Humanities / AWF Kraków
9. Szkoła Specjalna
10. Świat Nauki
11. Wiedza i Życie
12. Wychowanie Fizyczne w Szkole

IV. WOJSKO. OBRONNOŚĆ

1. Kwartalnik Polityjny
2. Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego

V. NAUKI BIOLOGICZNE. EKOLOGIA. ANTROPOLOGIA. BIOCHEMIA

1. Anthropological Review
2. Antropomotoryka

VI. MEDYCYNĄ. HIGIENA.

REHABILITACJA

1. Acta Balneologica
2. Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wiek
3. Ból
4. Central European Journal of Sport Sciences and Medicine
5. Fizjoterapia Polska
6. Food Forum
7. Health Problems of Civilization
8. Help : jesteśmy razem
9. Medicina Sportiva Practica
10. Medicina Sportiva Supplement
11. Medycyna Sportowa
12. Niepełnosprawność i Rehabilitacja
13. Ortopedia, Traumatologia i Rehabilitacja
14. Physiotherapy Review (Medycyna Manualna)
15. Polski Mercuriusz Lekarski
16. Praktyczna Fizjoterapia & Rehabilitacja
17. Rehabilitacja Medyczna
18. Rehabilitacja w Praktyce
19. Roczniki PZH

-
20. Studia Medyczne = Medical Studies
 21. Współczesna Dietetyka

VII. WYCHOWANIE FIZYCZNE. SPORT. KULTURA FIZYCZNA. KULTURYSTYKA

1. Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wieku
2. Antropomotoryka
3. Asystent Trenera
4. Central European Journal of Sport Sciences and Medicine
5. Cross
6. Edukacja, Wychowanie, Sport : czasopismo specjalistyczne WSEwS w Warszawie
7. Góry : górski magazyn sportowy
8. #Grajmy Razem!
9. Journal of Human Kinetics - dostęp online
10. Magazyn Olimpijski
11. Medicina Sportiva Practica
12. Medicina Sportiva Supplement
13. Medycyna Sportowa
14. Men's Health
15. Piłka Nożna : tygodnik
16. Polish Journal of Sport & Tourism / AWF Warszawa. ZWWF Biała Podlaska
17. Przegląd Sportowy
18. Runner's World
19. SKI : magazyn dla narciarzy
20. Sport
21. Sport dla Wszystkich
22. Sport dla Wszystkich : bodybuilding, fitness
23. Sport i Turystyka: środkowoeuropejskie czasopismo naukowe
24. Sport Wyczynowy
25. Trends in Sport Sciences
26. Trener
27. Women's Health
28. Wychowanie Fizyczne i Opieka Trenerska
29. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne

VIII. KRAJOZNAWSTWO. TURYSTYKA. REKREACJA

1. Cross
2. Economic and Regional Studies = Studia Ekonomiczne i Regionalne
3. Folia Turistica
4. Góry : górski magazyn sportowy
5. Hotelarz
6. National Geographic Polska
7. Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego
8. Rynek Turystyczny
9. Sport i Turystyka: środkowoeuropejskie czasopismo naukowe
10. Sudety
11. Tatarnik
12. Turysta
13. Turyzm
14. Wiadomości Turystyczne

15. Wierchy

16. Zeszyty Naukowe WSTiJO w Warszawie. Turystyka i Rekreacja

IX. DZIENNIKI, TYGODNIKI, MIESIĘCZNIKI - OGÓLNE

1. Dziennik Gazeta Prawna
2. Polska Dziennik Zachodni
3. Gazeta Wyborcza
4. Rzeczpospolita

BAZY DANYCH DOSTĘPNE W BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ AWF IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

Bazy własne biblioteki:

- PROLIB
Obejmuje całość zbiorów zgromadzonych w Bibliotece Głównej Akademii Wychowania Fizycznego.
- BIBLIOGRAFIA
Zawiera dorobek naukowy pracowników AWF (prace zwarte, artykuły, udział w konferencjach naukowych), prace magisterskie i doktorskie oraz Bibliografię Zawartości Czasopism (informacje bibliograficzne o zawartości wybranych tytułów czasopism polskich z zakresu kultury fizycznej, sportu, edukacji obronnej, nauk biologiczno-medycznych, rehabilitacji oraz turystyki i rekreacji).

W ramach serwisu EBSCO:

- project EIFL (m.in. Academic Search Complete, Medline)
- SPORTDiscuss with Full Text
- Hospitality and Tourism Complete
- MEDLINE with Full Text

W ramach krajowej licencji (na platformie WBN):

- Wydawnictwo ELSEVIER
- Wydawnictwo SPRINGER
- WILEY Online Library
- Czasopismo NATURE
- Czasopismo SCIENCE
- Baza WEB OF SCIENCE
- Baza SCOPUS

Na platformie OVID – czasopisma elektroniczne:

- Exercise and Sport Science Reviews
- Journal of Strength and Conditioning Research
- Strength and Conditioning Journal

Na platformie Biblioteki Narodowej:

- ACADEMICA

Czasopisma elektroniczne:

- International Journal of Applied Information and Communication Technology

NOWOŚCI W ZBIORACH

WYKAZ KSIĄŻEK ZAREJESTROWANYCH W BIBLIOTECĘ GŁÓWNEJ AWF W KATOWICACH W II PÓŁROCZU 2022 ROKU

Encyklopedie ogólne, informatyka, bibliotekoznawstwo, bibliografie, ogólne podstawy wiedzy i kultury

Dziedzictwo kulturowe w kontekście wyzwań zrównoważonego rozwoju / red. M. Pawleta, A. Marciniak. Kraków : Tow. Autorów i Wydaw. Prac Nauk. Universitas ; Poznań : PAN Oddz., cop. 2021. Sygn.: CZYT. 35

GADECKI J., PIZIAK B.: *Przestrzenie kreatywno-warsztatowe : makerspace'y, fab laby i warsztaty w przestrzeniach polskich miast*. Warszawa ; Kraków : Inst. Rozwoju Miast i Regionów, cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60609

Kulturowe aspekty turystyki i gospodarki turystycznej : materiały poseminaryjne, Warszawa, grudzień 1997 / [aut. K. Przeclawski i in.] ; Polskie Stowarzyszenie Turystyki. Warszawa : PST, 1997. Sygn.: MCZYT 60946

LAMBERT J.: *Microsoft PowerPoint 2016 : krok po kroku*. Warszawa : APN Promise, 2016. Sygn.: CZYT. 00

MIOTK A.: *Nowy PR : jak internet zmienił public relations*. Lublin : Słowa i Myśli, 2016. Sygn.: CZYT. 658/659

Filozofia, psychologia, religia

AMEN D.G.: *Neuroplastyczność mózgu : proste ćwiczenia i techniki, które wyeliminują złe nawyki, negatywne emocje, stres i depresję*. Białystok : Vital, 2023. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61142

ANZENBACHER A.: *Wprowadzenie do etyki*. Kraków : WAM, 2008. Sygn.: CZYT. 1

BERNE E.: *W co grają ludzie : psychologia stosunków międzyludzkich*. Wyd. 5, dodr. 20. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2021. Sygn.: CZYT. 316

Between philosophy and science / ed. by M. Heller, B. Brożek, Ł. Kurek. Kraków : Copernicus Center Press, 2013. Sygn.: W 60527

BLACKBURN S.: *Ethics : a very short introduction*. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, cop. 2021. Sygn.: W 60582

CACIOPPO S., CAPIOPPO J.T.: *Neuronauka społeczna : wprowadzenie*. Wyd. 1 pol. / red. nauk. M. Harciarek. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 316.6

CHIMKOWSKA A.: *Autentyczny personal branding czyli Silna marka osobista w praktyce*. Warszawa : MT Biznes, 2022. Sygn.: CZYT. 339.138

CRAIG E.: *Philosophy : a very short introduction*. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, cop. 2020. Sygn.: W 60581

CZARNECKI K.: *Psychologia rozwojowa, osobowości i zachowania człowieka : dla studentów pedagogiki wyższych szkół zawodowych* / Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu. Sosnowiec : Oficyna Wydaw. Humanitas, 2007. Sygn.: CZYT. 159.9

CZYŻ K.: *Emocje zadbane i masz wyje**ne : o trudnej sztuce radzenia sobie z uczuciami*. Gliwice : Helion - Onepress, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 159.9

DOLIŃSKI D.: *Techniki wpływu społecznego*. Warszawa : Wydaw. Nauk. Scholar, cop. 2005. Sygn.: CZYT. 316.6

DRWIEGA M.: *Ciało człowieka : studium z antropologii filozoficznej*. Wyd. 2 popr. Kraków : Księg. Akademicka, 2005. Sygn.: CZYT. 1

FILEK J.: *Życie, etyka, inni : scherza i eseje filozoficzno-etyczne*. Kraków : Homini, 2010. Sygn.: CZYT. 1

FISCHER E.: *Aktywuj samouzdrawiającą moc nerwu błędnego : jak skutecznie stymulować i relaksować autonomiczny układ nerwowy*. Białystok : Vital, 2023. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61066

GADACZ T.: *Historia filozofii XX wieku : nurty*. T. 1, *Filozofia życia, pragmatyzm, filozofia ducha*. Kraków : Społeczny Inst. Wydaw. Znak, 2009. Sygn.: CZYT. 1

GADACZ T.: *Historia filozofii XX wieku : nurty. T. 2, Neokantyzm, filozofia egzystencji, filozofia dialogu*. Kraków : Społeczny Inst. Wydaw. Znak, 2009. Sygn.: CZYT. 1

HIPSZ K.: *Psychoedukacja : asertywność, stres, emocje, samoocena, komunikacja interpersonalna* / red. prow. I. Sosin. Wyd. 2. Poznań : Forum Media Polska, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 37.013

HOFSTEDE G., HOFSTEDE G.J.: *Kultury i organizacje : zaprogramowanie umysłu*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2007. Sygn.: CZYT. 316

HOOLEY J.M., NOCK M.L., BUTCHER J.N.: *Abnormal psychology*. 18th ed., global ed. Harlow [i in.] : Pearson Education Limited, cop. 2021. Sygn.: W 60584

JĘDRYSIAK T., WYSZOWSKA I.: *Turystyka religijna na świecie : wybrane aspekty*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 338.48-6

KADUSON H., SCHAEFER C.: *Zabawa w psychoterapii*. Gdańsk ; [Sopot] : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2001. Sygn.: CZYT. 615.8

KANT I.: *Ugruntowanie metafizyki moralności / wstęp A. Bobko*. Kraków : Zielona Sowa, 2005. Sygn.: CZYT. 1

Kultura fizyczna a komunitaryzm i liberalizm : praca zbiorowa / pod red. nauk. Z. Dziubińskiego i W. Firka ; Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa : AWF : SALOS RP, 2015. Sygn.: CZYT. 796

Kultura i turystyka : sacrum i profanum / red. nauk. J. Mokras-Grabowska, J. Latosińska. Łódź : Reg. Org. Turystyczna Woj. Łódzkiego, 2016. Sygn.: CZYT. 338.48-6

LARSEN E.B.: *Bez litości : poznaj moc treningu mentalnego*. Sopot : Smak Słowa, 2016. Sygn.: CZYT. 796:159.9; W 60783

MAJEWSKA J., MAJEWSKI A.: *Psychomotoryka : rozwijanie inteligencji, kreatywności, rezylencji i mądrości*. Gdańsk : Harmonia, 2022. Sygn.: CZYT. 159.9

MCKEOWN P.: *Spokojny oddech, spokojny umysł : metoda Butejki i trening uważności : zwiększ dotlenienie swojego mózgu i zatrzymaj natłok niepotrzebnych myśli poprzez połączenie metody Butejki i treningu uważności*. [Nowy Sącz] : Spokojny Oddech, 2022. Sygn.: CZYT. 159.9; W 60886

MUMFORD G.: *Uważność zwycięzcy : tajemnica sportowego mistrzostwa*. Wrocław : Bezpieczne Ryzyko Fund., 2021. Sygn.: CZYT. 796:159.9; W 60781

NORAS A.J.: *Kant i Hegel w sporach filozoficznych osiemnastego i dziewiętnastego wieku*. Katowice : Wydaw. Uniw. Śląskiego, 2007. Sygn.: CZYT. 1

OLEKSYN T.: *Kultura i etyka zarządzania*. Warszawa : Difin, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 005

SIMPSON D.: *Prawda jogi : przewodnik po historii, filozofii i praktyce*. Warszawa : Czarna Owca, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 613

SKORNY Z.: *Prace magisterskie z psychologii i pedagogiki : przewodnik metodologiczny dla studiujących nauczycieli*. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 1984. Sygn.: MCZYT 61193

SURIAN M.: *Trening mentalny dla sportowców : wpływ strategii i potencjału mentalnego na wyniki sportowe*. Warszawa : CeDeWu, 2022. Sygn.: CZYT. 796:159.9; W 60799

SZAŁEK M.: *Kolejna książka o rozwoju osobistym*. Słupsk : [Michał Szałek], 2017. Sygn.: CZYT. 159.9; W 60736

SZAŁEK M.: *Trening mentalny w piłce nożnej*. Słupsk : [Michał Szałek], 2018. Sygn.: CZYT. 796.332; W 60734

USZYŃSKI M.: *Stres i antystres : patomechanizm i skutki zdrowotne*. Wrocław : Med-Pharm Polska, cop. 2009. Sygn.: CZYT. 159.9

VOSS B.: *Uwolnij ciało i psychikę od bólu : holistyczna diagnoza i proste ćwiczenia, dzięki którym wyeliminujesz ból, szumy uszne, migreny i zawroty głowy*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

Socjologia, statystyka, demografia, etnologia

BANEY J.: *Komunikacja interpersonalna*. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2009. Sygn.: CZYT. 316

BERNE E.: *W co grają ludzie : psychologia stosunków międzyludzkich*. Wyd. 5, dodr. 20. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2021. Sygn.: CZYT. 316

BLOCH N.: *Bliscy nieznajomi : turystyka i przezwyciężanie podporządkowania w postkolonialnych Indiach*. Poznań : Wydaw. Nauk. UAM, 2018. Sygn.: CZYT. 338.48

CACIOPPO S., CAPIOPPO J.T.: *Neuronauka społeczna : wprowadzenie*. Wyd. 1 pol. / red. nauk. M. Harciarek. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 316.6

DOLIŃSKI D.: *Techniki wpływu społecznego*. Warszawa : Wydaw. Nauk. Scholar, cop. 2005. Sygn.: CZYT. 316.6

DUDA A.: *Turysta wobec porzuconego dziedzictwa Czarnobylskiej Strefy Wykluczenia*. Kraków : Historia Jagellonica, 2020. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

FRANKFORT-NACHMIAS C., NACHMIAS D.: *Metody badawcze w naukach społecznych*. Poznań : Zysk i S-ka, cop. 2001. Sygn.: CZYT. 3

GADECKI J., PIZIAK B.: *Przestrzenie kreatywno-warsztatowe : makerspace'y, fab laby i warsztaty w przestrzeniach polskich miast*. Warszawa ; Kraków : Inst. Rozwoju Miast i Regionów, cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60609

GIDDENS A., SUTTON P.W.: *Sociology*. 9th ed. Cambridge ; Medford : Polity Press, 2021. Sygn.: W 60583

GLIŃSKA E., FLOREK M., KOWALEWSKA A.: *Wizerunek miasta : od koncepcji do wdrożenia*. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2009. Sygn.: CZYT. 316

HOFSTEDE G., HOFSTEDE G.J.: *Kultury i organizacje : zaprogramowanie umysłu*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2007. Sygn.: CZYT. 316

Jest człowiek z niepełnosprawnością : pola refleksji / [red. nauk. B. Antoszevska, I. Myśliwczyk]. Poznań ; Olsztyn : Wydaw. Nauk. Silva Rerum, 2017. Sygn.: CZYT. 316

KAMIŃSKA-RADOMSKA I., TANTER A.: *Dress code dla kobiet : zasady dobrego stylu i wizerunku*. Warszawa : Świat Książki, 2016. Sygn.: CZYT. 3

KILIAN M.: *Funkcjonowanie osób w starszym wieku*. Warszawa : Difin, 2020. Sygn.: CZYT. 613

KOSSAKOWSKI R.: *Kibice piłkarscy : studium socjologiczne*. Gdańsk : Wydaw. Uniw. Gdańskiego, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

LUNDQUIST J.H., ANDERTON D.L., YAUKEY D.: *Demography : the study of human population*. 4th ed. Long Grove, IL : Waveland Press, cop. 2015. Sygn.: W 60594

Pedagogika specjalna osób w starszym wieku / red. nauk. M. Kilian. Kraków : Oficyna Wydaw. Impuls, 2021. Sygn.: CZYT. 376

PISULA E.: *Dorosłość osób z niepełnosprawnością intelektualną : szanse i zagrożenia*. Warszawa : Polskie Stow. na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym. Zarząd Główny, 2008. Sygn.: CZYT. 316; W 61108

POSTON D.L., BOUVIER L.F.: *Population and society : an introduction to demography*. 2nd ed. Cambridge [i in.] : Cambridge University Press, 2017. Sygn.: W 60596

SAWICKA E.: *Savoir- vivre : podręcznik dobrych manier* / [rys. J. Stanny]. Wyd. 2. Bielsko-Biała : Park, [2007?]. Sygn.: CZYT. 3

Solopreneurs digital social innovation : [educational toolkit for solopreneurs] / ed. R. Ochoa-Dąderska [i in.]. Seyhan : Toplum Gonulluleri Dernegi, 2022. Sygn.: W 61120

Textbook of prevention practice and community physiotherapy. [Pt.] 1 / chief ed. B.V. Belhare, sub-ed. P. Rajan, U.N. Pandit. New Delhi ; London ; Panama : Jaypee Brothers Medical Publishers, 2018. Sygn.: W 60595/T.1

THOMAS C.: *Sociologies of disability and illness : contested ideas in disability studies and medical sociology*. London : Macmillan International Higher Education – Red Globe Press, cop. 2019. Sygn.: W 60602

ZAKRZEWSKA M.: *Aktywność zawodowa a jakość życia dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną*. Warszawa : Polskie Stow. na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, 2021. Sygn.: CZYT. 331; W 60406

ZALEWSKA M.J., NIEMIRO W.: *Biostatystyka : od podstaw do zaawansowanych metod*. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 57

Polityka, nauki ekonomiczne, gospodarka, prawo, wojskowość, opieka społeczna

ALEKSANDROWICZ T.R.: *Prognozowanie zagrożeń terrorystycznych : aspekty metodologiczne*. Warszawa : Difin, 2022. Sygn.: CZYT. 32

ARENDT H.: *Korzenie totalitaryzmu*. Warszawa : Świat Książki, 2021. Sygn.: CZYT. 32

BARUK A.I.: *Marketing personalny jako instrument kreowania wizerunku firmy*. Warszawa : Centrum Doradztwa i Inform. Difin, cop. 2006. Sygn.: CZYT. 005

Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku : wyzwania i dylematy : praca zbiorowa / pod red. T. Jemioły, K. Rajchela ; Wyższa Szkoła Informatyki, Zarządzania i Administracji w Warszawie, Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej w Warszawie. Warszawa : WSIZiA, 2008. Sygn.: CZYT. 32

BOWMAN K.: *Homo immobilis trenuj, pracując : od sedentaryzmu do dynamicznego miejsca pracy*. Warszawa : Fizjopress, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61206

CHIMKOWSKA A.: *Autentyczny personal branding czyli Silna marka osobista w praktyce*. Warszawa : MT Biznes, 2022. Sygn.: CZYT. 339.138

DOMAŃSKA-BAER A.: *Co pracownik i student szkoły wyższej o prawie autorskim wiedzieć powinien : informator dla pracowników i studentów szkół wyższych*. Wyd. 3 uzup. i popr. Warszawa : Uniw. Ośrodek Transferu Technologii Uniw. Warszawskiego, 2010. Sygn.: CZYT. 34; W 61203

DUNAJ K., PROKOP K.: *Ustrojowe i administracyjne aspekty bezpieczeństwa* / Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Siedlce : Wydaw. Nauk. UP-H, 2021. Sygn.: CZYT. 32

Dziedzictwo kulturowe w kontekście wyzwań zrównoważonego rozwoju / red. M. Pawleta, A. Marciniak. Kraków : Tow. Autorów i Wydaw. Prac Nauk. Universitas ; Poznań : PAN Oddz., cop. 2021. Sygn.: CZYT. 35

GAWRON H.: *Podstawy zarządzania nieruchomościami* / Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. Poznań : Wydaw. UE, 2010. Sygn.: CZYT. 33

GIERSZEWSKI J.: *Wokół uniwersum nauk o bezpieczeństwie*. Warszawa : Difin, 2022. Sygn.: CZYT. 35

GLEN A.: *Podstawy poznania bezpieczeństwa podmiotu : aksjologia, ontologia, epistemologia, metodologia* / Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny. Siedlce : Wydaw. Nauk. UP-H, 2021. Sygn.: CZYT. 35

GLIŃSKA E., FLOREK M., KOWALEWSKA A.: *Wizerunek miasta : od koncepcji do wdrożenia*. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2009. Sygn.: CZYT. 316

HAGUE P.N.: *Badania marketingowe : planowanie, metodologia i ocena wyników*. Gliwice : Helion, 2006. Sygn.: CZYT. 339.138

KAWA K., PÓLTORAK R.: *Operacja mundial : futbol, korupcja, polityka 1930-2026*. Kraków : Znak, 2022. Sygn.: MCZYT 60913; W 60914

KIENZLER I.: *Sport*. Warszawa : Edipresse-Kolekcje : Bellona, 2018. Sygn.: MCZYT 60414

Kodeks karny : komentarz / red. nauk. M. Mozgawa ; [aut.] M. Budyn-Kulik [i in.]. Wyd. 10, stan prawny na 1 września 2021 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 34

Kodeks karny : krótki komentarz dla studiujących / red. nauk. L. Gardocki, T. Gardocka, D. Jagiełło. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, cop. 2020. Sygn.: CZYT. 34

Kodeks postępowania karnego : komentarz. T. 1, Art. 1-424 / red. nauk. D. Świecki ; [aut.] B. Augustyniak [i in.]. Wyd. 6, stan prawny 1 stycznia 2022 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 34

Kodeks postępowania karnego : komentarz. T. 2, Art. 424-673 / red. nauk. D. Świecki ; [aut.] B. Augustyniak [i in.]. Wyd. 6, stan prawny 1 stycznia 2022 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 34

Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi / pod red. A.J. Szwarca. Poznań : Nauka i Innowacje, 2001. Sygn.: CZYT. 796.06

KORZENIOWSKI L.: *Monitoring zagrożeń bezpieczeństwa*. Warszawa : Difin, 2022. Sygn.: CZYT. 32

KOTLER P., KELLER K.L.: *Marketing* / pod red. B. Pilarczyk oraz H. Mruka. Dodr. [na podst. najnowszego 14 wyd. oryg.]. Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2022. Sygn.: CZYT. 339.138

KOZŁOWSKI W.A.: *Kolejowe Przysposobienie Wojskowe w Chełmie w latach 1918-1939 : Pocztowe Przysposobienie Wojskowe*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2020. Sygn.: MCZYT 60624

KOZŁOWSKI W.A.: *Wychowanie Fizyczne i Przysposobienie Wojskowe w Chełmie i w powiecie chełmskim w latach 1918-1939*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2020. Sygn.: MCZYT 60622

KUBIAK R., LISZEWSKA A.: *Prawo medyczne dla fizjoterapeutów*. Warszawa : C.H. Beck, 2020. Sygn.: CZYT. 615.8

Kulturowe aspekty turystyki i gospodarki turystycznej : materiały poseminaryjne, Warszawa, grudzień 1997 / [aut. K. Przeclawski i in.] ; Polskie Stowarzyszenie Turystyki. Warszawa : PST, 1997. Sygn.: MCZYT 60946

MICKIEWICZ P.: *System bezpieczeństwa narodowego w rozwiązaniach systemowych wybranych państw*. Wyd. 2 rozsz. i uzup. Warszawa : Difin, 2018. Sygn.: CZYT. 32

Niekorzystne interakcje leków : aspekty kliniczne i prawne / red. nauk. R. Tymiński i J. Woron. Warszawa : Medical Tribune Polska, 2020. Sygn.: CZYT. 61

Ochrona własności intelektualnej / red. A. Adamczak, M. du Vall. Warszawa : Uniw. Ośrodek Transferu Technologii Uniw. Warszawskiego, 2010. Sygn.: CZYT. 34; W 61205

OLEKSYN T.: *Kultura i etyka zarządzania*. Warszawa : Difin, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 005

PISKOZUB P.: *Odpowiedzialność przedsiębiorcy turystycznego za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy o świadczenie usług turystycznych*. Lublin : Wydaw. Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, 2017. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych / S. Czaja [i in.] ; red. nauk. B. Fiedor. Warszawa : C.H. Beck, 2002. Sygn.: CZYT. 502/504

Polityczno-wojskowe aspekty bezpieczeństwa w XXI wieku / red. nauk. Ł. Jureńczyk, A. Pieczywok, A. Baranowska. Warszawa : Difin, 2022. Sygn.: CZYT. 32

Polskie Towarzystwo Prawa Sportowego w kontekście kształtowania się polskiego prawa sportowego / pod red. A.J. Szwarca. Poznań : Nauka i Innowacje, 2019. Sygn.: CZYT. 796.06

Prawne problemy nurkowania / pod red. A.J. Szwarca i P. Sowisło. Poznań : Nauka i Innowacje, 2021. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

Prawne problemy sportu piłkarskiego / red. A.J. Szwarca. Poznań : Nauka i Innowacje, 2013. Sygn.: CZYT. 796.332

Prawo oświatowe / [red. nauk. K. Gawroński, S.M. Kwiatkowski ; aut. B. Barszczewska i in.]. Wyd. 5. Warszawa ; Wolters Kluwer Polska, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 37

Protokół dyplomatyczny i ceremonial państwowy II Rzeczypospolitej / oprac. i wstępem opatrzył J. Sibora. Warszawa : Polski Inst. Spraw Międzynarodowych, 2010. Sygn.: CZYT. 34

Rynek pracy wobec wyzwań przyszłości : ujęcie interdyscyplinarne / red. A. Siedlecka, D. Guzał-Dec ; Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Biała Podlaska : Wydaw. PSW JPPII, 2021. Sygn.: CZYT. 331

Sportowa odpowiedzialność dyscyplinarna z tytułu dopingu w sporcie / pod red. A.J. Szwarca. Poznań : Nauka i Innowacje, 2017. Sygn.: CZYT. 796.06

Stan kultury fizycznej na Dolnym Śląsku / Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki we Wrocławiu. Wrocław : [PZPR. KW], 1974. Sygn.: MCZYT 61176

STAŃCZYK J.: *Formułowanie kategorii pojęciowej bezpieczeństwa*. Poznań : FNCE, 2017. Sygn.: CZYT. 32

TARACHA A.: *Czynności operacyjno-rozpoznawcze : aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*. Lublin : Wydaw. Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, 2006. Sygn.: CZYT. 34

UNDERHILL P.: *Dlaczego kupujemy? : nauka o robieniu zakupów, zachowania klienta w sklepie*. Warszawa : MT Biznes, 2001. Sygn.: CZYT. 36

WHEELER A.: *Kreowanie marki : przewodnik dla menedżerów marki*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 339.138

WILLINK J., BABIN L.: *Ekstremalne przywództwo : elitarne taktyki Navy Seals w zarządzaniu*. Wyd. 3. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: CZYT. 35; W 60568

WILLINK J., BABIN L.: *Równowaga przywództwa : jak taktyki Navy Seals pomagają znaleźć balans niezbędny do zwycięstwa*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: CZYT. 35; W 60566

WOCH M.: *Instytucjonalna różnorodność form wsparcia osób starszych w Polsce (z uwzględnieniem perspektywy filozoficznoprawnej i holistycznej)*. Wyd. 1, stan prawny: 1 stycznia 2019 r. Poznań : Wydaw. Nauk. Silva Rerum, 2019. Sygn.: CZYT. 36

WRÓBLEWSKI R.: *Determinanty efektywnego zarządzania bezpieczeństwem narodowym* / Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Siedlce : Wydaw. Nauk. UP-H, 2021. Sygn.: CZYT. 32

Współczesna kuratela sądowa : (wybrane zagadnienia) : praca zbiorowa / pod red. nauk. B Zinkiewicz ; Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna imienia Kardynała Augusta Hłonda w Mysłowicach. Mysłowice : Wydaw. GWSP, 2006. Sygn.: CZYT. 34

ZAKRZEWSKA M.: *Aktywność zawodowa a jakość życia dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną*. Warszawa : Polskie Stow. na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, 2021. Sygn.: CZYT. 331; W 60406

Zarządzanie i bezpieczeństwo : wybrane aspekty. Cz. 1 / red. nauk. W. Chudy, G. Mikrut. Katowice : Wydaw. Akad. Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki, 2022. Sygn.: CZYT. 005; W 61103/Cz.1-61104/Cz.1

Szkolnictwo, oświata, pedagogika, wychowanie

BRONIKOWSKI M., KANTANISTA A., GLAPA A.: *Wychowanie fizyczne – praca z uczniem zdolnym*. Wyd. 2. Warszawa : Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. Sygn.: CZYT. 796.01

COLINA D.: *150 zabaw ruchowych : rozwijanie sprawności ruchowej i praktycznej niezbędnych w procesie nabywania nowych umiejętności*. Gdańsk : Grupa Wydaw. Harmonia. Harmonia Universalis, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 796.1/.2; W 60471/+tabl.

90 lat : księga pamiątkowa na jubileusz 90-lecia działalności Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie / pod red. M. Lenartowicza. Warszawa : AWF, 2020. Sygn.: MCZYT 60456

Edukacja prozdrowotna i promocja zdrowia / red. nauk. J. Gromadzka-Ostrowska ; aut. J. Gromadzka-Ostrowska [i in.]. Warszawa : Wydaw. SGGW, 2019. Sygn.: CZYT. 613

HIPSZ K.: *Psychoedukacja : asertywność, stres, emocje, samoocena, komunikacja interpersonalna* / red. prowadząca I. Sosin. Wyd. 2. Poznań : Forum Media Polska, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 37.013

Individual and group learning and teaching in traditional and online education : possibilities and limitations = Praca indywidualna i grupowa w nauczaniu tradycyjnym i zdalnym : możliwości i ograniczenia / ed. H. Chodkiewicz, I. Dąbrowska, B. Struk ; John Paul II University of Applied Sciences in Biała Podlaska = Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II. Biała Podlaska : Wydaw. ABNS JPIL, 2022. Sygn.: MCZYT 61183

Jest człowiek z niepełnosprawnością : pola refleksji / [red. nauk. B. Antoszevska, I. Myśliwczyk]. Poznań ; Olsztyn : Wydaw. Nauk. Silva Rerum, 2017. Sygn.: CZYT. 316

JUREK T., PILECKA D.: *Pół wieku gorzowskiego ośrodka Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu (1971-2021)*. Poznań : AWF, 2021. Sygn.: CZYT. 378

KOLMAN R.: *Poradnik dla doktorantów i habilitantów*. Wyd. 3, dodr. Bydgoszcz : Oficyna Wydaw. Ośrodka Postępu Organizacyjnego, 2000. Sygn.: CZYT. 378.22/.245

KRAWCZYK M.: *Podstawy wychowania fizycznego w szkole podstawowej*. Wyd. 3. Warszawa : Państw. Zakł. Wydaw. Szkolnych, 1949. Sygn.: CZYT. KKD

KURZAWSKI K., SZUBERT R.: *Olimpijczycy Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu : publikacja okolicznościowa z okazji nadania Uczelni imienia Polskich Olimpijczyków*. Wyd. okolicznościowe. Wrocław : AWF, 2022. Sygn.: MCZYT 61106

Logopedia : pytania i odpowiedzi : podręcznik akademicki. T. 1, *Interdyscyplinarne podstawy logopedii* / pod red. T. Gałkowskiego i G. Jastrzębowskiej ; Uniwersytet Opolski. Wyd. 2 zm. i poszerz. Opole : Wydaw. UO, 2003. Sygn.: CZYT. 376

Logopedia : pytania i odpowiedzi : podręcznik akademicki. T. 2, *Zaburzenia komunikacji językowej u dzieci i osób dorosłych* / pod red. T. Gałkowskiego i G. Jastrzębowskiej ; Uniwersytet Opolski. Wyd. 2 zm. i poszerz. Opole : Wydaw. UO, 2003. Sygn.: CZYT. 376

ŁUCZAK M., JUREK T.: *Medaliści olimpijscy Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu w latach 1950-2020*. Poznań : AWF, 2021. Sygn.: MCZYT 11133/Nr 455

Metoda mini-eduball : wychowanie i rozwój dziecka w świetle odkryć neuronauki / M. Bronikowski [i in.] ; Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Wrocław : Wydaw. AWF, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01; W 61105

Metody terapeutyczne stosowane w pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością : ruch i rozwój / red. nauk. J. Szmalec. Warszawa : Difin, 2021. Sygn.: CZYT. 376; W 60572

MINEYKO B.: *Improwizacje w klasach I-III*. Wyd. 2. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 1986. Sygn.: CZYT. 37.091.3/.8

Mój uczeń nie słyszy : poradnik dla nauczycieli szkół ogólnodostępnych / U. Buryń [i in.]. Warszawa : Min. Edukacji Nar., 2001. Sygn.: CZYT. 376

NOWAKOWSKA K.: *Kultura fizyczna z metodyką*. Kielce : Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego, 1992. Sygn.: MCZYT 60939

Pedagogika specjalna osób w starszym wieku / red. nauk. M. Kilian. Kraków : Oficyna Wydaw. Impuls, 2021. Sygn.: CZYT. 376

Prawo oświatowe / [red. nauk. K. Gawroński, S.M. Kwiatkowski ; aut. B. Barszczewska i in.]. Wyd. 5. Warszawa ; Wolters Kluwer Polska, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 37

Rozwój poznawczy i rozwój językowy dzieci z trudnościami w komunikacji werbalnej : diagnozowanie i postępowanie usprawniające : materiały z konferencji zorganizowanej przez Pomagisterskie Studium Logopedyczne, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego i Sekcję Logopedyczną Towarzystwa Kultury Języka w Warszawie, w dn. 1-3 czerwca 1996 / oprac. H. Mierzejewska, M. Przybyś-Piwkowska ; Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Towarzystwo Kultury Języka. Warszawa : DiG, 1997. Sygn.: CZYT. 376

SKORNY Z.: *Prace magisterskie z psychologii i pedagogiki : przewodnik metodologiczny dla studiujących nauczycieli*. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 1984. Sygn.: MCZYT 61193

Solopreneurs digital social innovation : [educational toolkit for solopreneurs] / ed. R. Ochoa-Dąderska [i in.]. Seyhan : Toplum Gonulluleri Dernegi, 2022. Sygn.: W 61120

Terapie wspomagające nieharmonijny rozwój dziecka : ćwiczenia / red. nauk. J. Szmalc. Warszawa : Difin, 2021. Sygn.: CZYT. 376; W 60705

Test fundamentalnych umiejętności ruchowych w sporcie FUS : przewodnik dla nauczycieli : praca zbiorowa / red. nauk. H. Makaruk ; [aut.] H. Makaruk [i in.] ; Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. WWFiZ, 2022. Sygn.: CZYT. 796.012; W 61116-61117

VICKERMAN P., MAHER A.: *Teaching physical education to children with special educational needs and disabilities*. 2nd ed. London ; New York : Routledge, 2019. Sygn.: W 60599

WARCHOŁ T.: *Wybrane rodzaje aktywności uczniów szkoły podstawowej w edukacji pozaformalnej*. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2021. Sygn.: CZYT. 37.013

WEGLARZ J.: *Wychowanie fizyczne w opowieściach : między teorią a praktyką*. Kraków : Oficyna Wydaw. Impuls, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01

Turystyka, rekreacja, czas wolny, hotelarstwo, gastronomia

BLOCH N.: *Bliscy nieznajomi : turystyka i przezwyciężanie podporządkowania w postkolonialnych Indiach*. Poznań : Wydaw. Nauk. UAM, 2018. Sygn.: CZYT. 338.48

DUDA A.: *Turysta wobec porzuconego dziedzictwa Czarnobylskiej Strefy Wykluczenia*. Kraków : Historia Iagellonica, 2020. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

GRZYWOCZ T.: *Lotniskowy zawrót głowy : jak podróżować samolotami i nie dać się zwariować*. Warszawa : Zona Zero 2021. Sygn.: W 60865

Instrukcja znakowania szlaków turystycznych / Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Stan prawny na dzień 13.09.2022 r. [Warszawa : PTTK, 2022]. Sygn.: CZYT. 338.48

JĘDRYSIAK T., WYSZOWSKA I.: *Turystyka religijna na świecie : wybrane aspekty*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 338.48-6

Kierunki rozwoju współczesnej turystyki : monografia naukowa / red. nauk. A. Niezgoda, Ł. Nawrot ; Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. Poznań : Proksenia, 2019. Sygn.: CZYT. 338.48

KORZONEK M.J.: *GlobRower : poradnik podróżnika rowerowego*. Wyd. 2 zm. i uzup. [Wodzisław Śląski] : Bookplan.pl, 2022. Sygn.: CZYT. 338.48-52

Kultura i turystyka : sacrum i profanum / red. nauk. J. Mokras-Grabowska, J. Latosińska. Łódź : Reg. Org. Turystyczna Woj. Łódzkiego, 2016. Sygn.: CZYT. 338.48-6

Kulturowe aspekty turystyki i gospodarki turystycznej : materiały poseminaryjne, Warszawa, grudzień 1997 / [aut. K. Przeclawski i in.] ; Polskie Stowarzyszenie Turystyki. Warszawa : PST, 1997. Sygn.: MCZYT 60946

KWIATKOWSKI K.J.: *Survival po polsku czyli Porady dla mieszczucha, który poczuł zew natury*. Łódź : F-ma Tomczak, [ok. 1997]. Sygn.: CZYT. 338.48-51

LESZCZYCKI S.: *Znaczenie gospodarcze ruchu uzdrowiskowo-turystycznego na Śląsku*. Katowice : [IŚ] ; Warszawa : skł. gł. Nasza Księgarnia, 1937. Sygn.: CZYT. KKD

ŁUKAWSKI L.: *Turystyka kolarska PTTK w Polsce Ludowej*. Warszawa : Zakł. Wydawniczo-Propagandowy PTTK, 1977. Sygn.: MCZYT 60433

MICHALCZYK A.: *Dzieje turystycznego kajakarstwa ziemi gdańskiej 1947-1997*. Gdańsk : Reg. Oddz. PTTK, 2002. Sygn.: MCZYT 60959

MICHNIEWICZ I., PEĆ M.: *Organizacja imprez i usług turystycznych : podręcznik : technik obsługi turystycznej : kwalifikacja*. T.13, T.14. Cz. 3. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 2015. Sygn.: CZYT. 338.48

Na nartach : poradnik turystyczny narciarza / oprac. zesp. aut. [Warszawa] : Spółdz. Inst. Wydaw. Kraj, dr. 1951. Sygn.: CZYT. KKD

NEWMAN B.: *Rowerem przez II RP : niezwykła podróż po kraju, którego już nie ma : reportaż z 1934 roku*. Kraków : Znak Horyzont, 2022. Sygn.: MCZYT 60884

NEWMAN B.: *Rowerem przez Polskę w ruinie : niezwykła podróż po kraju, który zmienił się nie do poznania : jedyny nieocenzurowany reportaż z 1945 roku*. Kraków : Znak Horyzont, 2022. Sygn.: MCZYT 61129

NIEWCZAS M., ZABORNIAK S., SZMYD Ł.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 1, *Tradycje, prekursorzy, prawo, szlaki i upowszechnianie*. Rzeszów : Uniw. Rzeszowski, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

NIEWCZAS M. ZABORNIAK S., SZMYD Ł.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 2, *Organizacje i stowarzyszenia turystyczne*. Rzeszów : Uniw. Rzeszowski, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

NIEWCZAS M., ZABORNIAK S., SZMYD Ł.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem. T. 3, Formy turystyki*. Rzeszów : Uniw. Rzeszowski, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

Niezwykła podróż / pod red. A. Łysiak-Łątkowskiej, M. Nowak. Gdańsk : Wydaw. Uniw. Gdańskiego, 2021. Sygn.: CZYT. 91

O'BANNON A.: *Sztuka przetrwania w terenie lawinowym* / il. M. Clelland. Wyd. 3. Warszawa : Wydaw. Sklepu Podróżnika, 2021. Sygn.: CZYT. 338.48-51

Obszary turystyki polonijnej : stan i potrzeby / red. nauk. W. Rybczyński. Warszawa : Min. Sportu i Turystyki, 2015. Sygn.: MCZYT 60945

PALIŚ B.: *Turystyka zakupowa w miastach*. Warszawa : Difin, 2022. Sygn.: CZYT. 338.48

PEĆ M., MICHNIEWICZ I.: *Obsługa ruchu turystycznego : technik obsługi turystycznej*. Cz. 1. Warszawa : REA, 2011. Sygn.: CZYT. 338.48

PEĆ M., MICHNIEWICZ I.: *Obsługa ruchu turystycznego : technik obsługi turystycznej*. Cz. 2. Warszawa : REA, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 338.48

PEĆ M., MICHNIEWICZ I.: *Obsługa ruchu turystycznego : technik obsługi turystycznej*. Cz. 3. Warszawa : REA, cop. 2011. Sygn.: CZYT. 338.48

PIGOŃ A.: *Góralki, taterniczki, turystki : kobiety w literaturze o Tatrach do 1939 roku*. Kraków : Tow. Autorów i Wydaw. Prac Nauk. Universitas, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 60787

PISKOZUB P.: *Odpowiedzialność przedsiębiorcy turystycznego za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy o świadczenie usług turystycznych*. Lublin : Wydaw. Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, 2017. Sygn.: CZYT. 338.482/.483

Podróż z książką w rękę / pod red. M. Nowak, I. Sakowicz-Tebinki, M. Petelskiej. Gdańsk : Wydaw. Uniw. Gdańskiego, 2020. Sygn.: CZYT. 338.48

Podstawy technologii gastronomicznej : praca zbiorowa / pod red. S. Zalewskiego ; [aut. S. Zalewski i in.]. Wyd. 3 zm. Warszawa : Wydaw. Naukowo-Techniczne, cop. 1997. Sygn.: CZYT. 64

RÓŻYCKI P.: *Geneza i teoria turystyki*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 338.48; W 60786

SAWIŃSKA A., SIDORKIEWICZ M., TOKARZ-KOCIK A.: *Turysta senior na rynku usług hotelarskich*. Kraków ; Legionowo : edu-Libri, 2018. Sygn.: CZYT. 64

SUJAK K.J.: *Turystyka motocyklowa w praktyce*. [Kraków] : Ridero, 2019. Sygn.: CZYT. 338.48-52

TELL J.: *Cyklopedia : wszystko, co musisz wiedzieć o jeździe rowerem*. Kraków : Znak Koncept, 2022. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

Trasy nordic walking : w Krainie Lessowych Wąwozów : 1 : 75 000 / oprac. kartogr. Kartpol. Lublin : Kartpol ; Nałęczów : Lokalna Organizacja Turystyczna Kraina Lessowych Wąwozów, 2013. Sygn.: W K - 2145

Turystyka i krajoznawstwo z morzem w tle : studia i materiały z dziejów krajoznawstwa na Pomorzu Gdańskim / [red. nauk. J. Przybylski]. Gdańsk : Wydaw. Pomorskie przy RPK PTTK, 2010. Sygn.: CZYT. 338.48

Wielkopolska okiem cyklisty : mapa turystyczna : skala 1 : 100 000 / red. P. Banasz-kiewicz [i in.] ; tekst M. Kędzierska. Kraków : Wydaw. Kartogr. Compass, 2018. Sygn.: W K - 2143

WOLIŃSKI R.: *Najślawniejsi hotelarze wszech czasów*. [Elbląg : Woliński & Hotel Robert Woliński], cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60708

WRZOSEK A.: *Turystyka i uzdrowiska na Śląsku*. Katowice ; Wrocław : [IŚ], 1948. Sygn.: CZYT. KKD

Wychowanie fizyczne, turystyka, sport i sprawy zdrowotności środowiska akademickiego Trójmiasta : posiedzenie Kolegium Rektorów Uczelni Wybrzeża w dniu 26.03.1975 r. Gdańsk : WSWF, [1975]. Sygn.: MCZYT 3447/Nr15

ZABORNIAK S., PEZDAN-ŚLIŻ I., NIEWCZAS M.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 5, *Schrony, schroniska, domy turystyczne i wycieczkowe w Beskidach Zachodnich*. Rzeszów : Bonus Liber Wydaw. i Druk. Diecezji Rzeszowskiej, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

Zarządzanie w turystyce zrównoważonej : zarys problematyki / red. nauk. B. Pabian, B. Reformat. Katowice : Wydaw. Uniw. Ekonomicznego, 2020. Sygn.: CZYT. 338.486

Matematyka, nauki przyrodnicze i biologiczne

CHMURZYŃSKA A.: *Nutrigenomika*. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 613

DUBEL KR.: *Ochrona i kształtowanie środowiska*. Wyd. 3 rozsz. Krosno : Fund. Centrum Edukacji Ekologicznej Wsi, 2001. Sygn.: CZYT. 502/504

Dziedzictwo kulturowe w kontekście wyzwań zrównoważonego rozwoju / red. M. Pawleta, A. Marciniak. Kraków : Tow. Autorów i Wydaw. Prac Nauk. Universitas ; Poznań : PAN Oddz., cop. 2021. Sygn.: CZYT. 35

Kultura fizyczna na Białostocczyźnie : (materiały z badań) / [kom. red. M. Gnatowski i in. ; Uniwersytet Warszawski. Filia w Białymstoku]. Białystok : Sekcja Wydaw. Filii UW, 1980. Sygn.: MCZYT 60770

MIZGAJSKA-WIKTOR H., JAROSZ W., FOGT-WYRWAS R.: *Podstawy biologii człowieka : komórka, tkanki, rozwój, dziedziczenie*. Wyd. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN : PZWL, 2022. Sygn.: CZYT. 57; W 60702

Morfologiczne kryteria doboru i selekcji do sportu wyczynowego : poradnik metodyczny / oprac. B. Wachal ; Wojewódzka Federacja Sportu w Opolu. Zespół Metodyczno Szkoleniowy. Opole : [b.w.], 1985. Sygn.: MCZYT 60451

Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych / S. Czaja [i in.] ; red. nauk. B. Fiedor. Warszawa : C.H. Beck, 2002. Sygn.: CZYT. 502/504

SIMONIENKO K.: *Terapia lasem w badaniach i praktyce*. Poznań : Wydaw. Nauk. Silva Rerum, 2021. Sygn.: CZYT. 615.8

SYMONIDES E.: *Ochrona przyrody*. Warszawa : Wydaw. Uniw. Warszawskiego, cop. 2007. Sygn.: CZYT. 502/504

VASIL'EVA L.F.: *Kinezyjologia stosowana w praktyce : samodzielnie przywróć prawidłowe napięcie i funkcje mięśni*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60847-60848

Zaburzenia rozwoju płci a sport wyczynowy / red. nauk. M. Mędraś. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 796:61; W 60674

ZALEWSKA M.J., NIEMIRO W.: *Biostatystyka : od podstaw do za[aw]ansowanych metod*. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 57

Zarządzanie w turystyce zrównoważonej : zarys problematyki / red. nauk. B. Pabian, B. Reformat. Katowice : Wydaw. Uniw. Ekonomicznego, 2020. Sygn.: CZYT. 338.486

Medycyna

ALLEN L., POUNDS D.M.: *Clay & Pounds masaż leczniczy : podstawy anatomiczne i techniki* / zdj. V. Overman ; ryc. D.M. Pounds. Wyd. 1 pol., dodr. / red. J. Walocha. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61091

AMEN D.G.: *Neuroplastyczność mózgu : proste ćwiczenia i techniki, które wyeliminują złe nawyki, negatywne emocje, stres i depresję*. Białystok : Vital, 2023. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61142

BENZ C.: *SM i ty : jak żyć ze stwardnieniem rozsianym* / rys. S. Williams. Warszawa : Polskie Tow. Stwardnienia Rozsianego, 2009. Sygn.: CZYT. 616.8

BOIRON M., ROUX F.: *Traumatologia ogólna i w sporcie* / współpr. lek. F. Choffrut. Sosnowiec : [Progress, 2020]. Sygn.: CZYT. 617; W 60894

BOWMAN K.: *Homo immobilis trenuj, pracując : od sedentaryzmu do dynamicznego miejsca pracy*. Warszawa : Fizjopress, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61206

BRYTEK-MATERA A.: *Zaburzenia odżywiania*. Wyd. 1, dodr. 4. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 613

BUCKUP J., HOFFMANN R.: *Testy kliniczne w badaniu kości, stawów i mięśni : badanie, objawy, testy*. Wyd. 5, dodr. 4 / red. nauk. wyd. pol. D. Białoszewski, A. Hadamus. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2022. Sygn.: CZYT. 616.7

CELENTANO D.D., SZKLO M.: *Gordis epidemiology*. 6th ed. Philadelphia, PA : Elsevier, cop. 2019. Sygn.: W 60598

CHMURZYŃSKA A.: *Nutrigenomika*. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 613

CHOI K.: *Techniki stawiania baniek w powszechnych dolegliwościach : ilustrowany przewodnik uśmierzania bólu, łagodzenia stanów zapalnych i leczenia urazów*. Wyd. 1, dodr. Białystok : Vital, 2021. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60889

Choroba zwyrodnieniowa kręgosłupa w praktyce lekarza POZ : [nowe spojrzenie] / red. nauk. K. Koszela. Warszawa : PZWL : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 616.7

Choroba zwyrodnieniowa stawów : [współczesne spojrzenie] / red. nauk. M. Majdan. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 616.7

CIBOROWSKI D.: *Testy kliniczne w fizjoterapii : badanie narządu ruchu : praktyczny przewodnik po metodach badania układu mięśniowo-szkieletowego*. Wyd. 2. Poznań ; Swarzędz : Body Medica Centrum Kompleksowej Rehabilitacji Dariusz Ciborowski, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60795-60796,61207

DAVY AN.: *Dieta przeciwzapalna : jak zapobiegać stanom zapalnym i jak je zmniejszać, by cieszyć się zdrowiem*. Poznań : Publicat, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

Diverse adapted physical activities / ed. by T. Filipčič, M. Bilska, R. Vute ; Józef Piłsudski University of Physical Education in Warsaw. Faculty of Physical Education and Health in Biała Podlaska, University of Ljubljana. Faculty of Education. Biała Podlaska : [AWF w Warszawie. WWFiZ], 2022. Sygn.: W 61198

DOMARADZKI J., ZALESKI A.: *Anatomia praktyczna układu ruchu : zeszyt ćwiczeń*. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 611; W 60676

DOW M.: *Mgła mózgowa : skuteczny program na radykalną poprawę koncentracji i wzmocnienie pamięci*. Białystok : Vital, 2021. Sygn.: CZYT. 616.8

Dysfunkcje czaszkowo-żuchwowe : diagnostyka, leczenie i rehabilitacja / red. nauk. M. Kulesa-Mrowiecka. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 616.7

Dystonie : od diagnozy do leczenia / red. nauk. D. Kozirowski. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2020. Sygn.: CZYT. 616.8

EDER U., SPERLICH F.J.: *Stymuluj swój układ przywspółczulny : jak kilkoma oddechami pobudzić nerw błędny, wyeliminować procesy zapalne, zmniejszyć wydzielanie hormonów stresu i zapewnić regenerację*. Białystok : Vital, 2021. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61133

Edukacja prozdrowotna i promocja zdrowia / red. nauk. J. Gromadzka-Ostrowska ; aut. J. Gromadzka-Ostrowska [i in.]. Warszawa : Wydaw. SGGW, 2019. Sygn.: CZYT. 613

FELSTEAD C.: *Joga dla biegaczy : popraw siłę, mobilność i elastyczność oraz przyspiesz proces regeneracji po biegu*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 613; W 60880

FISCHER E.: *Aktywuj samouzdrawiającą moc nerwu błędnego : jak skutecznie stymulować i relaksować autonomiczny układ nerwowy*. Białystok : Vital, 2023. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61066

Fizjologia człowieka w zarysie : zintegrowane podejście / red. nauk. A.M. Badowska-Kozakiewicz. Wyd. 1, dodr. 3. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2022. Sygn.: CZYT. 612

Fizjoterapia w ortopedii / red. nauk. D. Białoszewski ; [aut. J.G. Adamczyk i in.] ; patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Wyd. 2 zm. i uaktual. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60970,60971

Fizjoterapia zgodna z zasadami evidence-based practice : omówienia międzynarodowych wytycznych praktyki : praca zbiorowa / red. nauk. M. Płaszewski, Z. Wroński ; Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. WWFiZ, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

FRAZIER M., CHEEKE R., HOLTZMAN R.: *Dieta roślinna dla sportowców : kompletny plan zbilansowanej diety, dzięki której zwiększysz wydolność, wzmocnisz ciało i łatwiej zregenerujesz się po treningu*. Białystok : Vital, 2023. Sygn.: CZYT. 796:61; W 61131

GILMARTIN S.: *Współczesna terapia bańkowa : źródło przystępnej wiedzy o terapii próżniowej*. Lutynia : Purana, cop. 2018. Sygn.: CZYT. 615.8

GLUCHOWSKI P.: *Vademecum hipertrofii*. T. 1, *Od komórki mięśniowej...* Wyd. 2. Warszawa : Fund. Promocji Sportu Pawła Głuchowskiego, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8

GLUCHOWSKI P.: *Vademecum hipertrofii*. T. 2, *...Do programu treningowego*. Wyd. 2. Warszawa : Fund. Promocji Sportu Pawła Głuchowskiego, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8

GOODMAN C.C., HEICK J., LAZARO R.T.: *Diagnoza różnicowa dla fizjoterapeutów : kiedy kierować pacjenta do innego specjalisty?* Wyd. 2 pol. / [red. nauk. J. Taradaj]. Błonie : DB Publishing Dobrogniewa Bąkowska, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60980

GÓRECKA-TUTEJA A., JASTRZĘBSKA I.: *Refluks i sport*. Kraków : [Bajkopisarze.pl.], 2021. Sygn.: CZYT. 796:61

GREENFIELD B.: *Wydolność 2.0 : wykorzystaj potencjał ciała i usprawnij umysł*. Łódź : Galaktyka, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 613; W 61057

GRYGIEL-GÓRNIAK B.: *Reumatologia : kompendium*. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2022. Sygn.: CZYT. 616.7; W 60670

HARNISCH G.: *Elektroakupunktura do użytku domowego i praktyki terapeutycznej : bezbolesna i bezpieczna metoda samouzdrawiania*. Białystok : Vital, 2020. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60836/+dod.

Hipoterapia : historia, koncepcje, przegląd badań / K. Sipowicz [i in.]. Wrocław : Continuo, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

HOBELSBERGER B., FEIL W.: *Dr Food : zdrowe odżywianie dla mocnych, zdrowych i ruchomych stawów*. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

HOOLEY J.M., NOCK M.K., BUTCHER J.N.: *Abnormal psychology*. 18th ed., global ed. Harlow [i in.] : Pearson Education Limited, cop. 2021. Sygn.: W 60584

JACHACZ-ŁOPATA M., MILKA D.: *Rozejście mięśnia prostego brzucha : terapia kompleksowa*. Wyd. 1, dodr. Wrocław : MedPharm Polska, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

JAKIMOWICZ-KLEIN B.: *Dieta dla mózgu*. Wrocław : Astrum, [2018]. Sygn.: CZYT. 613

KADUSON H., SCHAEFER C.: *Zabawa w psychoterapii*. Gdańsk ; [Sopot] : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2001. Sygn.: CZYT. 615.8

KAMINOFF L., MATTHEWS A.: *Joga : nowy ilustrowany przewodnik anatomiczny po asanach, ruchach i technikach oddychania* / il. S. Ellis. Wyd. 1, dodr. Białystok : Vital, 2021. Sygn.: CZYT. 613; W 60828

KANIKOWSKA D., WITOWSKI J.: *Patofizjologia : repetytorium*. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2021. Sygn.: CZYT. 616

KARKUKLY E.: *Masaż twarzy bankami : natychmiastowy efekt liftingu*. Białystok : Vital, 2020. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60834

KILIAN M.: *Funkcjonowanie osób w starszym wieku*. Warszawa : Difin, 2020. Sygn.: CZYT. 613

Kompleksowa rehabilitacja w kardiochirurgii : wczesna fizjoterapia, pielęgnacja i opieka psychologiczna / red. nauk. A. Piwoda, D. Batycka-Stachnik ; [aut. K. Bartuś i in.] ; patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60659

KONDRATIUK A.: *Dyskopatia lędźwiowa : skuteczna pomoc w nagłych przypadkach* / [oprac. i wykonanie ćwiczeń A. Kalwasińska]. Warszawa : Oficyna Wydaw. ABA, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61148

KRÓL S.: *Siedzenie albo zdrowie : porady z gabinetu fizjoterapeuty*. Kraków : Król Fizjoterapia, 2021. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61014

KUBIAK R., LISZEWSKA A.: *Prawo medyczne dla fizjoterapeutów*. Warszawa : C.H. Beck, 2020. Sygn.: CZYT. 615.8

LASEK W.: *Immunologia : podstawowe zagadnienia i aktualności*. Wyd. 3 zm., dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2017. Sygn.: CZYT. 616

LEMOLE G.M.: *Zdrowy układ limfatyczny : pomoc przy każdym schorzeniu / oraz S. McLanahan [i in.]*. Białystok : Vital, 2023. Sygn.: CZYT. 616; W 61140

LESZCZYCKI S.: *Znaczenie gospodarcze ruchu uzdrowiskowo-turystycznego na Śląsku*. Katowice : [IS] ; Warszawa : skł. gł. Nasza Księgarnia, 1937. Sygn.: CZYT. KKD

LEŚNIEWSKI P.: *Atlas ćwiczeń w wybranych chorobach reumatycznych*. Gdańsk ; Otomin : AsteriaMed, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60985-60986

LEWANDOWSKA A.: *Dieta dla mózgu*. Warszawa : RM, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 613

Limfologia / red. O. Gültig, A. Miller, H. Zöltzer ; [współpr. H.V. Bauer i in.]. Wyd. pol. / [red. J. Doś]. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 616; W 60680-60681

LOWENSTEIN N.A.: *Walka ze zmęczeniem w stwardnieniu rozsianym : jak zmienić przyzwyczajenia by mieć więcej energii? : poradnik*. Warszawa : Polskie Tow. Stwardnienia Rozsianego, 2011. Sygn.: CZYT. 616.8

MAŁEK Ł.: *Kardiologia sportowa dla lekarzy rodzinnych*. Warszawa : Medical Tribune Polska, 2022. Sygn.: CZYT. 796:61; W 61010

Manipulacja powięzi® : metoda Stecco® z perspektywy terapeuty / red. J.A. Day ; przedm. L. Stecco. Wyd. 1 pol. / red. M. Szkolnicki. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60683-60684

MARTIN C.: *Joga : recepta na choroby przewlekłe : proste asany na skuteczną poprawę zdrowia i samopoczucia*. Białystok : Vital, 2023. Sygn.: CZYT. 613; W 61135

MCCOMAS A.J.: *Skeletal muscle form and function*. Champaign, Il. : Human Kinetics, cop. 1996. Sygn.: W 60932

MCDONALD R.B.: *Biologia starzenia*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 612

MCGILL S., CARROLL B.: *Dar kontuzji : jak wrócić do sportów siłowych po urazie*. Łódź : Galaktyka, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8; W 60901-60902

MCKEOWN P.: *Spokojny oddech, spokojny umysł : metoda Butejki i trening uważności : zwiększ dotlenienie swojego mózgu i zatrzymaj natłok niepotrzebnych myśli poprzez połączenie metody Butejki i treningu uważności*. [Nowy Sącz] : Spokojny Oddech, 2022. Sygn.: CZYT. 159.9; W 60886

Metody terapeutyczne stosowane w pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością : ruch i rozwój / red. nauk. J. Szmalec. Warszawa : Difin, 2021. Sygn.: CZYT. 376; W 60572

MIKOŁAJEWSKA E.: *Osoba ciężko chora lub niepełnosprawna w domu : poradnik dla opiekunów* / red. nauk. E. Krajewska-Kułak. Wyd. 1, dodr. 8. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2020. Sygn.: CZYT. 616

Modern epidemiology / T.L. Lash [i in.]. 4th ed. Philadelphia [i in.] : Wolters Kluwer, cop. 2021. Sygn.: W 60730

Nadmiar masy ciała u dzieci i młodzieży : poradnik dla lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej / red. nauk. G. Rowicka. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2021. Sygn.: CZYT. 616

Netter's concise radiologic anatomy / E.C. Weber [i in.] ; il. by F.H. Netter ; contribut. il. C.A.G. Machado. 2nd ed. upd. Philadelphia, PA : Elsevier, cop. 2019. Sygn.: W 60597

Neuralgie twarzowe / I. Domitrz [i in.]. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2022. Sygn.: CZYT. 616.8

Neurologia : kompendium / red. nauk. W. Kozubski ; aut. M. Barcikowska [i in.]. Wyd. 1, dodr. 4. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 616.8; W 60661-60662

NICHOLLS D.A.: *The end of physiotherapy*. London ; New York : Routledge, 2018. Sygn.: W 60600

Niekorzystne interakcje leków : aspekty kliniczne i prawne / red. nauk. R. Tymiński i J. Woroń. Warszawa : Medical Tribune Polska, 2020. Sygn.: CZYT. 61

NIEMCZYK M.: *Podstawy diagnostyki klinicznej dla fizjoterapeutów*. Warszawa : Medical Tribune Polska, 2022. Sygn.: CZYT. 616; W 61000-61002

NOGIER R.: *Aurikuloterapia : terapia punktów usznych : przewodnik po algorytmach aurikuloterapii na różne dolegliwości*. Kraków : Holi, cop. 2020. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61015

NOWAK E., WALANCIK M.: *Logistyka akcji ratowniczych*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2018. Sygn.: CZYT. 614

Nowe trendy w dietetyce / pod red. nauk. K.L. Krzystyniaka, J. Klonowskiej. Warszawa : Medyk, 2020. Sygn.: CZYT. 613

O'BANNON A.: *Sztuka przetrwania w terenie lawinowym* / il. M. Clelland. Wyd. 3. Warszawa : Wydaw. Sklepu Podróżnika, 2021. Sygn.: CZYT. 338.48-51

OELLERICH H., WESSELS W.: *Masaż bańką chińską : innowacyjna i skuteczna technika rozluźniania powięzi*. Białystok : Vital, 2020. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60853

Otyłość : przewodnik interdyscyplinarny / pod red. P. Bogdańskiego ; Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Poznań : Wydaw. Nauk. UM, 2020. Sygn.: CZYT. 616

Otyłość i jej powikłania : praktyczne zalecenia diagnostyczne i terapeutyczne / red. nauk. L. Ostrowska, P. Bogdański, A. Mamcarz. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2021. Sygn.: CZYT. 616

PALÁGYI J.: *Samoleczenie za pomocą masażu dłoni*. Wyd. 4. Warszawa : Amber, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60484

Patofizjologia człowieka / red. nauk. A.M. Badowska-Kozakiewicz. Wyd. 1, dodr. 3. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: CZYT. 616

Pedagogika specjalna osób w starszym wieku / red. nauk. M. Kilian. Kraków : Oficyna Wydaw. Impuls, 2021. Sygn.: CZYT. 376

PEREIRA C., BRIDGES A.: *Hipermobilność stawów : ilustrowany przewodnik i plan ćwiczeń na stabilizację stawów, wzmocnienie mięśni i utrwalenie prawidłowej postawy ciała*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61051,61052

PFITZER T., LECHNER M.: *Osteopatia w domu : proste metody, dzięki którym złagodzisz przewlekły ból głowy, szyi, ramion, pleców, bioder, kolan i stóp – skutecznie i długotrwale*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60870

PIOTROWSKI-MANZ H.: *Sztuka stawiania baniek : podstawy, wykonanie, naturalne metody leczenia*. Pelpin : Bernardinum, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

PODKOWSKA J., KEKUSZ M., KOŁODZIEJCZYK T.: *Bike & cook : kulinarny poradnik rowerzysty* / fot. A. Murak. Warszawa : Filo, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

Podręcznik dla lekarzy specjalizujących się w ortopedii i traumatologii narządu ruchu / red. nauk. A. Nowakowski [i in. ; aut. P. Bąkowski i in.]. Poznań ; Gdańsk : Exemplum, 2021. Sygn.: CZYT. 616.7

Praktyka osteopatii czaszkowo-krzyżowej. T. 1, *Techniki w zakresie mózgowczaszki* / red. T. Liem ; współpr. J. Alexander [i in.]. Wyd. 1 pol. / [red. nauk. M. Wójcik, E. Kalecińska]. Wrocław : MedPharm Polska, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60992/T.1

Praktyka osteopatii czaszkowo-krzyżowej. T. 2, *Staw skroniowo-żuchwowy* / red. T. Liem ; współpr. J. Alexander [i in.]. Wyd. 1 pol. / [red. nauk. M. Wójcik, E. Kalecińska]. Wrocław : MedPharm Polska, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60992/T.2

Praktyka osteopatii czaszkowo-krzyżowej. T. 3, *Struktury orofacjalne, gardło, krtani, jama nosowa, oczodół* / red. T. Liem ; współpr. J. Alexander [i in.]. Wyd. 1 pol. / [red. nauk. M. Wójcik, E. Kalecińska]. Wrocław : MedPharm Polska, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60992/T.3

Praktyka osteopatii czaszkowo-krzyżowej. T. 4, *Trzewioczaszka, bóle, nerwy* / red. T. Liem ; współpr. Joshua Alexander [i in.]. Wyd. 1 pol. / [red. nauk. M. Wójcik, E. Kalecińska]. Wrocław : MedPharm Polska, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60992/T.4

Programy zdrowotne : skuteczna profilaktyka zachorowań : przykłady dobrych praktyk / red. nauk. A. Dyzmann-Sroka, T. Piotrowski. Wyd. 1, dodr. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2019. Sygn.: CZYT. 616

Propedeutyka i historia fizjoterapii / pod red. T. Kasperczyka i D. Muchy. Kraków : AWF, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

PRUSIŃSKI A.: *Neurologia praktyczna*. Wyd. 3 uktual., dodr. 5. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: CZYT. 616.8

Psychiatria : podręcznik dla studentów medycyny / red. nauk. M. Jarema ; [aut. B. de Barbaro i in.]. Wyd. 2 uaktual. i rozsz., dodr. 6. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2022. Sygn.: CZYT. 616.8

Psychogeriatrya / red. nauk. M. Cybulski [i in. ; aut. A. Araszkiewicz i in.]. Wyd. 2 uaktual. i rozsz. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 616.8

RATEY J.J., HAGERMAN E.: *Ćwiczenia fizyczne a mózg : wzmocnij koncentrację, zdrowie psychiczne, równowagę hormonalną oraz zwiększ poziom neuroprzekaźników, by twój mózg był silniejszy*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 613; W 60842

Ratownictwo górskie : edukacja transgraniczna ratowników górskich w Polsce i w Słowacji / red. nauk. R. Szynowski. Dąbrowa Górnicza : Wydaw. Nauk. Akad. WSB, 2022. Sygn.: CZYT. 796.5

Rekomendacje w zakresie realizacji kompleksowej rehabilitacji kardiologicznej / [R. Piotrowicz i in.]. Gdańsk : AsteriaMed, 2017. Sygn.: CZYT. 615.8

REUTER I.: *Choroba Parkinsona*. Wyd. 1 pol. / red. S. Budrewicz. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 615.8

Rynek pracy wobec wyzwań przyszłości : ujęcie interdyscyplinarne / red. A. Siedlecka, D. Guzał-Dec ; Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Biała Podlaska : Wydaw. PSW JPPII, 2021. Sygn.: CZYT. 331

SABAŁA-ZIELIŃSKA B.: *TOPR. [T.] 2, Nie każdy wróci*. Warszawa : Prószyński Media, 2021. Sygn.: CZYT. 796.5

SHARKEY J.: *Igłoterapia – podręcznik : suche igłowanie w terapii mięśniowo-powięziowych punktów spustowych* / przedm. D.G. Simons ; aut. supl. A. Zubkowska-Rojszczak]. Wyd. pol. / [red. nauk. M. Chochowska]. Poznań : Wydaw. WSEiT : Galilea Press, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60988

SIMONIENKO K.: *Terapia lasem w badaniach i praktyce*. Poznań : Wydaw. Nauk. Silva Rerum, 2021. Sygn.: CZYT. 615.8

SIMPSON D.: *Prawda jogi : przewodnik po historii, filozofii i praktyce*. Warszawa : Czarna Owca, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 613

SKUBAN R.; *Pranajama – uzdrawiająca moc oddechu : odpręż ciało, oczyść umysł i pozbadź się bólu*. Wyd.1, dodr. Białystok : Studio Astropsychologii, 2021. Sygn.: CZYT. 613

Sportowa odpowiedzialność dyscyplinarna z tytułu dopingu w sporcie / pod red. A.J. Szwarca. Poznań : Nauka i Innowacje, 2017. Sygn.: CZYT. 796.06

SROKA M.: *Zimne kąpiele : hartowanie ciała, metody oddechowe, dieta i ćwiczenia wzmacniające odporność*. Białystok : Wydaw. Kobiectwo, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61061

STANLEY J.: *Joga dla każdego ciała : proste asany, sekwencje i wskazówki, które pozwolą ci w pełni cieszyć się praktyką jogi*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 613; W 60832

STARZYŃSKI J., DARKOWSKI P.: *Kajakiem bezpiecznie : materiały szkoleniowe / il. M. Witaszewski ; Polski Związek Kajakowy*. Warszawa : Zarząd Gł. Tow. Krzewienia Kultury Fizycznej, cop. 1997. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

STAUGAARD-JONES J.A.: *Mięsień lędźwiowy : klucz do fizycznego, emocjonalnego i duchowego dobrostanu*. Łódź : Galaktyka, 2022. Sygn.: CZYT. 612; W 60868

SWAYNE L.E., DUNCAN W.J., GINTER P.M.: *Zarządzanie strategiczne w ochronie zdrowia / red. nauk. wyd. pol. J. Klich*. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 614

SZCZYGŁOWSKI J.: *Zwyrodnienia narządu ruchu : [objawy, przyczyny, leczenie, unikanie powikłań]*. Wyd. 1, dodr. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: CZYT. 616.7

SZPINDA M.: *Anatomia prawidłowa człowieka (w oparciu o mianownictwo anatomiczne zawarte w Terminologia Anatomica oraz Terminologia Neuroanatomica) : podręcznik dla studentów medycyny i lekarzy*. T. 3, *Czaszka, głowa i szyja*. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 611; W 61077/T.3

SZPINDA M.: *Anatomia prawidłowa człowieka (w oparciu o mianownictwo anatomiczne zawarte w Terminologia Anatomica oraz Terminologia Neuroanatomica) : podręcznik dla studentów medycyny i lekarzy*. T. 4, *Narząd wzroku i ucho, mózgowie i rdzeń kręgowy, drogi nerwowe*. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 611; W 61077/T.4

SZPINDA M.: *Anatomia prawidłowa człowieka (w oparciu o mianownictwo anatomiczne zawarte w Terminologia Anatomica, 2019) : podręcznik dla studentów medycyny i lekarzy. T. 1, Anatomia ogólna i systemowa, kończyna górna, kończyna dolna*. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 611; W 61077/T.1

SZPINDA M.: *Anatomia prawidłowa człowieka (w oparciu o mianownictwo anatomiczne zawarte w Terminologia Anatomica, 2019) : podręcznik dla studentów medycyny i lekarzy. T. 2, Klatka piersiowa i grzbiet, brzuch, miednica i układ moczowo-płciowy*. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 611; W 61077/T.2

TAYLOR J.B.: *Tajemnica zdrowego mózgu : jak wykorzystać neuroplastyczność oraz właściwości prawej i lewej półkuli mózgu, aby przywrócić zdrowie i odkryć psychologiczne i biologiczne możliwości mózgu*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 612

Techniki osteopatyczne. T. 1 / red. Torsten Liem, Tobias K. Dobler. Wyd. 1 pol., dodr. / red. M. Mularczyk. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60686/T.1

Techniki osteopatyczne. T. 2 / red. Torsten Liem, Tobias K. Dobler. Wyd. 1 pol., dodr. / red. M. Mularczyk. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2020. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60686/T.2

Techniki osteopatyczne. T. 3 / red. Torsten Liem, Tobias K. Dobler. Wyd. 1 pol., dodr. / red. M. Mularczyk. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2020. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60686/T.3

Terapie wspomagające nieharmonijny rozwój dziecka : ćwiczenia / red. nauk. J. Szmalec. Warszawa : Difin, 2021. Sygn.: CZYT. 376; W 60705

Textbook of prevention practice and community physiotherapy. [Pt.] 1 / chief ed. B.V. Belhare, sub-ed. P. Rajan, U.N. Pandit. New Delhi ; London ; Panama : Jaypee Brothers Medical Publishers, 2018. Sygn.: W 60595/T.1

Toksykologia : podręcznik dla studentów, lekarzy i farmaceutów / red. nauk. W. Seńczuk ; aut. T. Bogdanik [i in.]. Wyd. 4. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2002. Sygn.: CZYT. 61

Traumatologia narządu ruchu dzieci i młodzieży / red. nauk. J. Czubak ; [aut. A. Caban i in.]. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie, 2022. Sygn.: CZYT. 617; W 60672

TRZCIŃSKA S.: *Nowoczesna diagnostyka skolioz* / współpr. A. Myśliwiec, A. Żurawski. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 616.7; W 60664

Uchwała nr 386/I KRF Krajowej Rady Fizjoterapeutów z dnia 17 maja 2019 r. : wytyczne Krajowej Rady Fizjoterapeutów do oceny funkcjonalnej i prowadzenia dokumentacji medycznej dla pacjentów w wieku rozwojowym (0-7 lat) / [M. Domagalska-Szopa i in. ; Krajowa Izba Fizjoterapeutów]. Warszawa : KIF, cop. 2020. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60463

Ultrasonography in cervical dystonia : colour atlas / A. Drużdż ed. Poznań : Poznan University of Physical Education, 2022. Sygn.: CZYT. 616.7

URUSZCZAK O., WIELOBÓB A., WIELOBÓB M.: *Joga w ciąży i położu*. Gliwice : Helion – Sensus, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 613

VASIL'eva L.F.: *Kinezylogia stosowana w praktyce : samodzielnie przywróć prawidłowe napięcie i funkcje mięśni*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60847-60848

VOSS B.: *Uwolnij ciało i psychikę od bólu : holistyczna diagnoza i proste ćwiczenia, dzięki którym wyeliminujesz ból, szumy uszne, migreny i zawroty głowy*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

WALDMAN S.D. : *Kolano*. Wyd. pol. / red. A. Borowski. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 616.7

WARCHOŁ W.: *Gotowy do gry*. [T.] 3, *Sportowe DNA : ostatni etap – optymalizuj formę*. Kraków : Train With Brain Press, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01; W 60803/T.3,60804/T.3

WERNER D.: *Pranajama i inne techniki oddechowe w jodze : dla rozładowania stresu, wzmocnienia siły fizycznej, złagodzenia lęku, lepszej koncentracji i zwiększenia libido*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 613

WIŚNIEWSKI E.: *Uchwała nr 142/I KRF Krajowej Rady Fizjoterapeutów z dnia 1 marca 2018 r. : wytyczne Krajowej Rady Fizjoterapeutów do udzielania świadczeń zdrowotnych z zakresu fizjoterapii i ich opisywania w dokumentacji medycznej / [współaut. A. Lizak i in. ; Krajowa Izba Fizjoterapeutów]. Wyd. uzup. 2.0. Warszawa : KIF, 2019. Sygn.: CZYT. 615.8; W 60465*

WITZLEBEN G.: *Joga Wenus : proste i skuteczne ćwiczenia dna miednicy, dzięki którym pożegnasz kobiece dolegliwości i wzbogacisz życie intymne*. Białystok : Vital, 2021. Sygn.: CZYT. 613; W 60860

WOCH M.: *Instytucjonalna różnorodność form wsparcia osób starszych w Polsce (z uwzględnieniem perspektywy filozoficznoprawnej i holistycznej)*. Wyd. 1, stan prawny: 1 stycznia 2019 r. Poznań : Wydaw. Nauk. Silva Rerum, 2019. Sygn.: CZYT. 36

WÓJCIK E., KEPKA K., DANIELEWICZ A.: *Hipoterapia : istota i zastosowanie* / Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Siedlce : Wydaw. Nauk. UP-H, 2021. Sygn.: CZYT. 615.8

WRZOSEK A.: *Turystyka i uzdrowiska na Śląsku*. Katowice ; Wrocław : [IS], 1948. Sygn.: CZYT. KKD

Współczesne kierunki badań w naukach o zdrowiu / pod red. L. Perenc. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2020. Sygn.: CZYT. 61

Wytyczne resuscytacji 2021 / Europejska Rada Resuscytacji ; Polska Rada Resuscytacji. Wyd. pol. / red. nauk. J. Anders. Kraków : Polska Rada Resuscytacji, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 614

Wzorce kliniczne w terapii manualnej : podręcznik IMTA do kursów poziomu 2a i 2b / ed. P. Westerhuis, R. Wiesner ; współaut. D. Addison [i in.]. [Warszawa] : OrtoKursy, [2019]. Sygn.: CZYT. 615.8; W 61021-61022

Zaburzenia rozwoju płci a sport wyczynowy / red. nauk. M. Mędraś. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 796:61; W 60674

ZALEWSKA M.J., NIEMIRO W.: *Biostatystyka : od podstaw do zaawansowanych metod*. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 57

ŻURAW H.: *Rehabilitacja w perspektywie twórczości* / Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Siedlce : Wydaw. Nauk. UP-H, 2020. Sygn.: CZYT. 615.8

Nauki techniczne, rolnictwo

KRZYWICKI J.: *Turysta malarz : reportaże z Czarnobyla*. Kraków : Alfabeta, 2021. Sygn.: MCZYT 60512

Podstawy technologii gastronomicznej : praca zbiorowa / pod red. S. Zalewskiego ; [aut. S. Zalewski i in.]. Wyd. 3 zm. Warszawa : Wydaw. Naukowo-Techniczne, cop. 1997. Sygn.: CZYT. 64

SIMONIENKO K.: *Terapia lasem w badaniach i praktyce*. Poznań : Wydaw. Nauk. Silva Rerum, 2021. Sygn.: CZYT. 615.8

The complete guide to horse and pony care / consult. ed. J. Kidd. London : Stanley Paul & Co., 1991. Sygn.: W 61045

Organizacja i zarządzanie

ALEKSANDROWICZ T.R.: *Prognozowanie zagrożeń terrorystycznych : aspekty metodologiczne*. Warszawa : Difin, 2022. Sygn.: CZYT. 32

BARUK A.I.: *Marketing personalny jako instrument kreowania wizerunku firmy*. Warszawa : Centrum Doradztwa i Inform. Difin, cop. 2006. Sygn.: CZYT. 005

BENDKOWSKI J., KRAMARZ M., KRAMARZ W.: *Metody i techniki ilościowe w logistyce stosowanej : wybrane zagadnienia*. Gliwice : Wydaw. Politech. Śląskiej, 2010. Sygn.: CZYT. 005

Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku : wyzwania i dylematy : praca zbiorowa / pod red. T. Jemioły, K. Rajchela ; Wyższa Szkoła Informatyki, Zarządzania i Administracji w Warszawie, Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej w Warszawie. Warszawa : WSIZiA, 2008. Sygn.: CZYT. 32

BLACHA L.: *Biblia trenera personalnego : marketing, sprzedaż i biznes dla Trenerów Personalnych w pytaniach i odpowiedziach*. [Warszawa] : LBSuccess, [2018]. Sygn.: CZYT. 796; W 60773

BLACHA L.: *Trener personalny : jak zacząć zarabiać na swojej pasji?* Warszawa : LBSuccess, 2016. Sygn.: CZYT. 796; W 60774

BOHDANOWICZ L.: *Praktyka zarządzania klubem piłkarskim : strategia, struktura, tożsamość*. Warszawa : CeDeWu, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332; W 60919

CIEŚLIKOWSKI K.: *Strategia rozwoju sportu miasta Tychy na lata 2021-2025*. Tychy : Business Destination Alliance, [2022]. Sygn.: MCZYT 60459

GAWRON H.: *Podstawy zarządzania nieruchomościami / Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu*. Poznań : Wydaw. UE, 2010. Sygn.: CZYT. 33

HOFSTEDE G., HOFSTEDE G.J.: *Kultury i organizacje : zaprogramowanie umysłu*. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2007. Sygn.: CZYT. 316

KOUZES J.M., POSNER B.Z.: *Przywództwo i jego wyzwania*. Kraków : Wydaw. Uniw. Jagiellońskiego, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 005

MASTROGIACOMO S., OSTERWALDER A.: *Skuteczne zarządzanie zespołem : jak uzyskać harmonię, zaufanie i widoczne efekty pracy w zespole / projekt graf. A. Smith, T. Papadakos*. Gliwice : Helion, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 005

MIOTK A.: *Nowy PR : jak internet zmienił public relations*. Lublin : Słowa i Myśli, 2016. Sygn.: CZYT. 658/659

NOWAK E., WALANCIK M.: *Logistyka akcji ratowniczych*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2018. Sygn.: CZYT. 614

O zespołach / [T.M. Amabile i in. ; red. prow. J. Perzyńska]. Warszawa : ICAN Institute, cop. 2014. Sygn.: CZYT. 005

OLEKSYN T.: *Kultura i etyka zarządzania*. Warszawa : Difin, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 005

SUPERNAT J.: *Management : tezaurus kierownictwa*. [Wrocław] : Kolonia, 2000. Sygn.: CZYT. 61038

SWAYNE L.E., DUNCAN W.J., GINTER P.M.: *Zarządzanie strategiczne w ochronie zdrowia* / red. nauk. wyd. pol. J. Klich. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 614

UNDERHILL P.: *Dlaczego kupujemy? : nauka o robieniu zakupów, zachowania klienta w sklepie*. Warszawa : MT Biznes, 2001. Sygn.: CZYT. 36

WILLINK J., BABIN L.: *Ekstremalne przywództwo : elitarnie taktyki Navy Seals w zarządzaniu*. Wyd. 3. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: CZYT. 35; W 60568

WRÓBLEWSKI R.: *Determinanty efektywnego zarządzania bezpieczeństwem narodowym* / Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Siedlce : Wydaw. Nauk. UP-H, 2021. Sygn.: CZYT. 32

Zarządzanie i bezpieczeństwo : wybrane aspekty. Cz. 1 / red. nauk. W. Chudy, G. Mikrut. Katowice : Wydaw. Akad. Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki, 2022. Sygn.: CZYT. 005; W 61103/Cz.1-61104/Cz.1

Zarządzanie w turystyce zrównoważonej : zarys problematyki / red. nauk. B. Pabian, B. Reformat. Katowice : Wydaw. Uniw. Ekonomicznego, 2020. Sygn.: CZYT. 338.486

Sztuka, architektura, urbanistyka

BUDKIEWICZ M., BORÓWKA-SITNIK D., SIERADZKA-KASPRZAK J.: *Opolskie i Morawy Środkowe : szlakiem wspólnego dziedzictwa pogranicza* / [oprac. kartogr. E. Czajkowska]. Warszawa : Euro Pilot na zlec. Opolskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, [2020?]. Sygn.: W 60466-60467

GADECKI J., PIZIAK B.: *Przestrzenie kreatywno-warsztatowe : makerspace'y, fab laby i warsztaty w przestrzeniach polskich miast*. Warszawa ; Kraków : Instytut Rozwoju Miast i Regionów, cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60609

MASCELLI J.V.: *5 tajemników warsztatu filmowego*. Wyd. 11. Warszawa : Wojciech Marzec, 2021. Sygn.: CZYT. 7/792

NESTOROWICZ Z.: *Citius, altius, fortius : sport na monetach : wprowadzenie do wystawy*. Lublin : Narodowy Bank Polski. Oddz. Okr., [2010]. Sygn.: MCZYT 60453

OBLĄKOWSKA K.: *Muzea zamkowe i pałacowe w Polsce w świetle pozytywnych efektów zewnętrznych ich działalności*. Warszawa : Difin, 2020. Sygn.: CZYT. 7/792

Róbcie teatr... : księga jubileuszowa ofiarowana profesorowi Bohdanowi Głuszcza-kowi / pod red. I. Grzesiak, A. Naruszewicz-Duchlińskiej, A. Staniszewskiego ; [Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Wydział Humanistyczny]. Olsztyn : [Zakł. Poligraf. UW-M]. 2007. Sygn.: CZYT. 7/792; W 60779

SPARKE P.: *Design : historia wzornictwa*. Warszawa : Arkady, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 7/792

Sztafeta fotoreporterów : polska fotografia sportowa - Dzikowski, Fidusiewicz, Łożyński, Matuszewski, Prażmowski, Rago, Rozmarynowski, Sikora, Szymkowski, Świderski / [teksty Jacek Semkowicz ; oprac. graf. K. Lenk]. Warszawa : Krajowa Agencja Wydaw., 1980. Sygn.: MCZYT 60749

ŻURAW H.: *Rehabilitacja w perspektywie twórczości / Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach*. Siedlce : Wydaw. Nauk. UP-H, 2020. Sygn.: CZYT. 615.8

Sport

Amp futbol : jedną nogą w finale / J. Balcerski [i in.]. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60553; W 60554

ANDRADINA E., MICHAŁEK M.: *Edi polski Brazylijczyk : historia Ediego Andradiny*. [Warszawa] : Mateusz Michałek, Paweł Machitko, cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60642

ANTONOWICZ P., KAJNATH M.: *Moje Tai Chi : Lao Jia Yi Lu Chen Tai Chi Chuan = Stara forma Tai Chi*. Gdańsk ; [Sopot] : Wydaw. Uniw. Gdańskiego, 2020. Sygn.: CZYT. 796.41

ARKUSH M., JACKSON P.: *Ostatni sezon legendarnej drużyny Los Angeles Lakers*. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60549

Artykuły szkoleniowe z zakresu sportu pływackiego : praca zbiorowa / red. A. Orchowski ; Polski Związek Pływacki. Komisja Szkoleniowa. Kraków : [PZP], 1959. Sygn.: CZYT. KKD

BABUTA R.A.: *Poczta Polska w służbie sportu : [wystawa filatelistyczna] / Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu. Wrocław : MPiT, 2006. Sygn.: MCZYT 60434*

BAJON K.: *Gambit orangutana : opowieść o polskich szachach. Wołowiec : Czarne, 2022. Sygn.: MCZYT 61143*

BALAGUÉ G.: *Diego Maradona : chłopiec, buntownik, bóg. Kraków : Sine Qua Non, 2021. Sygn.: MCZYT 60476*

BALON M.: *Polska na mundialach. Wyd. 2 uzup. Kraków : Arena, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 796.332; W 61156*

BEKISZ D., ŚLOT M.: *50 lat Klubu Sportowego Start Wisła Toruń (1950-2000). Toruń : Adam Marszałek, 2000. Sygn.: MCZYT 60440*

BIERMANN C.: *Piłkarscy hakerzy : o rewolucji w futbolu i sztuce zbierania danych. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60564*

BIERNAKIEWICZ T.: *Jak uczyć dzieci i młodzież jazdy na nartach : podręcznik dla nauczycieli i instruktorów narciarskich. Kraków : Tow. Krzewienia Narciarstwa, 1937. Sygn.: CZYT. KKD*

BIŁKA S.: *Tenis na dworcu : historia sekcji tenisa Kolejowego Klubu Sportowego w Biel-sku-Białej. Bielsko-Biała : Stanisław Biłka, 2021. Sygn.: MCZYT 60410*

BLACHA L.: *Biblia trenera personalnego : marketing, sprzedaż i biznes dla Trenerów Personalnych w pytaniach i odpowiedziach. [Warszawa] : LBSuccess, [2018]. Sygn.: CZYT. 796; W 60773*

BLACHA L.: *Trener personalny : jak zacząć zarabiać na swojej pasji? Warszawa : LBSuccess, 2016. Sygn.: CZYT. 796; W 60774*

BŁĄŻEJEWSKI K.: *Legendarne mecze żużlowe : historia najciekawszych spotkań ligowych. Cz. 1, (1948-1963). Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60643/ Cz.1*

BŁĄŻEJEWSKI K.: *Legendarne mecze żużlowe : historia najciekawszych spotkań ligowych. Cz. 2, (1963-1977). Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60643/ Cz.2*

BŁAŻEJEWSKI K.: *Mieczysław Połukard*. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60648

BŁAŻEJEWSKI K.: *Żużlowe Derby Pomorza*. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2021. Sygn.: MCZYT 60640

BŁAŻEJEWSKI K.: *Żużlowy leksykon ligowy*. T. 13, (1987-1988) / [współpr.] W. Dobruszek. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2021. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

BŁAŻEJEWSKI K.: *Żużlowy leksykon ligowy*. T. 14, (1989-1990) / [współpr.] W. Dobruszek. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2021. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

BOHDANOWICZ L.: *Praktyka zarządzania klubem piłkarskim : strategia, struktura, tożsamość*. Warszawa : CeDeWu, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332; W 60919

BOIRON M., ROUX F.: *Traumatologia ogólna i w sporcie* / współpr. lek. F. Choffrut. Sosnowiec : [Progress, 2020]. Sygn.: CZYT. 617; W 60894

Boks / [szef zesp. red. M. Zdziarski]. Kraków : Fund. Inst. Łukasiewicza, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8

BOMPA T.O., BUZZICHELLI C.A.: *Periodyzacja treningu siłowego w sporcie*. Łódź : Galaktyka, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 796.8; W 61054-61055

BOROWY R.: *Żużlowe Derby Lubuskie*. [Cz.] 1. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60646

BOROWY R.: *Żużlowe Derby Lubuskie*. Cz. 2. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60647

BRONIKOWSKI M., KANTANISTA A., GLAPA A.: *Wychowanie fizyczne – praca z uczniem zdolnym*. Wyd. 2. Warszawa : Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. Sygn.: CZYT. 796.01

BRZEZICKI A.: *Pod olimpijską flagą* / Polski Komitet Olimpijski. Warszawa : Sport i Turystyka, 1969. Sygn.: MCZYT 60426

BUKH N.: *Gimnastyka podstawowa* / spol. J. Fazanowicz, A. Wolski, T. Powidzki. Poznań : Dzielnica Wielkopolska Związku Tow. Gimnastycznych Sokół, 1926. Sygn.: CZYT. KKD

BUKREEV A.N., DEWALT G.W.: *Wspinaczka : relacja z tragicznej wyprawy przedstawionej w filmie Everest*. Poznań ; Wrocław : Publicat - Wydaw. Dolnośląskie, 2019. Sygn.: MCZYT 61160

BURNS J.: *Maradona : ręka Boga*. Warszawa : Albatros, 2021. Sygn.: MCZYT 60534

BURT P.: *Bike fit : unikaj bólu i kontuzji oraz poprawiaj wyniki, optymalizując pozycję na rowerze* / [wstęp C. Boardman i C. Hoy]. Łódź : Galaktyka, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 796.6/.7; W 60474

CARR K., FEIT M.K.: *Anatomia treningu funkcjonalnego : ilustrowany przewodnik po ćwiczeniach na wzmocnienie i stabilizację ciała, poprawę kondycji i skuteczną ochronę przed kontuzjami, urazami czy bólami*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01; W 60858-61067

CEGLIŃSKI Ł.: *Pruszków mistrz! : szalony basket przełomu wieków*. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60547

CHIELLINI G., CROSETTI M.: *Piłkarz, który nie chodzi na skróty : autobiografia*. Kraków : Otwarte, 2021. Sygn.: MCZYT 60533

CHŁYSTEK P.: *Sport to nie wszystko*. Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, 2022. Sygn.: MCZYT 61043; W 61056

CHOJNOWSKA-LISKIEWICZ K.: *Pierwsza dookoła świata* / [aut. dod. W. Liskiewicz]. Gdańsk : Wydaw. Morskie, 1979. Sygn.: MCZYT 60760

CHOTOMSKI E., KOWOLIK H., WYKROTA J.: *50 lat Polskiego Związku Zapaśniczego* / [oprac. J. Wykrota]. Warszawa : PZZ, [dr. 1972]. Sygn.: MCZYT 60430

CHROMIK J.: *Remanent. 1/2021, Teksty wybrane nie tylko z magazynu Sportowiec* / [przygot. tekstów arch. M. Chromik]. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60541/T.1

CHROMIK J.: *Remanent. 2/2022, Kalendarze Kazimierza Górskiego* / [przygot. tekstów arch. R. Chromik]. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60541/T.2

CHROSTEK L., ŁABAJ M.: *Gry rekreacyjne – sport dla wszystkich*. Warszawa : Zarząd Główny Tow. Krzewienia Kultury Fizycznej, 1982. Sygn.: MCZYT 60630

CIEŚLAK M., KOERBER W.: *Rozliczenie : o żużlu bez cenzury*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60559

CIEŚLIKOWSKI K.: *Strategia rozwoju sportu miasta Tychy na lata 2021-2025*. Tychy : Business Destination Alliance, [2022]. Sygn.: MCZYT 60459

COLINA D.: *150 zabaw ruchowych : rozwijanie sprawności ruchowej i praktycznej niezbędnych w procesie nabywania nowych umiejętności*. Gdańsk : Grupa Wydaw. Harmonia. Harmonia Universalis, cop. 2019. Sygn.: CZYT. 796.1/.2; W 60471/+tabl.

COLVIN A.V., MARKOS N.J., WALKER P.J.: *Teaching fundamental motor skills*. 4th. ed. Champaign, IL. : Human Kinetics, [2023]. Sygn.: W 60731

COLWELL K.: *Bezpieczeństwo na jachtach żaglowych i motorowych : podręcznik RYA*. Warszawa : Nautica, 2019. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

CZADO P., ŻUREK B.: *Antoni Piechniczek : bezkompromisowa biografia*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60550; W 60551

CZAJEWSKI J.: *Podręcznik etykiety żeglarskiej*. Warszawa : Wielki Błękit, cop. 2009. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

CZERNIK D.: *Sportowcy z Zabrze / [fot. N. Barczyk i in.]*. Zabrze : Urząd Miejski, 2016. Sygn.: MCZYT 61121

Czołem ojczyźnie, szponem wrogowi : historia sokolstwa polskiego 1867-1939 : wystawa, czerwiec-listopad 1998 / [konceptcja i realiz. wystawy A. Oleszczuk ; realiz. meryt. A. Oleszczuk, G. Tuszyńska]. Warszawa : Muzeum Niepodległości, [1998]. Sygn.: MCZYT 61175

40 lat działalności Instytutu Sportu Państwowego Instytutu Badawczego : praca zbiorowa / pod red. W. Starosty ; współaut. U. Włodarczyk [i in.] ; Instytut Sportu – Państwowy Instytut Badawczy. Warszawa : [Estrella], 2017. Sygn.: MCZYT 60719

40 lat Międzyzakładowego Klubu Sportowego „Stal” Ostrów Wielkopolski / [oprac. R. Rutecki]. Ostrów Wielkopolski : [b.w.], 1987. Sygn.: MCZYT 60436

ĆMIKIEWICZ L.: *Piłka nożna dzieci i młodzieży : poradnik*. Warszawa : Mawi, 2000. Sygn.: MCZYT 60618

DENK R.: *Na żagle! : techniki, zasady, wyposażenie*. Warszawa : Świat Książki, 2003. Sygn.: MCZYT 60761

DI MARZIO G.: *Grand Hotel Calciomercato : [kulisy transferów piłkarskich]*. Kraków : Sine Qua Non, 2021. Sygn.: MCZYT 60475

Diverse adapted physical activities / ed. by T. Filipčič, M. Bilśka, R. Vute ; Józef Piłsudski University of Physical Education in Warsaw. Faculty of Physical Education and Health in Biała Podlaska, University of Ljubljana. Faculty of Education. Biała Podlaska : [AWF w Warszawie. WWFiZ], 2022. Sygn.: W 61198

DOBROWOLSKI W.: *15 minut gimnastyki porannej* / [rys. w tekście wykonał T. Findziński]. Wyd. 2. [Warszawa : Wojskowy Inst. Nauk.-Wydaw.], 1946. Sygn.: CZYT. KKD

DOBROWOLSKI W.: *Polska w Igrzyskach Olimpijskich*. [Warszawa] : Gł. Księg. Wojskowa, 1948. Sygn.: CZYT. KKD

DOMAŃSKI M., GUZOWSKI K.: *Poczet zasłużonych dla gdańskiego sportu*. Gdańsk : Wydaw. Druk. WL, 2018. Sygn.: MCZYT 60955

DRAPELLA W.A.: *Mała historia żeglugi* / Harcerski Krąg Morski. Gdynia : Zarząd Harcerskiego Kręgu Morskiego, 1962. Sygn.: MCZYT 60757

DRÓŻDŻ W.: *Po piłsku o żużlu*. Wyd. 2 uzup. Piła : Zakł. Poligr. H. Górowski, 2020. Sygn.: MCZYT 60593

DUGARD M.: *Śmiertelny wyścig : regaty Sydney-Hobart 1998 : opowieść prawdziwa*. Warszawa : Nautica, 2017. Sygn.: MCZYT 60759

Dzieje sekcji tenisowej K.S. Warta Poznań 1914-2014 / zebr. i oprac. P. Gąsiorek i J. Gąsiorek. Poznań : Zibigrafia, 2014. Sygn.: MCZYT 60454

9 mistrzowska passa Juventus oczami kibiców : oraz w obiektywie One + Nine Images / Nowomiejski [i in.]. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60540

90 lat : księga pamiątkowa na jubileusz 90-lecia działalności Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie / pod red. M. Lenartowicza. Warszawa : AWF, 2020. Sygn.: MCZYT 60456

EADE J., LAWRENCE A.: *Szachy : jak grać i wygrać : praktyczny przewodnik*. Poznań : Publicat, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 793/795

EIDER J., TARCZYŃSKI W.: *Muzeum Olimpizmu w Uniwersytecie Szczecińskim*. Szczecin : Wydaw. Nauk. Uniw. Szczecińskiego, 2022. Sygn.: MCZYT 61034

FADER M.: *Giannis : [nieprawdopodobna historia mistrza NBA]*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60903; W 60904

FELSTEAD C.: *Joga dla biegaczy : popraw siłę, mobilność i elastyczność oraz przyspiesz proces regeneracji po biegu*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 613; W 60880

FIGURA A.: *Skitury : kompletny narciarski podręcznik* / [współaut. i konsult. B. Gąsienica-Józkowy i in.]. Bielsko-Biała : Dragon, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 796.9

FILIPOWICZ A.: *Dzieje Polskiego Związku Szachowego do 1956 roku*. [T. 1], *Młódzież i decydujące partie*. Warszawa : Polski Związek Szachowy : Wydaw. O-K Andrzej Kania, 2007. Sygn.: MCZYT 60726

FRAZIER M., CHEEKE R., HOLTZMAN R.: *Dieta roślinna dla sportowców : kompletny plan zbilansowanej diety, dzięki której zwiększysz wydolność, wzmocnisz ciało i łatwiej zregenerujesz się po treningu*. Białystok : Vital, 2023. Sygn.: CZYT. 796:61; W 61131

GAJEWSKI J., KONIKOWSKI J.: *Mistrzowie Polski w szachach*. Cz. 1, 1926-1978. Koźuchów : Caissa, [2020]. Sygn.: MCZYT 60908/Cz.1

GAJEWSKI J., KONIKOWSKI J.: *Mistrzowie Polski w szachach*. Cz. 2, 1979-2021. Koźuchów : Caissa, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 60908/Cz.2

GALEANO E.: *Futbol w słońcu i w cieniu*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60544

GARCZARCZYK S.: *50 lat pięściarstwa wielkopolskiego 1924-1974*. Poznań : Krajowa Agencja Wydaw. RSW Prasa-Książka-Ruch, dr. 1975. Sygn.: MCZYT 60409

GARCZARCZYK S., BOSACKI Z.: *XXX lat Gwardyjskiego Klubu Sportowego „Olimpia” Poznań*. Poznań : Wydaw. Poznańskie na zlec. GKS Olimpia, 1975. Sygn.: MCZYT 60403

GASZYŃSKI P.: *Zanim powstała liga : almanach rozgrywek piłkarskich w Polsce w latach 1919-1926*. T. 2, *Sezon 1920*. Wyd. 2 popr. i uzup. Kraków : Wydaw. Pop.-Nauk. Gargulion, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

GAWĘDZKI T.: *Vince Carter : half-man, half-amazing*. Kraków : Arena, 2022. Sygn.: MCZYT 60538

GAWKOWSKI R.: *Dawno, dawno temu... : kultura i sport w dzielnicy Włochy*. Warszawa : Urząd Dzielnicy Włochy, 2017. Sygn.: MCZYT 60954

ĞŁUCHOWSKI P.: *Vademecum hipertrofii*. T. 1, *Od komórki mięśniowej...* Wyd. 2. Warszawa : Fund. Promocji Sportu Pawła Głuchowskiego, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8

ĞŁUCHOWSKI P.: *Vademecum hipertrofii*. T. 2, *...Do programu treningowego*. Wyd. 2. Warszawa : Fund. Promocji Sportu Pawła Głuchowskiego, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8

GOŁĘBIEWSKI W.: *Zwycięski marsz przez ringi Europy*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1955. Sygn.: CZYT. KKD

GOWARZEWSKI A.: *Mistrzostwa Polski : 100 lat prawdziwej historii*. [T.] 6, *Ludzie 1962-1982 / współpr. dok. B.L. Szmel ; gościnnie A. Krauze [i in.]*. Katowice : GiA, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

GOWARZEWSKI A.: *Mistrzostwa Polski : 100 lat prawdziwej historii*. [T.] 9, *Mecze, kluby, sezony 1977-1982* / współpr. dok. B.L. Szmel ; oprac. statyst. M. Kubanowski ; gościnnie A. Krauze [i in.]. Katowice : GiA, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

GÓRECKA-TUTEJA A., JASTRZĘBSKA I.: *Refluks i sport*. Kraków : [Bajkopisarze.pl.], 2021. Sygn.: CZYT. 796:61

GRANVILLE A.: *Wimbledon*. Olszanica : BOSZ, 2022. Sygn.: CZYT. 796.3

GREENE N.: *Oglądaj koszykówkę jak geniusz*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60911; W 60912

GREENFIELD B.: *Wydolność 2.0 : wykorzystaj potencjał ciała i usprawnij umysł*. Łódź : Galaktyka, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 613; W 61057

GRINBERG D., PARCZEWSKI A.: *Igrzyska lekkoatletów : olimpijska historia lekkoatletyki 1896-2020*. T. 9, *Los Angeles 1932*. Warszawa : Fund. na Rzecz Rozwoju Polskiego Sportu, 2022. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

GRUDA K., ROMAN A.: *Droga do Tokio*. Warszawa : Nasza Księgarnia, 1965. Sygn.: MCZYT 60617

Gwiazdy piłki nożnej / [koncepcja albumu M. Rogala ; teksty M. Okęcki, J. Włodarczyk, B. Tryhubczak ; wybór zdj. M. Rogala]. Ożarów Mazowiecki : PWH Arti, Artur Rogala, Mariusz Rogala, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

HENDRY S.: *Autobiografia*. Kraków : SQN, 2020. Sygn.: MCZYT 60546

HINCE C.: *Piłkarskie losy Podlasia w obiektywie : historia, mecze i piłkarze Podlasia Biała Podlaska w latach 1957-2022*. Biała Podlaska ; Siedlce : Makapaka Maciej Tołwiński, 2022. Sygn.: MCZYT 60579

HINCE C.: *Piłkarskim szlakiem północnej Lubelszczyzny : kluby, mecze i rozgrywki ligowe sezon po sezonie 1975-2021*. Siedlce : Makapaka Maciej Tołwiński, 2021. Sygn.: MCZYT 60580

HOPKINSON S.: *Day Skipper : podręcznik RYA*. Warszawa : Oficyna Wydaw. Alma-Press, cop. 2020. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

HORSCHIG A., SONTANA K.: *Rekonstrukcja Milona : jak w treningu siłowym uporać się z urazami, pokonać problemy ruchowe i poprawić wyniki*. Łódź : Galaktyka, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 796.8; W 60510-60511,61157

HORST E.J.: *Wspinaczka : jak poprowadzić VI.4*. Wyd. 2. rozsz. Warszawa : RM, 2016. Sygn.: CZYT. 796.5

HOTAKAINEN K.: *Kimi Räikkönen jakiego nie znamy*. Poznań : Zysk i S-ka, cop. 2019. Sygn.: W 61036

IBRAHIMOVIĆ Z., GARLANDO L.: *Adrenalina : moje nieznane historie*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60472

ISKRA J., MARCINÓW R., OLSZEWSKI H.: *Trening mistrzowski w chodzie sportowym* / Politechnika Opolska. Wydział Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii, Polski Związek Lekkiej Atletyki. Opole : OW PO ; Warszawa : PZLA, 2022. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

JARZEMBOWSKI R.: *Włocławskie Towarzystwo Wioślarskie 1886-1991*. Włocławek : [WTW], 1991. Sygn.: MCZYT 60411

Jubileusz XXV Jacht Klubu Wielkopolski : księga pamiątkowa, Poznań 1933-1958 / [kom. red. B. Arcichowska i in.]. Poznań : Jacht Klub Wielkopolski, 1958. Sygn.: CZYT. KKD

JUREK T., PILECKA D.: *Pół wieku gorzowskiego ośrodka Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu (1971-2021)*. Poznań : AWF, 2021. Sygn.: CZYT. 378

KALYM A.: *Kalistenika : siła i sprawność : [trening z ciężarem własnego ciała]*. Wyd. 1, dodr. Łódź : Galaktyka, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 796.8

KANAK D.: *Droga na szczyt : jastrzębska siatkówka od rozgrywek gminnych do Ligi Mistrzów*. Wyd. 2 popr. Jastrzębie-Zdrój : Miejski Ośrodek Kultury, 2016. Sygn.: MCZYT 60439

KAPITAN B.: *Wspomnienia, czyny, nadzieje*. Toruń : Marszałek Development & Press, 2022. Sygn.: MCZYT 60801

KARNAZES D.: *Ultramaratończyk : poza granicami wytrzymałości*. Wyd. 2. Łódź : Galaktyka, 2019. Sygn.: W 60800

KAWA K., PÓŁTORAK R.: *Operacja mundial : futbol, korupcja, polityka 1930-2026*. Kraków : Znak, 2022. Sygn.: MCZYT 60913; W 60914

KIENZLER I.: *Sport*. Warszawa : Edipresse-Kolekcje : Bellona, 2018. Sygn.: MCZYT 60414

KKS Lech Poznań / red. prowadzący P. Grzelczak. Poznań : Wydaw. Miejskie Poznania, 2022. Sygn.: MCZYT 61119

KLISOWSKI K.: *Kronika piłkarskich mistrzostw świata 1930-2018 : od Urugwaju do Rosji*. Namysłów ; [Brzezia Łąka] : Poligraf, 2021. Sygn.: CZYT. 796.332

KOŁODZIEJ M., KOŁODZIEJ J.: *Metodyka wychowania fizycznego : wybrane zagadnienia gimnastyki podstawowej* / Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie. Wyd. 2. Rzeszów : Wydaw. WSP, 1992. Sygn.: MCZYT 60752

Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi / pod red. A.J. Szwarca. Poznań : Nauka i Innowacje, 2001. Sygn.: CZYT. 796.06

Kopalnia – sztuka futbolu. [T.] 6 / [red. P. Żelazny]. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: CZYT. 796.332

KOPROWIAK I.: *Chwila z : rozmowy ważniejsze od futbolu*. Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, 2022. Sygn.: MCZYT 60570

KOSSAKOWSKI R.: *Kibice piłkarscy : studium socjologiczne*. Gdańsk : Wydaw. Uniw. Gdańskiego, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

KOZŁOWSKI W.A.: *Czesław Ściubak : jego praca i dokonania 1927-1975*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2021. Sygn.: MCZYT 60627

KOZŁOWSKI W.A.: *Leszek Kulikowski : jego praca i dokonania 1932-2003*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2021. Sygn.: MCZYT 60628

KOZŁOWSKI W.A.: *Polskie Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Chełmie w latach 1918-1939*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2020. Sygn.: MCZYT 60623

KOZŁOWSKI W.A.: *Szkolne Koło Sportowe „Zdrów” przy Liceum Pedagogicznym w Chełmie w latach 1945-1966 : w tym: protokoły z konferencji WF 1933-1937, SKS „Zdrów” i MKS 1938-1939*. Wyd. popr. i uzupełn. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2022. Sygn.: MCZYT 60626

KOZŁOWSKI W.A.: *Wychowanie Fizyczne i Przysposobienie Wojskowe w Chełmie i w powiecie chełmskim w latach 1918-1939*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2020. Sygn.: MCZYT 60622

KOZŁOWSKI W.A.: *Zrzeszenie Sportowe Szkolnictwa Zawodowego „Zryw” przy Technikum Mechanicznym w Chełmie w latach 1953-1957*. Wyd. uzupełn. i rozszerz. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2022. Sygn.: MCZYT 60625

KRASICKI S.: *Narciarskie pasje : olimpijskie opowieści*. Kraków ; Olszanica : BOSZ Szymanik i Wspólnicy, 2022. Sygn.: MCZYT 60910

KRAUS Z.: *Podręcznik gry w siatkówkę*. Warszawa : Spółdz. Wydaw. Sport i Turystyka, 1953. Sygn.: CZYT. KKD

KRAWCZYK M.: *Podstawy wychowania fizycznego w szkole podstawowej*. Wyd. 3. Warszawa : Państ. Zakł. Wydaw. Szkolnych, 1949. Sygn.: CZYT. KKD

Kronika Akademickiego Związku Sportowego 2019 / [zesp. red. Dariusz Sokołowski i in.]. Warszawa : AZS, 2020. Sygn.: MCZYT 61046

Kronika Akademickiego Związku Sportowego 2020 / [zesp. red. Dariusz Sokołowski i in.]. Warszawa : AZS, 2021. Sygn.: MCZYT 61047

Kronika Akademickiego Związku Sportowego 2021 / [zesp. red. Dariusz Sokołowski i in.]. Warszawa : AZS, 2022. Sygn.: MCZYT 61048

Kronika futbolu Warszawy i Mazowsza 1905-2022 : z okazji setnej rocznicy powstania okręgu piłkarskiego w stolicy / [oprac. zesp. red. pod kier. R. Gawkowskiego w skł.: M. Fidos, J. Sowa, S. Szczepiek]. Warszawa : Mazowiecki Związek Piłki Nożnej, 2022. Sygn.: MCZYT 60611

KRUK J.: *Zygmunt Kukla – nieśmiertelny*. Wyd. 2. Mielec : Szary Wilk, 2021. Sygn.: MCZYT 60499

Kultura fizyczna a komunitaryzm i liberalizm : praca zbiorowa / pod red. nauk. Z. Dziubińskiego i W. Firka ; Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa : AWF : SALOS RP, 2015. Sygn.: CZYT. 796

Kultura fizyczna na Białostocczyźnie : (materiały z badań) / [kom. red. M. Gnatowski i in. ; Uniwersytet Warszawski. Filia w Białymstoku]. Białystok : Sekcja Wydaw. Filii UW, 1980. Sygn.: MCZYT 60770

KUPER S.: *Barça : powstanie i upadek klubu, który kształtował nowoczesną piłkę nożną*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60556; W 60557

KURCZAB J.: *Shisparé : góra wyśniona : Karakorum 1974*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1976. Sygn.: MCZYT 60452

KUROWSKI J.: *Andrzej Szarmach – górnik ze Stali*. Wyd. 2. Mielec : Szary Wilk, 2021. Sygn.: MCZYT 60498

KURZAWSKI K.: *Olimpijczycy Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu : publikacja okolicznościowa z okazji nadania Uczelni imienia Polskich Olimpijczyków*. Wyd. okolicznościowe. Wrocław : Akademia Wychowania Fizycznego, 2022. Sygn.: MCZYT 61106

LARSEN E.B.: *Bez litości : poznaj moc treningu mentalnego*. Sopot : Smak Słowa, 2016. Sygn.: CZYT. 796.159.9; W 60783

LASOCIŃSKI D.: *Stadiony świata*. Konin : Horyzonty, 2021. Sygn.: CZYT. 796.332

LASOCKI A.: *100 lat polskiej królowej sportu*. T. 1. Warszawa ; [Łomianki : Sportpress Andrzej Lasocki], 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

LASOCKI A.: *100 lat polskiej królowej sportu*. T. 2. Warszawa ; [Łomianki : Sportpress Andrzej Lasocki], 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

LASOCKI A.: *100 lat polskiej królowej sportu*. T. 3. Warszawa ; [Łomianki : Sportpress Andrzej Lasocki], 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

LASOCKI A.: *100 lat polskiej królowej sportu*. T. 4. Warszawa ; [Łomianki : Sportpress Andrzej Lasocki], 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

LASOCKI A.: *Konkurencje skokowe : skok w dal* / [rys. K. Głowacki, A. Lasocki, J. Pastusiński]. Warszawa : Sportpress Andrzej Lasocki, 2013. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

LASOCKI A.: *Pozostały wspomnienia*. Warszawa : [Agencja Wydaw. Sportpress], 2020. Sygn.: MCZYT 60748

LEMPINEN M., NIEMI J.: *Matti Nykänen 1963-2019 : życie to bal*. Kraków : Sine Qua Non, 2021. Sygn.: MCZYT 60495

Lhotse 1974 / [oprac. D. Piotrowska ; fot. T. Piotrowski, B. Jankowski, D. Piotrowska]. Katowice : Stapis, cop. 2017. Sygn.: MCZYT 60506

LISIEWICZ M.: *Najmocniejsze ogniwo : historia sopockiego rugby* / [współpr. K. Kreft]. Sopot : Muzeum Miasta, 2016. Sygn.: MCZYT 60429

LITWIŃSKI R.: *Lublinianka klub niezłomny (1921/22-2021)*. Wyd. 2. Lublin : Polihymnia : Polskie Tow. Historyczne, 2022. Sygn.: MCZYT 60592

LUBA J.: *Dyskretny urok tenisa*. Gdańsk : Pan Wydawca, 2022. Sygn.: CZYT. 796.3

LUDWIŃSKI D.: *Od dirt-tracku do Motoareny : opowieść o toruńskim żużlu*. Toruń : Kladnad, 2020. Sygn.: MCZYT 60402

ŁOPIEŃSKI B., PAWLIK J.: *Zjazdy 67*. Warszawa : Sport i Turystyka, dr. 1967. Sygn.: MCZYT 61173

ŁUCZAK M.: *Medaliści olimpijscy Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu w latach 1950-2020*. Poznań : AWF, 2021. Sygn.: MCZYT 11133/ Nr 455

ŁUSIAK B.A.: *Macieja Jaworka... bonus, zwycięstwo, wykluczenie i upadek*. Zielona Góra : AML P. Toporek na zlec. Zielonogórskiego Klubu Żużlowego SSA, 2011. Sygn.: MCZYT 60425

MAJEWSKA J., MAJEWSKI A.: *Psychomotoryka : rozwijanie inteligencji, kreatywności, rezyliencji i mądrości*. Gdańsk : Harmonia, 2022. Sygn.: CZYT. 159.9

MAŁEK Ł.: *Kardiologia sportowa dla lekarzy rodzinnych*. Warszawa : Medical Tribune Polska, 2022. Sygn.: CZYT. 796:61; W 61010

MAŁKOWSKI J.: *Sparta Gryfice 1947-2014 : piłka nożna w regionie*. Gryfice : Wydaw. Miejskiej Biblioteki Publicznej, 2015. Sygn.: MCZYT 60615

MANTYKA M.: *100 lat Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Zakopanem*. Zakopane : nakł. Tow. Gimnastycznego Sokół, 1995. Sygn.: MCZYT 60769

MARCZYŃSKI T.: *Loco Marczyński : opowieść nie tylko o kolarstwie / spisał w drodze W. Molendowicz*. Nowy Sącz : Dobry, 2021. Sygn.: MCZYT 60537

MAZAN L.: *Abecadło Pasów / rys. R. Szokalski*. Kraków : Media Kolorowe : Biblioteka Kraków, 2021. Sygn.: MCZYT 60639

MCGILL S., CARROLL B.: *Dar kontuzji : jak wrócić do sportów siłowych po urazie*. Łódź : Galaktyka, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8; W 60901-60902

MECNER K.: *Światowy sport 1991-1994*. Katowice : Krzysztof Mecner Oficyna Wydawniczo-Usługowa Mecner Media, 2022. Sygn.: CZYT. 796(091)

Metoda mini-eduball : wychowanie i rozwój dziecka w świetle odkryć neuronauki / M. Bronikowski [i in.] ; Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Wrocław : Wydaw. AWF, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01; W 61105

MIATKOWSKI J., OWSIAŃSKI J.: *1927 – ten pierwszy sezon ligowy*. Wyd. 2 poszerz. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

MICHALCZYK A.: *Dzieje turystycznego kajakarstwa ziemi gdańskiej 1947-1997*. Gdańsk : Reg. Oddz. PTTK, 2002. Sygn.: MCZYT 60959

MIKOŁAJCZAK E.: *Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Inowrocławiu*. Inowrocław : Tow. Gimnastyczne Sokół, 1992. Sygn.: MCZYT 60427

MOCHNACKI M., MRÓZ J., PIWOWAR W.: *Program szkolenia w koszykówce dla szkół sportowych* / Ministerstwo Oświaty i Wychowania, Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu. Warszawa : GKKFiS, 1981. Sygn.: MCZYT 60418

Morfologiczne kryteria doboru i selekcji do sportu wyczynowego : poradnik metodyczny / oprac. B. Wachal ; Wojewódzka Federacja Sportu w Opolu. Zespół Metodyczno Szkoleniowy. Opole : [b.w.], 1985. Sygn.: MCZYT 60451

Motor learning in practice : a constraints-led approach / ed. by I. Renshaw, K. Davids and G.J.P. Savelsbergh. London ; New York : Routledge, 2010. Sygn.: W 60601

MUMFORD G.: *Uważność zwycięzcy : tajemnica sportowego mistrzostwa*. Wrocław : Bezpieczne Ryzyko Fund., 2021. Sygn.: CZYT. 796:159.9; W 60781

MUNIEWSKI Ł.: *Ich własna liga : Polonia Warszawa w czasach pandemii i patriarchatu*. Szczecin : Granda, 2022. Sygn.: MCZYT 61149

Na nartach : poradnik turystyczny narciarza / oprac. zesp. aut. [Warszawa] : Spółdz. Inst. Wydaw. Kraj, dr. 1951. Sygn.: CZYT. KKD

Nanga Parbat 1982 / [oprac. D. Piotrowska ; rozdz. Dokończenie: S. Ritter]. Katowice : Stapis, cop. 2018. Sygn.: MCZYT 60508

Nasz sport : na dziesięciolecie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej / oprac. A. Treywasz. Warszawa : Sport i Turystyka, 1954. Sygn.: CZYT. KKD

NAWARA H.: *Nauczanie techniki gry w badmintona : (wskazówki metodyczne)* / [Polski Związek Badmintona]. Warszawa : PZB, 1989. Sygn.: CZYT. 796.3

NAWROCKI J., MRZYGLÓD J.: *W szczęku stalowych kling*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1957. Sygn.: CZYT. KKD

NESTOROWICZ Z.: *Citius, altius, fortius : sport na monetach : wprowadzenie do wystawy*. Lublin : Narodowy Bank Polski. Oddz. Okr., [2010]. Sygn.: MCZYT 60453

NOGA R.: *Żużlowe Derby Małopolski*. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2021. Sygn.: MCZYT 60638

NORKOWSKI H., NOSZCZAK J.: *Piłka ręczna : zbiór testów* / Związek Piłki Ręcznej w Polsce. Wyd. 2 popr. i poszerz. Warszawa : ZPRP, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 796.322

NOWAK M.G.: *75 lat piłki ręcznej na Ziemi Krakowskiej*. Kraków : Małopolski Związek Piłki Ręcznej : Kontekst, 2003. Sygn.: MCZYT 60428

NOWAKOWSKA K.: *Kultura fizyczna z metodyką*. Kielce : Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego, 1992. Sygn.: MCZYT 60939

NOWIŃSKI W.: *Piłka ręczna : pierwsze kroki bramkarza*. Warszawa : Związek Piłki Ręcznej w Polsce, cop. 2009. Sygn.: CZYT. 796.322

NOWIŃSKI W.: *Piłka ręczna : technika i taktyka*. Warszawa : Związek Piłki Ręcznej w Polsce, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 796.322

ORŁOWSKI L.: *Hiszpańskie drużyny, które zadziwiły świat*. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60548

OWEN M., EGLINTON M.: *Reset : któregoś dnia wszystko się kończy*. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60543

PACHLA J.: *Sportowe gry zespołowe*. Wyd. 2. Warszawa : Wydaw. Min. Obrony Narodowej na zlec. Głównego Kom. Kultury Fizycznej, 1952. Sygn.: CZYT. KKD

PAIXÃO F.: *Jak sposób myślenia i dyscyplina zmieniły moje życie : autobiografia i motywacyjny poradnik najsukceszniejszego obcokrajowca w historii Ekstraklasy*. [Gdańsk : b.w.], cop. 2020. Sygn.: MCZYT 60961; W 60962

PARNICKI F.: *Nauczanie-uczenie się narciarstwa zjazdowego w „pigułce”* / [Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia w Białej Podlaskiej]. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. WWFiZ, 2022. Sygn.: CZYT. 796.9

PAWŁUCKI A.: *Pedagogia olimpijska : homo physicus*. Kraków : Oficyna Wydaw. Impuls, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01

PEARLMAN J.: *Czas zwycięzców : narodziny dynastii Lakersi*. Warszawa : Poradnia K, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 60555

PESZKO S., STASZEWSKI S.: *Peszkografia : będzie się działo*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 61032; W 61033

PIASECKI E.: *Dzieje wychowania fizycznego : z licznymi ilustracjami*. Lwów ; Warszawa ; Kraków : Wydaw. Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1925. Sygn.: CZYT. KKD

PIECH K.: *Tradycyjne zabawy i gry wschodniej Polski we wspomnieniach osób starszych* / Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Filia w Białej Podlaskiej. Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. Filia. WWFiZ, 2021. Sygn.: CZYT. 796.1/.2

PIEPIORA P.A.: *Kompendium karate* / Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Wrocław : Wydaw. AWF, 2021. Sygn.: W 60763

50 lat Kolejowego Klubu Sportowego w Bielsku-Białej 1945-1995. [B.m. : b.w., 1995?]. Sygn.: MCZYT 61177

Piłka nożna chce być kobietą : nowe perspektywy piłki nożnej / pod red. M. Żmudy-Pałki. Kraków : AWF, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

Piłka ręczna w szkole : wprowadzenie do piłki ręcznej dla uczniów w wieku od 5 do 11 lat / [red. A. Lund, D. Spate ; zdj. A. Heimken] [B.m : b.w., ok. 2000]. Sygn.: CZYT. 796.322

PIPPEN S., ARKUSH M.: *Bez krycia*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60482

PODKOWSKA J., KEKUSZ M., KOŁODZIEJCZYK T.: *Bike & cook : kulinarny poradnik rowerzysty* / fot. A. Murak. Warszawa : Filo, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

Polonia Bytom : ludzie, historia, fakty : księga jubileuszowa / oprac. J. Rakoczy. [Bytom] : Tow. Sportowe Polonia Bytom, [2005]. Sygn.: MCZYT 60458

Polska Liga Siatkówki : 5 lat / [red. W. Machajek]. Wyd. spec. [Warszawa] : Red Taboret na zlec. Profesjonalnej Ligi Piłki Siatkowej, cop. 2005. Sygn.: MCZYT 60455

Polskie Towarzystwo Prawa Sportowego w kontekście kształtowania się polskiego prawa sportowego / pod red. A.J. Szwarca. Poznań : Nauka i Innowacje, 2019. Sygn.: CZYT. 796.06

POŁANIECKA A., JUREK T.: *Społeczny zasięg kultury fizycznej w województwie śluskim w latach 1975-1998* / Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej. Sekcja Historii. Ślusk : PTNKF. Sekcja Historii, 2016. Sygn.: MCZYT 61041

Poradnik organizatora sportów zimowych / Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej. Warszawa : TKKF, 1959. Sygn.: CZYT. KKD

Prawne problemy nurkowania / pod red. A.J. Szwarca i P. Sowisło. Poznań : Nauka i Innowacje, 2021. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

Prawne problemy sportu piłkarskiego / red. A.J. Szwarc. Poznań : Nauka i Innowacje, 2013. Sygn.: CZYT. 796.332

Program usportowienia uczniów klas V-VI szkół sportowych : (etap I B szkolenia) : z uwzględnieniem założeń organizacyjno-programowych szkół z rozszerzonym programem wychowania fizycznego, szkół sportowych, szkół mistrzostwa sportowego, również do realizacji

przez kluby / Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu. Warszawa : GKKFiS, 1981. Sygn.: MCZYT 60419

RATEY J.J., HAGERMAN E.: *Ćwiczenia fizyczne a mózg : wzmocnij koncentrację, zdrowie psychiczne, równowagę hormonalną oraz zwiększ poziom neuroprzekaźników, by twój mózg był silniejszy*. Białystok : Vital, 2022. Sygn.: CZYT. 613; W 60842

Ratownictwo górskie : edukacja transgraniczna ratowników górskich w Polsce i w Słowacji / red. nauk. R. Szynowski. Dąbrowa Górnicza : Wydaw. Nauk. Akad. WSB, 2022. Sygn.: CZYT. 796.5

RESZKA A.: *Żelazny Joe* / [rys. wyk. J. Żebrowski]. Warszawa : Sport i Turystyka, 1957. Sygn.: CZYT. KKD

ROBINSON J., CLEGG J.: *Messi vs. Ronaldo : nieustająca rywalizacja, dwie supergwiazdy futbolu i era, która na nowo ukształtowała światową piłkę nożną*. Poznań : Dom Wydaw. Rebis, 2022. Sygn.: MCZYT 61150; W 61151

Roczny plan szkolenia w piłce koszykowej / [oprac. T. Ulatowski] ; Główny Komitet Kultury Fizycznej. Sekcja Piłki Koszykowej. Warszawa : Sport i Turystyka, 1956. Sygn.: CZYT. KKD

ROZKRUT Z.: *Historia indywidualnych mistrzostw świata na żużlu*. T. 1, (1929-1960). Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 61192

RUDNICKI A.: *Kartki sportowe*. Wyd. 4 przejrz. i uzup. Kraków : Wydaw. Literackie, 1977. Sygn.: MCZYT 60764

RYDZIK Ł., BASSA J., MIKA K.: *Combat kickboxing*. Warszawa : Bellona, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 796.8; W 61146

RYNKIEWICZ M., STAROSTA W.: *Asymmetry of paddling technique, its selected conditions and changeability in highly advanced kayakers* / Eugeniusz Piasecki University School of Physical Education in Poznań, International Association of Sport Kinetics. Poznań ; Warsaw ; Międzyrzec Podlaski : Intergraf, 2011. Sygn.: W 60722

SABAŁA-ZIELIŃSKA B.: *TOPR*. [T.] 2, *Nie każdy wróci*. Warszawa : Prószyński Media, 2021. Sygn.: CZYT. 796.5

SANEEV V.: *Czwarty szczyt*. Moskwa : Raduga ; Warszawa : Sport i Turystyka, 1987. Sygn.: MCZYT 60441

SCHMEICHEL P., NORTHCROFT J.: *Numer jeden : autobiografia* / wstęp É. Cantona. Kraków : Sine Qua Non, 2021. Sygn.: MCZYT 60485

SHAUGHNESSY D.: *Boston Celtics Larry Bird i czasy, które nie wrócą*. Kraków : Znak Horyzont, 2022. Sygn.: MCZYT 61068; W 61069

Siatkówka. Cz. 2, Osnowy treningowe : [100 osnów / Wydział Szkoleniowy Krakowskiego Okręgowego Związku Piłki Siatkowej]. [Kraków : KOZPS, 1960]. Sygn.: CZYT. KKD

SIWIŃSKI T.P.: *Sztanga w górze : trzy dekady sekcji podnoszenia ciężarów na tle działalności LKS „Budowlani-Całus” Nowy Tomysł w latach 1983-2019*. Nowy Tomysł ; Glinno : [Beyga], 2019. Sygn.: MCZYT 60412

SKŁADOWSKI K., GLINKA M.: *Małgorzata Glinka – wszystkie odcienie złota*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60905; W 60906

SŁOMA S.: *Nauka windsurfingu krok po kroku*. [Świętochłowice] : Szymon Słoma, cop. 2020. Sygn.: CZYT. 797.1/.2; W 60576

SŁOMA S.: *Nordic walking : jak chodzić*. [Świętochłowice] : Szymon Słoma, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 796.5; W 60578

SŁOMIŃSKI M., KORDEK M.: *Robert Lewandowski : fantastyczna dziewiątka*. Wyd. 3. Warszawa : RM, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 60921; W 60922

SŁUPECKI T., KASZUBOWSKI F.: *Pomorskie abecadło sportu ludowego : sześćdziesiąt pięć lat Ludowych Zespołów Sportowych na Pomorzu (1946-2011)*. Wyd. 2. Gdańsk : Pomorskie Zrzeszenie LZS ; Pruszcz Gdański : FFP Agni, 2012. Sygn.: MCZYT 60957

SOKÓŁ M.: *Szybko, szybciej, najszybciej : Formuła 1 sokolim okiem*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60552

Sport : język, społeczeństwo, kultura / red. nauk. L. Zieliński, S. Skuza. Toruń : Wydaw. Nauk. Uniw. Mikołaja Kopernika, 2022. Sygn.: CZYT. 796

Sport za drutami (1939-1945) : informator : Muzeum Niepodległości w Warszawie, 19 marca-18 maja 2015 / pod red. T. Skoczka ; [zespół aut. A. Fietkiewicz-Zapalska i in.]. Warszawa : Muzeum Niepodległości, 2015. Sygn.: CZYT. 796(091)

Sportowa odpowiedzialność dyscyplinarna z tytułu dopingu w sporcie / pod red. A.J. Szwarca. Poznań : Nauka i Innowacje, 2017. Sygn.: CZYT. 796.06

Sporty ekstremalne : adaptacja do nieznanego / G. Zieliński [i in.]. Lublin : Uniw. Medyczny, cop. 2020. Sygn.: CZYT. 796; W 60941

STABNO J.: *Każdy ma swoją drogę do gwiazd czyli... Rzecz o Marianie Kasprzyku*. Wyd. 2 uzup. Wrocław : My Wojownicy, 2022. Sygn.: MCZYT 61029; W 61030

Stan kultury fizycznej na Dolnym Śląsku / Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Wojewódzki we Wrocławiu. Wrocław : [PZPR. KW], 1974. Sygn.: MCZYT 61176

STANISZEWSKI T.: *Gry i zabawy ruchowe : schematy zabaw na każdą porę roku : wspólne zabawy dla dorosłych i dzieci : propozycje gier w plenerze i w różnych pomieszczeniach* / [il. T. Pisarek]. Warszawa : SBM, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 796.1/.2; W 60838

STAROSTA W.: *60 lat rozwoju gry sportowej dla każdego – ringo w Polsce i w świecie* / Międzynarodowe Stowarzyszenie Motoryki Sportowej, Polskie Towarzystwo Ringo. Warszawa : Inst. Sportu - Państw. Inst. Badawczy, 2020. Sygn.: MCZYT 60717

STAROSTA W., WANGRYN M.: *ABC polskiej gry w ringo : metodyka nauczania techniki i taktyki* / Międzynarodowe Stowarzyszenie Motoryki Sportowej (IASK), Polskie Towarzystwo Ringo. Warszawa : Intergraf, 2012. Sygn.: CZYT. 796.1/.2

STAROSTA W.: *Human movement science : anthropokinesiology* / International Association of Sport Kinetics, Institute of Sport in Warsaw, University School of Physical Education and Tourism in Białystok. Warsaw ; Międzyrzec Podlaski : Intergraf, 2010. Sygn.: W 60721

STAROSTA W., ŻUREK P.: *Kształtowanie mistrzostwa sportowego w tenisie : (ujęcie interdyscyplinarne)* / Międzynarodowe Stowarzyszenie Motoryki Sportowej. Warszawa ; [Estrella], 2017. Sygn.: CZYT. 796.3

STAROSTA W., LAMCHA Ł.: *Skuteczność gry prawo- i leworęcznych siatkarzy, w tym światowej elity i jej interdyscyplinarne uwarunkowania* / Międzynarodowe Stowarzyszenie Motoryki Sportowej. Warszawa : MSMS : Inst. Sportu - Państw. Inst. Badawczy, 2019. Sygn.: CZYT. 796.325

STARZYŃSKI J., DARKOWSKI P.: *Kajakiem bezpiecznie : materiały szkoleniowe* / Polski Związek Kajakowy. Warszawa : Zarząd Gł. Tow. Krzewienia Kultury Fizycznej, cop. 1997. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

STAWIARSKI W., SZYMAŃSKI A.: *Piłka ręczna 11 osobowa*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1959. Sygn.: CZYT. KKD

STEFAN A.: *Od kanapowca do maratończyka*. Brzeźnia Łąka : Poligraf, cop. 2021. Sygn.: MCZYT 61063; W 61064

100 lat polskiego sportu : kronika : Przegląd Sportowy : 100 lat 1921-2021 / [red. prowadzący P. Wesółowski]. Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 796(091)

STUPNOWICZ P., MACIEJEWSKI J.: *Kod zwycięstwa : jak ultramaratończycy pokonują swoje słabości*. Warszawa : Kasper, 2020. Sygn.: CZYT. 796.42/.43; W 60469

SURIAN M.: *Trening mentalny dla sportowców : wpływ strategii i potencjału mentalnego na wyniki sportowe*. Warszawa : CeDeWu, 2022. Sygn.: CZYT. 796:159.9; W 60799

SVENSEN H.: *Ku szczytom : historia i nieodparty urok gór*. Sopot : Smak Słowa, 2021. Sygn.: MCZYT 60790

Swimming long course world lists 1968-1972 / [oprac. J. Waśko i in.] Zamość ; [Warszawa : Statpol, Stow. Polskich Statystyków Sportowych], 2017. Sygn.: MCZYT 61185

SWÓŁ J.: *Dębicki Sokół : znana i mniej znana historia*. Cz. 1. Dębica : Jan Swół, 2019. Sygn.: MCZYT 60607/Cz.1

SWÓŁ J.: *Sokolim szlakiem*. Dębica : Jan Swół, 2022. Sygn.: MCZYT 60606

SZAŁEK M.: *Trening mentalny w piłce nożnej*. Słupsk : [Michał Szalek], 2018. Sygn.: CZYT. 796.332; W 60734

SZCZEPAŃSKI K.: *Klejnoty Wisły : jubileusz 30-letni Oddziału Wioślarskiego Sokoła Krakowskiego : 1892-1923*. Kraków : O.W.S.K., 1923. Sygn.: CZYT. KKD

SZCZEPŁEK S.: *Warszawa idzie na mecz*. T. 1. Warszawa : Agencja Wydawniczo-Reklamowa Skarpa Warszawska, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 61136/T.1

SZCZEPŁEK S.: *Złoci piłkarze* / [oprac. tekst i wybór il. S. Szczepłęk]. Olszanica : BOSZ ; Warszawa : Polski Kom. Olimpijski : 2022. Sygn.: MCZYT 60843; W 61191

60 lat Górniczego Klubu Sportowego „Górnik” Wojkowice w Będzinie [1925-1985]. Będzin-Wojkowice : [b.w., 1985?]. Sygn.: MCZYT 60438

60 lat od AKS do „Unii” w hrubieszowskim sporcie. Hrubieszów : [Urząd Miasta : MKS Unia Hrubieszów], 2005. Sygn.: MCZYT 60768

SZEWCZENKO A., ALCIATO A.: *Szewczenko : moje życie, moja piłka*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60487

Szkice i studia z dziejów kultury fizycznej : praca zbiorowa / pod red. T. Jurka, K. Obo-
dyńskiego i S. Zaborniaka ; Uniwersytet Rzeszowski, Polskie Towarzystwo Naukowe
Kultury Fizycznej. Sekcja Historii Kultury Fizycznej. Rzeszów : Wydaw. UR, 2007. Sygn.:
MCZYT 60938

Szkoła junaka : podręcznik instruktora przysposobienia wojskowego : wychowanie fizyczne / Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. Warszawa : Gł. Księg. Wojskowa, 1933. Sygn.: CZYT. KKD

SZPALA R.: *Sport w Wojkowicach*. Wojkowice : KS Górnik Wojkowice, dr. 1975. Sygn.: MCZYT 60437

SZPYRKA S.: *Małe gry w kompleksowym nauczaniu zawodnika*. [Stróże] : Only Futbol, [2021]. Sygn.: CZYT. 796.332; W 60519-60520

Sztafeta fotoreporterów : polska fotografia sportowa – Dzikowski, Fidusiewicz, Łożyński, Matuszewski, Prażmowski, Rago, Rozmarynowski, Sikora, Szymkowski, Świderski / [teksty Jacek Semkowicz ; oprac. graf. K. Lenk]. Warszawa : Krajowa Agencja Wydaw., 1980. Sygn.: MCZYT 60749

SZUBERT R., SIWIŃSKI T.: *Wśród najlepszych : reprezentanci i wychowankowie wielkopolskich LZS na igrzyskach olimpijskich w latach 1960-2016*. Poznań : Nauka i Innowacje, 2019. Sygn.: MCZYT 60413

SZWABE A.: *Puchary, wrzutki, wkrećki : 45 lat piłki ręcznej na lubelszczyźnie*. Lublin : [b.w.], 2008. Sygn.: MCZYT 60754

SZYMAŃSKI J., ŻURALSKA M.: *Sternik motorowodny i licencja do holowania narciarza wodnego*. Wrocław : Born to Sail Jakub Szymański, 2022. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

ŚMIAŁY A.: *Desperados : [pierwsze polskie przejście Campo de Hielo Norte w Chile]* / [zdj. T. Schramm]. Katowice : KOS, cop. 2014. Sygn.: MCZYT 61062

Tabele punktowe dla dzieci i młodzieży / [oprac. H. Janowski] ; Polski Związek Lekkiej Atletyki. Warszawa : PZLA, 1958. Sygn.: CZYT. KKD

TELL J.: *Cyklopedia : wszystko, co musisz wiedzieć o jeździe rowerem*. Kraków : Znak Koncept, 2022. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

Test fundamentalnych umiejętności ruchowych w sporcie FUS : przewodnik dla nauczycieli : praca zbiorowa / red. nauk. H. Makaruk ; [aut.] H. Makaruk [i in.] ; Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. WWFiZ, 2022. Sygn.: CZYT. 796.012; W 61116-61117

THOMPSON W.: *Cena naszych marzeń : sportowe biografie bez cenzury*. Kraków : Znak Litera Nova, 2022. Sygn.: MCZYT 60850; W 60851

TKACZ N.: *Trzeci mistrz z Krakowa : 100 lat RKS Garbarnia Kraków*. Kraków : Dom Wydaw. Rafael, cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60737

To były piękne dni... : przygoda życia 26 dziennikarzy sportowych. Warszawa : Agencja Wydawniczo-Reklamowa Tur, 1999. Sygn.: MCZYT 60420

TOMASZEWSKI J.: *Jan Tomaszewski : o Wembley, reprezentacji i Lewandowskim w rozmowie z ks. Robertem Nęckim*. Kraków : Arsarti, 2022. Sygn.: MCZYT 61153-W 61154

Tour de Pologne : [kulisy i emocje / aut. zdj. S. Gruchalski i in.]. [Warszawa] : Langteam, [2016]. Sygn.: MCZYT 61170

TRZASKA R.: *Gwiazda-Sztern : piłkarski fenomen Warszawy 1923-1939*. [Warszawa : Robert Trzaska], 2022. Sygn.: MCZYT 61190

35 lat Hutniczego Klubu Sportowego Hutnik. [Warszawa : b.w., 1993]. Sygn.: MCZYT 60431

TUSZYŃSKI B.: *Przerwany bieg : sportowcy z Kozielska, Ostaszkowa i Starobielska*. Warszawa : Editions Spotkania, [1993]. Sygn.: MCZYT 60758

TUSZYŃSKI B.: *Skok pod chmury i zza... chmur*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1973. Sygn.: MCZYT 61174

TUSZYŃSKI B.: *Tour de Pologne : 60 lat*. Warszawa : Warszawskie Tow. Cyklistów, 1989. Sygn.: MCZYT 61169

VICKERMAN P., MAHER A.: *Teaching physical education to children with special educational needs and disabilities*. 2nd ed. London ; New York : Routledge, 2019. Sygn.: W 60599

WARCHOŁ W.: *Gotowy do gry*. [T.] 1, *Przygotuj się do wygrywania : etap 1 – przygotuj się*. Kraków ; Nisko : Train With Brain Waldemar Warchoł, 2019. Sygn.: CZYT. 796.01; W 60803/T.1-60804/T.1

WARCHOŁ W.: *Gotowy do gry*. [T.] 2, *Trenuj, żeby wygrać : etap 2 – trenuj i ruszaj się*. Kraków : Train With Brain Press, 2020. Sygn.: CZYT. 796.01; W 60803/T.2-60804/T.2

WARCHOŁ W.: *Gotowy do gry*. [T.] 3, *Sportowe DNA : ostatni etap – optymalizuj formę*. Kraków : Train With Brain Press, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01; W 60803/T.3,60804/T.3

WAŚKO J., BRANT J.: *Athletics national records evolution 1912-2012 : golden century of IAAF recordsa*. Zamość : [GreenArt Jacek Kardasz], 2013. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

WAŚKO J.: *Swimming long course national records evolution 1956-2020*. Zamość ; [Warszawa : Statpol, Stow. Polskich Statystyków Sportowych], 2021. Sygn.: MCZYT 61186

WAŚKO J.: *Swimming long course TOP'100 World Rankings 2011-2020*. Zamość ; [Warszawa : Statpol, Stow. Polskich Statystyków Sportowych], cop. 2021. Sygn.: MCZYT 61187

WATERSON S.: *Trening to za mało : ćwicz i buduj formę jak gwiazda Hollywood / wstęp D. Craig*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8; W 60490-60491,60560-60562

WAWRZYNEK R.: *100 lat klubu sportowego „Zgoda” Bielszowice 1920-2020*. Ruda Śląska : [Rafał Wawrzynek], 2021. Sygn.: MCZYT 60612

WAYSÓWNA J.: *Z dyskiem przez świat / oprac. J. Nieciecki*. Warszawa : Iskry, 1954. Sygn.: CZYT. KKD

WEGLARZ J.: *Intelektualizacja w edukacji fizycznej : przykładowe materiały metodyczne*. Kraków : Oficyna Wydaw. Impuls, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01

WEGLARZ J.: *Szkice o przyszłości fizycznej edukacji*. Kraków : Oficyna Wydaw. Impuls, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01

WEGLARZ J.: *Wychowanie fizyczne w opowieściach : między teorią a praktyką*. Kraków : Oficyna Wydaw. Impuls, 2022. Sygn.: CZYT. 796.01

WIELIŃSKI Z.: *A.B.C. pływania*. Wyd. 2. poszerz. Warszawa : Polski Związek Pływacki : Komenda Główna Milicji Obywatelskiej, 1958. Sygn.: CZYT. KKD

WIERZBICKI J.: *Stulecie polskiego rugby 1921-2021*. Siedlce : Jacek Wierzbicki na zlec. Pol. Związku Rugby, 2022. Sygn.: CZYT. 796.3

WIESNER W.: *Jaki był Marek Petruszewicz?* Wyd. 2. Wrocław : Gama Agencja Reklamowa na zlec. Fund. Hobbit, 2009. Sygn.: MCZYT 60762

WILLIAMS T.: *Języki futbolu : piłkarskie słowa i zwroty z całego świata*. Warszawa : Wydaw. WAB – Grupa Wydaw. Foksal, 2021. Sygn.: CZYT. 796.332

WINIARSKI A.: *Włocławskie Towarzystwo Wioślarskie 1886-2018*. Włocławek : Oficyna Wydaw. LARS-ANTYKI, cop. 2019. Sygn.: MCZYT 60603

WLEKŁY M.: *Górski : wygramy my albo oni : pierwsza pełna biografia Kazimierza Górskiego*. Kraków : Znak, 2022. Sygn.: MCZYT 60535

WOJCIECHOWSKI Z., HEJENKOWSKI J.: *125 lat pakoskiego sportu : od Sokoła do Notecianki*. Pakość : Stow. Firm Miasta i Gminy Pakość, 2021. Sygn.: MCZYT 61165

WOLFF P.: *Szachy* / współpr. C. Chabris. Wyd. 1, dodr. Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2022. Sygn.: CZYT. 793/795

WOLFKE T.: *Sto na sto czyli 100 najlepszych tenisistek i tenisistów w 100-leciu Polskiego Związku Tenisowego*. Warszawa : Polskie Stow. Trenerów Tenisa, 2022. Sygn.: CZYT. 796.3; W 60461

WOŹNIAK E.: *Mundury i laury : sport i wychowanie fizyczne w ludowym Wojsku Polskim*. Warszawa : Wydaw. Min. Obrony Narodowej, 1977. Sygn.: MCZYT 60457

WROŃSKI T.: *70 lat krakowskich klubów sportowych „Cracovii” i „Wistę” : [wystawa]*. Kraków : Muzeum Historyczne, dr. 1976. Sygn.: MCZYT 60435

WRZEŚNIEWSKI S.: *Uczymy gry w piłkę ręczną : poradnik dla nauczycieli i młodzieży*. Warszawa : Związek Piłki Ręcznej w Polsce, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 796.322

Wybór artykułów z zakresu sportu pływackiego / Polski Związek Pływacki. Komisja Szkoleniowa. Kraków : [PZP], 1958. Sygn.: CZYT. KKD

Wychowanie fizyczne, turystyka, sport i sprawy zdrowotności środowiska akademickiego Trójmiasta : posiedzenie Kolegium Rektorów Uczelni Wybrzeża w dniu 26.03.1975 r. Gdańsk : WSWF, [1975]. Sygn.: MCZYT 3447/Nr15

Z dziejów kultury fizycznej mniejszości narodowych w Polsce w XX wieku / pod red. T. Jurka ; Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej Poznańskiej AWF w Gorzowie Wlkp., Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej. Sekcja Historii. Gorzów Wlkp. : ZWKF poznańskiej AWF, 2007. Sygn.: CZYT. 796(091)

ZABŁOCKI W.: *Podróże z szablą*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1965. Sygn.: MCZYT 61171

ZABORNIAK S., LASSOTA L.: *Halowe tradycje lekkoatletyczne w Polsce w latach 1867-1939*. T. 1, *Mężczyźni*. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

ZABORNIAK S., PEZDAN-SIŁŻ I., NIEWCZAS M.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 5, *Schrony, schroniska, domy turystyczne i wycieczkowe w Beskidach Zachodnich*. Rzeszów : Bonus Liber Wydaw. i Druk. Diecezji Rzeszowskiej, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

Zaburzenia rozwoju płci a sport wyczynowy / red. nauk. M. Mędraś. Warszawa : PZWL Wydaw. Lekarskie : Wydaw. Nauk. PWN, 2022. Sygn.: CZYT. 796:61; W 60674

ZACHODNY M.: *Polska myśl szkoleniowa : [historia piłkarskiego pragmatyzmu]*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60916; W 60917

ZALESKI A.: *Krótki podręcznik pływania*. Warszawa : Gł. Księg. Wojskowa, 1931. Sygn.: CZYT. KKD

ZARUM D.: *75 lat NBA : ilustrowana historia najlepszej koszykarskiej ligi świata*. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: CZYT. 796.323

Zarządzanie i bezpieczeństwo : wybrane aspekty. Cz. 1 / red. nauk. W. Chudy, G. Mikrut. Katowice : Wydaw. Akad. Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki, 2022. Sygn.: CZYT. 005; W 61103/Cz.1-61104/Cz.1

ZDZIARSKI M.: *Gdy milkną oklaski*. Cz. 3, *Opowieści weteranów polskiego sportu*. Kraków : Inst. Łukasiewicza, 2022. Sygn.: MCZYT 60294/Cz.3

Zenon Plech – Golden Boy / [aut. zdj. M. Kossmann i in. ; red. J. Staszkieicz]. Gdańsk : Stow. Żuraw Gdańsk, [ok. 2021]. Sygn.: MCZYT 61189

ZIELIŃSKI D.: *Triumf umysłu : szermierka, profesor i ja*. Chorzów : Fund. Capital, Akad. Mistrzów im. Z. Czajkowskiego, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8; W 60812

Zjednoczeni w marzeniach : 14 historii na medal / [wyw. przeprowadzili: M. Bronikowska i in.]. Warszawa : Polski Kom. Olimpijski, 2020. Sygn.: MCZYT 60415

Złote karty Klubu Piłki Ręcznej Ruch Chorzów 1951-2020 / [teksty T. Piątkowski i in.]. Chorzów : Royal Consulting Corporation, 2020. Sygn.: MCZYT 60408

ŻACZEK N., RADOMSKI J.: *Za punktem K : rozmowy nie tylko o tym, co widać na skoczni*. Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, 2022. Sygn.: MCZYT 61058; W 61059

ŻAK S., KLOCEK T.: *Model mistrza w piłce siatkowej kobiet : próba weryfikacji*. Radom : PR. Wydaw., cop. 2008. Sygn.: W 60753

ŻMUDA W., KUROWSKI D.: *A Ty będziesz piłkarzem*. Warszawa : Arskom Sport Brokers, 2021. Sygn.: MCZYT 60854

ŻÓŁTOWSKA-DARSKA Y., SARZAŁO J.: *Ronaldinho : czarodziej piłki nożnej*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60563

Językoznawstwo, nauka o literaturze

KALINOWSKI G.: *Gra w oczko*. Wyd. 2. Warszawa : Agencja Wydawniczo-Reklamowa Skarpa Warszawska, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 61138

PIGOŃ A.: *Góralki, taterniczki, turystki : kobiety w literaturze o Tatrach do 1939 roku*. Kraków : Tow. Autorów i Wydaw. Prac Nauk. Universitas, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 60787

PLUSAJSKA-OTTO A.: *Podręcznik pracy głosem : ćwiczenia i wskazówki dla osób występujących publicznie*. Łódź : Wydaw. Uniw. Łódzkiego, 2017. Sygn.: CZYT. 81

Podróż z książką w ręku / pod red. M. Nowak, I. Sakowicz-Tebinki, M. Petelskiej. Gdańsk : Wydaw. Uniw. Gdańskiego, 2020. Sygn.: CZYT. 338.48

RUDNICKI A.: *Kartki sportowe*. Wyd. 4 przejr. i uzup. Kraków : Wydaw. Literackie, 1977. Sygn.: MCZYT 60764

Sport : język, społeczeństwo, kultura / red. nauk. L. Zieliński, S. Skuza. Toruń : Wydaw. Nauk. Uniw. Mikołaja Kopernika, 2022. Sygn.: CZYT. 796

SZCZEPANKOWSKI B.: *Język migany w szkole*. [Cz.] 1. Wyd. 3 zm. Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, [2001]. Sygn.: CZYT. 81

ŚLUSARCZYK-LATOS J.: *Płomień Zeusa : w 100-lecie AZS*. Kraków : Księg. Akademicka, 2008. Sygn.: MCZYT 60619

WILLIAMS T.: *Języki futbolu : piłkarskie słowa i zwroty z całego świata*. Warszawa : Wydaw. WAB - Grupa Wydaw. Foksal, 2021. Sygn.: CZYT. 796.332

Geografia, opisy krajów, podróże

Aktywnie i zdrowo - wybierz Gminę Iwkową : mapa turystyczna : skala 1:30 000 / oprac. Wydaw. Compass. Iwkowa : Stow. Rozwoju i Promocji Gminy Iwkowa : Gminny Ośrodek Kultury, 2013. Sygn.: W K - 2144

Atlas Górnego Śląska i Zagłębia : skala 1:20 000 / zesp. red. J. Bednarczyk [i in.] ; Wydaw. Piętka. Katowice : Wydaw. Piętka, 2017. Sygn.: CZYT. 91

Beskid Żywiecki : mapa turystyczna 1:50 000 / red. R. Hasior, T. Ogórek. Piwniczna Zdrój : Agencja Wydaw. WiT, 2021. Sygn.: W K - 2152

BUDKIEWICZ M., BORÓWKA-SITNIK D., SIERADZKA-KASPRZAK J.: *Opolskie i Morawy Środkowe : szlakiem wspólnego dziedzictwa pogranicza* / [oprac. kartogr. E. Czajkowska]. Warszawa : Euro Pilot na zlec. Opolskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, [2020?]. Sygn.: W 60466-60467

DUGARD M.: *Śmiertelny wyścig : regaty Sydney-Hobart 1998 : opowieść prawdziwa*. Warszawa : Nautica, 2017. Sygn.: MCZYT 60759

Gmina Mstów : *mapa turystyczna : skala 1:25 000* / red. D. Faustmann, A. Markowski. Bolechowice : Kartogram, 2018. Sygn.: W K - 2148

Gmina Ochotnica Dolna : *mapa turystyczna : skala 1:35 000* / red. R. Hasior, T. Ogórek. Piwniczna Zdrój : Agencja Wydaw. WiT Sylwia Ogórek, Tadeusz Ogorek, 2017. Sygn.: W K - 2149

Jaskinie Pienin : *praca zbiorowa* / pod red. nauk. A. Poloniusa ; [zesp. aut. W.J. Gubała i in.] ; Polskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk o Ziemi. Warszawa : Państw. Inst. Geologiczny - Państw. Inst. Badawczy, 2022. Sygn.: CZYT. 91

KORZONEK M.J.: *GlobRower : poradnik podróżnika rowerowego*. Wyd. 2 zm. i uzup. [Wodzisław Śląski] : Bookplan.pl, 2022. Sygn.: CZYT. 338.48-52

KOTOWICZ F.: *Turyn oczami kibica : oraz w obiektywie One + Nine Images : calcio przewodnik*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: W 60539

KRZYWICKI J.: *Turysta malarz : reportaże z Czarnobyla*. Kraków : Alfabeta, 2021. Sygn.: MCZYT 60512

Lhotse 1974 / [oprac. D. Piotrowska ; fot. T. Piotrowski, B. Jankowski, D. Piotrowska]. Katowice : Stapis, cop. 2017. Sygn.: MCZYT 60506

Lokalna Grupa Działania Światowid : *na Piastowskim Szlaku : mapa turystyczna 1:80 000* / tekst i zdj. materiały własne Stowarzyszenia i Urzędów Gmin ; skl. i kartogr. Pietruska & Mierkiewicz. Poznań : Pietruska & Mierkiewicz Wydaw. i Bank Geoinformacji na zlec. Stow. Światowid w Łubowie, cop. 2012. Sygn.: W K - 2147

Masyw Śnieżnika, Góry Bialskie, Góry Złote, Krowiarki : *pogranicze polsko-czeskie : skala 1:35 000* / red. zesp. Compass ; tekst Urząd Miejski w Stroniu Śląskim. Kraków : Wydaw. Kartogr. Compass, 2020. Sygn.: W K - 2146

Nanga Parbat 1982 / [oprac. D. Piotrowska ; rozdz. Dokończenie: S. Ritter]. Katowice : Stapis, cop. 2018. Sygn.: MCZYT 60508

NEWMAN B.: *Rowerem przez II RP : niezwykła podróż po kraju, którego już nie ma : reportaż z 1934 roku*. Kraków : Znak Horyzont, 2022. Sygn.: MCZYT 60884

NEWMAN B.: *Rowerem przez Polskę w ruinie : niezwykła podróż po kraju, który zmienił się nie do poznania : jedyny nieocenzurowany reportaż z 1945 roku*. Kraków : Znak Horyzont, 2022. Sygn.: MCZYT 61129

NIEWCZAS M., ZABORNIAK S., SZMYD Ł.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 1, *Tradycje, prekursorzy, prawo, szlaki i upowszechnianie*. Rzeszów : Uniw. Rzeszowski, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

NIEWCZAS M., ZABORNIAK S., SZMYD Ł.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 2, *Organizacje i stowarzyszenia turystyczne*. Rzeszów : Uniw. Rzeszowski, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

ZABORNIAK S., PEZDAN-SIŹ I., NIEWCZAS M.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 5, *Schrony, schroniska, domy turystyczne i wycieczkowe w Beskidach Zachodnich*. Rzeszów : Bonus Liber Wydaw. i Druk. Diecezji Rzeszowskiej, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

Niezwykła podróż / pod red. A. Łysiak-Łatkowskiej, M. Nowak. Gdańsk : Wydaw. Uniw. Gdańskiego, 2021. Sygn.: CZYT. 91

PIGOŃ A.: *Góralki, taterniczki, turystki : kobiety w literaturze o Tatrach do 1939 roku*. Kraków : Tow. Autorów i Wydaw. Prac Nauk. Universitas, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 60787

Powiat nowosolski : mapa turystyczna : skala 1:60 000 / oprac.: D. Jończy, M. Szpadel ; tekst S. Józwa, K. Szustka. Jelenia Góra : Wydaw. Turystyczne Plan na zlec. powiatu nowosielskiego, 2010. Sygn.: W K - 2142

Racibórz : plan miasta : skala 1:9 000 / oprac. Studio Plan ; red. G. Zwoliński ; teksty: D. Wojciechowski ; kartogr. M. Sibielec, D. Wojciechowski, R. Guga. Wyd. 3. Wrocław : Studio Plan, 2014. Sygn.: W K - 2140

Sandomierz : plan miasta 1:5 000, 1:12 500, 1:15 000 / oprac. M. Siwicki. Warszawa : Wydaw. Kartogr. Polkart, 2016. Sygn.: W K - 2141

Stary Sącz i okolice : mapa turystyczna : skala 1:50 000 / [red. R. Hasior, T. Ogórek]. Piwniczna Zdrój : Agencja Wydaw. WiT, [2016]. Sygn.: W K - 2150

SVENSEN H.: *Ku szczytom : historia i nieodparty urok gór*. Sopot : Smak Słowa, 2021. Sygn.: MCZYT 60790

Trasy nordic walking : w Krainie Lessowych Wąwozów : 1:75 000 / oprac. kartogr. Kartpol. Lublin : Kartpol ; Nałęczów : Lokalna Organizacja Turystyczna Kraina Lessowych Wąwozów, 2013. Sygn.: W K - 2145

Turystyka i krajoznawstwo z morzem w tle : studia i materiały z dziejów krajoznawstwa na Pomorzu Gdańskim / [red. nauk. J. Przybylski]. Gdańsk : Wydaw. Pomorskie przy RPK PTTK, 2010. Sygn.: CZYT. 338.48

Wielkopolska okiem cyklisty : mapa turystyczna : skala 1:100 000 / red. P. Banasz-kiewicz [i in.] ; tekst M. Kędzierska. Kraków : Wydaw. Kartogr. Compass, 2018. Sygn.: W K - 2143

WOLIŃSKI R.: *Najsławniejsi hotelarze wszech czasów*. [Elbląg : Woliński & Hotel Robert Woliński], cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60708

Historia, biografie

ANDRADINA E., MICHAŁEK M.: *Edi polski Brazylijczyk : historia Ediego Andradiny*. [Warszawa] : Mateusz Michałek, Paweł Machitko, cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60642

BAJON K.: *Gambit orangutana : opowieść o polskich szachach*. Wołowiec : Czarne, 2022. Sygn.: MCZYT 61143

BALAGUÉ G.: *Diego Maradona : chłopiec, buntownik, bóg*. Kraków : Sine Qua Non, 2021. Sygn.: MCZYT 60476

BALON M.: *Polska na mundialach*. Wyd. 2 uzup. Kraków : Arena, cop. 2022. Sygn.: CZYT. 796.332; W 61156

BEKISZ D., ŚLOT M.: *50 lat Klubu Sportowego Start Wisła Toruń (1950-2000)*. Toruń : Adam Marszałek, 2000. Sygn.: MCZYT 60440

BILKA S.: *Tenis na dworcu : historia sekcji tenisa Kolejowego Klubu Sportowego w Biel-sku-Białej*. Bielsko-Biała : Stanisław Bilka, 2021. Sygn.: MCZYT 60410

BŁAŻEJEWSKI K.: *Legendarne mecze żużlowe : historia najciekawszych spotkań ligo-wych. Cz. 1, (1948-1963)*. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60643/Cz.1

BŁAŻEJEWSKI K.: *Legendarne mecze żużlowe : historia najciekawszych spotkań ligo-wych. Cz. 2, (1963-1977)*. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60643/Cz.2

BŁAŻEJEWSKI K.: *Mieczysław Połukard*. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60648

BŁAŻEJEWSKI K.: *Żużlowe Derby Pomorza*. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2021. Sygn.: MCZYT 60640

BŁAŻEJEWSKI K.: *Żużlowy leksykon ligowy*. T. 13, (1987-1988) / [współpr.] W. Dobruszek. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2021. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

BŁAŻEJEWSKI K.: *Żużlowy leksykon ligowy*. T. 14, (1989-1990) / [współpr.] W. Dobruszek. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2021. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

BOROWY R.: *Żużlowe Derby Lubuskie*. [Cz.] 1. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60646

BOROWY R.: *Żużlowe Derby Lubuskie*. Cz. 2. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 60647

BRZEZICKI A.: *Pod olimpijską flagą* / Polski Komitet Olimpijski. Warszawa : Sport i Turystyka, 1969. Sygn.: MCZYT 60426

BURNS J.: *Maradona : ręka Boga*. Warszawa : Albatros, 2021. Sygn.: MCZYT 60534

CEGLIŃSKI Ł.: *Pruszków mistrz! : szalony basket przełomu wieków*. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60547

CHIELLINI G., CROSETTI M.: *Piłkarz, który nie chodzi na skróty : autobiografia*. Kraków : Otwarte, 2021. Sygn.: MCZYT 60533

CHŁYTEK P.: *Sport to nie wszystko*. Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, 2022. Sygn.: MCZYT 61043; W 61056

CHOJNOWSKA-LISKIEWICZ K.: *Pierwsza dookoła świata* / [aut. dod. W. Liskiewicz]. Gdańsk : Wydaw. Morskie, 1979. Sygn.: MCZYT 60760

CHOTOMSKI E., KOWOLIK H., WYKROTA J.: *50 lat Polskiego Związku Zapaśniczego* / [oprac. J. Wykrota]. Warszawa : PZZ, [dr. 1972]. Sygn.: MCZYT 60430

CHROMIK J.: *Remanent*. 1/2021, *Teksty wybrane nie tylko z magazynu Sportowiec* / [przygot. tekstów arch. M. Chromik]. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60541/T.1

CHROMIK J.: *Remanent*. 2/2022, *Kalendarze Kazimierza Górskiego* / [przygot. tekstów arch. R. Chromik]. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60541/T.2

CIEŚLAK M., KOERBER W.: *Rozliczenie : o żużlu bez cenzury*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60559

CZADO P., ŻUREK B.: *Antoni Piechniczek : bezkompromisowa biografia*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60550; W 60551

CZERNIK D.: *Sportowcy z Zabrza* / [fot. N. Barczyk i in.]. Zabrze : Urząd Miejski, 2016. Sygn.: MCZYT 61121

Czołem ojczyźnie, szponem wrogowi : historia sokolstwa polskiego 1867-1939 : wystawa, czerwiec-listopad 1998 / [koncepcja i realiz. wystawy A. Oleszczuk ; realiz. merit. A. Oleszczuk, G. Tuszyńska]. Warszawa : Muzeum Niepodległości, [1998]. Sygn.: MCZYT 61175

40 lat działalności Instytutu Sportu Państwowego Instytutu Badawczego : praca zbiorowa / pod red. W. Starosty ; współaut. U. Włodarczyk [i in.] ; Instytut Sportu - Państwowy Instytut Badawczy. Warszawa : [Estrella], 2017. Sygn.: MCZYT 60719

40 lat Międzyzakładowego Klubu Sportowego „Stal” Ostrów Wielkopolski / [oprac. R. Rutecki]. Ostrów Wielkopolski : [b.w.], 1987. Sygn.: MCZYT 60436

DI MARZIO G.: *Grand Hotel Calciomercato : [kulisy transferów piłkarskich]*. Kraków : Sine Qua Non, 2021. Sygn.: MCZYT 60475

DOMAŃSKI M., GUZOWSKI K.: *Poczet zasłużonych dla gdańskiego sportu*. Gdańsk : Wydaw. Druk. WL, 2018. Sygn.: MCZYT 60955

90 lat : księga pamiątkowa na jubileusz 90-lecia działalności Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie / pod red. M. Lenartowicza. Warszawa : AWF, 2020. Sygn.: MCZYT 60456

DOBROWOLSKI W.: *Polska w Igrzyskach Olimpijskich*. [Warszawa] : Gł. Księg. Wojskowa, 1948. Sygn.: CZYT. KKD

DOMAŃSKI M., GUZOWSKI K.: *Poczet zasłużonych dla gdańskiego sportu*. Gdańsk : Wydaw. Druk. WL, 2018. Sygn.: MCZYT 60955

DRAPELLA W.A.: *Mała historia żeglugi* / Harcerski Krąg Morski. Gdynia : Zarząd Harcerskiego Kręgu Morskiego, 1962. Sygn.: MCZYT 60757

DRÓŻDŻ W.: *Po pilsku o żużlu*. Wyd. 2 uzup. Piła : Zakł. Poligr. H. Górowski, 2020. Sygn.: MCZYT 60593

DUGARD M.: *Śmiertelny wyścig : regaty Sydney-Hobart 1998 : opowieść prawdziwa*. Warszawa : Nautica, 2017. Sygn.: MCZYT 60759

Dzieje sekcji tenisowej K.S. Warta Poznań 1914-2014 / zebr. i oprac. P. Gąsiorek i J. Gąsiorek. Poznań : Zibigrafia, 2014. Sygn.: MCZYT 60454

FADER M.: *Giannis : [nieprawdopodobna historia mistrza NBA]*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60903; W 60904

FILIPOWICZ A.: *Dzieje Polskiego Związku Szachowego do 1956 roku*. [T. 1], *Młodość i decydujące partie*. Warszawa : Polski Związek Szachowy : Wydaw. O-K Andrzej Kania, 2007. Sygn.: MCZYT 60726

GAJEWSKI J., KONIKOWSKI J.: *Mistrzowie Polski w szachach*. Cz. 1, 1926-1978. Koźuchów : Caissa, [2020]. Sygn.: MCZYT 60908/Cz.1

GAJEWSKI J., KONIKOWSKI J.: *Mistrzowie Polski w szachach*. Cz. 2, 1979-2021. Koźuchów : Caissa, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 60908/Cz.2

GARCZARCZYK S.: *50 lat pięściarstwa wielkopolskiego 1924-1974*. Poznań : Krajowa Agencja Wydaw. RSW Prasa-Książka-Ruch, dr. 1975. Sygn.: MCZYT 60409

GARCZARCZYK S., BOSACKI Z.: *XXX lat Gwardyjskiego Klubu Sportowego „Olimpia” Poznań*. Poznań : Wydaw. Poznańskie na zlec. GKS Olimpia, 1975. Sygn.: MCZYT 60403

GASZYŃSKI P.: *Zanim powstała liga : almanach rozgrywek piłkarskich w Polsce w latach 1919-1926*. T. 2, *Sezon 1920*. Wyd. 2 popr. i uzup. Kraków : Wydaw. Pop.-Nauk. Gargulion, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

GAWKOWSKI R.: *Dawno, dawno temu... : kultura i sport w dzielnicy Włochy*. Warszawa : Urząd Dzielnicy Włochy, 2017. Sygn.: MCZYT 60954

GOŁĘBIEWSKI W.: *Zwycięski marsz przez ringi Europy*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1955. Sygn.: CZYT. KKD

GOWARZEWSKI A.: *Mistrzostwa Polski : 100 lat prawdziwej historii*. [T.] 6, *Ludzie 1962-1982* / współpr. dok. B.L. Szmel ; gościnnie A. Krauze [i in.]. Katowice : GiA, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

GOWARZEWSKI A.: *Mistrzostwa Polski : 100 lat prawdziwej historii*. [T.] 9, *Mecze, kluby, sezony 1977-1982* / współpr. dok. B.L. Szmel ; oprac. statyst. M. Kubanowski ; gościnnie A. Krauze [i in.]. Katowice : GiA, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

GRINBERG D., PARCZEWSKI A.: *Igrzyska lekkoatletów : olimpijska historia lekkoatletyki 1896-2020*. T. 9, *Los Angeles 1932*. Warszawa : Fund. na Rzecz Rozwoju Polskiego Sportu, 2022. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

Gwiazdy piłki nożnej / [konceptcja albumu M. Rogala ; teksty M. Okęcki, J. Włodarczyk, B. Tryhubczak ; wybór zdj. M. Rogala]. Ożarów Mazowiecki : PWH Arti, Artur Rogala, Mariusz Rogala, 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

HENDRY S.: *Autobiografia*. Kraków : SQN, 2020. Sygn.: MCZYT 60546

HINCE C.: *Piłkarskie losy Podlasia w obiektywie : historia, mecze i piłkarze Podlasia Biała Podlaska w latach 1957-2022*. Biała Podlaska ; Siedlce : Makapaka Maciej Tołwiński, 2022. Sygn.: MCZYT 60579

HINCE C.: *Piłkarskim szlakiem północnej Lubelszczyzny : kluby, mecze i rozgrywki ligowe sezon po sezonie 1975-2021*. Siedlce : Makapaka Maciej Tołwiński, 2021. Sygn.: MCZYT 60580

HOTAKAINEN K.: *Kimi Räikkönen jakiego nie znamy*. Poznań : Zysk i S-ka, cop. 2019. Sygn.: W 61036

IBRAHIMOVIĆ Z., GARLANDO L.: *Adrenalina : moje nieznane historie*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60472

JARZEMBOWSKI R.: *Włocławskie Towarzystwo Wioślarskie 1886-1991*. Włocławek : [WTW], 1991. Sygn.: MCZYT 60411

Jubileusz XXV Jacht Klubu Wielkopolski : księga pamiątkowa, Poznań 1933-1958 / [kom. red. B. Arcichowska i in.]. Poznań : Jacht Klub Wielkopolski, 1958. Sygn.: CZYT. KKD

JUREK T., PILECKA D.: *Pół wieku gorzowskiego ośrodka Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu (1971-2021)*. Poznań : AWF, 2021. Sygn.: CZYT. 378

KANAK D.: *Droga na szczyt : jastrzębska siatkówka od rozgrywek gminnych do Ligi Mistrzów*. Wyd. 2 popr. Jastrzębie-Zdrój : Miejski Ośrodek Kultury, 2016. Sygn.: MCZYT 60439

KAPITAN B.: *Wspomnienia, czyny, nadzieje*. Toruń : Marszałek Development & Press, 2022. Sygn.: MCZYT 60801

KARNAZES D.: *Ultramaratończyk : poza granicami wytrzymałości*. Wyd. 2. Łódź : Galaktyka, 2019. Sygn.: W 60800

KAWA K., PÓŁTORAK R.: *Operacja mundial : futbol, korupcja, polityka 1930-2026*. Kraków : Znak, 2022. Sygn.: MCZYT 60913; W 60914

KIENZLER I.: *Sport*. Warszawa : Edipresse-Kolekcje : Bellona, 2018. Sygn.: MCZYT 60414

KKS Lech Poznań / red. prowadzący P. Grzelczak. Poznań : Wydaw. Miejskie Poznania, 2022. Sygn.: MCZYT 61119

KLISOWSKI K.: *Kronika piłkarskich mistrzostw świata 1930-2018 : od Urugwaju do Rosji*. Namysłów ; [Brzezia Łąka] : Poligraf, 2021. Sygn.: CZYT. 796.332

KOPROWIAK I.: *Chwila z : rozmowy ważniejsze od futbolu*. Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, 2022. Sygn.: MCZYT 60570

KOZŁOWSKI W.A.: *Czesław Ściubak : jego praca i dokonania 1927-1975*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2021. Sygn.: MCZYT 60627

KOZŁOWSKI W.A.: *Leszek Kulikowski : jego praca i dokonania 1932-2003*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2021. Sygn.: MCZYT 60628

KOZŁOWSKI W.A.: *Polskie Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Chełmie w latach 1918-1939*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2020. Sygn.: MCZYT 60623

KOZŁOWSKI W.A.: *Szkolne Koło Sportowe „Zdrów” przy Liceum Pedagogicznym w Chełmie w latach 1945-1966 : w tym: protokoły z konferencji WF 1933-1937, SKS „Zdrów” i MKS 1938-1939*. Wyd. popr. i uzupełn. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2022. Sygn.: MCZYT 60626

KOZŁOWSKI W.A.: *Wychowanie Fizyczne i Przysposobienie Wojskowe w Chełmie i w powiecie chełmskim w latach 1918-1939*. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2020. Sygn.: MCZYT 60622

KOZŁOWSKI W.A.: *Zrzeszenie Sportowe Szkolnictwa Zawodowego „Zryw” przy Technikum Mechanicznym w Chełmie w latach 1953-1957*. Wyd. uzupełn. i rozszerz. Chełm : Waldemar Antoni Kozłowski, 2022. Sygn.: MCZYT 60625

KRASICKI S.: *Narciarskie pasje : olimpijskie opowieści*. Kraków ; Olszanica : BOSZ Szymanik i Wspólnicy, 2022. Sygn.: MCZYT 60910

Kronika futbolu Warszawy i Mazowsza 1905-2022 : z okazji setnej rocznicy powstania okręgu piłkarskiego w stolicy / [oprac. zesp. red. pod kier. R. Gawkowskiego w skł.: M. Fidos, J. Sowa, S. Szczepek]. Warszawa : Mazowiecki Związek Piłki Nożnej, 2022. Sygn.: MCZYT 60611

KRUK J.: *Zygmunt Kukla - nieśmiertelny*. Wyd. 2. Mielec : Szary Wilk, 2021. Sygn.: MCZYT 60499

KUPER S.: *Barça : powstanie i upadek klubu, który kształtował nowoczesną piłkę nożną*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60556; W 60557

KURCZAB J.: *Shisparé : góra wyśniona : Karakorum 1974*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1976. Sygn.: MCZYT 60452

KUROWSKI J.: *Andrzej Szarmach - górnik ze Stali*. Wyd. 2. Mielec : Szary Wilk, 2021. Sygn.: MCZYT 60498

KURZAWSKI K.: *Olimpijczycy Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu : publikacja okolicznościowa z okazji nadania Uczelni imienia Polskich Olimpijczyków*. Wyd. okolicznościowe. Wrocław : Akademia Wychowania Fizycznego, 2022. Sygn.: MCZYT 61106

LASOCKI A.: *100 lat polskiej królowej sportu*. T. 1. Warszawa ; [Łomianki : Sportpress Andrzej Lasocki], 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

LASOCKI A.: *100 lat polskiej królowej sportu*. T. 2. Warszawa ; [Łomianki : Sportpress Andrzej Lasocki], 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

LASOCKI A.: *100 lat polskiej królowej sportu*. T. 3. Warszawa ; [Łomianki : Sportpress Andrzej Lasocki], 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

LASOCKI A.: *100 lat polskiej królowej sportu*. T. 4. Warszawa ; [Łomianki : Sportpress Andrzej Lasocki], 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

LASOCKI A.: *Pozostały wspomnienia*. Warszawa : [Agencja Wydaw. Sportpress], 2020. Sygn.: MCZYT 60748

LEMPINEN M., NIEMI J.: *Matti Nykänen 1963-2019 : życie to bal*. Kraków : Sine Qua Non, 2021. Sygn.: MCZYT 60495

Lhotse 1974 / [oprac. D. Piotrowska ; fot. T. Piotrowski, B. Jankowski, D. Piotrowska]. Katowice : Stapis, cop. 2017. Sygn.: MCZYT 60506

LISIEWICZ M.: *Najmocniejsze ogniwo : historia sopockiego rugby* / [współpr. K. Kreft]. Sopot : Muzeum Miasta, 2016. Sygn.: MCZYT 60429

LITWIŃSKI R.: *Lublinianka klub niezłomny (1921/22-2021)*. Wyd. 2. Lublin : Polihymnia : Polskie Tow. Historyczne, 2022. Sygn.: MCZYT 60592

LUDWIŃSKI D.: *Od dirt-tracku do Motoareny : opowieść o toruńskim żużlu*. Toruń : Kłanad, 2020. Sygn.: MCZYT 60402

ŁUCZAK M.: *Medaliści olimpijscy Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu w latach 1950-2020*. Poznań : AWF, 2021. Sygn.: MCZYT 11133/ Nr 455

ŁUKAWSKI L.: *Turystyka kolarska PTTK w Polsce Ludowej*. Warszawa : Zakł. Wydawniczo-Propagandowy PTTK, 1977. Sygn.: MCZYT 60433

ŁUSIAK B.A.: *Macieja Jaworka... bonus, zwycięstwo, wykluczenie i upadek*. Zielona Góra : AML P. Toporek na zlec. Zielonogórskiego Klubu Żużlowego SSA, 2011. Sygn.: MCZYT 60425

MAŁKOWSKI J.: *Sparta Gryfice 1947-2014 : piłka nożna w regionie*. Gryfice : Wydaw. Miejskiej Biblioteki Publicznej, 2015. Sygn.: MCZYT 60615

MANTYKA M.: *100 lat Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Zakopanem*. Zakopane : nakł. Tow. Gimnastycznego Sokół, 1995. Sygn.: MCZYT 60769

MARCZYŃSKI T.: *Loco Marczyński : opowieść nie tylko o kolarstwie / spisał w drodze W. Molendowicz*. Nowy Sącz : Dobry, 2021. Sygn.: MCZYT 60537

MECNER K.: *Światowy sport 1991-1994*. Katowice : Krzysztof Mecner Oficyna Wydawniczo-Usługowa Mecner Media, 2022. Sygn.: CZYT. 796(091)

MIATKOWSKI J., OWSIAŃSKI J.: *1927 - ten pierwszy sezon ligowy*. Wyd. 2 poszerz. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2022. Sygn.: CZYT. 796.332

MICHALCZYK A.: *Dzieje turystycznego kajakarstwa ziemi gdańskiej 1947-1997*. Gdańsk : Reg. Oddz. PTTK, 2002. Sygn.: MCZYT 60959

MIKOŁAJCZAK E.: *Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Inowrocławiu*. Inowrocław : Tow. Gimnastyczne Sokół, 1992. Sygn.: MCZYT 60427

NEWMAN B.: *Rowerem przez II RP : niezwykła podróż po kraju, którego już nie ma : reportaż z 1934 roku*. Kraków : Znak Horyzont, 2022. Sygn.: MCZYT 60884

NEWMAN B.: *Rowerem przez Polskę w ruinie : niezwykła podróż po kraju, który zmienił się nie do poznania : jedyny nieocenzurowany reportaż z 1945 roku*. Kraków : Znak Horyzont, 2022. Sygn.: MCZYT 61129

NIEWCZAS M., ZABORNIAC S., SZMYD Ł.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 1, *Tradycje, prekursorzy, prawo, szlaki i upowszechnianie*. Rzeszów : Uniw. Rzeszowski, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

NIEWCZAS M., ZABORNIAC S., SZMYD Ł.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 2, *Organizacje i stowarzyszenia turystyczne*. Rzeszów : Uniw. Rzeszowski, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

Nanga Parbat 1982 / [oprac. D. Piotrowska ; rozdz. Dokończenie: S. Ritter]. Katowice : Stapis, cop. 2018. Sygn.: MCZYT 60508

NAWROCKI J., MRZYGLÓD J.: *W szczęku stalowych kling*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1957. Sygn.: CZYT. KKD

NOGA R.: *Żużłowe Derby Małopolski*. Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2021. Sygn.: MCZYT 60638

NOWAK M.G.: *75 lat piłki ręcznej na Ziemi Krakowskiej*. Kraków : Małopolski Związek Piłki Ręcznej : Kontekst, 2003. Sygn.: MCZYT 60428

ORŁOWSKI L.: *Hiszpańskie drużyny, które zadziwiły świat*. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60548

OWEN M., EGLINTON M.: *Reset : któregoś dnia wszystko się kończy*. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: MCZYT 60543

PAIXÃO F.: *Jak sposób myślenia i dyscyplina zmieniły moje życie : autobiografia i motywacyjny poradnik najskuteczniejszego obcokrajowca w historii Ekstraklasy*. [Gdańsk : b.w.], cop. 2020. Sygn.: MCZYT 60961; W 60962

PEARLMAN J.: *Czas zwycięzców : narodziny dynastii Lakersi*. Warszawa : Poradnia K, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 60555

PESZKO S., STASZEWSKI S.: *Peszkografia : będzie się działo*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 61032; W 61033

PIASECKI E.: *Dzieje wychowania fizycznego : z licznymi ilustracjami*. Lwów ; Warszawa ; Kraków : Wydaw. Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1925. Sygn.: CZYT. KKD

50 lat Kolejowego Klubu Sportowego w Bielsku-Białej 1945-1995. [B.m. : b.w., 1995?]. Sygn.: MCZYT 61177

PIPPEN S., ARKUSH M.: *Bez krycia*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60482

PODKOWSKA J., KEKUSZ M., KOŁODZIEJCZYK T.: *Bike & cook : kulinarny poradnik rowerzysty* / fot. A. Murak. Warszawa : Filo, cop. 2017. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

Polonia Bytom : ludzie, historia, fakty : księga jubileuszowa / oprac. J. Rakoczy. [Bytom] : Tow. Sportowe Polonia Bytom, [2005]. Sygn.: MCZYT 60458

POŁANIECKA A., JUREK T.: *Społeczny zasięg kultury fizycznej w województwie śląskim w latach 1975-1998* / Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej. Sekcja Historii. Śląsk : PTNKF. Sekcja Historii, 2016. Sygn.: MCZYT 61041

Propedeutyka i historia fizjoterapii / pod red. T. Kasperczyka i D. Muchy. Kraków : AWF, 2022. Sygn.: CZYT. 615.8

RESZKA A.: *Żelazny Joe* / [rys. wyk. J. Żebrowski]. Warszawa : Sport i Turystyka, 1957. Sygn.: CZYT. KKD

ROBINSON J., CLEGG J.: *Messi vs. Ronaldo : nieustająca rywalizacja, dwie gwiazdy futbolu i era, która na nowo ukształtowała światową piłkę nożną*. Poznań : Dom Wydaw. Rebis, 2022. Sygn.: MCZYT 61150; W 61151

ROZKRUT Z.: *Historia indywidualnych mistrzostw świata na żużlu*. T. 1, (1929-1960). Leszno : Firma Wydaw. Danuta, 2022. Sygn.: MCZYT 61192

SANEEV V.: *Czwarty szczyt*. Moskwa : Raduga ; Warszawa : Sport i Turystyka, 1987. Sygn.: MCZYT 60441

SCHMEICHEL P., NORTHCROFT J.: *Numer jeden : autobiografia* / wstęp É. Cantona. Kraków : Sine Qua Non, 2021. Sygn.: MCZYT 60485

SHAUGHNESSY D.: *Boston Celtics Larry Bird i czasy, które nie wrócą*. Kraków : Znak Horyzont, 2022. Sygn.: MCZYT 61068; W 61069

SIWIŃSKI T.P.: *Sztanga w górze : trzy dekady sekcji podnoszenia ciężarów na tle działalności LKS „Budowlani-Całus” Nowy Tomysł w latach 1983-2019*. Nowy Tomysł ; Glinno : [Beyga], 2019. Sygn.: MCZYT 60412

SKŁADOWSKI K., GLINKA M.: *Małgorzata Glinka - wszystkie odcienie złota*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60905; W 60906

SŁOMIŃSKI M., KORDEK M.: *Robert Lewandowski : fantastyczna dziewiątka*. Wyd. 3. Warszawa : RM, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 60921; W 60922

SŁUPECKI T., KASZUBOWSKI F.: *Pomorskie abecadło sportu ludowego : sześćdziesiąt pięć lat Ludowych Zespołów Sportowych na Pomorzu (1946-2011)*. Wyd. 2. Gdańsk : Pomorskie Zrzeszenie LZS ; Pruszcz Gdański : FFP Agni, 2012. Sygn.: MCZYT 60957

Sport za drutami (1939-1945) : informator : Muzeum Niepodległości w Warszawie, 19 marca-18 maja 2015 / pod red. T. Skoczka ; [zespół aut. A. Fietkiewicz-Zapalska i in.]. Warszawa : Muzeum Niepodległości, 2015. Sygn.: CZYT. 796(091)

STABNO J.: *Każdy ma swoją drogę do gwiazd czyli... Rzecz o Marianie Kasprzyku*. Wyd. 2 uzup. Wrocław : My Wojownicy, 2022. Sygn.: MCZYT 61029; W 61030

STAROSTA W.: *60 lat rozwoju gry sportowej dla każdego - ringo w Polsce i w świecie* / Międzynarodowe Stowarzyszenie Motoryki Sportowej, Polskie Towarzystwo Ringo. Warszawa : Inst. Sportu - Państw. Inst. Badawczy, 2020. Sygn.: MCZYT 60717

STEFAN A.: *Od kanapowca do maratończyka*. Brzeźnia Łąka : Poligraf, cop. 2021. Sygn.: MCZYT 61063; W 61064

100 lat polskiego sportu : kronika : Przegląd Sportowy : 100 lat 1921-2021 / [red. prowadzący P. Wesółowski]. Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, cop. 2021. Sygn.: CZYT. 796(091)

SVENSEN H.: *Ku szczytom : historia i nieodparty urok gór*. Sopot : Smak Słowa, 2021. Sygn.: MCZYT 60790

Swimming long course world lists 1968-1972 / [oprac. J. Waśko i in.] Zamość ; [Warszawa : Statpol, Stow. Polskich Statystyków Sportowych], 2017. Sygn.: MCZYT 61185

SWÓŁ J.: *Dębicki Sokół : znana i mniej znana historia*. Cz. 1. Dębica : Jan Swół, 2019. Sygn.: MCZYT 60607/Cz.1

SWÓŁ J.: *Sokolim szlakiem*. Dębica : Jan Swół, 2022. Sygn.: MCZYT 60606

SZCZEPAŃSKI K.: *Klejnoty Wisły : jubileusz 30-letni Oddziału Wioślarskiego Sokola Krakowskiego : 1892-1923*. Kraków : O.W.S.K., 1923. Sygn.: CZYT. KKD

SZCZEPŁEK S.: *Warszawa idzie na mecz*. T. 1. Warszawa : Agencja Wydawniczo-Reklamowa Skarpa Warszawska, cop. 2022. Sygn.: MCZYT 61136/T.1

SZCZEPŁEK S.: *Złoci piłkarze* / [oprac. tekst i wybór il. S. Szczepłęk]. Olszanica : BOSZ ; Warszawa : Polski Kom. Olimpijski : 2022. Sygn.: MCZYT 60843; W 61191

60 lat Górniczego Klubu Sportowego „Górnik” Wojkowice w Będzinie [1925-1985]. Będzin-Wojkowice : [b.w., 1985?]. Sygn.: MCZYT 60438

60 lat od AKS do „Unii” w hrubieszowskim sporcie. Hrubieszów : [Urząd Miasta : MKS Unia Hrubieszów], 2005. Sygn.: MCZYT 60768

SZEWCZENKO A., ALCIATO A.: *Szewczenko : moje życie, moja piłka*. Kraków : Sine Qua Non, 2022. Sygn.: MCZYT 60487

Szkice i studia z dziejów kultury fizycznej : praca zbiorowa / pod red. T. Jurka, K. Obo-
dyńskiego i S. Zaborniaka ; Uniwersytet Rzeszowski, Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury
Fizycznej. Sekcja Historii Kultury Fizycznej. Rzeszów : Wydaw. UR, 2007. Sygn.: MCZYT 60938

SZPALA R.: *Sport w Wojkowicach*. Wojkowice : KS Górnik Wojkowice, dr. 1975. Sygn.:
MCZYT 60437

SZUBERT R., SIWIŃSKI T.: *Wśród najlepszych : reprezentanci i wychowankowie wielko-
polskich LZS na igrzyskach olimpijskich w latach 1960-2016*. Poznań : Nauka i Innowacje,
2019. Sygn.: MCZYT 60413

SZWABE A.: *Puchary, wrzutki, wkrećki : 45 lat piłki ręcznej na lubelszczyźnie*. Lu-
blin : [b.w.], 2008. Sygn.: MCZYT 60754

ŚMIAŁY A.: *Desperados : [pierwsze polskie przejście Campo de Hielo Norte w Chile]* / [zdj.
T. Schramm]. Katowice : KOS, cop. 2014. Sygn.: MCZYT 61062

THOMPSON W.: *Cena naszych marzeń : sportowe biografie bez cenzury*. Kraków : Znak
Litera Nova, 2022. Sygn.: MCZYT 60850; W 60851

TKACZ N.: *Trzeci mistrz z Krakowa : 100 lat RKS Garbarnia Kraków*. Kraków : Dom
Wydaw. Rafael, cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60737

To były piękne dni... : przygoda życia 26 dziennikarzy sportowych. Warszawa : Agencja
Wydawniczo-Reklamowa Tur, 1999. Sygn.: MCZYT 60420

TRZASKA R.: *Gwiazda-Sztern : piłkarski fenomen Warszawy 1923-1939*. [Warszawa : Ro-
bert Trzaska], 2022. Sygn.: MCZYT 61190

35 lat Hutniczego Klubu Sportowego Hutnik. [Warszawa : b.w., 1993]. Sygn.: MCZYT 60431

*Turystyka i krajoznawstwo z morzem w tle : studia i materiały z dziejów krajoznawstwa
na Pomorzu Gdańskim* / [red. nauk. J. Przybylski]. Gdańsk : Wydaw. Pomorskie przy RPK
PTTK, 2010. Sygn.: CZYT. 338.48

TUSZYŃSKI B.: *Przerwany bieg : sportowcy z Kozielska, Ostaszkowa i Starobielska*.
Warszawa : Editions Spotkania, [1993]. Sygn.: MCZYT 60758

TUSZYŃSKI B.: *Tour de Pologne : 60 lat*. Warszawa : Warszawskie Tow. Cyklistów, 1989. Sygn.: MCZYT 61169

WAŚKO J., BRANT J.: *Athletics national records evolution 1912-2012 : golden century of IAAF recordsa*. Zamość : [GreenArt Jacek Kardasz], 2013. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

WAŚKO J.: *Swimming long course national records evolution 1956-2020*. Zamość ; [Warszawa : Statpol, Stow. Polskich Statystyków Sportowych], 2021. Sygn.: MCZYT 61186

WAŚKO J.: *Swimming long course TOP'100 World Rankings 2011-2020*. Zamość ; [Warszawa : Statpol, Stow. Polskich Statystyków Sportowych], cop. 2021. Sygn.: MCZYT 61187

WAWRZYNEK R.: *100 lat klubu sportowego „Zgoda” Bielszowice 1920-2020*. Ruda Śląska : [Rafał Wawrzyniek], 2021. Sygn.: MCZYT 60612

WAYSÓWNA J.: *Z dyskiem przez świat / oprac. J. Nieciecki*. Warszawa : Iskry, 1954. Sygn.: CZYT. KKD

WIERZBICKI J.: *Stulecie polskiego rugby 1921-2021*. Siedlce : Jacek Wierzbicki na zlec. Pol. Związku Rugby, 2022. Sygn.: CZYT. 796.3

WIESNER W.: *Jaki był Marek Petruszewicz?* Wyd. 2. Wrocław : Gama Agencja Reklamowa na zlec. Fund. Hobbit, 2009. Sygn.: MCZYT 60762

WINIARSKI A.: *Włocławskie Towarzystwo Wioślarskie 1886-2018*. Włocławek : Oficyna Wydaw. LARS-ANTYKI, cop. 2019. Sygn.: MCZYT 60603

WLEKLY M.: *Górski : wygramy my albo oni : pierwsza pełna biografia Kazimierza Górskiego*. Kraków : Znak, 2022. Sygn.: MCZYT 60535

WOJCIECHOWSKI Z., HEJENKOWSKI J.: *125 lat pakoskiego sportu : od Sokoła do Notecianki*. Pakość : Stow. Firm Miasta i Gminy Pakość, 2021. Sygn.: MCZYT 61165

WOLFKE T.: *Sto na sto czyli 100 najlepszych tenisistek i tenisistów w 100-leciu Polskiego Związku Tenisowego*. Warszawa : Polskie Stow. Trenerów Tenisa, 2022. Sygn.: CZYT. 796.3; W 60461

WOLIŃSKI R.: *Najślawniejsi hotelarze wszech czasów*. [Elbląg : Woliński & Hotel Robert Woliński], cop. 2021. Sygn.: MCZYT 60708

WOŹNIAK E.: *Mundury i laury : sport i wychowanie fizyczne w ludowym Wojsku Polskim*. Warszawa : Wydaw. Min. Obrony Narodowej, 1977. Sygn.: MCZYT 60457

WROŃSKI T.: *70 lat krakowskich klubów sportowych „Cracovii” i „Wisty”* : [wystawa]. Kraków : Muzeum Historyczne, dr. 1976. Sygn.: MCZYT 60435

WRZOSEK A.: *Turystyka i uzdrowiska na Śląsku*. Katowice ; Wrocław : [IŚ], 1948. Sygn.: CZYT. KKD

Z dziejów kultury fizycznej mniejszości narodowych w Polsce w XX wieku / pod red. T. Jurka ; Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej Poznańskiej AWF w Gorzowie Wlkp., Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej. Sekcja Historii. Gorzów Wlkp. : ZWKF poznańskiej AWF, 2007. Sygn.: CZYT. 796(091)

ZABŁOCKI W.: *Podróże z szablą*. Warszawa : Sport i Turystyka, 1965. Sygn.: MCZYT 61171

ZABORNIAK S., LASSOTA L.: *Halowe tradycje lekkoatletyczne w Polsce w latach 1867-1939*. T. 1, *Mężczyźni*. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2021. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

ZABORNIAK S., PEZDAN-ŚLIŻ I., NIEWCZAS M.: *Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem*. T. 5, *Schrony, schroniska, domy turystyczne i wycieczkowe w Beskidach Zachodnich*. Rzeszów : Bonus Liber Wydaw. i Druk. Diecezji Rzeszowskiej, 2017. Sygn.: CZYT. 338.48

ZARUM D.: *75 lat NBA : ilustrowana historia najlepszej koszykarskiej ligi świata*. Kraków : SQN, 2021. Sygn.: CZYT. 796.323

ZDZIARSKI M.: *Gdy milkną oklaski*. Cz. 3, *Opowieści weteranów polskiego sportu*. Kraków : Inst. Łukasiewicza, 2022. Sygn.: MCZYT 60294/Cz.3

Zenon Plech - Golden Boy / [aut. zdj. M. Kossmann i in. ; red. J. Staszkievicz]. Gdańsk : Stow. Żuraw Gdańsk, [ok. 2021]. Sygn.: MCZYT 61189

ZIELIŃSKI D.: *Triumf umysłu : szermierka, profesor i ja*. Chorzów : Fund. Capital, Akad. Mistrzów im. Z. Czajkowskiego, 2022. Sygn.: CZYT. 796.8; W 60812

Zjednoczeni w marzeniach : 14 historii na medal / [wyw. przeprowadzili: M. Bronikowska i in.] Warszawa : Polski Kom. Olimpijski, 2020. Sygn.: MCZYT 60415

Złote karty Klubu Piłki Ręcznej Ruch Chorzów 1951-2020 / [teksty T. Piątkowski i in.]. Chorzów : Royal Consulting Corporation, 2020. Sygn.: MCZYT 60408

ŻACZEK N., RADOMSKI J.: *Za punktem K : rozmowy nie tylko o tym, co widać na skoczni*. Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, 2022. Sygn.: MCZYT 61058; W 61059

ŻMUDA W., KUROWSKI D.: *A Ty będziesz piłkarzem*. Warszawa : Arskom Sport Brokers, 2021. Sygn.: MCZYT 60854

ŻÓŁTOWSKA-DARSKA Y., SARZAŁO J.: *Ronaldinho : czarodziej piłki nożnej*. Kraków : SQN, 2022. Sygn.: MCZYT 60563